

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტი

გალაკტიონ ტაბიძე

თბილისი
თხუთმეტ ტომად

თბილისი 2016

გალაკტიონ ტაბიძე

ტომი I

ლექსები. პოემები

1908-1914

თბილისი 2016

სარედაქციო კოლეგია

თეიმურაზ დოიაშვილი
ლევან ბრეგაძე
ირაკლი კენჭოშვილი
ემზარ კვიციანი
ირმა რატიანი
როსტომ ჩხეიძე
ნათია სიხარულიძე

მთავარი რედაქტორი

პასუხისმგებელი მდივანი

ტომის რედაქტორი

ემზარ კვიციანი

ტომი გამოსაცემად მოამზადა,
ვარიანტები, შენიშვნები და კომენტარები დაურთო

ნათია სიხარულიძემ

პროექტი: „გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხუთმეტ-
ტომეული. პირველი ნაწილის (ტ. 1-5) გამოსაცემად მომზადება და გა-
მოცემა“ (№FR/45/1-20/13) განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვ-
ნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით.

ISBN

ISBN

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

© ავტორთა ჯგუფი

რედაქციისაგან

გალაკტიონ ტაბიძე (1891-1959) ღირსეული წევრია იმ მეგავარსკვლავური შვიდეულისა, რომელიც მარადისობის ნათელს ჰფენს მრავალსაუკუნოვან ქართულ პოეზიას. XX საუკუნის დასაწყისში მან, როგორც ნოვატორმა და დიდმა რეფორმატორმა, ეროვნული და მსოფლიო მხატვრულ-ესთეტიკური გამოცდილების სინთეზის გზით სათავე დაუდო თვისებრივად განახლებულ პოეტურ აზროვნებას და პოეტურ ენას, შექმნა ვერსიფიკაციულად მოდერნიზებული, ახლებური ჟღერადობის ქართული ლექსი. გალაკტიონის შემოქმედების მეცნიერული შესწავლის გარეშე შეუძლებელია არა მხოლოდ გასული საუკუნისა და მიმდინარე სამწერლო პროცესის გაცნობიერება, არამედ, ზოგადად, ქართული სიტყვიერი კულტურის, როგორც ტექსტის, ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე მოთხოვნათა დონეზე გააზრება.

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თორმეტტომეულის გამოცემიდან თითქმის ნახევარი საუკუნე გავიდა. ეს გამოცემა, გარდა იმისა, რომ ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა, ველარ უპასუხებს ჩვენი დროის სულისკვეთებას, იმ რადიკალურ ცვლილებებს, რომელთაც განსაზღვრეს თანამედროვე საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრებისა და კულტურული ცნობიერების შინაარსი. სადღეისოდ, პირველი რიგის ამოცანად არის ქცეული საბჭოური იდეოლოგიური სტერეოტიპებისა და სქემებისაგან გათავისუფლება, რაც გალაკტიონთან მიმართებით გულისხმობს მის გამოსწავლას საბჭოთა კრიტიკის მიერ დამკვიდრებული ყალბი შეხედულებებისა და წარმოდგენებისაგან, მისი პოეზიის დაბრუნებას რეალურ-ისტორიულ კონტექსტში.

2013 წელს შოთა რუსთაველის ეროვნულმა სამეცნიერო ფონდმა დააფინანსა შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის „გალაკტიონის კვლევის ცენტრის“ მიერ წარდგენილი პროექტი: „გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხზომეტტომეული. პირველი ნაწილის (ტ. 1-5) გამოსაცემად მომზადება და გა-

მოცემა“, რამაც მეცნიერ-გალაკტიონოლოგთა და ტექსტოლოგთა ჯგუფს საშუალება მისცა, დაეწყო მუშაობა აღნიშნული პროექტის განსახორციელებლად.

ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტს გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედების კვლევის ხანგრძლივი ტრადიცია აქვს: გასული საუკუნის სამოცდაათიანი წლებიდან აქ მოქმედებდა გალაკტიონის პოეტიკის შემსწავლელი ჯგუფი, რომელმაც შეადგინა „გალაკტიონის რიტმის ლექსიკონი“ (ხელმძღვანელი აკაკი ხინთიბიძე); აქვე მომზადდა იოსებ ლორთქიფანიძის „გალაკტიონ ტაბიძის ცხოვრების ქრონიკა“ (1968; მეორე გამოცემა – 1988), ხოლო 1985 წელს გამოვიდა ამავე ავტორის „გალაკტიონ ტაბიძის ბიბლიოგრაფია (1910-1984)“; რაც მთავარია, ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტმა განახორციელა პროექტის თხზულებათა პირველი აკადემიური გამოცემა თორმეტ ტომად (1966-1975).

ჩვენი საუკუნის დამდეგიდან გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედებითი მემკვიდრეობის მეცნიერული შესწავლა შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად იქცა. 2002 წელს თეიმურაზ დოიაშვილის თაოსნობით ინსტიტუტში დაარსდა „გალაკტიონის კვლევის ცენტრი“, რის შედეგადაც ოფიციალურად გაფორმდა ქართული ლიტერატურათმცოდნეობის ახალი აკადემიური დარგი – გალაკტიონოლოგია და საუკუნოვანი ტრადიციის მქონე გალაკტიონოლოგიურ კვლევებს სისტემური ხასიათი მიეცა. არსებობის ათზე მეტი წლის მანძილზე „გალაკტიონის კვლევის ცენტრმა“ ჩაატარა არაერთი სამეცნიერო კონფერენცია, ხოლო 2002-2014 წლებში გამოიცა შვიდი წიგნი სპეციალური სამეცნიერო-ლიტერატურული სერიისა „გალაკტიონოლოგია“, რომელშიც შევიდა ქართველ და უცხოელ მკვლევართა ნაშრომები დიდ პოეტზე.

გალაკტიონ ტაბიძის ახალი თხუთმეტტომეულის მოსამზადებლად „გალაკტიონის კვლევის ცენტრმა“ მოცულობითი წინასწარი სამუშაოები ჩაატარა:

გადაისინჯა 1908-1959 წლების ქართული პრესა და საარქივო ფონდები (ნ. სიხარულიძე, მ. შელეგია, ნ. ხიდიშელი);

გასწორდა და ახალი, 1985-2015 წლების მონაცემებით შეივსო პროექტის არსებული ბიბლიოგრაფია (ნ. სიხარულიძე);

მომზადდა ხელნაწერი ცნობარი „გალაკტიონ ტაბიძის ცხოვრება და შემოქმედება“ (მ. შელეგია);

გამოვლინდა და სათანადო სამეცნიერო კომენტარებით დაიბეჭდა უცნობი მოგონებანი გალაკტიონზე (ნ. კობალაძე და სხვ.);

საცდელი პროექტის სახით მომზადდა და 2014 წელს, წიგნის გამოსვლიდან 100 წლისთავზე, დაიბეჭდა გ. ტაბიძის ლექსების პირველი კრებულის (1914) მეცნიერულ-კრიტიკულად დადგენილი ტექსტი ვრცელი გამოკვლევით, შენიშვნებით და კომენტარებით (თ. დოიაშვილი; ნ. სიხარულიძე).

ახალი აკადემიური გამოცემის მომზადებას დიდად შეუწყო ხელი გალაკტიონოლოგიის სფეროში ბოლო რამდენიმე ათეული წლის მანძილზე გამოქვეყნებულმა ნაშრომებმა, რომელთა შორის აღსანიშნავია რევაზ თვარაძის, აკაკი ხინთიბიძის, მიხეილ კვესელავას, ნოდარ ტაბიძის, ირაკლი კენჭოშვილის, როლანდ ბურჭულაძის, ვახტანგ ჯავახაძის, თეიმურაზ დოიაშვილისა და ლევან ბრეგაძის, როსტომ ჩხეიძის, ზაზა შათირიშვილის წიგნები და მონოგრაფიები; გალაკტიონის პოეზიის აქტუალურ პრობლემებს მიეძღვნა ზურაბ კიკნაძის, გიორგი გაჩეჩილაძის, ემზარ კვიციანიშვილის, დავით წერეთლის, გურამ ბენაშვილის, ზაზა აბზიანიძის, ამირან გომართელის, ვენერა კავთიაშვილის, ნინო დარბაისელის, ჯულიეტა გაბოძის, ბელა ნიფურას, გაგა ლომიძის, მაია ჯალიაშვილის, ნათია სიხარულიძის და სხვათა გამოკვლევები და წერილები.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის მიერ 2005-2008 წლებში განხორციელებული გალაკტიონ ტაბიძის საარქივო გამოცემა ოცდახუთ წიგნად (რედაქტორი – იზა ორჯონიკიძე), აგრეთვე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მომზადებული თენგიზ სანიკიძის ხუთტომეული „გალაკტიონ ტაბიძის ენის ლექსიკონი“ (1990-1996).

გალაკტიონ ტაბიძემ ურთულესი შემოქმედებითი გზა განვლო. საქართველოს სოვეტიზაციამდე (1921) იგი ქართული მოდერნისტული პოეზიის ლიდერი იყო, ცხოვრების შემდგომი ოთხი ათეული წელი კი საბჭოური ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში გაატარა და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. საბჭოთა ხელისუფლების ცინიკური დამოკიდებულება პოეტისადმი იმით გამოიხატა, რომ, როგორც პიროვნებასა და შემოქმედს, მუდმივი წნეხის ქვეშ ამყოფებდა, ხოლო ოფიციალურად ჯილდოებსა და რეგალიებს არ აკლებდა. მიზანი პრაგმატული ჰქონდათ: გენიალური პოეტი, ნე-

ბაყოფლობით, ასე ვთქვათ, თავისივე სურვილით უნდა მორგებოდა სოციალიზმის იდეების ერთგული სახალხო პოეტის საბჭოურ პარადიგმას.

ხელისუფლების მუდმივი ეჭვი და უნდობლობა მოდერნისტულ-სიმბოლისტური წარსულის მქონე პოეტისადმი, უფრო და უფრო გამკაცრებული იდეოლოგიური დიქტატი და რეპრესირების შიში გალაკტიონს მრავალი წლის მანძილზე აიძულებდა, უკვე გამოქვეყნებულ ლექსებში კონიუნქტურული ცვლილებანი შეეტანა. ოციანი წლებიდან დაიწყო მისი ე.წ. ქრონოლოგიური მისტიფიკაციებიც – ლექსების გადანაცვლება-მოგზაურობა დროში, რომლის მიზანი იყო რევოლუციამდელი შემოქმედებითი ბიოგრაფიის გადანერა და მისადაგება თავსმოხვეულ, ოფიციალზის მიერ ნაბოძებ „ქართული საბჭოთა პოეზიის ფუძემდებლის“ ტიტულთან.

დღეს, საბედნიეროდ, აღარ არსებობს ის გარემოებანი და მიზეზები, რის გამოც გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებანი, თვითცენზურაგავლილნი, შეცვლილი სახით იბეჭდებოდა. პოეტის ახალი აკადემიური გამოცემა მომზადდა თვისებრივად ახალ კონცეპტუალურ საფუძველზე, გალაკტიონოლოგთა წინა თაობის პოზიტიური გამოცდილებისა და თანამედროვე კვლევათა მიღწევების გათვალისწინებით.

თხზულებათა ახალი აკადემიური გამოცემის წინარე პერიოდში ჩვენ მიერ გადაისინჯა და კრიტიკულად იქნა შეფასებული გალაკტიონის სიცოცხლეში გამოსული ყველა პოეტური კრებული, მათ შორის, უმნიშვნელოვანესი გამოცემები: ლექსების პირველი წიგნი (1914), „Cräne aux fleurs artistiques“ (1919), „რჩეულები“ (1927, 1944, 1954, 1959) და, რასაკვირველია, თხზულებანი რვა ტომად (1935–1957). არც ერთ ამ გამოცემაში არ არის გატარებული ქრონოლოგიური პრინციპი, ხოლო ტექსტები, ოციანი წლებიდან დაწყებული, ხშირად წარმოდგენილია მოგვიანო კონიუნქტურული ცვლილებებით.

გალაკტიონის გარდაცვალების შემდეგ, გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში, როგორც უკვე აღინიშნა, გამოვიდა პოეტის თხზულებათა პირველი აკადემიური გამოცემა თორმეტ ტომად, რომელიც თავისი დროისათვის წინადადგმული ნაბიჯი იყო. ლექსები პირველად დალაგდა ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით, ტექსტებს ერთვოდა ვარიანტები, შენიშვნები და კომენტარები. მიუხედავად ამისა, აღნიშნულ გამოცემას ჰქონდა არსებითი ხარვეზები: ობიექტურ და

სუბიექტურ მიზეზთა გამო ვერ მონესრიგდა ქრონოლოგიის პრობლემა, ხოლო ძირითადი ტექსტების შერჩევისას, ავტორის უკანასკნელი ნების ფორმალური დაცვით, უპირატესობა მიენიჭა კონიუნქტურულ ვერსიებს თუ რედაქციებს; პოლიტიკურ-კონიუნქტურული მოსაზრებით ტომებს მიღმა დარჩა პოეტის არაერთი ლექსიც.

თხზულებათა თორმეტტომეული, მიუხედავად გარკვეული პოზიტიური მხარეებისა, საბჭოთა გამოცემა იყო, რომელიც უცვლელად ტოვებდა და, ნებსით თუ უნებლიეთ, მეცნიერების სახელით განამტკიცებდა ოფიციალურ თვალსაზრისს გალაკტიონზე, როგორც რევოლუციური წარსულის მქონე, იმთავითვე სოციალიზმის იდეებისათვის განუხრელად მებრძოლ პოეტზე. ეს გამოცემა დღეისათვის დიდწილად ამორტიზებულია როგორც მეცნიერული, ისე მორალური თვალსაზრისით.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა ახალი აკადემიური თხუთმეტტომეულის სტრატეგიულ ამოცანად დაისახა ავთენტური ტექსტების რეაბილიტაცია, ნაწარმოებთა ქრონოლოგიის მონესრიგება და ამ გზით ქართული პოეზიის კლასიკოსის შემოქმედებითი ევოლუციის ჭეშმარიტი, არამისტიფიცირებული სურათის რეკონსტრუქცია.

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა თხუთმეტტომეულის პირველი ხუთი ტომი მომზადდა თანამედროვე ტექსტოლოგიურ-ედიციური სტრანდარტების გათვალისწინებით: ნაწარმოებთა ხელნაწერი და ბეჭდური წყაროების სისტემატიზაციის და კრიტიკული შესწავლის შემდეგ დადგინდა ძირითადი ტექსტები, რომლებიც აღიჭურვა სათანადო სამეცნიერო აპარატით – ვარიანტული წაკითხვებით, შენიშვნებით და კომენტარებით. რიგ შემთხვევებში მითითებულია ბიბლიოგრაფიული ცნობებიც ამა თუ იმ თხზულებაზე დანერგილი სამეცნიერო ნაშრომების შესახებ.

გალაკტიონ ტაბიძის ლიტერატურული მემკვიდრეობა ტომებში განლაგდა ქრონოლოგიური პრინციპით და ასეთი თანამიმდევრობით:

ტომი I – ლექსები და პოემები (1908-1914);

ტომი II – ლექსები (1915-1920);

ტომი III – ლექსები და პოემები (1921-1927);

ტომი IV – ლექსები და პოემა (1928-1931);

ტომი V – ლექსები და პოემები (1932-1936);

ტომი VI – ლექსები და პოემები (1937-1940);

ტომი VII – ლექსები და პოემები (1941-1945);

ტომი VIII – ლექსები და პოემები (1946-1952);

ტომი IX – პოემა „მშვიდობის წიგნი“;

ტომი X – ლექსები და პოემა (1953-1958);

ტომი XI-XII – პოეტის სიცოცხლეში გამოუქვეყნებელი ლექსები და პოემები; დაუმთავრებელი ტექსტები და სხვ.

ტომი XIII-XV – პროზა: მხატვრული ესკიზები და მემუარული ჩანახატები, ლიტერატურული მანიფესტები და წერილები, ჩანაწერები ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე, დღიურები, პირადი წერილები...

თხზულებათა ახალ აკადემიურ გამოცემაში არის არაერთი სი-ახლე:

ხელნაწერთა მონაცემების შესწავლით, ტექსტების ურთიერთ-მიმართების ანალიზით, აგრეთვე, თანამედროვე გალაკტიონოლოგიურ ძიებათა გათვალისწინებით, შეძლებისდაგვარად, მოწესრიგდა ნაწარმოებთა ქრონოლოგიის პრობლემა;

იდეოლოგიური მიზეზით სახეცვლილი, მოგვიანო კონიუნქტურული ვერსიების ნაცვლად ძირითად ტექსტებად, როგორც წესი, შეირჩა ის ტექსტები, რომლებშიც ავტორის ჩანაფიქრი და ნება ადეკვატურადაა გამოხატული. პოეტის შემოქმედებითი ევოლუციის სურათი, ქრონოლოგიის მოწესრიგებისა და ავთენტური ტექსტების რეაბილიტაციის შედეგად, ჩვენს გამოცემაში რეალობასთან უფრო ახლოს და ობიექტურად არის წარმოდგენილი, ვიდრე აქამდე იყო.

ვითვალისწინებთ რა გალაკტიონის ეპოსის სპეციფიკას, პოეზია – ლირიკული ლექსები და პოემები ტომებში განთავსებულია ერთმანეთის გვერდით, ჟანრობრივი გადანაწილების გარეშე, რაც პოეტის შემოქმედების ამა თუ იმ მონაკვეთის სრულ, ერთიან სურათს ქმნის.

გალაკტიონის პირველი ორი წიგნი – „ლექსები“ (1914) და „Cräne aux fleurs artistiques“ (1919) არ არის ტექსტების ჩვეულებრივი ნაკრები. თითოეული მათგანი პოეტის მიერ მხატვრულ მთლიანობად იყო ჩაფიქრებული, ამიტომ ნაწარმოებთა ნებისმიერი გადალაგება არღვევს ამ კრებულთა აზრობრივ-სტრუქტურულ ერთიანობას და

შლის ავტორის თავდაპირველი ჩანაფიქრის კვალს (იხ.: თ. დოიაშვილი, ნიგინი-მთლიანობა, კრ. „გალაკტიონოლოგია“, VII, თბ., 2014, გვ. V-XXVI). იგივე უნდა ითქვას ოციან წლებში გამოქვეყნებულ „ასლექსზე“ (ჟ. „მნათობი“, 1925, №10). ლექსების დასახელებული სამი კრებული შესაბამის ტომებში წარმოდგენილია დაუშლელად, როგორც პოეტური მთლიანობანი.

ახალი გამოცემა შეივსო გალაკტიონის მკვლევართა მიერ ბოლო ნახევარი საუკუნის მანძილზე პერიოდიკასა და საარქივო ფონდებში გამოვლენილი, ან ჩვენგან მოძიებული უცნობი ნაწარმოებებით და ცნობილი ტექსტების ახლადმიკვლეული ვარიანტებით თურედაქციებით. მიმოქცევაში დავაბრუნეთ აგრეთვე პოლიტიკური კონიუნქტურის მიზეზით უარყოფილი ლექსები.

თავის დროზე აკადემიური თორმეტტომეულის ერთ-ერთ თვალმისაცემ ნაკლად კრიტიკამ მიიჩნია თხზულებათა კომენტარებისას დაშვებული უზუსტობანი და შეცდომები. ჩვენს გამოცემაში შენიშვნები და კომენტარები უშუალოდ უკავშირდება ტექსტის რეალიებს, ავტორისეულ ჩანაფიქრს თუ ისტორიულ-კულტურულ კონტექსტს, რაც ორიენტირს აძლევს და ეხმარება ნაწარმოებთა რეცეფციას.

ჩვენ მიერ აღინუსხა და გასწორდა მრავალი უხეში კორექტურული შეცდომა, ხელნაწერი და ნაბეჭდი ტექსტების არასწორი ნაკითხვანი, ასევე, ტექსტში გაუმართლებელი რედაქციული ჩარევის შემთხვევები.

გამოცემა იძლევა პოეტის ენის ზუსტ სურათს: დაცულია ავტორისეული ენობრივი ფორმები, მისი მართლწერა და, შეძლებისდაგვარად, პუნქტუაციაც. თანამედროვე ნორმების მიხედვით მხოლოდ კომპოზიტებია გასწორებული. ტექსტში უიშვიათესი რედაქციული ჩარევანი ასახულია ვარიანტებში ან გატანილია შენიშვნებში.

გამოცემის ბოლო სამი ტომი (XIII-XV) ეთმობა პოეტის ე.წ. პროზას. დიდძალი მასალის გადასინჯვის შედეგად შეირჩა გალაკტიონის ბიოგრაფიისა და შემოქმედებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ტექსტები. აქ სათანადო მეცნიერული კომენტარებით იბეჭდება მხატვრული ესკიზები და მემუარული ჩანახატები, ლიტერატურული მანიფესტები და წერილები, ჩანაწერები ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე, რჩეული დღიურები, ეპისტოლარული მემკვიდრეობა...

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა ახალი აკადემიური გამოცემა, რომელიც ტექსტოლოგიური მეცნიერებისა და გალაკტიონოლოგიის თანამედროვე მიღწევებს ეყრდნობა, უპრეცედენტოა ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობით პრაქტიკაში, რამდენადაც პირველად ხდება საბჭოურ-ტოტალიტარულ ეპოქაში მოღვაწე შემოქმედის ტექსტების გათავისუფლება იდეოლოგიურ-კონიუნქტურული ძალმომრეობისაგან, მათი რეაბილიტაცია და ავტორის შემოქმედებითი ნების აღდგენა.

ახალი კონცეპტუალური ხედვით მომზადებული ეს გამოცემა მკვლევარ-მეცნიერთათვის სანდო ბაზისი იქნება შემდგომ ძიებებში, საზოგადოდ კი დიდად შეუწყობს ხელს კლასიკოსი პოეტის რეალური სახის დამკვიდრებას მკითხველთა ცნობიერებაში.

გალაკტიონი უბრუნდება მისთვის ბუნებრივ – ეროვნული მწერლობისა და ევროპული ლიტერატურის კულტურულ არეალს.

ქეძე

მთვარე კაშკაშებს... ცა მოქარგული
მოციმციმეთა ვარსკვლავთა გუნდით
მშვიდად დაჰყურებს ძირს დედამიწას
გარსშემოხვეულს სქელის ბინდ-ბუნდით.

შორს, შორს მიტაცებს ცისა სიტურფე,
მისი სიმშვიდე და მყუდროება;
მასში იხატვის უმანკო, წყნარი,
უცოდველი და წმიდა ცხოვრება.

მინდა დავტოვო ამქვეყნიური
ყველა სიბილწე, შური და მტრობა
და იქ გავფრინდე, ვარსკვლავთ წრფელს ციმციმს
შეუთანაბრო მეც ჩემი გრძნობა.

[1908]

სქელი ღრუბელი,
შავი და ბნელი
სამშობლო მხარეს გადაეფარა,
სხივთა მფენელი
მზისა ნათელი
ჩვენ სანუგეშოდ სჩანდა აღარა.

მაგრამ რა გაჰკრა ელვამ სივრცეზე,
მიკლაკნ-მოკლაკნა მისი სხივები,
სამარადისოთ მე მომეჩვენენ
გარდმოვლენილნი ღვთით ნაპერწკლები.

ელვა მსწრაფლ გაჰქრა,
ისევ დაჰფარა
სამშობლო მხარე უკუნმა ბნელმა,
ისევ ცრემლი მდის,
ვტირი მარადის,
გული წაიღო ისევ ნალველმა!..

[1908]

რომანსი

გახსოვს ბუნება აყვავებული,
ტყე და მინდორი ამწვანებული?
მაშინ ჩვენც გვრწამდა, ჩვენცა გვალბენდა
ქვეყნად სიცოცხლე და გაზაფხული!..

ეხლა ბუნებამ ფერი იცვალა –
შემოდგომაა, ზუზუნებს ქარი...
განქრა ყოველი, რაც კი გვალბენდა,
განქრა, წარვიდა, როგორც სიზმარი!..

[1908]

* * *

როცა ბულბული განთიადისას
ტყეებს და მინდვრებს მოჰფენს თავის ხმებს
და აღგზნებულად სადმე ბუჩქებში
შაშვი ჩაიკვნეს-ჩაიჭახჭახებს,

როცა ტოროლა ლაჟვარდ სივრცეში
კამარას შეკრავს, შეინავარდებს,
ეშხით დახედავს მინდორს დაფენილს,
შემდეგ წკრიალით შეუნყოფს ჰანგებს,

როს ნაკადული მალალს კლდეებში
გზას მიიკაფავს, ირხევა, – სხლტება,
რა გენაღვლებათ, მეც იმათ შორის
მქონდეს მცირედი თავისუფლება!..

[1908]

„შუას“

გააპე ბნელი,
ნაცვლად ნათელი
გადმოაფინე ტანჯულსა არეს,
რომ შენი სხივით,
იმედით ტკბილით
ანუგეშებდე ტანჯულ-მწუხარეს;
რომ ბედი ჩვენი
იმედის მჩენი
აღარ დაგვცქერდეს განრისხებულად,
გააპე ბნელი,
ნაცვლად ნათელი
მოგვფინე ტანჯულთ, სახსნელ იმედად!

1908

წიგნი

დაღვრემილა მთა კლდოვანი,
მონყენილა არემარე,
უფრო რაღაც სევდიანად
გადმოყურებს ზეცით მთვარე.
კლდისა ნაპრალს ეხეთქება
გულმოსული ნაკადული,
ბუ გაჰკვივის ნაღვლიანად
და ბუჩქებში ჰკვნესს ბულბული.
დაბურულ ტყემ თავჩაქინდვრით
მთის კალთაზედ მიიძინა
და ეჭვიან ბუნებასთან
ერთად სულმაც მოიწყინა.

ჩუ! ტყე უცებ შეშრიალდა,
ნაძვამაც თავი გადახარა,
თითქო რაღაც სასიამო
მას ნიავეს მიახარა,
თითქო თანვე ჩაუნერგა
სიცოცხლისა გრძნობა-ძალა,
ვერხვი ოდნავ გადაირხა,
ცაცხვამაც ტოტი გადაშალა,
ფიჭვი შეკრთა, გადიზნიქა,
მსწრაფლ ტირიფიც აშრიალდა;
მიბნედილი, ფერმიხდილი
ტყე სისწრაფით გადაგვარდა.

ოჰ, ნიავე, რა იქმნება,
მეც მიაბზო ის მოთხრობა,
რა იქმნება, რომ ჩემს გულშიც
აადულო სწრაფად გრძნობა?
მაგრამ ის კი აღარ ვიცი,
რა იქმნება საიდუმლო
მისთანა, რომ ჩემ ცრემლთ დენას
და ჩემს ტანჯვებს მისცეს ბოლო?!

1908

ვითარცა გედი ზღვისა სივრცეში
მიმომცურავი იკვეთავს გზასა,
ისე მეც ვტოპავ გრძნობათა ზღვაში
და მივაცურებ სიცოცხლის ნავსა.

თუმცა ვიცი კი, არ შემიბრალებს
ზღვა შფოთიანი და ბობოქარი:
გადამიბრუნებს ნავს ჩემს ერთგულსა
ტალღა მჩქეფარე, დაუდეგარი.

[1908]

ღამე

მწუხრმა სიბნელის ზენარი
ქვეყანას გადააფინა:
ნიაჲმა წაისისინა
და შორს ბულბულმაც დასტვინა.
ვარსკვლავთა გუნდმა ცის სივრცე
აანთო, ააკაშკაშა
და აღგზნებულმა მთვარემაც
სხივები შეათამაშა.
შავო ფიქრებო, ნუთუ არც
აქ არ მასვენებთ წამებულს?
რად გინდათ, ბოლო მომიღოთ
იჭვნიელს, განმარტოვებულს?
რად გინდათ, მუდამ, ყოველთვის
შხამით ამივსოთ წუთები?
ეყო სულს, თქვენგან წამებულს
სანამლავისა წვეთები!
სად არის შველა, ვინ მომცემს
ხელსა მეგობრულს, ვინ მიხსნის?
სად არი სახე უმანკო
ჯერ ისევ ნორჩის სიცოცხლის?
რა ვუყო, მარტოდ შთენილმა
ვერ ვპოვე სატრფო გულისა,
არსად სჩანს ტკბილი ნათელი
შუქმფრქვეველ სიყვარულისა!
რა ვუყო, ბედით ტანჯულმა,
სად ვპოვო თავშესაფარი?
ოჰ, მტანჯავს, შავო ფიქრებო,
თქვენი ჩურჩული საზარი!
ღამეა... ცისა კამკამში
კაშკაშებს სავსე მთოვარე,
ვარსკვლავნიც იღიმებიან,
ღამის დუმილში სთვლემს არე...

[1908]

მომავალი

მზე დასავლეთით გადაიხარა,
პირდაპირ სტყორცნა სხივი მთისკენა,
უკანასკნელად ბარს გადმოხედა
და დიდებულად გადაესვენა.

აგერ დაჰქროლა სალამოს სიომ,
ააშრილა ფოთოლი ტყისა,
ფრინველთ ჭიკჭიკში სევდის მომგვრელად
გამოისმოდა ხმა ბულბულისა.

უხმოდ ხის ძირში, სარეცელზედა,
წევს ახალგაზრდა ფერმკრთალი სახით,
მომაკვდავია... ელის სიკვდილსა,
ელის ყოველ წუთს თრთოლვით, ცახცახით.

უკანასკნელად ის გადასცქერის
დიდებულ სურათს მის წინ გადაშლილს
და ამ სურათთან ტანჯვით იგონებს
წარსულ ცხოვრებას, წამებით განვლილს.

იგონებს იმ დროს, როცა ჯერ ისევ
პატარამ იგრძნო ობლობა სულის;
იგრძნო დაკარგვა მხიარულ დღეთა,
დაკარგვა რწმენის და სიხარულის.

გარშემო შური, მტრობა, ლალატი
ძალას ართმევდნენ ადამიანებს
და ღონემიხდილთ, შეუმჩნეველად
ახუჭვინებდათ დაქანცულ თვალებს.

სიყვარულის ხმა არსად ისმოდა,
არვინ სიმართლეს არ ქადაგებდა,
მხოლოდ წამების, კიცხვის და ტანჯვის
ხმა ქვეყნად ქუხდა და ლაღებდა.

„მაშ, რაა ქვეყნად სახარბიელო,
რომ მიიზიდოს ტანჯული გული?“
ასე ჰფიქრობდა ყმანვილი ხშირად
შავი ფიქრებით გატაცებული.

მის წინ ცხოვრების შავი უფსკრული
დაუსრულებლად ქუხდა, დრტვინავდა...
და მეორე მხრით ბუნების ძალი
უხვად, სიტურფით მთა-ბარს ქარგავდა.

მხოლოდ იქ მტრობას ძალა არ ჰქონდა,
იქ წმიდა იყო სუყველაფერი,
როგორც წვეთები ნაკადულისა
და ლაჟვარდი ცის უმანკო ფერი.

აღტაცებული დაუახლოვდა
დიდებულ ხელით შექმნილს სურათებს,
დაუმეგობრდა ხევსუვეებს, კლდეებს
და თვალუნვდენელ მთების მწვერვალებს.

დაუმეგობრდა მთისა ნაკადულს,
ფოთლების შრიალს, ბულბულის სტვენას,
იდუმალს ჩურჩულს ყვავილებისას,
წყაროს ტკბილ ჩუხჩუხს და ტიკტიკ-ლხენას.

ეხლა კი, როცა სიკვდილს წინ უმზერს
მის ჩასანთქავად მომზადებულსა
და ამავე დროს ხედავს ბუნებას
ნარმტაც-მშვენიერს და დიდებულსა,

არ ასვენებენ მწვავე ფიქრები,
თითქო საგრძნობლად გულს რაღაც სწდება
და მოგონებათ აღგზნებულს კონას
შავბნელი ფარდა ზედ ეფარება.

მოისმა კვნესა... არეც დადუმდა...
ბინდი გადეკრა დედამინასა;
მარტო ბულბული სევდის მომგვრელად
ისევ დაჰყეფდა მღუმარ მთა-ბარსა.

[1909]

ფიქრი

როგორც აწრდილი
ჩადრგადახდილი,
ისე ანათებს ცის სივრცეს მთვარე;
ვარსკვლავთა კრება
თანდათან ჰქრება,
განთიადს ელის ცა მგლოვიარე.

არემარე სთვლემს...
ტკბილ ნანას უმღერს
ბარს მიძინებულს მთის ნაკადული.
მეც გული მიძგერს,
ვუცქერ ცის სივრცეს,
განთიადს ველი სულგანაბული.

კობტად შემკული,
დადუმებული
შორს, შორს გასცქერის მთისა მწვერვალი,
თითქო იგონებს
გაფრენილ დღეებს
და გულს უთრთოლებს ღვთიური ძალი.

ცა ალაჟვარდდა,
ოდნავ დააჩნდა
ვარსკვლავთა ზოლი მის სპეტაკ სახეს.
გადაიხდა
ცამ ბნელი ფარდა
და ფრინველებმაც ერთხმად დასძახეს.

მზეც ამოვიდა,
უმანკო, წმიდა
სხივი სამყაროს გადმოაფინა,
დაჰკრა მწვანე ველს
თვალგადუნვდენელს
და საამურად ააბიბინა.

ყვავილის გულზედ,
აკოკრებულზედ,
ნამი აენტო და აბრჭყვიალდა.
ნიავი ნელი,
ფიქრთ უკუმყრელი,
მინას გაეკრა... ტყე აშრიალდა.

ნაზი პეპელა
ფრენდა ნელ-ნელა,
ბზა მოხუც ფიჭვის ტოტებს ეკვროდა,
იქვე მახლობლად
მარტოკა, ობლად
ბულბული სტვენდა და გაჰკიოდა...

მარად ბედკრული,
ულელდადგმული
ძალას იკრებდა ადამიანი,
კვლავ იღვიძებდა,
ლონეს იკრებდა
ცხოვრება მწარე და ნალვლიანი.

კვლავ ბრძოლა... ბრძოლა,
შიში და ძრწოლა!
კვლავ დამარცხება, კვალად სიკვდილი,
ყველგან, ყოველთვის
სიმართლისათვის
დეენა, წამება... საფლავის ჩრდილი.

ოჰ, რომ შემეძლოს
გაფფრინდე შორს, შორს!..
მოვცილდე მხარეს შხამით აღვსებულს,
ცისა სიუხვით
თუნდ ერთი წუთით
შვება მივმადლო სულს დაობლებულს.

[1909]

გაზაფხულის მოლოდინში

ცა პირს იხსნის... მედიდურად
მთა დასცქერის დაფენილ ბარს,
გაზაფხულის მოლოდინში
ქარიშხლის წინ არ იხრის თავს.

ხედავ, როგორ იკლაკნება
პანანინა ნაკადული?
გაზაფხულის მოლოდინში
მასაც ლხენით უძგერს გული!

მაგრამ მე რად დამეკარგა
სიმშვიდე და მოსვენება?
ნუთუ სპეტაკ მომავალშიც
არაფერი გულს არ ხვდება?

მაღე ველი ამწვანდება,
არემარე იგრძნობს შვებას
და ყვავილთა გუნდიც უხვად
გადმოაფრქვევს სურნელებას.

მხოლოდ მე კი არ მომალხენს
სიკეკლუცე გაზაფხულის,
გულშივ ჩაჭკნა ნორჩი რწმენა
სიყვარულის, სიხარულის!

[1909]

ვარდი კოკობი, გადაფურჩქვნილი
როცა ვიხილე, ვიგრძენ ცხოვრება,
მაგრამ რა ხელი მისკენ გავსწიე,
ის სწრაფად მოსწყდა, ეკლებს დაეზა.

ჩემო სიცოცხლე, თუ დაგენდობი,
იმედს მომიკლავ, განა არ ვიცი?
ოჰ, შენ თვალთმაქცობ... სულ ტყუილია
შენი ვედრება და შენი ფიცი!

[1909]

სასაფლაოზე

მიყვარს სალამო წყნარი, მშვიდი და მოწყენილი,
როცა მზე სხივებს უკანასკნელს აათამაშებს,
როცა მდუმარებს ტყე-ბუჩქნარი გადაფენილი,
როცა ბუღბუღი მწუხარედ ხმას აანკრიალებს.

მივეჩქარები, რომ სალამი მივცე საფლავთ ქვებს...
იქ არ მოისმის ადამიანთ უღვთო ხარხარი,
იქ ანგელოსი წრფელად გალობს ზეციურ ჰანგებს
და ჩუმად უგდებს მის სიმღერას ყურს მთა და ბარი.

გზას მიიკვეთავს ყვავილებში ნაკადი მთისა...
საფლავებს შორის ნელ დუდუნით მიიკლაკნება,
ხან აქვითინებს უარყოფა სიყვარულისა,
ხან კი ახარებს შორს წარმტაცი ბედნიერება...

ნიავე [მი]ჭქრის... შორს მიფრინავს ლალი ოცნება,
სულს ასხივოსნებს უკვდავების სახე ნარნარი.
სამშობლო მხარე ბედნიერი წინ მეხატება...
ადამიანი ცას შეჰხარის მშვიდი, დამტკბარი.

ამ დროს გაისმის სევდით სავსე ზარის წკრიალი...
და შეშფოთდება ოცნებაში მფრინავე სული,
კვლავ წინ მეხატვის სოფლის ბრუნვა, სოფლის ტრიალი.
ოჰ, არც ოცნება აღარ მატკბობს აზვირთებული.

მსურს, რომ ვიტირო და ჩემს ტირილს მსურს ყურს უგდებდეს
სასაფლაოსი არემარე დადუმებული.
დეე, იცოდეს, დეე, მხოლოდ იმან უწყოდეს,
თუ რარიგ შფოთავს მგოსნის სული დაობლებული.

მხოლოდ... იმ ტირილს და იმ მოთქმას მარტოობაში
მე არ გადავცვლი არავითარ ნეტარებაზედ,
მთელს სიტკბოებას მირჩევნია ბედკრულს იმ წამში
ეს უიმედო და ობოლი ცრემლი წამწამზედ.

მზე მთისა მწვერვალს გადასცდება, ჩაესვენება...
ცისა ლაჟვარდი აენთება უკანასკნელად,
უკანასკნელად მთასა და ველს მოეფინება
ბუღბუღის ჰანგი ნალვლიანად და მონყვეტილად.

მწუხრის ზენარი ეფინება მდუმარ მიდამოს,
ნამი ციური ყვავილის გულს ზედ ეკონება,
ცის ანგელოსი დაჰლილინებს დანამულ მდელოს,
ნიავი ნელი ვარდს გაფურჩქენილს ესალმუნება.

მიყვარს სალამო სევდიანი და მონყენილი...
მიყვარს ფიქრებში მოქანცული მე სასაფლაო.
დეე, მაშინაც თვალწინ მედგას ყოფნა გახრწნილი,
მაშინაც ვგრძნობდე, რომ ფუჭია იგი, ამაო!

[1909]

ფანტაზია

ოცნება ტკბილი და ნეტარება
სულს ასხივოსნებს, გულს შეეთვისა.
თავს დამციმციმებს უცხო შვენება,
უცხო მადონა რაფაელისა.

მიყვარს იმისი ნარნარი სახე
უცნაურ ფიქრთა გამომხატველი.
გაჰქრეს დღე შავი და სივარდლასხე,
წყვდიადში გაჰქრეს სევდა-ნალველი!

[1909]

მწუსარება

სიცოცხლით სავსეს, ოცნებაში მყოფს
ის თავისთავად შემომეპარა,
მე განთიადის სხივებს ველოდი,
მზეს კი ღრუბელი გადაეფარა.
მე მსურდა გრძნობით დავნაფებოდი
სიცოცხლის წყაროს, ტრფობით აღბეჭდილს...
ახ... რა ვიცოდი, თუ სანამლავი
ნაზ კუკურშივე ჩაჰკლავდა ყვავილს!..
როცა სიცოცხლე ძალას მაძლევდა
და სამოქმედოდ მიწვევდა მარად,
რას ვიფიქრებდი, თუ მოგონებაც
გადმექცეოდა ტანჯვად და შხამად?
ნაზ ქსელში გაბმულს, ოცნებაში მყოფს
ის თავისთავად შემომეპარა,
დაჰქროლა რისხვით ქარმა სასტიკმა
და გაზაფხული თვალს მიეფარა!

[1909]

კოლხიდა

იქ ნაკადული მთის კალთიდან გადმოჩქრიალებს,
იქ დიადემა მთის მწვერვალთა მზეზე ბრჭყვიალებს,
იქ ფრინველთ ჰანგში ჩაქსოვილა ლხენა და შვება,
იქ ყრიაშული ცის კამარას ეთამაშება.
იქ ბუნებაა, ჩემო კარგო, მხოლოდ ბუნება!
იქ არის მხოლოდ სანატრელი თავისუფლება.
იქ ტყვედქმნილთა მზე ოცნებაა, სხვა არაფერი,
ის კი ფრთას გაშლის უზრუნველი და ბედნიერი.
მუზა იქ სცხოვრობს, პოეზია მეფედ იქ არი,
იქ გესმის ასულთ მწუხარე ხმა, ნაზი, ნარნარი,
დაუგდე ყური... შენ მოისმენ ჰანგსა ნალვლიანს,
იცო, რა აკრთობს, რა ანუხებს აქ ადამიანს?
„თავისუფლება დაგკარგეთო, თავისუფლება!..
შეისმინევი, ჰე, ბუნებავ, მუდარა ჩვენი!
გრძნობა გვეკარგვის, სული შფოთავს... გული წუხდება...
რად არ სწყდებაო ჩვენი კენესა, ტანჯვა ესდენი?
მზე დაგვეტატებს... ყვავილთ გუნდი გვეალერსება,
ტანჯვა არისო ყველაფერი მოსაგონებლად,
თავისუფლება აღარა გვაქვს, თავისუფლება!
იტირეთ, ძმებო! ცრემლი დაგვრჩა მანუგეშებლად!..“
როცა დავუგდე მე ყურს ამ ხმებს, მეც ვიტანჯები...
ფიქრი გულცივად და თან მშვიდად მესაუბრება:
„მითხარი, რისთვის ნეტარებენ სამშობლო მთები,
მითხარ, რად ცელქობს ფრთაგაშლილი ტურფად ბუნება?“

[1909]

მსახიობ ქალს

როცა ფიქრებით დატყვევებულ-გარემოცული
მარტო ხარ, ობლად და გიტანჯავს სულს მწუხარება,
როცა უცნაურ აღმაფრენით გიტოკავს გული
და წარგიტაცებს საოცარი იდუმალეზა;
ან როცა სატრფოს გატაცებით ესაუბრები,
ორთავეს გინვეს განსაცხრომლად ტყე დაბურული,
მისი სიტყვებით, მისი სუნთქვით უებრად სტკბები,
კვლავ საოცნებოდ აღტაცებით მიილტვის სული.
როცა ხარხარებ განუნყვეტლივ, ანდა ქვითინებ,
როცა ბრბოს მეფად, გვირგვინოსნად თავის თავს აცნობ,
კერძო გულისთქმას, სულის კვნესას ვმარხავ, ვივინყებ,
მხოლოდ მას ვფიქრობ, რომ შენ მაშინ ურცხვად თვალთმაქცობ.
ოჰ, რარიგ მინდა მაშინ ძლევის დაგიდგა ძეგლი,
გულწრფელ სიტყვებში გამოვხატო ეს გრძნობა მცირე:
ძეგლის ღირსი ხარ, რადგან სული უკანასკნელი
შენს ერთ სიყვარულს, ხელოვნების ტაძარს შესწირე!

[1909]

ახალ ტალღას

„იქაც ყოველი არემარე
იყო მონყენით“

ნ. ბარათაშვილი

მუდამ თან მსრბოლი ფიქრი მწვაავდა, ფიქრი მტანჯავდა,
გამოვექეცი გულის დამწველს მშვიდ არემარეს;
ნაპირი ზღვისა იმავ სევდით მშვიდად სუნთქავდა,
ცას შესცქეროდა ზღვა ლაჟვარდი გულცივს, მდუმარეს.

და უზრუნველად
სიო ფრთამალი,
თავისუფალი
ჰქროდა მთა-ველად.

ფიქრს მისცემოდა სივრცე ნყნარი, ვრცლად გადაშლილი,
მზის მკვეთრი სხივი ზღვას მონყენილს დასციმციმებდა,
კამკამს სევდიანს დასცქეროდა ნორჩი ყვავილი,
გედი ყივილით წრფელ მეგობრებს ცისკენ ინვევდა.

არ მინდა, არა! სულს მოსწყინდა ეგ ერთფერობა,
სული ეძიებს ქარიშხალს და ბობოქარ ტალღებს,
მუდმივ დუმილში ვერ თავსდება ტანჯულის გრძნობა
და ნაზ სიმღერას, გულში აღძრულს, ზღვას შეღალადებს:

შენს მოლოდინში
გულს ნუ მიდაგავ,
დაჰკარ, დაჰქუხე,
ახლო ტალღავ!

[1909]

პოეზია

ახ, ნუ შეახებთ ხელს ჩანგის სიმებს,
ქნარი მნუხარედ ანკრიალდება;
ციურ კაეშნით ზედ დასციმციმებს
მას უკვდავების ნაზი ღვთაება;
არ ვიცი, რისთვის, განთიადისას
მე მან გადმომცა ნკრიალა ქნარი
და ყოველ წინსვლას მგოსნის ჰანგისას
თავს დაჰფარფატებს, როგორც სიზმარი.

ნუ, ნუ გასთელავთ ფეხქვეშ შვენებას,
ნუ შეურაცხყოფთ დიდების ტაძარს:
ბედით რჩეულთა წრფელ მისწრაფებას,
მათ იმედის სხივს და თავშესაფარს.
ნუ მეუბნებით, რომ განთიადზე
ულვთოდ წამებულს აღმოხდა სული, –
არა, ის სცოცხლობს, ჩვენს მიმკრთალ ცხადზე
უფრო წარმტაცი და დიდებული!

[1910]

მსახიობის დღიურიდან

...ვინ რას დამაკლებს... ჩემში ძალაა
ფრთაგაშლილი და დაუთრგუნველი;
დეე, კვლავ ეჭვით დამხარხარებდეს
მტერთ ურცხვი გუნდი, ბრბო უზრუნველი.

იმედი... ერთადერთი იმედი
გზას მისხივოსნებს მომავალისას,
ამ იარაღით თუნდ მთლად გავაქრობ
გარს შემოხვეულს შავს ძალას მტრისას...

[1910]

ბრძოლაში ვეძებ...

ბრძოლაში ვეძებ თავდავინწყებას,
ბრძოლის ქუხილში მიიღტვის სული.
ვერ ვუღალატებ საფლავთა მცნებას
ცხადათ და ძილში აღმფოთებული.
სამშობლო მხარევ! შენი შევენება
სისხლით ირწყვება და იღებება.

მოქანცულ გულით მეთაურები
წმიდა დროშის წინ ძირს ეცემიან
და მძიმე წყლულით დაღდასმულები
ისე, ვით უნინ, მშვიდათ კვდებიან!
ახალ გმირს ეძებს უკანასკნელი
მათი ნუხილი და გული ნრფელი.

ოჰ, ვისაც მწარედ აკვნესებული
გული გედაგვისთ კაეშან-სევდით,
ვისაც მრისხანედ გიტოკავსთ სული,
ჩემსკენ გამოსნით, შემომიერთდით!
თავისუფლების დროშა იხრწნება...
მამ, ცეცხლში ვპოვოთ თავდავინწყება...

1910

ოცნება კლდეზე

ცა ვარსკვლავებით შემოიჭედა,
წყნარად აცურდა ნარნარი მთვარე,
ძილს მისცემია მშვიდი მინდორი
და დაფიქრებით სდგას მთა მდუმარე.

როცა ნიავი, მთით მოწყვეტილი,
ტყის მწვანე კალთებს შეეპარება,
მაშინ ირღვევა გამეფებული
მკვდარი სიჩუმე და მდუმარება.

მე მომეჩვენა, ვითომ ოცნებას
თავისუფლების შესხმოდა ფრთები,
მე ეხლაც მახსოვს მისი შვენება,
მისი ღიმილი, მისი თვალები.

„სად გაჰქრა-მეთქი“, – ვკითხავდი ნიავს
და შორს გავხედე მთების მწერვალებს,
იქ, კავკასიის კლდეზე ვამჩნევდი
მოლლილ-მოქანცულ და მიმქრალ თვალებს.

ოცნება კლდეზე მიჯაჭულიყო,
ოცნება სისხლში თრთოდა და კვნესდა,
სქელი ღრუბელი თავს ევლებოდა
და ყორანთ გუნდი მის სხეულს სწენდა.

[1910]

მხოლოდ ბუნება

1

ნუ მომაგონებ, ჩემო ღვთაებავ,
იმ ნეტარ ღიმილს, იმ სავსე ღამეს:
ვერ ველირსები ბედნიერებას,
ვერ ველირსები კვლავ იმ სიამეს,
ვერ ველირსები კვლავ იმგვარ კოცნას,
ბურუსში ხვეულს, ტკბილს და მომხიბლავს.
ნუ მომაგონებ დაკარგულ ედემს,
ნუ მომაგონებ ჩემს შავბნელ საფლავს!

2

შენს თვალებში სიცოცხლე კრთის
ტკბილ-ნეტარი, მოკამკამე,
ხან ნათელი, ვით დღის შუქი,
ხან შავბნელი, როგორც ღამე.
მე კი, ტურფავ, საფლავი ვარ,
გულცივი და მარტოდმარტო...
არრა მატკობს... არც მსურს ვისმეს
გულის ფიქრი განვუმარტო.

3

ღამეა... ცელქი ნიავი დაჰქრის...
მთვარე ღიმილით მესაუბრება:
„შენ შეგითვისებს, სულით ობოლო,
მხოლოდ ბუნება... მხოლოდ ბუნება!“
რითმების გუნდი გარს მომხვევია,
ყვავილი წყნარად მეჩურჩულება:
„სულით ობოლო... შენ შეგითვისებს
მხოლოდ ბუნება... მხოლოდ ბუნება!“

[1910]

სასაფლაოზე

მზეს შევნატროდით... ვკვნესოდით,
ცრემლს ვღვრიდით შუალამისას,
მხიარულება არ ჰქონდა
დანყვეტილ სიმებს ჩანგისას.
მზეს შევნატროდით... მზე გვსურდა,
მზე ცხოველსხივებიანი –
თავისებური, ძლიერი,
ახალი, განგებიანი!

მზეს შევნატროდით და ისიც
გაბრწყინდა სასაფლაოზე,
დისკოგადახრით აენტო
წყვდიადით მოცულ ხაოსზე,
ხელი ვკართ... ისევ ისევ
ვქვითინებთ შუალამისას,
ისევ დუმილი ამწუხრებს
დანყვეტილ სიმებს ჩანგისას.

მზეო, მიეცი საზღვარი
მწუხარე ფიქრთა ქროლასა,
„მზეო, ამოდი, ამოდი...
ნუ ეფარები გორასა“.
სიკვდილი უსასობაა,
საფლავთან ერთად იხრწნება,
სადაც კი შენი დიადი
ბორბალი ამობრწყინდება!

შორს ჩვენგან, ღამის წყვდიადო!
შორს, შორს, ბურუსო გრძნეულო!
თვალის ამხვევად შექმნილო
და ბორკილებად ქცეულო...

ჩვენ მზე გვსურს... ხალხო, შეერთდი –
ზევით ასნიე მზე, ზევით...
მის აღდგომასთან მნათობის
სხივებად გადავიქცევით!

[1910]

ფარვანა

ნათელს აღგზნებულს,
სხივით ანთებულს,
შეფერადებულს,
ჩემო ფარვანავ, თავზე ევლები...
მაგრამ ვინ იცის,
როდის დაინვის
გზნება შენის ფრთის –
სანთელთან რომ თრთის...
როდის მოკვდები, ან სად გაჰქრები?

მუზავ, შენც სულით,
ფრთაგანწირულით,
ნეტარ ჩურჩულით
ხელოვნებისას უღიმი ტაძარს,
მაგრამ ვინ იცის,
ტანჯვა სად გიცდის,
როდის ან რისთვის
სამსალა ძიმწრის
ეკლების გვირგვინს მოგიძღვნის საზარს?

[1910]

დილა

თვალუწვდენი, მღელვარე ტბა
მზის სხივების ცეცხლზე გათბა...

ვარდს დაეცა გულზე წვეთი
ცის წიაღით მონაკვეთი.

შეფრთხილდა ცის ტოროლა
და მიდამო აათრთოლა!

აჭიკჭიკდი ტოტზე, ჩიტო...
იბრჭყვიალე, მარგალიტო...

და ხრიალით შავბნელ ხევში,
ნიაღვარო, გადაეშვი!

მსურს, ნალველი საბოლოო
თქვენს უბიდან ამოვწოვო!...

[1910]

* * *

არ მშორდება სევდა მწარე,
შავ ფიქრს ველარ გავეყარე...
ოჰ, რად, რისთვის შემიყვარე?

შენს ნაზ თვალებს შევადარე
ცის ლაჟვარდი მოელვარე...
რისთვის, რისთვის შემიყვარე?

ჩემი მზეა, ჩემი მთვარე
შენი სული მონარნარე...
ოჰ, რად... რისთვის შემიყვარე?

უბსკრულის პირს გავიარე,
ცრემლის წვეთად დავიღვარე...
რისთვის... რისთვის შემიყვარე?

მტრულად გვიცქერს მშობელთ მხარე,
შვება გამინიავქარე...
ოჰ, რად, რისთვის შემიყვარე?

გულის ტანჯვა ვერ დავფარე,
ნიავს კოცნა დავაბარე...
ქალო, რისთვის შემიყვარე?

[1910]

ათასფერად მოქარგული
თვისკენ მიწვევს ტურფა ველი;
იქ ნიავი წყნარად დაჰქრის,
მსუბუქი და უზრუნველი.

იქ ციურ ცვრით დანამული
ვარდი მეტყვის ქებათ-ქებას
და ღიმილით მომაფრქვევენ
ყვავილები სურნელებას.

მაგრამ ყველას მირჩევნია,
როს ყვავილი საფლავს ამკობს
და მჩქეფარე ნაკადული
უდარდელად მირაკრავობს.

[1910]

გაზაფხულის ღამე

ცელქი სიო აღტაცებით ბუჩქნარს დალალს უხუჭუჭებს
და პეპელა, ძალმიხდილი, ჩასდნობია ვარდის ტუჩებს;
მთვარე ყინვით ნაკვეთ მწვერვალს მხურვალეებით ლოცავს, კოცნის
და ხანდასმით ისმის ჰანგი გულჩათუთქულ ღამის მგოსნის.

იადონო! ერთხელ კიდევ გამაგონე ხმა გრძნეული;
არა მძინავს და ყურს გიგდებ სევდიანი, იჭვნეული.
ბუჩქის ძირას, ფეხაკრეფით, ახლო... ახლო მოვირბინე,
გადმეშალა ფიანდაზად ძირს მინდორი მობიბინე.

არ ვიცოდი – რა მინდოდა, არ ვიცოდი – რას ვიცდიდი,
ცას მხურვალედ მივაშტერდი და სიმწარით ავქვითინდი.
ნიავი კი აღტაცებით ბუჩქნარს დალალს უხუჭუჭებს
და პეპელა, ძალმიხდილი, ზედ ადნება ვარდის ტუჩებს...

[1910]

ჩემო მადონავ!

გულატოკებით,
ტკბილ ფიქრთა გზნებით,
ზეშთაგონებით,
ციურ ოცნებით
გაქანდაკებდა მხატვარის ხელი.
მაგრამ ეს გრწამდეს,
ვინც უნდ გხატავდეს,
ჩემდენ სიყვარულს
ვერ იგრძნობს აღძრულს,
თუნდ ღმერთი იყვეს, თუნდ რაფაელი!

ვერა, ვერ ვუცქერ გულდამშვიდებით
ოცნებით სავსე შენს ცისფერ თვალებს,
მოკვდებით... ერთად აღარ ვიქმნებით,
ესლა მამფოთებს... ესლა მანვალებს...

მაგრამ რას ვამბობ,
გრძნობას გავატობ
და მსუბუქ ფრთებით
გადავფრინდებით,
ჩემო მადონავ, ოცნების მხარეს.
იქ მე დავხატავ
ჩვენს უკვდავ სიზმარს,
იქ კვლავ მოვმართავ
ჩემს წკრიალა ქნარს,
იქ გულშივ ჩავკლავ გრძნობათ სამარეს!

[1910]

შუალამეა... ზღვის ნეტარ გულში
წყნარათ სხივებს ბანს კაშკაშა მთვარე...
შუალამეა: ვარსკვლავთა კრება
მორცხვით ციმციმობს შუქმოელვარე...
სატრფოვ, აღარ მსურს შენგან შორს ყოფნა, –
მსურს, მთვარესავით სხივებში მხვევდე!..
ერთხელ დახედე ჩემის ყოფნის ზღვას,
ერთხელ ჩემს გულშიც ჩამოიხედე...
შუალამეა... სადღაცა მწყემსი
სალამურს უკრავს, ღულუნობს სტვირი...
ხედავ, ნაზ ყვავილს როგორ ეხვევა
მთით მონყვეტილი ცელქი ზეფირი!..
დავემხვე პირქვე და ავქვითინდი,
თავდავინყებით მიწას ვემთხვიე...
სატრფოვ გულისა! ცელქ-ნიავივით
შემომეკონე... შემომეხვიე!..

[1911]

ჰამლეტის ქნარით

ვუძღვნი მონაზონ ქალს რ-ს

ამაოა მთლად ცხოვრება, დრტვინავს ნუთისოფელია...
ნადი... ნადი მონასტერში... მონასტერში, ოფელია!..

ტკბილი ნანა სულს უთხარი, უბედობა ხატს აჩვენე...
და მაშვრალი სული, გული მონასტერში მოასვენე!..

მაშ, შორს მტვერი! შორს, შორს მიწა!.. – ის ცის უარმყოფელია...
ნადი... ნადი მონასტერში!.. მონასტერში, ოფელია!

[1911]

პირველი ეპიკენისთვა

დღიურისებურიდან

დილის ნიაგმა ჩაყვითლებულ ველს დაუბერა,
ნისლი დაშალა, მთის კალთაზე წაართო ბინა,
შემდეგ წყნარის ფრთით წყლის ნაპირზე რაღაც ჩასწერა
და მინდვრის მკერდზე, ყვავილებში მსწრაფლ მიიძინა.
სკოლის აივანს დაყრდნობილი შორს გადავსცქერი
იდუმალ ფიქრში და ნაღველში მოქანცულ სოფელს,
იქ ბნელი მეფობს... იქ წყვდიადი, სინათლის მტერი
თან დაატარებს რაღაც შავს და მგესლავ სამოსელს.
ხალხო ბედკრულნო! მე მიჭირავს ხელში სანთელი
მე იმის პოვნას განუსჯელად სიცოცხლე მივე,
არ შეუკრთება საშინელ ხვედრს მასწავლებელი,
დეე, თან სდევდეს უგნურთ მტრობა, შიმშილ-სიცივე.
მე ვიტყვი სიტყვას და გაგითბობთ გაყინულ[სა] გულს,
მოგაჯადოებთ ჩემი ზრუნვა თბილი და წრფელი,
დეე, თან მდევდეს მკაცრი ხვედრი სულდაღონებულს,
არ შეუკრთება საშინელ ხვედრს მასწავლებელი!
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა! უფრო ჩქარა... კიდევ დაჰკარი!
– მასწავლებლო, ეს რას ნიშნავს, ხომ არვის ელი?
– ჩამოჰკარ! – სწავლად თვისკენ იწვევს მასწავლებელი.
ვხედავ აქ, ჩემკენ მოაბიჯებს პატარა ბავშვი,
წრფელი ღიმილი დასთამამებს მხიარულ ბაგეს
რა აღტაცებით მოციგლიგებს იგი სკოლაში...
თქვენ ნუ დასცინით მომავალ გმირს და მოქალაქეს.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა! უფრო ჩქარა... კიდევ დაჰკარი!
რა სევდიანად იცქირება მოხუცებული
ავადმყოფობით, სიუძღურით ღონემიხდილი.
მშვიდ თავშესაფარს ითხოვს მისი გული ვნებული,
აქ კი დარაჯად მისდგომია შავი სიკვდილი.
სავსე ოჯახი უპატრონოდ მიტოვებული

წინ ეხატება და არ იცის, რა მოაგვაროს.
ჩემსკენ მოხუცო! დაიმშვიდე მღელვარე გული,
მე შევარიგებ ისევ შენთან მტრად ხდილ სამყაროს.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა... უფრო ჩქარა... კიდევ დაჰკარი!
ვხედავ აქ, ჩემკენ მოაბიჯებს გლეხი მამვრალი
რომ მესაუბროს და იმედი თან წაიყოლოს
მასზე, რომ შავი მისი შრომა, შრომა მართალი
არ დაინთქმება უნუგემოდ ბოლოს და ბოლოს.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა... უფრო ჩქარა... კიდევ დაჰკარი!
ნუთუ არა სჩანს მკრთალი სევდა მიმქრალის სახის,
აჰა, ის მოდის... მოდის წყნარად, თავჩაქინდრული,
განადგურება წინ მეხატვის მისის ოჯახის,
გადუტრიალდა ბედის ჩარხი უბედურ-მტრული.
მას მეზობელმა გუშინ ცეცხლი რომ გაუჩინა,
შემდეგ მზაკვრულად მის თვალის წინ გადხარხარა...
სახლი დაენვა და საბრალს არა აქვს ბინა.
ჩემსკენ ბედ-შავო! მე მაქვს შენთვის ბინა პატარა.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა! უფრო ჩქარა... კიდევ დაჰკარი!
ორნი მოდიან, რომ იპოვონ სიმართლე ჩემთან
და გადასწყვიტონ საბოლოოდ ამტყდარი დავა.
ერთია მათთვის ყველაფერი, რაც სურთ, ისა სთქვან,
სიბნელემ მათი მეზობლობა გაანიავა.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?
– ჩამოჰკარ ჩქარა... უფრო ჩქარა, კიდევ დაჰკარი!
აი, შკოლისკენ ახალგაზრდა მოდის ვილაცა,
იმას უთუოდ წიგნები სურს... იქ კიდევ ქალი
სდგას, უნამუსო უცხოელმა რომ მოიტაცა
და ეხლა ისევ გადისროლა უგზოდ სანყალი.
გზას მე გასწავლი, ჰე, ბედკრულო! სწავლით გამთბარი
ხელში მიჭირავს მე სანთელი სიბნელის მქრობი.
– მასწავლებლო! მოსაწვევი ჩამოვკრა ზარი?

– ჰო, კიდევ, კიდევ! ხედავ, გათბა ცისა ტატნობი!
მგზნებარე სხივი აიზიდა მხიარულ ცაზე,
ფრინველთა გუნდმა კამარაში გაინავარდა,
ერთი ღრუბელი, როგორც მგზავრი, სევდიან გზაზე
რომ დასცურავდა, მოსწყდა მწვერვალს და ძირს დავარდა.
მე კი ძალას ვგრძნობ... მსურს სიცხოვლე ავამოძრავო,
გავანადგურო დაყოლილი შავ ფიქრთა გზნება,
მომეცი ძალა, გევედრები, ჰე, ცაო, ცაო!
რომ შევასრულო წმიდად ჩემი დანიშნულება
და სიმალემდე ავიყვანო მუდმივ მხლებელი
წრფელი მიზანი, მოქმედებით უხვად გამთბარი;
არ შეუკრთება საშინელ ხვედრს მასწავლებელი,
აბა, ჩამოჰკარ... მოსანვევი ჩამოჰკარ ზარი!

[1911]

მუსიკა

ფანჯრიდან მთვარის მოსჩანს გულმკერდი,
სახეზე დამთრთის მკრთალი ნათელი...
აჰა, გაისმის მუსიკა წყნარი,
გრძნობის მხიბლავი, დამტკობ-დამწველი...
იზრდება ჰანგი... იზრდება სევდაც...
ეჰ, გასკდი, გულო, და გადმოღვარე,
რაც მარტოობით მოგროვილია
შენში გლოვა და ბალლამი მწარე!
სიყვარულს ვეძებ... ტრფობა მწყურია...
მეგობარს ველი... ის კი არსად ჩანს.
მაშ, რა გააღბობს ჩემს მწუხარებას,
რა გაანელებს ჩემს ღრმა კაემანს?..
კმარა მუსიკა! ეხლა ის გულსა
მწვდება ვით შხამი, ვითა ნალველი...
იზრდება ჰანგი, იზრდება სევდაც,
სულის მწამლველი, გულის მდაგველი...

[1911]

აჭვი

აუსრულდა სიოს ნატვრა,
ის ყვავილთა ვნებით დათვრა...
გაფითრებულს
ვარსკვლავთ კრებულს
სევდიანი მისცა კითხვა,
თუ სოფელი, ვით ცივი ზღვა,
რად კანკალებს,
რად ვალალებს,
რატომ სწამლავს ყოფნის რისხვა?
დაქანცული იდგა ფიჭვი...
ხორცზე იჭვი, სულზეც იჭვი
ოცნების წუთს
ფრთხილს და სათუთს
უშხამავდა შესაზარი –
და ფიქრობდა, თუ რათ არი,
ქვეყანა რომ
უგრძნობმა დრომ
დააბერა უსაფარი?
სიო მიწვდა სევდის ნალკოტს,
ზედ დააკვდა ფიჭვის ნაზ ტოტს
და ფიქრის დროს
ობოლ წყაროს
სევდიანი მისცა კითხვა,
თუ სოფელი, ვით ცივი ზღვა,
რად კანკალებს,
რად ვალალებს,
განა არ სჯობს – შეგვიყვაროს?

[1911]

სიწუმის ანგელოზი

ეძინებათ ცის ვარსკვლავებს... ეძინებათ ტბის ფერიებს...
მთვარის სხივი ცაზე ღელავს, თითქო ღრუბლებს იგერიებს.
ეძინება ყვავილთა გუნდს, არემარეს ეძინება...
დაქანცულ ველს, მდუმარე მთებს ღამის სუნთქვა ეფინება.
დაიძინე, ტყის ფოთოლო, დაიძინე, ქვეყნის სევდავ...
დაიძინე, არემარევ, და როგორც კი შემოგხედავ,
დაიძინე შენც, ცის ღმერთო, შენც, ყვავილის ცელქო მუმლო...
დაივინყეთ ხევხუვებში მიმალული საიდუმლო...

ცათ შეტყორცნილ წვეტიან მთას მოხვევია ფიქრთ სამოსი;
ვერ მისწვდება კაცთა ზიზლი, ვერც ქვითინი მიდამოსი.
დაიძინე – დაიძინე, ფიქრთა მსხვერპლო – შავო მთაო!..
ნანას გეტყვის ანგელოზი და ძილის ჰანგს სასაფლაო...
შენ არ იცი, თუ რათ სცოცხლობ, რათ არსებობ, რისთვის ფიქრობ...
არ იცი და ძილის ძალას ვერ გაფანტავ... ვერ ჩაიქრობ...
როცა ნისლი დაგანვება, არ დაღონდე, ჩემო კარგო!..
მარადის მსურს ძილის კოცნა შენს სერებზე შემოვქარგო.
დაიძინე შენც, ცის ღმერთო, შენც, ყვავილის ცელქო მუმლო!..
დაივინყეთ ხევხუვებში მიმალული საიდუმლო.

[1911]

შემოდგომა

ვუძღვნი ი. გრიშაშვილს

დავიღალე... საოცნებო განსვენება სულს სწყურია,
დავიღალე... მწარე ნაღვლით ჩემი სახე დაიჩრდილა.
შენი სახეც, ჩემო კარგო, დაღალული... უძლურია,
ვინ მოგიკლა სულის შვება, ფიქრთ ნავარდი, ტრფობის დილა?
დავიღალე, დავიღალე, მოსვენება ორივეს გვსურს...
ეჰ, ვინ მოგვეცემს თავშესაფარს... ვინ გადაშლის უშლელ კუკურს?
მაგრამ, ღმერთო, სთქვი, რას ნიშნავს ეგ ღიმილი ღვთაებრივი?
– ეგ წარსულ დროთ მოგონების საოცნებო არის სხივი.
– ახ... ისევე იტანჯები... აი, შენი წმინდა წყლული.
– ეს აწმყოსი არის სხივი უსიცოცხლო... უფერული.
– მაგრამ შენ რომ ნელ-ნელ სჭკნები ერთ დროს ვნებით ანაგზნები?
– ეს მომავალს მიკარნახებს... მთლად დავსჭკნები... მთლად
დავსჭკნები!
– ნუ დასჭკნები, ჩემო კარგო, გევედრები, ნუ დასჭკნები!
შეიწირე ჩემი ცრემლი და სამგოსნო ჩემი ხმები.
ახმაურდა ნაზი სიო, ძირს დაჰყარა ოქროს ცვრები.
– ნუ დასჭკნები, ნუ დასჭკნები – ცისფერ ყვავილს ვევედრები.
– ვჭკნები... მაგრამ სიცოცხლე მსურს... ვჭკნები, მაგრამ ყოფნა
მინდა, –
სთქვა ყვავილმა, ძირს დაემხო და სიმწარით აქვითინდა.
მალე დაჰკრავს შემოდგომის სუსხიანი, მწარე ქარი.
ზენაარო! მიეც ყველას სუსხის დროს თავშესაფარი.
მე კი... მე კი უსასოო ხეტიალში უხმოდ ვკვდები,
ნუ დასჭკნები, ჩემო კარგო, ნუ დასჭკნები, გევედრები.
რაა ჩემთან ქარიშხალი, რას დამაკლებს მწარე ბედი!
ვივლი, სანამ სიყვარულის სხივს არ მომცემს შემომქმედი.
ყვითელ ფოთლით შეიმოსა გაზაფხულის მთა და ველი,
ყვითელ ფოთლით დაიფარა ტყის სიჩუმე უდარდელი,
ყვითელ ფოთლებს შემოვივლებ, ნუ დასჭკნები, ნუ დასჭკნები.
აგიტაცებს ჩემი ქნარი, გაგაცოცხლებს ჩემი ფრთები;

ნუ დასჭკნები, ჩემო კარგო, ნუ დასჭკნები, გევედრები!
 – მე მეძახის... მაგრამ, ზეცავ, შენ ხომ შენის ფერით მკვებებ,
 შეიწირე ჩემი სული სევდიანი... მეოცნებე.
 შეიწირე ჩემის მწუხრის და იღუმალ ლოცვის ხმები.
 – ნუ დასჭკნები, ნუ დასჭკნები, – ცისფერ ყვავილს ვევედრები.
 დასჭკნა კიდეც... აი, მისი უსასოო წმინდა ფერფლი...
 შეიწირე, ზეცავ... ზეცავ... შემოდგომის ნორჩი მსხვერპლი.
 რითმებისგან მე მსუბუქი იმას კუბო დავუნანი,
 „სულთა თანა“ რომ ვუმღერე, ცელქმა სიომ მომცა ბანი;
 ჩემს გულში ის დავასვენე... იქ მივეცი ბინა წყნარი...
 მალე დაჰკრავს შემოდგომის სუსხიანი მწარე ქარი,
 ზენაარო! მიეც ყველას ამ დროს მყუდრო შესაფარი.
 ხიდან ფოთლებს ჩამოცვენის, ჩაყვითლებულს, დამჭკნარს,
 გამხმარს
 ვინლა მისცემს მყუდრო ბინას, ვინლა მისცემს თავშესაფარს?
 ცაზე ბურუსს და მთის წვერზე გადაფენილ ღრუბელთა ჯარს
 ვინლა მისცემს მყუდრო ბინას, ვინლა მისცემს თავშესაფარს?
 წვიმის წვეთი სევდას მღერის, ობლობისას აჟღერებს ქნარს,
 მას ვინ მისცემს მყუდრო ბინას, მას ვინ მისცემს თავშესაფარს?
 ხედავ, ზღვაზე იალქანი როგორ ელტვის შვების საზღვარს,
 მაგრამ ტყვილად იბრძვის, სცდილობს, არვინ მისცემს
 თავშესაფარს...
 შენც ნუ იტყვი, ამოების ქსელში წმინდა შვება ვსცანო,
 შენ, ჩემს გულში დამარხულო, დაფლეთილო იალქანო!
 მგზავრმა გნახა ყვავილი და ზედ დაგადნო მკრთალი ძალა,
 შენ მას დიდხანს ვერ ატარებ... დაილაღე... დაილაღა!
 მალე დაჰკრავს შემოდგომის ქარიშხალთა ზიზლი, შური...
 ზენაარო! მიეც ამ დროს ყველას მყუდრო ნავთსადგური.

[1911]

რა ვქნა?

ძღვნათ თავ. ***-ს ასულს ზ-ს.

რა ვქნა... რა ვქნა, ჩემო კარგო... აბა, როგორ შეგიყვარო?
სიცოცხლეო, მთლად დამიშრა იმედის და რწმენის წყარო.
სიო ჰქროდა... არემარეს შუალამის რთავდა ბინდი,
მე დავემხე ობლად შენს წინ და სიმნარით ავქვითინდი.
ამ ქვითინით ჩემი გული სიყვარულს კი არ ეძებდა –
სულ სხვა გრძნობა მსწამლავდა და სულ სხვა ფიქრი მაკვნესებდა:
გრძნობა, რომ ეს სიყვარულიც სიძულვილათ შეიცვლება
და ფიქრი, რომ სიყვარული მუდმივი არ შეიძლება.
რა ვქნა... რა ვქნა, ჩემო კარგო, აბა, როგორ შეგიყვარო...
სიცოცხლეო, მთლად დამიშრა იმედის და რწმენის წყარო.

[1912]

ველნი ჰყვავიან

ველნი ჰყვავიან –
გულო, დანყნარდი!
ადრე თუ გვიან
სიცოცხლის ვარდი
ბედნიერებად
გადაიშლება...
დროც ხომ იცვლება –
დროც ხომ იცვლება?!
არის სადღაცა
ნეტარი მხარე,
არის წმიდა ცა
შუქით მგზნებარე.
იღვიძებს ველი
მკვდარი, უსულო...
დანყნარდი, გულო,
დანყნარი, გულო!

[1912]

სერენადა

რად მინდა ნიჭი, ჩემო ლამაზო,
ჩემის ჰანგით თუ ვერ დაგაღონებ?
რად მინდა ქნარი, თუ იმის ხმაში
სამოთხის ჰანგებს ვერ გაგაგონებ?
ან რად მიმაფრენს ცელქი ოცნება
და გულს ალერსის წყურვილით ავსებს,
თუ ეს ოცნება დაუღალავი
შენც ჩემთან ერთად ვერ აგიტაცებს?
გული სავსეა წყნარი სიმღერით,
სულში ვარსკვლავი ბედის გაბრწყინდა.
ვიმღერებ... შევქმნი სევდის დიდს სახეს,
წყურვილსაც მოვკლავ... მაგრამ რად მინდა?

[1912]

გამოსაღება

მყინვარო, რისთვის ჩაფიქრებულხარ,
არაგვო, ჩრდილი რაზედ გფენია?
მტკვარო, შენ მაინც მითხარ, რას სწუხხარ,
შენ მაინც რაზედ მოგინყენია?
ნუთუ იგრძენით, რომ ჩემი გული
ისევ სავსეა მწამვლელ გრძნობებით,
რომ ვერასდროს კვლავ ველარ გიხილავთ
და სამუდამოდ გემშვიდობებით?
დამშვიდდით! მუდამ თქვენთან იქნება
ჩემი სიმღერა და ჩემი ნანა,
შემოგწირავდით ერთად ყველაფერს,
მაგრამ რაღა მაქვს სიმღერისთანა?

[1912]

ახალ წლის ღამეს

ჩირალდნებით გავაშუქე სევდიანი ჩემი ბინა.
იუნონავ, შენ გელოდი და მიტომ არ დამეძინა;
დავდიოდი წინ და უკან და ჩირალდნის შუქზე ვთრთოდი
და სიჩუმეს ყურს ვუგდებდი და სიჩუმით გეძახოდი.

გეძახოდა ჩემი სული, გეძახოდა ჩემი ვნება:
მე მომწყურდა შენთან ერთად ახალი წლის მიგებება;
ჩირალდნებით მიტომ მოვრთე და ავანთე ჩემი ბინა
და მომწყინდა მარტოობა და უშენოდ მომეწყინა.

კვირაძალის თაფლის სანთელთ ალი გაკრთა, როგორც
გველი,
სურნელოვან ნელსაცხებლით მოვასხურე სარეცელი,
ახალ წელთან შენ გელოდი და ველოდი ყოფნას ახალს
და ვუცდიდი განახლებას და ვეძებდი აღდგომის კვალს.

ხომლი მოჰკვდა, დაიბნიდა, აიღველფა ცის ეთერი,
ცას ნათელი გადაევილო სევდიანი, მტრედისფერი,
შენ არ სჩანდი... დავიკვნესე და სიჩუმემ მომცა ბანი
და დაყრუვდა ჩემი ბინა და ჩავაქრე ჩირალდანი.

დიდი ხნიდან ვურიგდები ჩემს წამებას, მოძმეთა შურს,
ცხოვრებასაც აღარ ვებრძვი და ცხოვრებაც აღარა მსურს...
დიდი ხნიდან ბედს მივენდე და იმისი მსხვერპლი ვხდები
და მომწყინდა ყველაფერი და ყველაფერს ვურიგდები.

მაგრამ ამ ჩემს მარტოობას, სიჩუმეო, ყური მიგდე,
ჩემს უსაზღვრო მარტოობას მე არ ძალმიძს შევურიგდე.
სახსნელი გზა კი არსად სჩანს და ამაოდ ველი მშველელს
და ამაოდ დლე დლეს მისდევს და ამაოდ სცვლის წელი წელს.

[1912]

* * *

ირგვლივ, გარშემო სევდიანი ისმის ქვითინი,
პიტალო მთებმა გლოვის ნისლით შეიმკეს თავი,
ოჰ, რა დროს მისწყდა და გარინდდა მღელვარე ჟინი,
შავი ძაძვებით შეიმოსა ჩვენი გვირგვინი...
ოჰ, რა დროს გატყდა, რა დროს გატყდა სიცოცხლის ნავი...
და დღეს გავიგეთ ეს ამბავი გულმოსაკლავი.

ხვალ კი, როდესაც ძვირფას ცხედარს ერთგულთა კრება
სამარადისოდ, სამუდამოდ დაესალმება,
როდესაც იგრძნობს მიწის კვნესა და ცის კამარა,
თუ ვინ დაჰკარგა და რომელი დაასამარა, –
მიდით, მგოსნებო! შავი თალხით შემოსეთ ქნარი,
ცრემლით იგლოვეთ მოამაგე დაუვინყარი...
მიდი, მსოფლიოვ, თაყვანი ეც იმ გმირის საფლავს:
შენი დიდება, შენი ღმერთი მოჰკვდა, აღარ გყავს!

[1913]

საუბარი ვალსში

როდესაც ვუცქერ მე შენს თვალთა უძირო ლაჟვარდს,
როცა თვალი თვალს უსწორდება ისე, შემთხვევით,
დატოვებული, შორი კუთხე მომაგონდება,
მოგონებები თვალწინ რბიან სევდიან რხევით.
ოჰ, რაოდენი სისპეტაკე მარხია შენში,
რამდენი წმინდა ვარსკვლავები თრთიან შენს გულში,
სიყმაწვილეში შენგვარ ქალზე ოხრავდა გული,
გული მტკივოდა შენს ალერსში, შენს სიყვარულში.
მე მაგონდება ჩვენი ძველისძველი სასახლე,
გვერდზე მოხრილი, შავი ყავრით გადახურული
და ბალი შორი, სავე ვარდით, ცაცხვის ხეებით,
მარჯვნივ და მარცხნივ დაქსელილი და დაბურული.
რამდენი ღამე მითევია შენს მოლოდინში,
ცას ვარსკვლავიანს შუქს მატებდა ელვარე მთვარე...
ჩემო ღვთაებავ, ოჰ, ვინ დათვლის, თუ რაოდენი
მოლოდინის და გულწრფელობის ცრემლი დავღვარე.
და იმ ცრემლებით ირწყვებოდა ჩემი ვარდები
და იმ ქვითინით იზრდებოდა მომავლის ნანა.
შენ არსით სჩანდი, მაგრამ ჩემთვის უცხო არ იყო
შენი თვალების იდუმალი, წმიდა ქვეყანა.
და დღეს, როდესაც შენ აქ გხვდები უმადლო ბრბოში,
თუ რას განვიცდი, ცამ, სინდისმა იცის მარტოდენი;
ვინ დააფასებს მაგ სინმიდეს ჩვენს სამშობლოში,
ვინ დააფასებს, თუ მაგ გულში რა ფიქრნი თრთოდენ?
მე ვგრძნობ ჩემს ირგვლივ მხიარულ და უდარდელ ქალებს,
ვიცი, რას ფიქრობს გიჟ ფერხულში აქ თვითეული,
მათ მხოლოდ სახეს არ უშიშვლებს შავი ნიღაბი,
თორემ ნახევრად შიშველი აქვთ მთელი სხეული.
ხანდახან განცდის სურვილებით მე მათ ვშორდები
და მენამლება გული მათი უმიზნო ხმებით.

ვდგევარ კუთხეში, სიბნელეში, ვუცქერ შორიდან
და მსურს ვიტყვო მწარე კვნესით, მწარე ცრემლებით.
განკიცხვის ლექსი იბადება ჩემს დაღლილ გულში
და ილესება როგორც დანა გლადიატორის.
და ვწუხვარ, ვწუხვარ, რომ დღეს თუ ხვალ ეგ მძლავრი ტალღა
შენც გადაგიტრევს მოლივლივე ტალღათა შორის.

[1914]

სანთლები

შორს, ზურმუხტისფერ სივრცეს იქით, სანთლები სჩანდა.
დასასვენებლად მიინევედა იქ მეზღვაური...
ერთხელ ზღვა გასწყრა, აირია, გაჟინიანდა:
ტალღებმა შექმნეს ვაი-ვიში, აურზაური
და გემს უმიზნოდ, საუკუნოდ დააგვიანდა!

მას აქეთია იალქანი ზღვაზე მიფრინავს,
მისთვის ერთია – სად დახუჭავს ოცნება თვალებს,
მიუწდომელი სანთლები კი ბრწყინავს და ბრწყინავს...
როგორ მაგონებს ის სანთლები ჩემს იდეალებს!

[1914]

ელეგია

სარკმლიდან ვუცქერ, თუ თეთრი თოვლი
მთა-ბარს როგორ რთავს და ათანაბრებს,
სული ეშვება მოგონებაში,
სიყმანვილისას ვიგონებ ზღაპრებს –
ზღაპრებს, რომელთა უხმო აჩრდილში
ჰქრება ყოველი... გრძნობა დუნდება,
რაც კვლავ არასდროს არ განახლდება,
რაც კვლავ არასდროს არ დაბრუნდება...
შემოვიხვიე ტანზე ნაბადი...
გაველ ქუჩაში, მსურს ბრბოს შევერთო,
რა უდაბნოა, ოჰ, ჩემო ზეცავ,
რა სიჩუმეა, ოჰ, ჩემო ღმერთო!
ახალი წელიც ვერაფერს მეტყვის,
ახალი წელიც ვერ მომცემს პასუხს,
ისევ უდაბნო... ისევ დუმილი...
ისევ თოვს და თოვს... გული სწუხს და სწუხს...

[1914]

რა სევდიან ზღაპარს ამბობს ქარი...

რა სევდიან ზღაპარს ამბობს ქარი,
ამეშალა ჩვეულ ფიქრთა ჯარი.

დაიძინეთ, სურვილებო, კმარა!
კმარა ცრემლი, რაც რომ დაიღვარა.

დაიძინე შენც, იმედო ჩემო,
ჩემო რწმენავ, ზეცავ და ედემო!

მოგონებავ, შენ რამ აგაჩქარა?
დაიძინე, დაიძინე, კმარა!

შავი ღამე ძილს ქსოვს აბრეშუმად
და შრიალით მოდის... ჩუმად, ჩუმად...

[1914]

ლექსები
ქუთაისი. 1914

ხელოვნება

ვის უნახავს შავი წიგნი, წიგნი წითელ ასოებით,
დანერვილი სისხლის წვეთით, დანერვილი სასოებით?
დღეს ის წიგნი არვის ახსოვს, დღეს ის წიგნი არვინ იცის
და ჟამთ მტვერით იფარება წიგნი ცის და დედამიწის.
დიდხანს ვწერდი, დიდხანს მწვავდა შთაგონების ცეცხლი მწვავე,
ვწერდი ჟინით, ვწერდი ვნებით... ვწერდი და ვერ დავათავე.
და ვფიქრობდი: ჩემს შავ წიგნში თუ არს-მეთქი რამ ისეთი,
რომ არ აჩნდეს მწარე გესლი, რომ არ აჩნდეს სისხლის წვეთი?
და მომწყინდა ყველაფერი, და მომბეზრდა ყოფნის მცნება,
ვსთქვი, სხვას რას აქვს ფასი ქვეყნად – რომ რა იყოს ხელოვნება.
მაგრამ ჩემში საუბრობდა ხმა დამწველი, ხმა ფარული: –
„ხელოვნება – ეს ოქროა მიწის გულში დამარხული,
ხელოვნება მარგალიტს ჰგავს, მას ზღვა ფარავს შეუცვლელი,
მას ვერასდროს ვერ მისწვდება კაცის გული, კაცის ხელი...
არის წმინდა პოეზია და მუსიკა არის შორი,
მაგრამ ქვეყნად არ არსებობს – ცის ალერსი, ცის ამბორი.
არის საღვთო ბილიკები ამ სივრცისკენ მიმავალი,
აირჩიე მათგან ერთი, აირჩიე ერთი კვალი!“
შავი წიგნი არ თავდება, შავი წიგნი შვაზე წყდება...
მას იქით კი კაცის გრძნობა და გონება ვერას სწვდება.

[1914]

მიმღერე რამე

როგორ მიყვარდა! მაგრამ ხსოვნა იმ ტრფობის სრულის
დარჩა ჩემს გულში ნაუშლელი და მოკამკამე.
იმას იგონებს უძღურება დაღალულ გულის.
ჩემო ნუგეშო, იმ სინმიდის, იმ სიყვარულის
მიმღერე რამე!

ყმანვილკაცობა, სიხალისე სიცოცხლის დილის
ისე გამიქრა ვით ბურუსი... როგორ ვენამე!
ეხლავ მაშინებს ჭმუნვარება მომავლის ჩრდილის.
ჩემო ნუგეშო, იმ სიცოცხლის, იმ სიყმანვილის
მიმღერე რამე!

მქონდა მიზანი... ბრძოლა იყო ცა მისი მცნების,
მაგრამ კაცთ გესლით დავუძღურდი და მოვიშხამე;
აი, ნაყოფი ქარიშხლიან სიცოცხლის ვნების,
ჩემო ნუგეშო, იმ ბრძოლის და იმ გატაცების
მიმღერე რამე!

ახალგაზდათა დაცემის და დაუძღურების,
ახალგაზდათა მწუხარების მე ვარ მოწამე;
მეც იმათ შორის უკურნებელ წყლულებით ვკვდები,
მიმღერე რამე, გევედრები, გემუდარები,
მიმღერე რამე!

[1914 წლის ივნისამდე]

შავი ყორანი

გზა გავიარე... მსურს მოვიხედო
და დავინახო მთისა ქედები –
შავი ყორანი გზაზე მომჩხავის:
„ნუ იხედები... ნუ იხედები!“

გზაზე მივდივარ... მსურს გავარკვიო
გასავლელი გზის სივრცე უცვლელი.
შავი ყორანი ისევ მომჩხავის:
„შორს ნუ გასცქერი... შორს ნურვის ელი!“

მაგრამ სადა ვარ? გზა აღარა სჩანს,
ამ სიბნელეშიც გაჭირდა გავლა;
შავმა ყორანმა ფრთა ფრთას შემოჰკრა,
შავმა ყორანმა თავზე დამჩხავლა.

გადაიფრინა და მომაგონა
დრო, უბედობის გვერდით მხლებელი,
ჟამი, ყველაფრის მქნელ-გარდამქნელი,
სივრცე, ყველაფრის მიმტევებელი.

[1914 წლის ივნისამდე]

რომ თაყვანი სცეს

მზე მოელვარე, ლაყვარდი ცა, თეთრი ზოლი მთის –
დღის მოკამკამე შვენებაში კანკალებს და თრთის...
გრილი ნიავი მწვანე ბუჩქებს, დაბურულ ბალებს,
ცისფერ ყვავილებს, ხავერდოვან მინდვრის ბალახებს
სძრავს... აცახცახებს...

ნორჩთა მცენარეთ მსუბუქ ორთქლით, ყვავილთა სუნით
შეზავებული ოდნავ სუნთქავს მშვიდი ეთერი
და გაზაფხულის პირველ სხივებს წყნარი ზუზუნით
ეთამაშება უთვალავი პეპელა-მწერი
და მათ გარშემო ბუქ-ბუქად დგას ყვავილთა მტვერი.

გამოდის გარედ ადამის ძე ღონემიხდილი: –
ქვებს და ბალახებს, ცის სივრციდან ჩამოწოლილ მზეს,
ხეებს და ტყეებს, საოცნებოს რასაც კი ხედავს,
ხელის შეხება რისთვისაც ჯერ ვერ გაუბედავს, –
რომ თაყვანი სცეს.

[1914 წლის ივნისამდე]

ჰოჯი

რამდენჯერა ვსთქვი, თუ ვისთვის მინდა
სევდიან სიმთა მწუხარე ჟღერა?
რამდენჯერ იჭვი მენვია წყნარი,
რამდენჯერ ხელში ავიღე ქნარი,
რომ დამემსხვრია და არ მემღერა.

ამ დროს მწყუროდა, რომ მიმემალა
ჩუმი ქვითინი დ სიმთა წკირა.
ხალხისთვის, ჩემში რაც ძლევას ქმნიდა –
ჩემი ოცნება და წმინდათნმიდა
დაუბრუნებლად, მთლად შემენირა.

მეც ვშთანთქმულიყავ მწყრალ ჟრიამულში,
მომეკლა სულის ვედრება წრფელი,
მაგრამ სიმღერის გადავიწყება,
ჰანგთა დამარხვა და დამინება
ვერ შევიძელი, ვერ შევიძელი.

სიმღერავ, უხმე დალილთ, დაქანცულთ,
აჩვენე ცეცხლში ნანართობი გული,
დაე, ისმენდენ ჰანგს დაუცხრომელს,
დაე, იცოდენ, რომ ყოფნის მგმობელს
მათდამი კიდევ აქვს სიყვარული.

[1914 წლის ივნისამდე]

შეყოფილება

I

ობოლ ფოთლებს, ნაზ ყვავილებს
ქარიშხალი თავზედ ივლებს;
კორდი კდემით თვალებს ნაბავს,
მორცხვად თავს ხრის, სუნთქვას სძაფავს,
ტანთგახდილი და შიშველი
მთას შესჩივის: „ვერ მიშველი?“
ვილაც კვნესის, ვილაც ჰკვდება,
ვილაც ნისლში ინაკვთება.

II

მონყენილია მიდამო, თეთრი
ნისლის ზღვა მინდორს გადაეფინა.
გადმოიშალა სიცივე მკვეთრი,
ჩემს არსებაში იპოვა ბინა.
მომბეზრდა ყოფნა... სულს შეეთვისა
აზრი: დაფარვა ქარიშხლის ფიფქით,
ვით ყრუ ძახილი უკვდავებისა
დროთ საზღვარს იქით, დროთ საზღვარს იქით!

[1910]

გზაზე

თვალუნვდენელი, შორი, ვრცელი, დაუსაბამო,
ჩუმი, მყუდრო და სევდიანი იყო სალამო.

თოვლზე დაცემულ სისხლის ნვეთის მსგავსათ მზის რგოლი
ღრუბელთა შორის იშლებოდა სხივანათრთოლი.

ლურჯი ბურუსით ინთქმებოდა ხშირი ტყე-ველი
და მყუდროება იყო ირგვლივ დაურღვეველი.

ამ დროს მომესმა სევდიანი სიმღერა გზაზე:
ეს ხომ მხედარი ოცნებობდა სხვა ქვეყანაზე.

გადაიარა ჩემს თვალთანინ და მიიმალა,
სამარადჟამოდ გაურკვევეი აღმიძრა ძალა.

და მივდიოდი მარტოდმარტო სევდიან გზაზე
და ისევ ისე ვოცნებობდი სხვა ქვეყანაზე.

ლურჯი ბურუსით ინთქმებოდა ხშირი ტყე-ველი
და მყუდროება იყო ირგვლივ დაურღვეველი!

[1913]

ტყუპი

ზეფირს ფოთლებით
კალთა ევსება,
ზამბახს ოცნებით
ეაღერსება: –
„გამომყე, წამო!“

ხარობს მიდამო.

ზეფირს ქნარი აქვს,
დაუგდე ყური:
დაგწვავს, მოგხიბლავს
ჰანგი ველური,
დაგძლევს ეკსტაზი...

ციური, ნაზი.

ეოლ, მთა-ბარი
ნუ შეაწუხე...
ტყეს ტალღა ჩქარი
დაჰკარ, დაჰქუხე!
ზვირთი დასძარი.

ჰა, ჩემი ქნარი!

[1910]

კორღე

რა სინყნარეა! მთვლემარე კორღზე
მე შევაყენე დაღლილი ცხენი.
ღელეთა შორის აცურდა ნისლი
ნაპრალთა მკერდზე გადანაფენი
და მთვარის შუქი მინელებული
ტყეებს და ველებს უვლის გარშემო.
არც სიო დაჰქერის, არც ხის რტო იძვრის...
რა სინყნარეა, ოჰ, ღმერთო ჩემო!
ჰეი, გაიღვიძე, ქარო ძლიერო,
გამოაღვიძე მიდამო მკვდარი,
გასწი, უამბე ადამიანებს –
თუ როგორ ვკვნესი მიუსაფარი
და თუ მათ შორის აღმოჩნდა ერთი
ჩემი ობლობის თანამგრძნობელი,
ისიც დიდია მისთვის, ვისთვისაც
ზღვა-უდაბნოა მთელი სოფელი.
ჰეი, გაიღვიძეთ, ტყისა ფოთლებო,
და თუ ოდესმე დაობლებული
მოვიდეს აქ ის, ვისაც ვაებით
ჩემმა სიმღერამ დასწყვიტა გული,
უთხარით, რომ მას დიდხანს ველოდი,
დიდხანს ველოდი ყმანვილურ ჟინით
და ცივ სამარეს ამოვეფარე
დასუსტებული ამ მოლოდინით!

[1914 წლის ივნისამდე]

დუმილი

ნიავმა წყნარად წაისისინა,
ხევში შეიჭრა და მიიძინა;
შესწყდა, ნუგეშო, ბულბულის სტვენა,
მზე ჩაესვენა, მზე ჩაესვენა.
მარტოკა ერთი იდუმალ ვნებით
მთის ხრიოკებში რაკრაკებს წყარო,
გაჟღენთილია ტკბილ-სურნელებით
მთელი ბუნება, მთელი სამყარო.
დღე დაქანცული, ღონემიხდილი
ასავარცხლებელ მთებს იქით კვდება,
ცა ნალვლიანი, ცა მონმენდილი
გაფერმკრთალებულ ტბაში ფერფლდება
და გამჭვირვალე ბინდ-ბუნდი ღამის
ქვეყნად მოსცურავს მსუბუქი ფრთებით,
ჯეჯილი ველზე ისე სდგას, ღამის,
ბინდში გადადნეს იდუმალებით.
თავჩაქინდრული არ შეირხევა
არც ცაცხვის ტოტი, არც ალვის ტანი,
გარინდებული ტყე არ ირყევა,
არც სევდა სჩანს და არც კაეშანი.
შეჯადოებულ მიდამო-არეს
წამწამზე უთრთის ნეტარი ძილი,
კიდით კიდემდე მინას მთვლემარეს
გამთბარ გულ-მკერდში იხვევს დუმილი.
აცურდა მთვარე, აცურდა წყნარი,
ვერცხლისფერ შუქში გახვია ველი,
ტბას დააფრქვია შუქი ნარნარი,
მთა აათეთრა შიშველ-ტიტველი,
თითქო მიწიდან სურს ამოაშროს
უმჩნევი ფიქრი და ცრემლთა ფრქვევა,
და მე მგონია – მიწა არასდროს
დუმილიდან არ გამოერკვევა.

[1914 წლის ივნისამდე]

სარკესთან

გუშინ მთელი დღე ვხეტიალობდი,
მომწყინდა რაღაც... აღმეძრა წყლული...
ჩემს ოთახში კი ღამით დავბრუნდი
ისევ უმიზნოდ დაღონებული.
არ მსურდა სანთლის გაჩირაღდნება,
საკმაო იყო მთვარის კაშკაში:
ის ისე ნაზად იცქირებოდა
ღია სარკმლებში და ფანჯარაში.
სარკესთან მიველ და დავინახე
სიღრმეში სახე ჩემი ვნებული,
როგორც ცხედარი – მთვარის ნათელზე
ღიმნაშლილი და გაფითრებული.
დიდხანს ვუცქერდი ჩემს მეორე ჩრდილს,
დიდხანს მის სახეს ვუკვირდებოდი,
ვიტანჯებოდი, მაგრამ ამ ტანჯვით
გულის სიღრმეში მევე ვსტკებოდი!

[1914 წლის ივნისამდე]

ახალ ცისკართან

განთიადს სძინავს ლურჯ სარეცელზე,
ჯერ დილის სიო არ მოხვევია,
არ დასცემია ყვავილებს ნამი
და მათ მკერდს ვნებით ჯერ არ მოხვევია.
მთვარის რბილ ნათელს ფერი ელევა,
ვარსკვლავთა გუნდი კლდის ირგვლივ დნება
და დამძიმებულ ნისლთა თეთრი ზღვა
მთის კალთებიდან დაბლა ეშვება.
დარჩი, ღვთაებავ! სულს ღონემიხდილს
სურს აღმადგენელ ოცნებად სწამდე,
დარჩი! მსურს ჩემი უსაზღვრო ვნებით
ვიქანცებოდე განთიადამდე.
მომეცი მე ის უკანასკნელი,
რომელსაც შენი მხურვალე გული
ჯერ ვერ იცილებს... მომეცი იგი,
გთხოვს, გევედრება შეყვარებული.
და დავრწმუნდები მე მხოლოდ მაშინ,
რომ ჩემს გარეშე ღმერთი არა ჰყავს
მას, ვინაც სულის დაუნანებლად
ახალ ცისკართან ყველაფერს ჰკარგავს.

[1914 წლის ივნისამდე]

წახალი, ღამით...

წუხელი ღამით ქარი დაჰქროდა
და დიდხანს, დიდხანს არ დამეძინა.
მე მქონდა ბინა, თავშესაფარი,
მაგრამ ქარიშხალს არ ჰქონდა ბინა.
ხან კარებს უკან ატირებოდა,
ხან დარაჯობდა სარკმელის წინა,
გადამიშალა თვალწინ წარსული
და მწარედ, მწარედ ამაქვითინა.
როდესაც მისებრ მიუსაფარი
ვეხეტებოდი სევდიან ღამეს,
რამდენ ტკბილ ფიქრებს მოელო ბოლო,
რამდენ ოცნებას, რამდენ სიამეს...
წუხელი, ღამით ქარი დაჰქროდა
და როცა დილით გამომეღვიძა,
ყვითელ ფოთლებს და დამსხვრეულ რტოებს
მიმოეფარათ ყამირი მიწა.
ბალში გავედი... იქაც ბილიკზე
დაცვენილიყო ფოთოლი რბილი
და დიდხანს, დიდხანს ვხეტილობდი
წარსულ სიზმრებში გადაფრენილი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ყვითელი ფოთოლი

შემოდგომისა ველურ ჰანგში
ჭკნება ფოთოლი;
ყმანვილი გულიც უნუგემო
ფიქრებში დნება.
მაგრამ სხვა ფოთოლს აამნვანებს
კვლავ გაზაფხული –
და სიყმანვილე კი არასდროს
არ დაბრუნდება!
ქვითინებს ქარი, თან წაიღებს
ყვავილთა ჩურჩულს...
ჰანგი საზარი სულს მიმფოთებს
და გულში მწვდება –
რომ ვერასდროს ვერ ველირსები
მე ჩემს გაზაფხულს
და სიყმანვილე კი არასდროს
არ დაბრუნდება!

[1912]

სარკმელთან

სარკმელთან ვზივარ. მალე, სულ მალე
სევდიან ჰანგებს დავუგდე მე ყურს:
მოვა მოხუცი ძალმილეული
და ააკვნესებს ჩემს კართან ფანდურს.
გადიფრენს თვალნინ ძველი ოცნება,
შეიკუმშება ტანჯვებით გული,
რომ არასდროს არ განმეორდება
დრო ბედნიერი, დრო დაკარგული.
და გავყვები ჩემს მარტოობის გზას
სამარისაკენ მიმავალ გზამდე...
კვნესის ფანდური და მეც ვიკვნესებ...
უნდა ვიკვნესო, მაგრამ სანამდე?
სარკმელთან ვზივარ... მალე, სულ მალე
სევდიან ჰანგებს დავუგდე მე ყურს:
მოვა მოხუცი ძალმილეული
და ააკვნესებს ჩემს კართან ფანდურს!

[1912]

* * *

ბშირად ვოცნებობ და შევსცქერი ცას,
ვეძებ უხილავს, ვუცდი ვილაცას.

მე ვმლერი მაშინ და მთრთოლვარე ხმას
სევდით ვუერთებ ჩამქრალ გულისტქმას!

ჩემს გულში ვეძებ ვარსკვლავებს, მთვარეს,
მეგობრებს, სატრფოს ეშხით მღელვარეს;

არ ანათებენ ისინი ჩემს გულს,
არღა მომფენენ შვებას, სიხარულს.

ბნელდება მთვარე, თრთის ვარსკვლავი ცის
და ძირს ეშვება ოცნება სივრცის...

[1912]

ჭმუნვარება

როცა მზის სხივი უკანასკნელი
მოსწყდება მყინვარს და მიიძინებს,
როცა ბუჩქებში ნიავი ნელი
ნაზად და წყნარად წაისისინებს,
როცა ბულბული სალამოის ჟამს
მიდამოს უმღერს მომნიბვლელ ნანას,
როცა სიჩუმის ღმერთი დარაჯად
ციდან დასცქერის მთელსა ქვეყანას;
როცა ტბის ფსკერში ჩაიქარგება
სახემიბნედილ მთვარის ღიმილი,
დედავ ბუნებავ! იმ დროს მხოლოდ მე
რისთვის გამირბის ნეტარი ძილი?
ოჰ, ვინ დამწყევლა, გარენარავით
ტყის სიღრმეში რომ დავეხეტები?
ან აჩრდილავით რად მიდგანან წინ
გარდაუვალი და ჩუმი მთები?
წყეულ იყოს ის შავბნელი წუთი,
როს ის ვარსკვლავი ცაზე ჩნდებოდა,
სადაც ეწერა, რომ ჩემს განწირულს
სულს მოსვენება არ ღირსებოდა,
რომ სიყმანვილის მჭკნარ ყვავილებზე
არრა მმთენოდა წყლულთა მალამოდ,
რომ ჩემს ოცნებას აუსრულებელს
დავთხოვებოდი სამარადჟამოდ.

[1914 წლის ივნისამდე]

განწირულება

ერთ კედელს იქით როიალის ხმას
აჰყვება ქალის ხმა მშვიდი და ნელი...
მივყევარ ფიქრებს... აგერ ქვითინით
მისწყდა აკკორდი უკანასკნელი,
სიჩუმე მეფობს... მაგრამ მე მაინც
არ მესვენება, გამიკრთა ძილი.
ისევ ვდგები და ტანზე ვიცმევ,
ოთახს ვცილდები სუსტი, დაღლილი.
იგივე სიჩუმე მეფობს ქუჩაში,
დაჰქრის, სისინებს ნიავი გრილი,
ცაცხვი ირხევა მთვარის ნათელით
მოთეთრებული და მოვერცხლილი.
რას ვეძებ ნეტა ამ ხეტიალში?
ბედნიერებას? ოჰ, არა, არა!
სიყვარულს? – განა ამ სიყვარულმა
მე ოცნება არ დამისამარა? –
მე საფლავს ვეძებ, რომ დამიამოს
და დამავიწყოს გულის ღრმა წყლული,
ეს კი არ არის ბედნიერება,
არც მეგობრობა, არც სიყვარული.
მწარე ნაღველი დაგუბდა გულში,
სიცოცხლის ძვერა იდუმლად ჰქრება,
მის დავიწყებას დავეძებ მარად
და არსად არის ეგ დავიწყება.
ისევ სიჩუმე მეფობს ქუჩაში...
დაჰქრის, სისინებს ნიავი გრილი,
ცაცხვი ირხევა მთვარის ნათელით
მოთეთრებული და მოვერცხლილი!

[1914 წლის ივნისამდე]

ნიაღვარი

როცა მზე მწერვალს გადმონათებს
და სხივს დაადნობს თოვლიან მთაზე,
უკვდავებაა მაშინ მნათობის
მშვენიერება და სილამაზე.
მაგრამ როდესაც აღქაფებული
ზვირთი გზას ურხევს მომსკდარ ნიაღვარს,
ვინ გამოხატავს ამ მრისხანებას,
რა სული შეჰქმნის სტიქიას ამგვარს?

დააღწე სხივი, სულო ციერო,
ამ გაცივებულ, ნალვლიან გულზე,
ტკბილი მორევი შემთავებება
ჩვენს ყვავილებზე, ჩვენს სიყვარულზე.
და თუ ოდესმე, ვით ნიაღვარი,
გულის სიღრმიდან გრძნობა მოსკდება –
ვფიცავ, რომ მევე მომკლავს, დამლუპავს
ჩემი ნალველი, ჩემი ოცნება!

[1910]

უდაბნო

სიყმაწვილეში მე ვჭკნებოდი, როგორც ფოთოლი,
ობოლი ვიყავ მე მაშინაც, სულით ობოლი.

ჟამი მიჰქროდა ახალი დღით განრინებული,
არ მშვიდდებოდა ჩემში მაინც გული ვნებული.

დღესაც მარტო ვარ, სიყვარულის არ მესმის ნანა.
ჩემთვის მარტოდენ უდაბნოა მთელი ქვეყანა.

რად მინდა სატროფო, ნათესავი, თანამგრძობელი?
ჩემთვის მარტოდენ უდაბნოა მთელი სოფელი.

მოკვდე და გული ვის დავწყვიტო, ვინ დავაობლო?
ჩემთვის მარტოდენ უდაბნოა ჩემი სამშობლო.

რად მინდა მივსწვდე მიუნდომელს, ვრცელს და უსაზღვროს?
ჩემს უდაბნოს ვერ გავსცილდები მაინც ვერასდროს.

მეგობრობაში, სიყვარულში, შურში, მტრობაში
მარტო ვიქნები და რა ვპოვო მარტოობაში?

ვიმლერო? მაგრამ ჩემთვის რაა ჩემი სიმლერა?
წუთით მიტაცებს, სამუდმო წყლულს კი ვერ შლის, ვერა!

და თუ შორს ვინმე ტკბება ჩემი სევდიან ხმებით,
ის ჩემს ხმებს მიჰყავს... მე ვის წავყვე ჩემის წამებით?

ან მეგობარის თუ მომესმას ნეტარი ხმობა –
სად შემეძლება სიყვარული და მეგობრობა?

არცა თუ მცირედ შეუდგა გულს სევდა-ნაღველი,
რომ კვლავ შემეძლოს ზეცისაკენ აღვაპყრო ხელი.

ოჰ, სად ხარ, სადა, უჩვეულო რაიმე ძალო,
სიცალიერის შავი ნისლი რომ გამაცალო!

[1914 წლის ივნისამდე]

დაკარგული ედემი

ოჰ, ევა, ევა! ედემს დაკარგულს
ოდეს ვიგონებ, თვალნი ცრემლს ღვრიან,
დარდით სამარე მე გამეთხრება!
დავიღუპები ადრე თუ გვიან.
და ვერ გავიგებთ სიცოცხლის მიზანს
დატყვევებულნი შენის შვენებით,
სამარეს ვპოვებთ და უფრო ადრე
სხვა სამარეში ჩავესვენებით.

გაზაფხულია და ყვავილები
მორცხვად თავს ხრიან იქაც და აქაც,
მაგრამ გამქრალს და ადრე დაკარგულს
სამოთხის ყვავილთ არ გვანან რალაც.
უმიზნო ხელი შემომქმედისა
ხეებს ფერადი ძაფებით ქარგავს,
მაგრამ გამქრალ და ადრე დაკარგულ
სამოთხის ხეხილს არ ჰგავს და არ ჰგავს!

საუკუნეთა შორი გრეხილი,
ჩვენთვის მარადის მიუნდომელი,
შორით დაგვცინის, როგორც სატანა,
ვინემ ჩვენ – უფრო მალლა მდგომელი.
მნარე ნალველით დაჩრდილულ გულში
მისი აჩრდილი რომ ისახება,
მის გვერდით ჩვენი შავი სამარე
უფრო ცხოველად დაინახება.

ოდეს იკითხონ ადამისა ძეთ,
ვისი სურვილით, ვინ და რად ჰქმნიდა,
ვინ უპასუხოს? ან მათი სულის
თავისუფლება ვინ შეისყიდა?
ვინ ჰკითხა ამ სულს ქვეყნად გადმოსვლა,
ვინ ჰკითხა ისევ უმიზნოდ წასვლა?
და ქვეყნიურთა ვნებათა გროვის
ვის სურს გარდამქნელ თიხაში გაცვლა?

სამარადჟამოდ ვინც დაგვიკარგა
დაუკრეფელი სიცოცხლის ბალი,
ვინც სიცოცხლეში დაგვასამარა,
ის ძალა იყო, შენ – იარაღი.
თუ უკვდავების მომნიჭებელიც
ხვალ დამტირებლად გადაიქცევა –
რა უნდა გითხრა შენ, ვინაც პირველ
იგემე ხილი? ოჰ, ევა, ევა!

დრო მოვა და ჩვენ ცრემლით ციურით
ცივ სამარეში დავინამებით
და ჩვენი ყოფნა ამქვეყნიური
გამოვისყიდოთ ტანჯვა-წამებით.
ტკბილია შხამი, თუ უმიზეზოდ
ბედნიერება მოიშხამება,
კვლავ დაგვიბრუნებს ბედნიერებას
და გულსაც გასწმენდს ჩუმი წამება.

[1914 წლის ივნისამდე]

მთაწმინდაზე

მასსოვს: ჩემს ბედკრულ სიყმაწვილეში
ჩემებრ მწუხარეს ვენვეოდი მთას
და ღამე თავის სილამაზეში
შემომახვევდა მშობლიურ კალთას.
სევდიანი და დაფიქრებული
ცის უდაბნოში სცურავდა მთვარე,
სცურავდა მთვარე და თეთრი ნათლით
ივერცხლებოდა გარს არემარე.

თეთრი ზოლები შორი მთებისა
იკარგებოდენ ცისა სიღრმეში
და ხის ფოთლები ფერხულს უვლიდენ
ნიავის ველურ სიხალისეში.
ქვევით კი ნისლით შემოსუდრული
და მონყენილი ოხრავდა მტკვარი,
ნანყვეტ-ნანყვეტად ისმოდა გმინვა
ძლივს გასაგონი, ძლივს ამომსკდარი.

მე კი ვცდილობდი არ გამეგონა
კაცთა გულიდან ნაფეთქი ხმოვა:
ღამის უსივრცო საკურთხეველთან
იკარგებოდა კაცთა ობლობა.
მე ღამის სახეს უფრო ვწვდებოდი,
ვინემ კაცისას, როცა ნარნარი
ცის უდაბნოში სცურავდა მთვარე –
ციდან ძახილი მესმოდა წყნარი.

მეხატებოდა წარმტაცი მხარე,
რომლის არ არის ამ ქვეყნად ფასი,
რომელს ამშვენებს მთვარის ნათელი
და აფერადებს ვარსკვლავთ კისკასი.
მთვარევ, შენ იცი ეგ საიდუმლო,
რომელსაც გულით დავატარებდი,
ქვეყანას უშნოს და ულამაზოს
შენს მინაზებულ შუქს აფარებდი.

არ იყო შენთვის არც საუკუნე,
არც წელიწადი, არც ერთი წამი.
იყო უკვდავი მშვენიერება,
განუსაზღვრელი იყო კამკამი.
იყო ის გრძნობა გამოუთქმელი,
რომელიც მხატვარს ვერ შეუქმნია,
შემოქმედის ხელს გამოუსახავს
და ადამიანს ვერ შეუგნია.
შენ იცი მხოლოდ, თუ რასაც ვგრძნობდი
მარტოობაში შუალამისას,
რომ ღამის სახეს უფრო ვწვდებოდი,
უფრო ვწვდებოდი, ვინემ კაცისას.

[1914 წლის ივნისამდე]

სოფელი

ყრუ ხმაურობა-ქუხილისგან გამოქცეული,
აჰა, შევდივარ კვლავ სოფელში ღონემიმქრალი...
ფიქრნი გულს სწენენ მომავალით გამონვეული,
მსურს დავივინყო და ცხოვრება ვინყო ახალი.
უკეთესი დრო, სიყმანვილე აქ უნდა ჩავკლა,
უნდა ჩავიქრო გატაცების გიჟური ჟინი,
რომ კიდითკიდეს არ ესმოდეს ჩემი სიმღერა,
ქარიშხლიანი სიყმანვილის მნარე ქვითინი.

ჩუმი ბუტბუტით ხის ფოთლები მეგებებიან,
უსიზმრო ძილში ღრმად გართულან ალვის ხეები,
მტრედისფერ ცაზე მიბნედილნი ვარსკვლავნი თრთიან,
განსასვენებლად მთებს დართხმიან ცის კიდეები.
ცხოვრების ზვირთთა დაუცხრომელ ტრიალის შემდეგ
ყრუ სასაფლაოს მომაგონებს სოფელი მთელი,
სადაც სულდგმულნი არ იძვრიან გრძნეულ ძილიდან,
მყუდროება და სიმშვიდეა დაურღვეველი.

ბუნებავ ტკბილო! ვურიგდები ჩემს სევდიან ხვედრს,
შენ შეითვისე და შეიტკბე მწუხარე შვილი,
უთხარი ნანა, როგორც დედა ეტყვის თავის შვილს
და მიაძინე შენს გულმკერდზე ღონემიხდილი,
რომ მარტოობის დამთრგუნველ და დამღუპველ ჟამად
ჩემს სულს იდუმალ და შეუმჩნევ სიამეს ჰგვრიდე.
განსაცდელშია დამსხვრეული და ცივი სული,
მიუალერსე ავადმყოფ გულს და დაამშვიდე!

[1914 წლის ივნისამდე]

სომლი

ნათელი ღამე, გაშლილი ზღვა, ცის დასავალი
სდარაჯობს ეთერთ სიმშვიდესა და მყუდროებას.
მარტოდენ ზვირთი მოვერცხლილი და ძილგამფრთხალი
დროგამოშვებით გაიტაცებს სანუთროებას
თავის სიზმრებით, თავის მწარე მოგონებებით,
დალღილ-დაქანცულს უსაფუძვლო სიცოცხლის ვნებით.
მე მახსოვს და არ მაინწყდება ვარსკვლავთ კაშკაში,
შუქთა ფერხულში ისე ნაზად გადაშლილიყო
და მხოლოდ მარტო ვარსკვლავებმა იცოდენ ცაში,
რომ ქვეყნად ჩემზე ბედნიერი არავინ იყო.
ჟამი რბიოდა... ვერ ასწრებდა შეხედვას თვალი
და შეეჩვია გული სევდას, ურწმუნობას.
ნათელი ღამე, გაშლილი ზღვა, ცის დასავალი
ისევ სდარაჯობს სიმშვიდესა და მყუდროებას.
ვარსკვლავთა ხომლი ისევ დნება შუქთა ფრქვევაში,
ზღვისა ყვაილებს უალერსებს სამხრეთის ქარი,
ეხლაც კი მხოლოდ ვარსკვლავებმა იციან ცაში
ჩემი ფიქრები და წარსულის მწარე ზღაპარი!

[1912]

AVE MARIA

ელვარებს, დნება წმინდა ნათელი
მკრთოლვარ-მთრთოლვარე შუქთა მფრქვეველი.
ძლიერო სულო! შენკენ მოილტვის
ლოცვა-ვედრება და საკმეველი.
რა რიგ მწყურია, შენს შორეახლოს
განახლებისა მოვიკლა ჟინი
და ვუცქეროდე, თუ როგორ ბრწყინავს
ღვთაებრივობის შენი გვირგვინი.
რამდენი ღამე გამითევია,
მზის ამოსვლისთვის რომ შემეხედა,
მე ვერ ვამჩნევდი, თუ როგორ რთავდა
მთვარე ვარსკვლავებს, როგორც შვილთ დედა.
ასე, არ მინდა ვუცქირო წმინდანთ,
გარს რომ გარტყიან, ყველა ბნელდება
და თვალწინ მხოლოდ შენი აჩრდილი
უხილავ ძალით ხორციელდება.
ოჰ, ეს ნათელი, თვალთა ნათელი
გულის სიღრმემდე მწვდება, მედება!
რა არის შენთან კაცთა ბორკილი
ან ხორციელის შემოქმედება?
იყო დრო და შენ ქვეყნად იყავი
მაგ განუსაზღვრელ მშვენიერებით,
მაგრამ რით უნდა დაგეტკბო გული,
კაცთა ღალატით თუ ცბიერებით?
ეხლა აღარ ხარ და ჰქმნის ოცნება
უკვდავი სახით უბრალო ტილოს,
რომელსაც ძალუძს თუნდაც ველური
დაატყვევოს და დაიმორჩილოს.
მასში ყველაა, რასაც დაღლილი
ადამიანი ქვეყნად ეძიებს,

შვენება, სული და სილამაზე
ჩვენს ლოცვაშია, მუდამ რომ ჰგებს.
ელვარებს, დნება წმინდა ნათელი
მკრთოლვარ-მთრთოლვარე შუქთა მფრქვეველი...
დედაო ღვთისაჲ! შენკენ მოილტვის
ლოცვა-ვედრება და საკმეველი.

[1912]

ჩემი ქნარი

როდესაც ხალხთა ჟრიამულში დავიკარგები,
რომ მოვიპოვო კაცთა შორის თავშესაფარი,
მაშინ ქნარი სდუმს, სდუმს, სიჩუმეს გარემოუცავს,
მნარე ნალველით ავსებული სდუმს ჩემი ქნარი.

როდესაც მტრობა, შური, დევნა ირგვლივ მეხვევა,
ზედ გულზე მაძევს სასიკვდილო სევდის ლახვარი,
მაშინაცა სდუმს ჩემი ქნარი სევდით მოცული,
მნარე ნალველით ავსებული სდუმს ჩემი ქნარი.

როდესაც მოძმეთ სურთ ცოცხლადვე დამასამარონ,
სურთ რომ შელებონ ჩემის სისხლით წამების ჯვარი,
იმ დროს ქნარი სდუმს და სიჩუმეს გარემოუცავს,
მნარე ნალველით ავსებული სდუმს ჩემი ქნარი.

მაგრამ როდესაც გავშორდები ქვენარმავლობას,
სულს არ მიხუთავს უმიზნობის ქსელი საზარი, –
განვლილს იგონებს ჩემი ქნარი აზვირთებული,
აზვირთებული, ალტყენილი ჟღერს ჩემი ქნარი.

როცა ხალხში ვარ – მეკარგება რწმენა, ხალისი,
როცა მარტო ვარ – მაქვს სამგოსნო წმიდა ტაძარი:
ტყე, მინდორ-ველი, მთის წიაღი, კლდის ნანგრევები
და ჩემი ქნარი, მარტოობით შექმნილი ქნარი!

[1914 წლის ივნისამდე]

განახლდა გული

განახლდა გული... დღე ის აღარ ვარ,
რაც უნინ ვიყავ... ფერი ვიცვალე...
გზა დამიცალე, შავო ბურუსო,
წყეულო ღამევ, გზა დამიცალე!
ნინ ვივლი, სანამ დავმინდებოდე,
ბედს კი მაინც არ შევფრიგდები.
ნინ ნუ მიხვდები, შავო ბურუსო,
წყეულო ღამევ, ნინ ნუ მიხვდები!

ნუთუ არ მეყო, რაც დასაბამით
გაუნელებელ ცეცხლში ვეწვალე?
ჩამომეცალე, შავო ბურუსო,
წყეულო ღამევ, ჩამომეცალე!
ვივინყებ წარსულს... ჩემს სიყმანვილეს
გამოთხოვების ცრემლებს ვაპკურებ,
გავანადგურებ ხელის შემშლელ ნისლს,
წყეულ ღამესაც გავანადგურებ...

წამების ცეცხლში განახლდა გული,
ფერი ვიცვალე, ფერი ვიცვალე.
გზა დამიცალე, შავო ბურუსო,
წყეულო ღამევ, გზა დამიცალე!

[1914 წლის ივნისამდე]

უკანასკნელი დღე

აღერსიანი შემოდგომის
დღე მეველება გარს,
ნიავი მითხრობს უცვლელ ზღაპარს,
სიკვდილის ზღაპარს.
და ყვავილები თანაგრძნობით
მეხვევიან გარს
და ფიქრი მიაქვს შორს ნიავექარს,
სევდის ნიავექარს!

ხვალ არ ვიქნები ქვეყანაზე
და იმიტომ მსურს
ვიპოვო რამე, რომ ნავულო
ზეცას მედიდურს.
მართმევს მე ამ დღეს უკანასკნელს
სამარის მტვერი,
მართმევს იმგვარად, ვით წამართვა
მან ყველაფერი!

ოჰ, არ წამართვათ, არ წამართვათ
დღე ეს ნათელი,
დღე სევდიანი, დღე დაღლილი,
უკანასკნელი!

[1914 წლის ივნისამდე]

სასაფლაოზე

ნიავი დაჰქრის... სასაფლაოზე
ლამე ეშვება წყნარად, ბინდდება.
შემოვა ქალი, დაჯდება ქვაზე
და მწარედ, მწარედ აქვითინდება.

ქვითინი თვითონ კუბოს ჩასწვდება,
ცრემლები კიდევ – ყვავილთა ძირებს...
გამოიგლოვებს პირველ სიყვარულს
და სიცოცხლესაც გამოიტირებს.

ვინ მისცემს ნუგეშს ობლადა შთენილს?
თვითონაც იცის – რისთვისაც კვდება:
არ განახლდება წარსული ჟამი,
ბედნიერება არ დაბრუნდება!

[1912]

დიდი ხანია

მე კვლავ ვნახულობ შენს სამარეს განმარტოებულს,
სასაფლაოზე მზე ანათებს... ყვავილნი თრთიან...
აქ ვერვინ მამჩნევს სიკვდილამდე ობოლს, მოწყენილს,
აქ საბრძოლველად მეგობრებიც არ მეძახიან.

მინდა გიამბო... და ბევრი რამ მინდა გიამბო...
მშვიდობიანი აღარა მაქვს ცხადი და ძილი
მას შემდეგ, რაც შენ მიმატოვე ცხოვრების ზღვაზე,
მას შემდეგ, რაც მე მივატოვე ყრმობის ღიმილი.

მე კვლავ ვნახულობ შენს სამარეს, მაგრამ პირველი
შენი ალერსი გაცივებულ გულს არ სჭირია.
მე ცრემლი მინდა, სიყმანვილის პირველი ცრემლი,
დიდი ხანია, რაც იმგვარად არ მიტირია!

[1914 წლის ივნისამდე]

გზაპრის სიმღერა

თავგანწირულად მინდორ-ველად
მიმაფრენს ცხენი.
გაზაფხულია... სიო დაჰქრის
კიდიითი კიდე,
მზე სხივებს აფრქვევს ქვეყანაზე
შევების მომფენი,
არე-მიდამოს ღვთაებრივი
ატკობს სიმშვიდე.
ამ სიმშვიდეში მე ვერ ვპოვე
ვერც სიტკბოება,
ვერც რამ ისეთი სასიცოცხლო
და სანეტარო.
დაჰქროლე, ქარო... მე არ მიყვარს
ეგ მყუდროება,
მე ქარიშხალთან შებმა მინდა,
დაჰქროლე, ქარო.
ბედნიერებას მე არ ვეძებ
ამ ქვეყანაზე,
შევების ძებნაშიც ვტყვილდებოდი
ქვეყნად ყოველთვის
და, დეე, მოვკვდე, თუნდ ვიცოცხლო
ქარიშხლის ხმაზე,
როგორც მოხდება... ეგ სუყველა
ერთია ჩემთვის!

[1914 წლის ივნისამდე]

ღარიალისა ვინრო კლდეუბში

ღარიალისა ვინრო კლდეუბში
თერგი მრისხანე, მახსოვს, ცრემლს ღვრიდა.
მეც უნუგემო და ძლიერ ხმებში
ფიქრი უსაზღვრო კაეშანს მგვრიდა.
სევდიანი და შუქმონავარდე
ცის უდაბნოში სცურავდა მთვარე,
ბევრი ვიტირე, ბევრი ვიდარდე,
ბევრი მწუხარე ცრემლი დავღვარე.
ვეთხოვებოდი სამშობლო მხარეს
ღრმა ძილში შთანთქმულს, მაგრამ უზრუნველს,
შორს დავეძებდი მყუდრო სამარეს,
უცხოეთისკენ მე ვიშვერდი ხელს.
„–მძულხარ, მონობაე!“ – ვამბობდი და ხმებს
ცელქი ნიავი სათუთად ჰკრებდა,
„მძულხარო“, – ასე უთვლიდა ზვირთებს,
„მძულხარო“, – თერგი იმეორებდა.
სევდიანი და შუქმონავარდე
ცის უდაბნოში სცურავდა მთვარე,
ბევრი ვიტირე, ბევრი ვიდარდე,
ბევრი მწუხარე ცრემლი დავღვარე!

[1911]

ქაზნა

ოჰ, სად, სადაა მისი საფლავი!
გემუდარებით, მიჩვენეთ ჩქარა...
მე ის მიყვარდა და ის კი თურმე
გაცივებულ ლოდს ამოეფარა!
შორს ვიყავ მისგან და ეხლა მასზე
მოგონებები ჩემთვის არ კმარა,
გამოვეშურე უცხო ქვეყნიდან,
რომ მომესმინა ან ჰო, ან არა!
ნუთუ სამუდამოდ საფლავს მიეცა,
ნუთუ დალილა და თვალს არ ალებს?
ჩავძახებ მას ხმას სიყვარულისას
და ნუთუ პასუხს არ ამომძახებს?

ია თან მიმაქვს, ვარდიც თან მიმაქვს,
თან მიმაქვს ჩემი სპეტაკი გული,
ნუთუ ვერ ვპოვო ქვეყნად ვერასდროს
მინადქცეული და დაკარგული?
ნუთუ ზვირთებმა მთლად დაამსხვრიოს
უილაჯო და ობოლი ნავი?
მანამდე მასთან მინდა ვიტირო,
ოჰ, სად... სადაა მისი საფლავი!

[1914 წლის ივნისამდე]

ქარიშხლის უმედეგ

სად კაეშანი ისევე მეფობს,
სადაც კვლავ დარჩა ძველი იარა,
იქ ქარიშხალმა გადაიარა,
იქ ქარიშხალი მწარედ გმინავდა;

ჰკენესდა, ჰკიოდა და დაფრინავდა
კიდითი კიდე – ვით ბელზებელი.
რა დარჩა შემდეგ? ისევე ძველი
უკუბრუნებელი და მწვავე წყლული.

და მწარე ფიქრით გარემოცული
მივჩერებვიარ ცისა დასავალს,
ვისმენ მიდამოს თავგადასავალს
სიჩუმეში მყოფს, სიჩუმით ნათქვამს.

ყოველ ობოლ წუთს, ყოველ ობოლ წამს
ტყეს მიმკვდარებულს და თმაგანწილს,
რტოებს, ქარიშხლით ასე დაღწილს,
განმარტოებულს ვავედრებ საფლავს.

სულს ის მიშფოთებს და გულსაც ის ჰკლავს,
რომ ამ დუმლიში ყოფნა ვერ ილხენს
და ქარიშხალიც არ გადაიფრენს,
სანამ სიკვდილი ქვეყანას ჰფარავს.

[1914 წლის ივნისამდე]

შორი გაზაფხული

დაე, ვცდებოდე, მატყვილებდეს ოცნება ჩემი...
აუსრულებელ იმ ოცნებებს კვლავ მივეცემი.

ჩემს შორ გაზაფხულს უდარაჯებს სიცოცხლის ვნება,
იმ შორ გაზაფხულს, ჩემთვისაც რომ გამოზრნყინდება.

სინამდვილეში ოცნებისას ავანთებ კანდელს,
იმ შორ გაზაფხულს ფეხქვეშ ვუგებ ყოფნას დღევანდელს.

[1914 წლის ივნისამდე]

შორი ალერსი

გადამავინყდა ჩემგან თქმული სიმღერა ძველად
და ახალ ჰანგებს ვეძიებდი ფიქრთ გასართველად.

მაგრამ სიმღერა იგი ძველი თან აქვნდა სოფელს,
ის არ ჰკარგავდა ჩემს მწარე ცრემლს, ცრემლს შეუშრობელს.

არის სხვა ცრემლი, ყოველ ცრემლზე უსიამესი,
როცა ვერ გწვდება საუკუნეთ შორი ალერსი...

როს სული სცოცხლობს, სხეული კი სამარეში სდუმს,
ჟამი გეძახის ხელოვნების სევდიან ქურუმს.

ის წრფელი ცრემლი კვლავ აადგენს ხელოვნებას ძველს,
კვლავ გააცოცხლებს მინით გამობილ წინასწარმეტყველს.

[1914 წლის ივნისამდე]

შორი სიახლოვე

სადღაც მინახავს ქალის სახე წრფელ-მოკამკამე
და ის აჩრდილი არ მშორდება არც დღე, არც ღამე.

აღერსის სიტყვებს ჩამჩურჩულებს ახლო მდგომელი,
მაგრამ მარადის დაფარული, მიუწდომელი.

ოჰ, დიდხანს... დიდხანს ვძებნე იგი და ვერსად ვპოვე!
ვიცი, შორს არის, მაშ, რად მტანჯავს ეგ სიახლოვე?

[1914 წლის ივნისამდე]

მუსა

მუსა პირველი იგრძნობს ალიონს
და პირველ სალამს განთიადისას,
ამაყად გასცქერს მთას კავკასიონს,
მეფურ დუმილით დაჰყურებს მიწას.

მუსა პირველი მესხ ეგებება
შეუშფოთებელ და მძლავრ რტოებით,
შეუშფოთებლად და მძლავრად ჰკვდება
ველზე მდგომარე განმარტოებით.

ყანებში სადღაც ატირდა ლალლა...
ძირს, ძირს ეშვება მოხუცი მუსა,
ნაკადს დაეცა, ნაკადმაც ტალღა
აამლეღვარა, ააჩუხჩუხა.

წაიღებს ხსოვნას ჟამი პირქუში,
გასცდება დღეებს, განაპირდება;
მარტოდენ ჭოტი მუხის ძველ ღრუში
დაისადგურებს და ატირდება!

[1912]

ASTRE

ცად აზიდულა, ვით მარმარილო,
მყინვარის თეთრად ნაკვეთი თავი,
სცურავს მთოვარე, სცურავს მუქ ცაზე,
ვით ოკეანეს სივრცეზე ნავი.
დარიალისა ვინრო კლდეებში
ბნელ ღამეს ითევს ბურუსი შავი
და ისმენს თერგი, თუ ცაზე როგორ
ესაუბრება ვარსკვლავს ვარსკვლავი.
მყუდრო ღამეში მოხეტიალე
ბედუინს სიზმრად უნახავს მხარე,
სადაც მუდმივი, დაუჭკნობელი
სილამაზეა და სინარნარე,
სადაც ქვეყნიდან ზეცის საზღვარზე
სწყდება კაცთ ოხვრა გულმოსაკლავი,
სადაც იდუმალ-მარადიულზე
ესაუბრება ვარსკვლავს ვარსკვლავი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ვარდის ფოთოლი

აღბად მგოსანმა ჩადო ძველ წიგნში
გაყვითლებული ვარდის ფოთელი,
ქალწულის ხელმა მიუძღვნა იგი
დიდება ნაზი, დიდება წრფელი.
და ამ საჩუქარს ის ინახავდა
განუწყვეტელის ცრემლების ფრქვევით,
სანამ მეორე ვინმე მგოსანი
არ შემოვიდა მასთან შემთხვევით.
დაფნის გვირგვინით შუბლშემკობილი,
„-იცი, – ღიმილით ეტყოდა პირველს, –
მე ამ გვირგვინით ხალხმა შემამკო,
არ ჰგავს შენს ღმერთას და შემომწირველს!“
პირველ მგოსანში შურმა იფეთქა,
დასწვა გულისთქმამ, მაგრამ შეჩერდა
და უპასუხა: „ხალხს მუხლმოდრეკილს
იპოვის მუდამ, ვინც შენებრ მღერდა,
მისთვის კი, ვინაც სიყმაწვილიდან
გასცდება ხალხს და განაპირდება,
ვარდის ფოთოლიც საკმარისია,
დაფნის გვირგვინი მას არ სჭირდება!“

[1914 წლის ივნისამდე]

არ მინდა სიტყვა, არ მინდა სიტყვა!
როდესაც სიტყვა დაიბადება,
სამართლის ალი – როგორც ბურუსი,
ისე ირღვევა და იფანტება.
მხოლოდ თვალებით, მაგ განუსაზღვრელ
სევდის მორევში მცურავ თვალებით
მითხარი რამე, თორემ სულს დავლევ
გამოურკვეველ ქენჯნა-წვალებით.
მე სული არ მაქვს ამქვეყნიური,
შენზე ოცნებით დაიწვა იგი,
განშორდა სოფელს და თუ კვლავ სცოცხლობს,
სცოცხლობს ისე, ვით ტრფობის ტარიგი.
და ზექვეყნიურ სიყვარულით მწვავს
გამოუთქმელი და მწარე ალი,
სადაა სიტყვა, რომ ამოაშროს
გულში ნაგრძნობი და ნაფიქრალი?

[1914 წლის ივნისამდე]

ვარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს!

ვარსკვლავი იწვის, ვარსკვლავი ბრწყინავს,
ვარსკვლავიანი კამარა ელავს.
მოდის, მოსცურავს შვალამის ბინდი
და ჩრდილი ჩრდილზე მიდის, მიღელავს.
რძისფერ სინათლით გარს შემოხვეულს
ბავშური ძილით ქვეყანას სძინავს.
ვარსკვლავიანი კამარა ელავს,
ვარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს.
მომხიბვლელ ჯადოს მყუდროებისას
ქვეშ მოჰყოლია მაღალი მთები
და მუდმივ თოვლით გადაფარულნი
სხედან ამაყად, როგორც მდეგები.
და ყინულისგან ქანდაკებული
მათი გვირგვინი ბრწყინავს და ბრწყინავს,
სიჩუმეს არღვევს მხოლოდ ნიავი,
ტყისა ფოთლებში როცა დაჰფრინავს
და მისი სუნთქვა – ვით დედის ნანა
მძინარე სოფელს თავზე ევლება,
აღერსიანი ნიავი დაჰქრის,
აღერსიანი ნიავი ჰკვდება.
ვდგევარ მთის წვერზე განმარტოებით,
გულშივ ვიკავებ მომსკდარ სიმღერას.
ვარსკვლავიანი კამარა ჯაჭვავს
სმენას, სიმღერას და თვალთა ცქერას.
და შიში, რომ ხმა ადამიანის
დაარღვევს ციურ იდუმალებას,
მაქვავებს თავის ფარული გრძნებით,
მხოლოდ მე ძლივს ვგრძნობ ამ წარმტაც გრძნებას.
ჩემს ქვევით ღვარად სცურავს ნათელი,
ჩემს ზევით ცეცხლი ზეცას ედება,
ვარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს,
ვარსკვლავიანი კამარა ღნება.

[1914 წლის ივნისამდე]

ტყის პირად

ტყის პირად თვალის მოსატყვევლებლად
მივწევი და ძილს მივეცი თავი,
ჭადრების ჩრდილი მეხვია საბნად
და ნანის მთქმელად – მხოლოდ ნიავი.
მძინარეს თავზე დამტრიალებდა
ტყისა ფოთლები და ყვავილები
და ძილში ოდნავ ჩამომესმოდა
უცხოდ მომღერალ ფრინველთა ხმები.

მესიზმრა ამ დროს, რომ მოვიპოვე
სიმდიდრე, ვერცხლი, ქება-დიდება
და ყველაფერი, რაც ქვეყანაზე
ფულით იმხოება და იყიდება;
სამაგიეროდ მთელ ქვეყანაზე
მოსიყვარულე ვერ ვპოვე გული.
გამომელვინა. საღამოს ნისლით
იჩადრებოდა ტყე დაბურული.

თვალი მოვაველე და დავინახე
ჩემი სიმდიდრე: გზა, მინდორ-ველი.
ვთქვი – ვისთვის მინდა ქება-დიდება
ან სხვა სიმდიდრე დაუღეველი?
დღეს ტყეა ჩემი თავმესაფერი,
ხვალ – უდაბნოელ დარაჯის კერა,
ზეგ – გაშლილ ცისქვეშ გაგათევე ღამეს
და მუდამ მიძმობს ჩემი სიმღერა.

[1914 წლის ივნისამდე]

რა მშვენიერი იყო ნამი...

...რა მშვენიერი იყო ნამი ყვავილის გულზე...
მზე სხივს აფრქვევდა, ათასფერად ღვივოდა ნამი,
შიგ იხატვოდა, როგორც ამაყ ზღვათა უბსკრულზე,
ზეცის შვენება, ზეცის სხივი, ზეცის კამკამი.

...რა მშვენიერი იყო ნამი ყვავილის გულზე.
ცა ვარსკვლავებით მოჭედილი ზე დასცქეროდა,
თითქო ცის შვილის ყოფნას ვარდზე და სიყვარულზე
განცვიფრებოდა... თვალს ლულავდა... არა სჯეროდა.

დღეს აღარ არის! ნაჰყვა მზის შუქს აფერადებულს,
დაღია სული სიყმანვილის ნაზ გაზაფხულზე,
მაგრამ მგოსანი კვლავ იგონებს მის ნეტარ წარსულს;
...რა მშვენიერი იყო ნამი ყვავილის გულზე!

[1910]

ყვავილეზი

ყვავილებისას გვირგვინებს ვწნავდი,
სატრფოს საფლავზე დადება მსურდა...
უცებ ნიავმა წამომიქროლა...
რისთვის წამართვა, რისთვის შეშურდა?

მინდვრად ყვავილთა კონა შევკარი,
ჩემთვის გვირგვინის შეკონვა მსურდა,
ოცნება იყო... და სინამდვილემ
ესეც წამართვა, ესეც შეშურდა.

კუბოს ფიცრები ყვავილით მოვრთე,
გულში კაეშანთ გუნდი აცურდა...
სიკვდილს ვეძებდი... ის არსით სჩანდა...
ყვავილიც ჩემთვის მას შურდა... შურდა.

ბუნებავ, ტრფობის წმინდა ყვავილი
რომ დამაბარე – ვერსად ვერ ვპოვე,
ბედნიერება ჩემთვის არ არის,
ბედკრული შვილი გამომიგლოვე.

[1910]

სიმღერა

ოდესღაც, სადღაც მარტოობაში
გულით ამომსკდა სიმღერა წყნარი.
ჩემი სიმღერა ქვითინი იყო,
სულით ობლობას კვნესოდა ქნარი.

ხანი გავიდა, გადამავინწყდა
სიმღერა სადღაც, ოდესმე თქმული,
სანამ არ ვპოვე მეგობრის გულში
ღრმად ჩაქსოვილი და შენახული.

ერთხელ, როდესაც გზად მივდიოდი,
მე მოვისმინე ჩემივ ნალველი –
ბავშურ ოცნებით გატაცებული,
ყმანვილურ ვნების გამომსახველი.

და ვერ ვივინყებ ქალწულის სახეს
სადღაც, ოდესმე ფიქრში ზმანებულს,
შემდეგ ახდენილს სინამდვილეში,
მაგრამ საკმაოდ დაგვიანებულს.

[1914 წლის ივნისამდე]

მწუხარება

შავად გაშლილის ღამის იჭვით შემოხვეული
გამძვინვარებულ ქარიშხლისას ვისმენდი კვნესას,
გულში არ ვგრძნობდი მე დაფარულს და ტკბილ ოცნებებს,
არცა ღიმილით გავცქეროდი სევდიან ზეცას,
არც მოგონებებს ქარიშხლიან სიყმანვილისას,
არც უსაფუძვლო და უმიზნო სიცოცხლის ნაყოფს,
არც მომავალის ვაი-ვაგლახს არ ვიგონებდი –
მაინც არ ჰქონდა მოსვენება ჩემს სულს ავადმყოფს.

შხამი – ოდესმე მეგობრების ხელით მოწვდილი,
წყლული, ცხოვრების სისასტიკით ერთხელ ჩნეული,
შეუმჩნეველად მინამლავდა უკეთეს ნამებს,
რადგან სიხარულს არ იყავი, სულო, ჩვეული.
ტყვიისფერ ღრუბლებს, ცას და მინას შუა დაკიდულთ,
მძიმე ცრემლები ჩაბნელებულ თვალთგან ცვივოდა.
ალარა ჰქონდა მოსვენება ჩემს სულს ავადმყოფს
და ჩემს გულშიაც შვების ცეცხლი აღარ ღვივოდა.

გაივლის ჟამი და, ვინ იცის, იქნებ ზეცაზე
მწუხრის დემონმა ვერ დასტოვოს ის ძველი კვალი,
მაგრამ, ეჰ, სულო, ერთფეროვან ბრწყინვალეებაში,
თუნდაც ედემში რა იქნება შენთვის ახალი?
რაც ოცნებებში განგიცდია მთელი არსებით,
სინამდვილეში მას ექნება რაიმე ფასი?
კმარა! ვერ ჰპოებ მოსვენებას, ჩემო ბედკრულო,
დასცალე ბარემ... სულ დასცალე ნამების თასი.

[1914 წლის ივნისამდე]

სინანული

ეჰ, ნუღარ ელი ჩემგან ისევ ლოცვა-ვედრებას,
მე აღარა მაქვს საიმისოდ ძალა და ღონე.
მხოლოდ იმიტომ გაგიხსენე და მოგიგონე,
რომ შენში ვმარხავ მთელ არყოფილ ბედნიერებას.

ნურც ცრემლებს ელი... მე მრცხვენია ეხლა ცრემლების,
რომელთაც თვალნი აქ ოდესმე ღვრიდა და ღვრიდა.
გრწამდეს – საკმაოდ გამიცივდა საბრალო გული,
აღტაცების და სინრფელის დრო გაჰქრა, წავიდა.

მრცხვენია, როცა მოვიგონებ ჩემს გატაცებას
და ამ დროს ვნატრობ, მოგონება გულში არ თრთოდეს.
მაგრამ რა ვუყოთ... რას ჩაიდენს აქ კაცი ისეთს,
რომ შემდეგ მანც გულსაკლავად არ დასცინოდეს.

[1914 წლის ივნისამდე]

სანამ შორს იყავ...

მე შენით ვქმნიდი განთიადის, ძლევის სიმღერას,
შენით ვხატავდი ელვარებას უსაზღვრო ცისას,
ურწყულ გულისთვის შენში ვჭვრეტდი დაობლებული
სრულ ჰარმონიას ჭკუისას და სილამაზისას.

სანამ შორს იყავ... და როდესაც ახლო შეგხედე,
სულ არ აღმოჩნდა შენში იგი მიმზიდველობა.
აგრე გამიქრა მე ოცნება უკანასკნელი,
აგრე დავმარხე სინამდვილით მოკლული გრძნობა.

მე ეგ ვიციდი... მე წინადვე ვიციდი ეგა
და მაინც მსურდა იმ ოცნების სახესთან დგომა,
ამაოდ შექმნილ ციურ სულთან – მხურვალე ლოცვა
და აქ, ამ ქვეყნად შექმნილ კერპთან – მნარე შეცდომა.

[1914 წლის ივნისამდე]

ქარი

მე ვწერდი... ამ დროს სევდიანი
შვალამის ჩრდილი
ვარსკვლავთა გუნდში ხან იქ, ხან აქ
დასრიალობდა.
ქარი ხან სტვენდა, ხან სტიროდა
გულამოსკვნილი,
ხან გამოუთქმელ სივარდით
ჰკენესდა... წვალობდა.
გული უსმენდა მას, ამ ქვითინს
გამოურკვეველს
და ოცნებობდა აუხდენელ
ფიქრ-მოგონებით,
ქარი კი ისევ ედებოდა
ქვითინით ტყე-ველს
და მჭკნარ ყვავილებს იტაცებდა
მოსხლეტილ ფრთებით;
თითქო იცოდა – ცარიელი
იყო ქვეყანა,
მისთვის არ იყო ამ სივრცეზე
თავშესაფარი,
მხოლოდ მე ვიყავ იმის მსგავსი
და იმისთანა
და მონყენილ ხმებს მიტომ კვნესდა
სარკმელთან ქარი.
დასცხრი, გრიგალო! ყველაფერი
როდი დაგვარგეთ,
რა ვუყოთ, გულში თუ სიამის
ჩურჩული მისწყდა?
რად დაგავინწყდა წყნარი ლოცვა
ქალწულის ბაგეთ
და მოგონება დღეთა წარსულთ
რად დაგავინწყდა?

[1914 წლის ივნისამდე]

როგორც აჩრდილნი – დაღალულნი დავდივართ ქვეყნად
და არემარე, თვით ცის სივრცე მოსილა ბნელით.
ცისა დასავალს გავცქერივართ... უკანასკნელად
დღე იქ გაგვიქრა და ახალ დღეს კი აღარ ველით...
ვის შეუძლია ბედნიერად რომ იგრძნოს თავი,
ან ჰაეროვან პეპლების გუნდს ვინ შეაჩერებს?
ნუთი, რომელსაც სიხარულის ნაყოფი ჰქვია,
თავიანთ ფრთებქვეშ ბედნიერად ვის დააბერებს?
ახალგაზდაა მეტისმეტად კაცთა იმედი
და მოხუცია საიმისოდ ეგ ჩვენი გული.
ოჰ, იყვეს აგრე... ბედი სწერდა ალბათ ამ სტრიქონს,
ბედი უმიზნო ჩვენი ყოფნით განდიდებული.
და თუ წამება გაჩენილა კაცთ ჯოჯოხეთად,
მე მსურს ეს ხვედრი სევდიანი თან წავიყოლო;
ვიცი – ბოლო აქვს ქვეყანაზე ყოველგვარ სახეს,
მაგრამ წამებას, ჩემს წამებას კი არ აქვს ბოლო;
მე ვეძებ მასში თავისებურ ბედნიერებას,
იგი სავსეა ძლიერებით, ვით ცეცხლის ქურა...
რომ კვლავ შეეძლოს განმიახლოს ძლევის სიმღერა,
რაც სინამდვილემ წამართვა და გამინადგურა.

[1914 წლის ივნისამდე]

უკანასკნელ დღეს

სად არ ვძებნიდი უკანასკნელ დღეს,
დღეს სიცოცხლესთან დათხოვებისას...
მაგრამ ბინდ-ბუნდი ზეცას ფარავდა
და შავი ნისლი ბურავდა მინას...

არსით არ სჩანდა ჩემი სიკვდილი,
მწუხარე იყო თვით ჩემი სული
და მას სწყუროდა თავდავიწყება
და არსად იყო ის დასასრული.

დღეს კი, როს შავი სახე სიკვდილის
შაგბნელ უფსკრულში მიცდის და მიცდის,
მინდა ვიმღერო გამარჯვებისა,
მაგრამ მომწყინდა – არ ვიცი რისთვის.

რაც მოხდა, იგი ნისლს ეფარება,
ხსოვნა იდუმალ საზღვრებს შორდება,
არ განახლდება შავი დღის ძებნა
და სიცოცხლეც არ განმეორდება.

[1914 წლის ივნისამდე]

მღინარის პირზე

ზვირთები რბიან: მკაფიოდ ისმის
მათი დუდლუნი მშვიდი და წყნარი,
ასე ისწრაფვის ჩვენი ცხოვრების
უმჩნევი წამი სხვადასხვაგვარი;
ზვირთები სივრცეს უერთდებიან,
ზღვის ნაპრალებში გააქვთ თარეში,
ასე ინთქმება ჩვენი ცხოვრება
საუკუნეთა სიმწუხარეში.
ვაი მას, ვისაც არ ასვენებდა
ქვეყნიურ ვნებათ და ფიქრთა გროვა,
ვისაც აქ სურდა ბედნიერება,
მაგრამ ნუგეში ვერსად იპოვა.
საუკუნეთა შორი გრეხილი
ზრახვათა იმათ გადაავიწყებს,
გადაავიწყებს, რომ ნირვანაში
სამაგიერო არარა მისცეს!

[1914 წლის ივნისამდე]

ორი პეპელა

პირველი

აცივდა, ნისლით შემოიბურა
ცად ატყორცნილი მთების კალთები,
ცრემლით აივსო სიცოცხლის სურა...
ზაფხული ჰქრება; აჰა, მეც ვკვდები!
ალარ დარჩება ჩემი ნასახი,
ისევე წავალ, როგორც მოვფრინდი...
ოჰ, რა კარგია ისევ სიცოცხლე,
ტყე, მინდორ-ველი, სალამოს ბინდი.
და ნუთუ მართლა უკვალოდ ვქრები?
მახსოვს, შავი ზღვის პირად ვინმე ყრმა
მივიდა, წყალში ქვა გადისროლა
და მე მომესმა მისი სუსტი ხმა:
„ოჰ, ასე ჰქრება ყოველი არსი,
ვითარცა ეს ქვა, ვით ეს პეპელა,
სწრაფ-უმინოა მათი სიკვდილი!“ –
სთქვა და უკანვე გაბრუნდა ნელა.

მეორე

მახსოვს, მეც მახსოვს... როცა ყრმამ წყალში
მწუხარე სიტყვით ქვა გაისროლა –
უკვალოდ როდი გაჰქრა იგი ქვა...
ზღვა შეკრთა, წყალმა დაიწყო თრთოლა,
რგოლი რგოლს მიჰყავს წყნარი ლივლივით,
დაჰყვა ზღვის სივრცეს დაუსრულებელს,
ნაპირს მიასკდა და გამობრუნდა,
ისევ დაადგა გზას უსაზღვროს, ვრცელს,
ეხლა არა სჩანს...

პირველი

ნუთუ სულ გაჰქრა?

მეორე

არა! ფერიამ მიაბო, რომა
ნავა ზაფხული, არემიდამოს
შეაცვლევინებს ფერს შემოდგომა,
შემდეგ ზამთარის მთრთოლვარე ხელით
შეიფერება სული და გრძნობა,
ნელინადები ნელინადს შესცვლის,
შთამომავლობას – შთამომავლობა, –
მხოლოდ ის ღელვა, ან უჩინარი
მუდამ იცოცხლებს და არ მოკვდება,
რადგან არ არის ხელის შემშლელი
მისთვის საზღვარი და დაბრკოლება!

პირველი

მაშ, ჩემი ყოფნაც ვარდ-ყვავილებზე
სულ არ ყოფილა ისე ამაო...
ვკვდები, მშვიდობით!

მეორე

მშვიდობით, დაო!

მოჰკვდა! ყვავილზე დაეცა მკვდარი,
ობოლი ნამი მიწას დავარდა,
აჰა, მახლობლად გაჩნდა ფუტკარი
და ყვავილს ფრთხილად გაუნავარდა,
იმის გულიდან აჰკრიფა მტვერი,
ნამი კი ალბობს და ალბობს მიწას,
ვინ იცის, იქნებ ზღაპარს უამბობს
კვალგადაშუშლელ საუკუნისას.
ნელინადები ნელინადს შესცვლის
შთამომავლობას – შთამომავლობა...
ეჰ, მაგრამ სხვაა მაინც სიცოცხლე,
ვნებებს ხომ მარხავს მისი გაქრობა.

[1914 წლის ივნისამდე]

მოაკვდავი

ნათესავეები და მეგობრები
ჩემს სარეცელთან მოდის, გროვდება,
ყველა გრძნობს, თუ რა მწარე ღიმილით
სიკვდილის ჩრდილი მიახლოვდება.
მომიახლოვდი შენც, ჩემო კარგო,
ხელი შემახე ციური გრძნობით,
მსურს მხოლოდ ერთი რამ სიტყვა გითხრა,
უკანასკნელად გითხრა: მშვიდობით!
მე შენ სიყვარულს დიდი ხანია
მფარველ გენიად დავატარებდი,
არვის ვუმხელდი ჩემს საიდუმლოს,
უვნებ ნიავსაც არ ვაკარებდი.
მე არ ვიცოდი, შენსა გარეშე
რა იყო ღმერთი, რა იყო ზეცა,
მე ვლოცულობდი და შენზე ლოცვამ
ჟინი, სურვილი გამიორკეცა.
და ასე მიმაქვს ცივს სამარეში
ეს ჩემი გრძნობა გამოუთქმელი...
მომიახლოვდი, ჩემო ნუგეშო,
უკანასკნელად მომეცი ხელი.
უკანასკნელად მესმოდეს შენი
ზექვეყნიური, უკვდავი ხმები,
რომ თავზე მადგე განსვენების ჟამს
ვით ანგელოზი სულის მიმღები.
არ მჯერა, სული რომ გაიფანტოს
შენზე ლოცვაში აღმონაცენი,
ის თვით სიკვდილის შემდეგაც მაინც
სამარადისოდ შენია, შენი!

[1914 წლის ივნისამდე]

მოგონება

ტყის ფართო გზაზე, მახსოვს, ეტლი მიგვაქროლებდა,
შენს სუნთქვას ვგრძნობდი ბედნიერი შენსა მახლობლად.
მე გაიმბობდი ჩემს მრავალგვარ თავგადასავალს,
სიყმაწვილეზე გაიმბობდი შთენილი ობლად.
სალამო იყო... მზე დასავლით ესვენებოდა,
ტყეს ედებოდა გამჭვირვალე და ლურჯი ბინდი,
ამ დროს ვიგრძენ, რომ შენ სრულიად ყურს არ მიგდებდი,
ეტლის სიღრმეში გადავემხვე და ავქვითინდი.
წამოვიწიე და მათრახი გადავკარ ცხენებს,
ელვის სისწრაფით გზას გაეკრა ბუქ-ბუქად მტვერი.
როგორ უგონოდ მივაფრენდი გზაზე ჩემს სევდას,
როგორ უგონოდ ტრიალებდა გარს ყველაფერი.
ტყე გზას გვიცლიდა და ბინდ-ბუნდში თვალს ვერ ვასწრებ-
დით,
ხეების გუნდი იქ, ეტლს უკან როგორ რჩებოდა,
ისე მწყუროდა ამ დროს ლტოლვა განუსაზღვრელი,
ისე მომნატრდა, რომ გზას ბოლო არ ჰქონებოდა.
და ერთადერთი ცის ღრუბელი ვრცელ უდაბნოში
მოხეტიალე, უთვისტომო, მიუსაფარი
თან მიგვეყვებოდა განუყრელად, განუშორებლად,
მსუბუქი, როგორც განვლილ დღეთა შორი სიზმარი.
მეჩვენებოდა – თითქო ტყეში ვილაც კვნესოდა
და მე ეგ კვნესა უსასოო გულში მწვდებოდა,
ცრემლი მდიოდა, რადგან ჩემი უკანასკნელი,
ჩემი მწუხარე სიყვარული მაგონდებოდა.

[1914 წლის ივნისამდე]

ღამონი

გაშლილ წალკოტში ნორჩ ყვავილის
მონყვეტა მსურდა,
მაგრამ სერაფიმს ბედკრულისთვის
ესეც შეშურდა!
ყვავილს სინაზით კალთა თვისი
მან დააფარა
და უშფოთველი, გულწრფელობის
ცრემლი დაჰღვარა.
მწარე ღიმილით, გესლიანი,
მე მას განვშორდი
და შავს ქვესკნელში განწირულად
დავქროდი, ვძრწოდი!

ოჰ, ვის, ვის ესმის ჩემი კვნესა
და ტანჯვა სულის,
საუკუნეთა მსვლელობაში
გაცივებულის?
ადამიანო! ყოფნა შენი
კუბოდ იცვლება,
მე კი, უბედურს, თვით სიკვდილიც
არ მეღირსება!
უსიყვარულოდ, უმნიშვნელოდ
მიჰქრიან დღენი,
ოჰ, ვის, ვის ძალუძს განიცადოს
ტანჯვა ესდენი?

[1910]

ნამი შემოქმედებისა

მოხდება ხოლმე, ცა მიზიდავს
განუსაზღვრელი,
ვარსკვლავთა შორის, სხივთა ტბაში
არა მყავს ტოლი.
ვბრძანებ – ტყის შქერში გაჩუმდება
ნიავი ნელი,
ვიტყვი და თრთოლვად გადიქცევა
ვერხვის ფოთოლი.
მზე ჩემთვის ბრწყინავს და მეფე ვარ
ყოვლისმოქმედი,
არე-მიდამო ნეტარების
ცრემლით ივლება,
ჩემს ხელში არის მაშინ ჩემი
მძვინვარე ბედი,
ქვეყნად ყოველი არსის სული
მემორჩილება.
ეს მაშინ არის, როცა აზრი
მიჰქერის შორს, შორს, შორს!
და ლტოლვა გულში დაგუბული
ედლევა შვებას,
ირგვლივ ვერ ვხედავ ჩემს თანაბარს
და ვისმეს ჩემს სწორს,
რომ ამგვარადვე ეძლეოდეს
ტკბილ-ნეტარებას...
ვხედავ, მიფრინავს იქ, სადღაცა,
ნისლი უსახო,
ვგრძნობ, რომ მის ტალღას, ერთხელ ჩემს მძლევეს,
გააპობს მკერდი
და მზადა ვარ, რომ ველური ხმით
ყველას შევსძახო: –
„დამიმორჩილდით... ყველაფერს ვქმნი...
ღმერთი ვარ, ღმერთი!“

[1912]

წუთი

ჟამთა ცეცხლით განწმენდილი, ფრთასუბუქი, ფრთასათუთი
მოელვარე ცის კიდურში გამიტაცებს ხოლმე წუთი.
მავიწყდება ამ დროს ღმერთი, წუთს ვუმონებ გულის ძგერას,
რადგან ღმერთი ჩემშივცა და მევე ვქმნი ბედისწერას.
წუთი მაძლევს აღმაფრენას, მაგრამ წუთი თუ გამწირავს –
დამიმონებს, გულს გაგმირავს, ძირს ჩამითრევს და დამძირავს.
მინიდანაც ტყვეყოფილი თვალს ვადევნებ ვარსკვლავთ რბენას
და მაშინაც წუთში ვეძებ საოცნებო აღმაფრენას.
და როდესაც მე ბედს ველი გრიგალივით მოგუგუნეს –
ლოდინშიაც წუთს მივყვები და მივყვები საუკუნეს!

[1913]

ვწყევლი სიყვარულს!

ოჰ, ჩემს ვნებისგან დაცლილ სიცოცხლეს
რომ მოვლენოდი ათი წლის წინად,
ის მხოლოდ შენ ერთს, შენ დაგსახავდა
ოცნების მეფედ, მზიურ გვირგვინად!
მაშინ ალერსი ისე მწყუროდა,
ისე ველოდი ტკბილ თანაგრძნობას,
ისე ვათევდი უძილო ღამეს...
ეხლა კი ვწყევლი, ვწყევლი მე ტრფობას.
მან ამოაშრო გულის სიღრმიდან
აუხდენელი ოცნება ნაზი
და მთელ სიცოცხლეს სულით ობლობის
წითელ ზოლივით დაავლო ხაზი.
ეხლა რალა ვარ? იმგვარი ტრფობა
არ შეუძლია არც სულს და არც გულს...
დაგაგვიანდა... ეხლა მე ვწყევლი
და ვწყევლი, ვწყევლი, ვწყევლი სიყვარულს!

[1913]

სად?

საით მივყევარ ჩემს მოწყენილ გზას,
სად ვპოვებ შვებას მიუსაფარი?
რას მომცემს ისეთს მე საქართველო
და ან რას მისცემს მას ჩემი ქნარი?
არ ვიცი! მაგრამ უმიზნო დღეებს
ვითვლი და ვითვლი ყმანვილურ ჟინით,
ყოველ დღეს გულის ტკივილით ვხვდები
და ვეთხოვები მწარე ქვითინით.

მარტოდმარტო ვარ... ვისაც ოცნება
ედემის ციურ ხატებათ სთვლიდა,
ვისაც სიყრმითვე მე თაყვანს ვსცემდი,
ყველა მომცილდა, ყველა წავიდა.
აუხდენელ ფიქრს ვინ არ იგონებს,
ძველ ოცნებებზე რომელი არ სწუხს?
ვნუხვარ, ვეძახი ჩემს სიყმანვილეს,
მაგრამ არავინ იძლევა პასუხს!

საით მივყევარ ჩემს მოწყენილ გზას,
სად ვპოვებ შვებას მიუსაფარი?
რას მომცემს ისეთს ჩემი სამშობლო
და ან რას მისცემს მას ჩემი ქნარი?
არ ვიცი... მაგრამ უმიზნობაში
ფიქრს ვერ ვაკავებ ცრემლად მონაქუხს...
ვნუხვარ... ვეძახი სიცოცხლის მიზანს,
მაგრამ არავინ იძლევა პასუხს...

[1913]

მაღე ფერგადაშლილი
ამწვანდება ტყე-ველი,
გაიშლება ყვავილი,
სურნელების მფრქვეველი;
გაცოცხლდება დაფნარი,
მთის მწვერვალი, ტყის პირი
და დაივლის ნარნარი
გაზაფხულის ზეფირი.

წყნარი სევდა მენწვევა,
წამილებს სიმთა ჟღერა;
ნისლით გამოერკვევა
ჩემი გულის სიმღერა.
ქვებს, ბალახებს დაატკობს
ჰანგი თავისებური,
მკაცრი, მაგრამ ლამაზი,
ნაზი, მაგრამ ველური.

როდი მიყვარს გულისთქმა,
თუ ნალველს არ ერევა,
ათას ხმაში ჩემი ხმა
ამ ხმამ განაცალკევა.
როდი მიყვარს გულისთქმა,
თუ გულმავე არ ჰპოვა,
ათას ხმაში ჩემი ხმა
ამ ხმამ განამარტოვა...

[1913]

პორეულს

ხალხი ირევა, ხალხი ფუსფუსებს...
დაღონებული მივდივარ ბრბოში...
ღრუბელთა შორის ისე წევს მთვარე,
როგორც ცხედარი ვერცხლის კუბოში
და კაცთა ქუხილს ეხმაურება
მიბნელებული ღამის სიცილი,
ღამის სიცილი დასცურავს ქვეყნად
ათეთრებული და მოვერცხლილი.
მგონია, თითქო ბრბოდან გამოვა
ღამაში ქალი, ცისფერთვალეა,
მე დამიძახებს და მომაბრუნებს,
რომ ვუთხრა სულის ქენჯნა-წვალება;
მწარე სიტყვებით ვუმღერებ მე მას
საუკუნეთგან შექმნილ სიმღერებს,
სხივნართ გვირგვინებს თავზე დავადგამ,
ვინც გულს მომიკლავს ან ამიძგერებს...
ვეტყვი – რომ ყველა მომბეზრდა ქვეყნად,
რომ დავიღალე მე ამ კუბოში,
რომ მას ველოდი და მუდამ ასე
დაღონებული ვვიდოდი ბრბოში...

[1913]

AURORA

გაფერმკრთალდა სავსე მთვარე და გაყვითლდა შუქთა ცხრილი,
ცის გუმბათი მოვერცხლილი მე ზღვის სიღრმეს შევადარე.
ვარსკვლავთ გუნდი მოელვარე თრთის, ნელდება, ვით ღიმილი,
ფერმიხდილი, მოწყენილი, ნაზი, ფრთხილი, მგლოვიარე...
ნისლში მყოფი არემარე – ნანგრევების არის ჩრდილი,
არის სივრცე და დუმილი, მარტოობა არის მწარე,
ყოველი ხე და სამარე, ხევხუვებში მოფენილი,
არის უღვთოდ მოწყენილი.

ამოვდივარ!.. ღამის ნაკვთებს მალე გაჰკვეთს ჩემი ფრთები,
ბუნებაო, შენ ნუ კრთები, კაეშანი ნუ აგანთებს,
მთის მწვერვალო, მაგ შენ კალთებს ნუ ელტვიან იმედები,
მთავ, დაბლა ნუ იხედები, ნისლი უღელს ნუ დაგადებს.
ამოვდივარ! გულისნადებს ნუ ნაგართმევს ღამის ხმები,
როს მომავლის მზის სხივები კანდელივით დაგქათქათებს...
მალე, მალე ველებს და მთებს ტიტანივით მოვევლები,
ვნების რკალად მოვედები მუდმივ თოვლით შემოსილ მთებს...

[1913]

მარტონი ვართ!

ოჰ, რა ტკბილად ეძინება ღამეს მღუმარს და ფერმიხდილს!
მარტონი ვართ, ჩემო კარგო, ყური უგდე ჩემს სუნთქვას ფრთხილს...
ველთა შორის გამოისმა ხმაურობა მშვიდი, წყნარი
და ყვავილებს ზედ დააკვდა მონაგარდე ცველქი ქარი...
ჩუმად გეტყვი – მარტონი ვართ – მივლის ფიქრი ამაზრზენი,
მთელი გულით მე შენი ვარ... სამუდამოდ შენი, შენი...
შემიძლია დაგივიწყო? – მიპასუხე, ამიხსენი,
მთელი სულით მე შენი ვარ... სამუდამოდ შენი, შენი!

[1911]

ელეგია

წვიმის წვეთები დასცურავენ
ფანჯრის მინებზე,
ქარი ვედრებით კარებთან დგას: –
„გამიღეთ კარი!“
რა ადრე გაჰქრა გაზაფხულის
მზიანი ჩრდილი,
რა ადრე გაჰქრა ჩემი ყრმობა,
ჩემი სიზმარი!
დროო წყეულო, სად წარიღე
ჩემი ფიქრები,
დროო ბოროტო, სად დამარხე
ოცნება წყნარი?
მარქვი, ოჰ, გველო, რად დაგჭირდა
რომ მოგენამლა
ყვავილოვანი სიყმანვილე
და ჩემი ქნარი?
დაღონებული გავცქერივარ
ცისა დასავალს,
სადაც იშლება მოღუშული
ღრუბელთა ჯარი...
ქვითინებს ზეცა, ქვითინებენ
ცაცხვის ხეები
და გულმოკლული ქვითინებს და
ქვითინებს ქარი...
დამათრობელი – როგორც ჩემი
მოგონებები,
წინ მიდგას ღვინო, ლალისფერი
და ძველი ღვინო...
ვსვამ განუწყვეტლათ, ვსვამ, რომ დავთვრე
მოგონებებით,

რომ მეც საზარლად ვიქვიტინო
და ვიქვიტინო.
ოჰ, რად მომექცა ასე უღვთოდ
მე ჩემი ბედი,
რად დამიმსხვრია სიყმანვილის
წრფელი სიამე...
სადაა ჩემი ყვავეილები,
სადაა რწმენა?
ზეცავ, სასტიკო, მიპასუხე,
მითხარი რამე!

[1914 წლის ივნისამდე]

ჭკნება...

ჭკნება, ყვითლდება საბრალო ბალი,
ქარი უბერავს, ფოთლები ცვივა...
გამოურკვეველ მწუხარებაში
სული მიკვნესის და გული მტკივა!
ოჰ, მტკივა გული! ყვითელ ფოთლებით
კვალ-ბილიკები მიმოიფარა,
ფოთლები სცვივა ჩემს გატაცებას
და შემოდგომის მეფობს იარა...
რა ვქნა, რა ვუყო ამ მწუხარებას,
არც დღე, არც ღამე ის არ მშორდება
და ჩამჩურჩულებს: „ამაოდ ელი,
ის არასდროს არ განმეორდება.
სიყმაწვილისა ნეტარი ფიქრი
გულში ამაოდ ისევ გიღვივა...
ამაოდ ელი, ამაოდ ელი!“
ოჰ, გული კვნესის... ოჰ, გული მტკივა!

[1914 წლის ივნისამდე]

გახსოვს?

გახსოვს, თიბათვის თეთრ ღამეებში,
ოდეს ნათელი მთვარის რძისფერი
გადავლებოდა ტბებს და ხშირ ტყეებს
და გამჭვირვალე იყო ეთერი?
რიონის ზვირთი როგორ არხევდა
ცის ელვარებას, გულში ჩანაქსოვს,
როგორ ვეკვროდით ერთმანეთს ვნებით...
წარსული დროო... მითხარ, ხომ გახსოვს?

მე აღტაცებით ვმღეროდი მაშინ
და სიყმაწვილე თრთოდა ჩემს გულში,
მე ვივინყებდი მთელ დედამინას,
შენს ნაზ ალერსში, შენს ტკბილ ჩურჩულში...
წავიდა, გაჰქრა ჟამი ნეტარი...
ეხლა სიყვარულს გული აღარ გთხოვს...
არ გთხოვ არაფერს... მხოლოდ მითხარი,
ყველაფერი ეს ხომ ისევ გახსოვს?

სადა ხარ ეხლა? კვლავ მარტოდმარტო
რიონის პირზე ვდგევარ მოკლული.
ნაღველი სცურავს ჩემსა სახეზე
და მეკუმშება ტანჯვებით გული.
მწარე ღიმილით, უხმო ღიმილით
ვუახლოვდები, მაგრამ მშორდება
დრო – რომელსაც სულს ვერ დავავინყებ,
დრო – რომელიც არ განმეორდება!

[1914 წლის ივნისამდე]

შემოდგომის დღე

შემოდგომის დღე, შემოდგომის დღე,
დღე ნალვლიანი, ღონემიხდილი,
როგორ ეკვრება ცას ბნელი ჩრდილი,
როგორ ირხევა გაძარცვული ტყე...
შემოდგომის დღე, შემოდგომის დღე.

ცვივა და ცვივა ხეებს ფოთოლი,
გაყვითლებული, უდროოდ მჭკნარი,
დაბერავს რისხვით, დაბერავს ქარი,
გაყვითლდა მდელი, გაყვითლდა მოლი...
სცვივა და სცვივა ხეებს ფოთოლი.

სავსე ვარ რალაც იდუმალ გრძნებით,
გამოუთქმელი მიტაცებს შვება!
რა არის იგი? ბედნიერებით
გამონვეული უბედურება,
თუ უბედობა სიმწარე-ვნებით.

დამშვიდდი, გულო: შეგიყვარდება
ვინმე ამ ქვეყნად... დამშვიდდი, გულო,
ნავა დღეები უსიხარულო,
ისევ აღდგება გამქრალი შვება,
ჩემო ოცნებავ და სიყვარულო!

ნავიდა, გაჰქრა... ვერ შევეკითხე,
რისთვის გამშორდა, რისთვის ნავიდა...
გამიქრა სულის ოცნება ნმიდა,
ილულება მზე, იძარცვება ტყე...
შემოდგომის დღე, შემოდგომის დღე!

[1914 წლის ივნისამდე]

იმ ნეტარ ღამეს, მშვიდს, იდუმალს, გამოუცნობელს,
ოდეს ცა მიწას მოუთხრობდა განვლილ სიამეს,
რა ნეტარებით გავცქეროდი მიძინარე სოფელს,
რა ნეტარებით კვლავ ვიგონებ იმ ნეტარ ღამეს.
პირველი კოცნა... მთვარის შუქი... ხეების ჩრდილი,
მდინარის ოხვრა, ცელქი სიო, ჩურჩული წყნარი...
ოჰ, სად გაფრინდი... რად მომიკალ ყრმული ღიმილი,
იყავ კურთხეულ, ვინც წამართვი წრფელი სიზმარი.
იმ ნეტარ ღამეს, მშვიდს, იდუმალს, გამოუცნობელს
ვარსკვლავი ვარსკვლავს მოუთხრობდა განვლილ სიამეს.
რა ნეტარებით გავყურებდი მიძინარე სოფელს
და როგორ ოხვრით ან ვიგონებ იმ ნეტარ ღამეს.

[1914 წლის ივნისამდე]

სიზმარი

შუალამისას ჩემს სარეცელთან
ვილაცა ალერსს მთხოვს, მევედრება,
თვალთაგან ცრემლი სცვივა და სცვივა,
განთიადისას კი მიდის, ჰქრება.
და მწუხარე ჟამს მარტოობისას
სული არ მშვიდობს, გული არ სცხრება,
თვალწინ იშლება მთელი წარსული
და დაკარგული ბედნიერება.
„ვინა ხარ, ვინა, ჩემო სიზმარო,
უსიყვარულოდ ვდნები და ვკვდები“, –
სევდით გავსძახი გამქრალ ოცნებას
და მწარედ, მწარედ ავქვითინდები...
გავაღებ სარკმელს, დაჰბერავს ქარი,
ნაზი პეპელა შემოფრინდება,
ჟინით ეცემა ჩემს სარეცელზე
და ისიც კვდება... უმიზნოდ კვდება.

[1914 წლის ივნისამდე]

ბინდის სტუმარი

ოჰ, გევედრები, ნუ შემიშვოთებ
ლოცვას მხურვალეს, ლოცვას პოეტურს...
შუალამეა... მოვსთქვამ და ვგოდებ...
– შენთან ყოფნა მსურს... შენთან ყოფნა მსურს...
– ბინდი ღამისა გადაიშალა,
განთიადია... მე ვიტანჯები...
სად მიგაქვს სუნთქვა... სად მიგაქვს ძალა?
– შენთან დავრჩები... შენთან დავრჩები!
– ნაზი, წარმტაცი და მიმზიდველი
ახალი მხარე, ახალი ბინა,
ჯადოთა მხარე შიშველ-ტიტველი
მე მარტოობამ შემამჩნევინა.
წყეულ იყავ შენ... შენს სუნთქვას ძლიერს
გრძნობამ წუთები გადაატანა,
რას შთამისახავ ახალს, ზეციერს?
– იყავ დემონი, იყავ სატანა!
– მაგრამ შენ ვინ ხარ? დიდების სახე
თუ უკვდავების ნაზი სამოსი?
სევდა ხარ ღამის თუ სივაგლახე,
თუ სიცივე ხარ სასაფლაოსი?
ოჰ, ნეტავი მეც გამაგებინა,
რას მიმზადებენ ჟამნი და დრონი...
ოჰ, მიპასუხე, ვინა ხარ, ვინა?..
– იყავ სატანა, იყავ დემონი!

[1914 წლის ივნისამდე]

ლაურა

სონეტი

ჟამსა სევდისას, მარტოობის ჟამსა მწუხარეს,
ოდეს არსაით თანაგრძნობის ხმა არ მომესმის,
მე კვლავ ვოცნებობ ლაურაზე, იმ ლაურაზე,
რომელმაც სხივით გააშუქა სიცოცხლე მგოსნის.
სიყმანვილიდან ვზრდიდი გულში მე იმის სახეს,
თავს ვეველებოდი ტკბილ ოცნებას, როგორც ფარვანა
და როს პეტრარკას ნაზ სონეტებს ვიზეპირებდი,
ჩემთვის ლაურა იყო შორი, უცხო ქვეყანა:

მე არ მინახავს მისი სახე ჩემს სამშობლოში
და ვერცა ვნახავ ვერასოდეს ლაურას სახეს,
ასე უმიზნოდ, უაღერსოდ სულს დავლევ ბრბოში,
ასე მოვკვდები ჩემს საყვარელ საქართველოში,
ისე დამიგებს მე სიკვდილი აუცლელ მახეს,
რომ ვერ ვიხილავ ვერასოდეს ლაურას სახეს.

[1914 წლის ივნისამდე]

პედს იქით!

დავხუჭე თვალი, გულის სიღრმეში
რომ დამენახა რამე ნათელი
და მოვიგონე ნეტარნი დღენი
და გაზაფხული უკანასკნელი.
რა ადრე მოჰკვდა, რა ადრე მოჰკვდა!
ეხლა ღამეა... ქვითინებს ქარი,
რომ გამახსენოს ტკბილი წარსული
და მოგონების სახე ნეტარი,
მაგრამ ვის ველი, ან რად ვლონდები,
განა არა მაქვს წინ მომავალი?
რად ჩავიგონო გზის უმიზნობა,
რად ავარიდო სიცოცხლეს თვალი?
ვის შევუშინდე? რას შევუშინდე?
დავინწყებული სად არის ჩრდილი?
დაბრკოლებები? – უამისოდ ხომ
არც გმირობას აქვს ქვეყნად ადგილი!
წავალ, გავყვები ამ სევდიან გზას,
ზღვათა ქუხილით, წყალთა ლიკლიკით...
და დავამკვიდრებ დაღლილ სიცოცხლეს
შორს, სხვა ედემში! შორს, ჩემს ბედს იქით!

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

ოჰ, ნუ იფიქრებ, რომ მოკვდა გული,
რომ სულ დავმარხე ოცნება წრფელი,
განადგურების სევდიან გზაზე
ბევრი რამე მაქვს ხელუხლებელი.

ველი, ვიბრძოლებ... მე ამ ყვაველებს
ვატარებ – სანამ მექნება ძალი,
რომ არ შეეხოს მას სინამდვილის
ძალა შავბნელი, ხელი მუხთალი.

და მუდამ გულში გავზრდი იმ იმედს,
რომ სადღაც არის ისეთი მხარე,
სადაც ედემი ყვავის და სადაც
ველარც ჩანვდება ბნელი სამარე.

ნინ მელის ბედი... რაც იყო, იყო...
ის წარსულია განუკურნელი...
ხელუხლებელი კიდევ ბევრი მაქვს
და კიდევ დამრჩა ოცნება წრფელი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ერთმა წუთმა

გზაჯვარედინზე შავი დემონი
წინ გადამიდგა მე ქალის სახით...
„ოჰ, მებრალეები, – მან მითხრა, – რადგან
გზას ვერ გააპოვებ ვაი-ვაგლახით!
ბედნიერება არ არის ქვეყნად,
ბედნიერებას პოეტები ქმნიან,
გამოგიქროლებთ ტკბილი ოცნება,
დაგწვავთ, დაგათრობთ... ისიც ცოტა ხნით.
იყავი ჩემთან, იყავ უგონო!
ალერსით დაგწვავ, წამომყე, წამო,
თუ ერთი წუთით მოგმადლებ შვებას,
მთელ სიცოცხლეში უნდა ეწამო!“
ჩამჩურჩულებდა ეგ ნეტარი ხმა,
ხმა ეგ ცბიერი, ხმა მომხიბლავი,
ციურმა შვებამ გამომიქროლა,
ოცნების ტალღებს მივეცი ნავი!
დაუფიქრებლად ამ ერთმა წუთმა
ტკბილი ღიმი და ნაზ ფიქრთა ბინა,
მთელი იმედი და მომავალი
სამარადისოდ დამაკარგვინა!

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

გული სწუხს და სწუხს... გარედ სწვიმს და სწვიმს,
ცას ტყვიისფერი ღრუბელი მოსავს,
ტყე გაიძარცვა და მის კალთებზე
ფრთხილი გველივით ნისლი მიცოცავს.
სწუხს არემარე, კვნესის მიდამო,
ხმაჩანყვეტილათ ზუზუნებს ქარი...
და მის ქვითინში მე ჩემის ყრმობის
აუხდენელი მესმის ზღაპარი.
გაჰქრა ზაფხული... ნავიდა ის დღე,
როს მეორე დღეს შვებით ვხვდებოდი,
მე ყვავილები მესიზმრებოდა
და მე ყვავილებს ვესიზმრებოდი.
ეხლა კი ბნელი შემოდგომის დღე
ვერ განაახლებს მზის ელვა-ციმციმს,
დასჭკნა ყვავილთა ნარნარი გროვა...
გული სწუხს და სწუხს... გარედ წვიმს და წვიმს.

[1914 წლის ივნისამდე]

დასუჭული თვალები

ტბა, ლერწამით შემოსილი,
გამჭვირვალე – როგორც მინა,
თეთრი თოვლით დაიფარა,
უნუგეშოდ გაიყინა.
ეგ თვალებიც, ჩემო კარგო,
წამწამთ გუნდში ჩაიმალა,
სამუდამოდ დაიხუჭა,
როცა სევდით დაიღალა.

გაზაფხული მალე მოვა,
აენტება სხივი მწველი,
ტბაზე გედი აცურდება
ამაყი და უზრუნველი.
მაგრამ თვალებს, ჩემს მკვლელ თვალებს
ვინ ჩააბნევს სიცოცხლის ძაფს?
გლოვით თავი დაუხრია
შენს საფლავზე ობოლ კანაფს...

ცამ ტბას ცრემლი დააფრქვია,
ზამთრის სუსხმა სხივი მოჰკლა,
მე თვალები დაგიხუჭე,
ცამ საფლავი დაგიორთქლა.

[1912]

* * *

მე ვუკვირდება ამ უძირო ზღვას,
ამ დამშვიდებულს, იდუმალ მხარეს:
რას მიმზადებს ის, დამწველ კაემანს
თუ ნეტარების სხივებს ელვარეს?
არ ვიცი, არა! მხოლოდ როდესაც
ბედის გრიგალი მიახლოვდება,
ჩემში უსაზღვრო აღტაცებას ვგრძნობ
და მთელ სხეულში ძალა გროვდება...
გროვდება, როგორც ერთ კალაპოტში
მთებში დაფანტულ ნაკადულთ გროვა
და მიდის ის წინ, მიდის უშიშრად,
არ დაკარგავს მას, რაც მოიპოვა...
და როდესაც ზღვას უახლოვდება,
ამ დამშვიდებულს, იდუმალ მხარეს,
კიდევ არ იცის, ზღვა რას უმზადებს,
ბედნიერებას თუ სიმწუხარეს.

[1914 წლის ივნისამდე]

ახალი წელი

ФАУСТ: Мне скучно, бес!

МЕФИСТОФЕЛЬ: Что делать, Фауст?

სცენა „ფაუსტიდან“

...და კვლავ იწყება ახალი წელი
და ისე როგორც ძველი, თავდება;
დღე მომავალი, დღე ხვალისდელი
გუშინდელ დღისგან არ განსხვავდება.
ირგვლივ კაცთ სახე დაღონებული
ხვალისდელ დღესაც არ გაშორდება,
მონყენილობა და წუთების თვლა –
ხვალაც იგივე განმეორდება.
ძლივს შესამჩნევი სხვადასხვაობა
ვერ შეცვლის ერთ მთელ არარაობას...
აი, ცხოვრება! მე მასში ვრაცხდი
ერთ განუსაზღვრელ სანახაობას;
ვრცელ ასპარეზად მიმაჩნდა იგი,
მოქმედებისთვის ფართე და სრული,
ნამდვილად... იგი ბილიკი არის
ვინრო, ეკლებით შემოსაზღვრული.
მე მჯეროდა, რომ ბედნიერება
სუფევს კაცთათვის გაჩენილ დღეში
და ნამდვილად კი ბედნიერ დღეებს
სულ ათს თუ დავთვლი ჩემს სიცოცხლეში.
მე მჯეროდა, რომ შვება სუფევდა
უჩინრად სადმე: ქვეყნად თუ ცაში,
ნამდვილად იგი არსად არ სუფევს,
არც ცის სივრცეში, არც ქვეყანაში.
დავასამარეთ ფუჭი ოცნება,
მონყენილობა დარჩა უცვლელი...
ძლივს ძველი წელი საფლავს მივეცით,
მაგრამ კვლავ მოდის მსგავსივე წელი!

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

მარტოობის ჟამს, ჟამს მწუხარე განდევილობის
მეწვევა ჩემი იდუმალი მეორე სახე...
გამოუცნობი წრფელი ჟინით ვდგევართ პირისპირ,
იგი ძლიერი – მე კი სუსტი და მოცახცახე.
თვალწინ მეშლება განვლილთა დღეთ მწუხარე რიგი
და უნაყოფო ჩემსა ბრძოლას მაგონებს იგი,
ჩემს სიყმანვილეს და დაკარგვას რწმენის, სიმტკიცის,
არარაობას სიცოცხლისას თვალწინ გადმიშლის...
რისთვის? ვინ იცის!

და მსურს მე ამ დროს, მსურს უსაზღვრო თავისუფლება,
რომ ჩემს მახლობლად არ სუფევდეს წამების ღმერთი,
მსურს არ დამდევდეს იდუმალი სახე მხილების
და ვიყო ერთი – ყველგან, მუდამ მსურს ვიყო ერთი.

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

მყუდრო ნაპირზე, სადაც ზღვის წინწკლებს
ათამაშებდა სუნთქვა სიოსი,
აღფრთოვანებულ ფიქრებში იდგა
ყრმა მეოცნებე – ყრმა ჰენიოსი.
და მას ზღვის ტალღა ეუბნებოდა:
„ოჰ, რისთვისა ხარ ეგრე თავხედი,
რომ ფიქრობ, თითქო გასცილდი საზღვარს,
რასაც კაცთათვის ამყარებს ბედი?“
ყრმა კი ამაყად უპასუხებდა:
„საიდან იცნობს ეგ გულცივობა,
თუ რა ძალაა შემოქმედისთვის
საკუთარ ძლიერ სიმღერის გრძნობა!“
ტალღა კვირობდა: „რა შობს ამ გრძნობას,
უცნაურ ძალს რომ ესაბამება?“
მაგრამ ყრმა ისევ უპასუხებდა:
„ამგვარ გრძნობას ჰქმნის მხოლოდ წამება!“

[1914 წლის ივნისამდე]

მე დავიბადე განთიადისას,
როცა მთის წვერზე დილა მაისის
თვალეებს ახელდა... და ნაზი იყო
ელვა-ელფერი მტრედისფერ სივრცის...

შემოდგომაზე, მახსოვს, ვიბრძოდი,
ცხარედ ვიბრძოდი ყმანვილურ ჟინით,
მაგრამ დაცინვით მომიკლეს რწმენა
და ძირს დავემხვე კვნესა-ქვითინით.

ვცხოვრობდი ზამთრის ყინვა-ქარბუქში,
ხსოვნა არ იყო ჩემში ზაფხულის
და ნელა-ნელა მიჭკნობდა დღეებს
სიცივე სულის, სიცივე გულის.

დღეს კი, როდესაც შავი ბურუსი
მისპობს და მიკლავს ოცნების კუთხეს,
ჩემს გაჩენის დღეს ვწყევლი იდუმალს
და ვლოცავ ყოფნის აღსასრულის დღეს.

ბნელი ღამეა... მაღე ინათებს...
ჩქარა, სიკვდილო, ოჰ, გევედრები...
გადმომივლინე ტკბილი ოცნება,
გადამაფარე შავბნელი ფრთები!

[1914 წლის ივნისამდე]

თვალუბი

შენს ცისფერ თვალებს როცა შევხედავ,
უსაზღვრო სევდას მე ვამჩნევ მათში...
და ფიქრი ფიქრზე თითქო სცურავენ
უსიტყვო ტბაში, უხმო კამათში.
და ხშირად მინდა გკითხო, თუ რისთვის
ასე სასტიკად გექცევა ბედი,
რისთვის წაგართვა სპეტაკი რწმენა,
რისთვის მოგიკლა ნორჩი იმედი.
მაგრამ, როდესაც წარმომიდგება,
რომ კაეშნისთვის სიტყვა არ არის –
მე მხოლოდ გიცქერ, გიცქერ და ვწუხვარ,
ჩუმად მიმონებს დარდი სამარის.
ასე ორ გულში ერთი ნაღველი
გაუნელებლად იწვის და იწვის,
ასე იტანჯვის ორი არსება
და ვერრა უთქვამთ ერთმანეთისთვის.

[1914 წლის ივნისამდე]

პენიერება

რა უშავს იმას, ვისაც არრა აქვს
და არც დაეძებს ამ ქვეყნად რამეს,
ვინც გზას უკაფავს უკვდავი სულის
თავისუფლებას და სითამამეს,
სხვისადმი შური ვინც გულს ჩაიკლა,
ვინც სავალი გზა გააფართოვა,
არ იცის, რაა გაუბედავით
დასამარებულ ფიქრების გროვა;
ვინაც არ იცის დანაშაული,
მოთმენით იტანს დაცინვას, გმობას
და იარაღად ხმარობს მწარე ღროს
მხოლოდ სიმშვიდეს და გულცივობას.
რა უშავს იმას, ვინც მტერთა შორის
თავმდაბალია და უწყინარი,
ვინც მოუსვენარ და მქუხარ ბრბოში
თავს შეიფარებს მშვიდი და წყნარი.
ვისაც არ ხიბლავს არც ეს ქვეყანა,
არც ის სოფელი, არც მძლავრი ვნება,
ვისთვისაც საგანს არრა შეადგენს
და არც არავის ემორჩილება,
ვინც იჭვებისგან თავისუფლდება,
ბრძოლას არ ინვევს წუთიერ დღეში
და ასე წყნარად განისვენებს ის
მარადისობის უფსკრულ-სიღრმეში.

[1914 წლის ივნისამდე]

ფანტაზია

რომ მომცა ფრთები, ავფრინდებოდი,
გადავცდებოდი მე ბედის საზღვარს,
თავისუფლებას მივანიჭებდი
ფიქრთა ლელვას და გრძნობათ ნიაღვარს...
ზღვის ქარიშხალთან მძვინვარე ტალღებს
შევებმებოდი თვალდახუჭული,
რომ მომესმინა, თუ როგორ ისმის
უმიზნო ხმაში ვნების ჩურჩული.
მწვანე მანტიით შემოსუდრულ მთებს,
სადაც ძილს აფრთხობს ნიავის ფრენა,
მივაშურებდი მე ბრძოლის შემდეგ,
დაღალულ სულს რომ იქ მოესვენა.
შუადღის სიცხით, ტირიფთა ჩრდილქვეშ
გამიტაცებდა ოცნებათ ზოლი
და მოვისმენდი, თუ ჩუმად როგორ
ესაუბრება ფოთოლს ფოთოლი.

[1914 წლის ივნისამდე]

არასდროს ისე არ მენატრება
თავისუფლება, ვით გაზაფხულზე,
როცა ბუნება ახმაურდება
დედამიწისა გაყინულ გულზე.
როცა მიდამო ვარდ-ყვავილებით
ლურჯ ხავერდით მოიქარგება,
როცა ბულბულის ხმები რაკრაკით
ბუჩქნარს ედება და იკარგება...
ვილაც მეძახის სიცოცხლისაკენ
სიკვდილის გზაზე თრთოლვით მიმავალს,
ვაგლახ! ვერავის ირგვლივ ვერ ვხედავ
და ისევ ცრემლი მახუჭვინებს თვალს...

[1914 წლის ივნისამდე]

სთვლემს ტყის ნაპირი თავჩაქინდრული,
უხმო ალერსით ეკვრის ტოტი ტოტს...
დასძინებია ალერსიან ბაღს,
დასძინებია სევდიან წალკოტს...
ვარსკვლავიანი შვალამე ბრწყინავს,
შვალამე იწვის... დნება ნელ-ნელა.
მოგონებათა ელვარებს სარკე,
მაგრამ ჩემს გულში ბნელა და ბნელა...
ვეძახი სულს და ხმას არვინ მადღევს,
უხმო ალერსში ეკვრის ტოტი ტოტს...
დასძინებია ალერსიან ბაღს,
დასძინებია სევდიან წალკოტს...

[1914 წლის ივნისამდე]

ორი ზარი

ლამით მივედი სასაფლაოზე
და ვინახულე ძველი ტაძარი,
ფრთხილად ავედი ძველ სამრეკლოზე,
ფრთხილად დავრეკე მთვლემარე ზარი...
მსურდა, რომ ყველას გაღვიძებოდა,
ვისაც სძინავდა ცივ სამარეში,
ვინაც მიყვარდა ან პატივს ვცემდი
ჩემს განუსაზღვრელ სიმწუხარეში;
რომელთაც სწამდათ ქვეყნად სიცოცხლე
და დღეს საფლავის ფარავდათ ლოდი,
მათ მოვუხმობდი სასონარკვეთით,
ზარის მწარე ხმით მათ ვეძახოდი...

და ქვესკნელიდან თითქო ამავე დროს
მიცვალებულთა რეკავდა ზარი
და ეძახოდა მათ, ვინც აქ დარჩათ,
მათ, რომელთ სწამდათ ყოფნის ზღაპარი.
კუბოს ფიცრებზე ძვლების რახუნით,
მკვდართა გუგუნით თრთოდა ქვესკნელი,
შეერევოდა ცოცხალთ ძახილი
და მკვდართა მოთქმა უკანასკნელი.
და შუაში კი სიცალიერედ
ჩაბნელებული უფსკრული შავი
ბნელი თვალივით იცქირებოდა,
სამარადჟამოდ დაუნახავი...

და ორი ზარი საბედისწერო,
ერთმანეთისთვის მიუნდომელი,
დაცინვა იყო, ვით ორი სული,
ვით ის ქვეყანა და ეს სოფელი...

და დიდხანს, დიდხანს ვისმენდი გუგუნს,
და დიდხანს, დიდხანს ზარი ჰგოდებდა...
მაგრამ ამაოდ მოვუწოდებდი
მათ, ვინც ამაოდ მიმინოდებდა...

[1914 წლის ივნისამდე]

ბეზა

ლურჯ მთების ზოლი ლურჯ ცის სივრცეში
შორს, უსაზღვროდ შორს მიიკლაკნება,
ლურჯ ოკეანეს ლურჯი ტალღები
ლურჯ ტყიან ნაპირს აქცევს, აკვდება.
შორს იალქანი მოსჩანს მცურავი,
ლალად გაშლილი, ვით გედის ფრთები,
და დაუცხრომლად ატოკებს ამ ფრთებს
ხან ქარიშხალი, ხან ზღვის ზვირთები.
გემს კი ზღვის სუნთქვა განშირებული
ხან დაუშვებს ძირს, ხან ასწევს მალლა,
მაგრამ რა არის გემისთვის შიში,
რა არის ბრძოლა, რა არის დაღლა?
იგი ვერც წარსულს გამოაბრუნებს
და ვერც მომავალს ვერ მიენევა...
მისთვის ერთია ზღვაზე სრიალი
და ზღვის ტალღებზე ნაფოტად ქცევა.
ლურჯ მთების ზოლი ლურჯ ცის სივრცეში
შორს, უსაზღვროდ შორს მიიკლაკნება,
ლურჯ ოკეანეს ლურჯი ტალღები
გემს ეხლება და ვაებით სკდება...

[1914 წლის ივნისამდე]

პოეტი

ვნახე მგოსანი ზღვის პირად მდგარი...
ტალღა ტალღაზე თრთოდა, დგებოდა,
სტიქიის ბრძოლა დაუდგარი
მგოსნის თვალეზში იხატებოდა.
გრგვინვა-ქუხილით ზღვის ზედაპირი
ეხეთქებოდა ნაპირთა კლდეებს
და ზღვისა ქაფი ისე წარმტაცად
ემწკრივებოდა ჭავლს და კიდეებს.
ვნახე და თვალწინ დამიდგა შორი
ჭაობში მყოფი ბრბო დაუმცხრალი,
ზეგარდმო ნათლით მოსილ პოეტად
ვის არ ხედავდა იმისი თვალი.
მან ჯერ არ იცის, რომ ზღვის კიდეზე
დროს უცდის მგოსნის გული ნამდვილი,
რომ თავის სიტყვით უკანასკნელით
ღრმა სევდაში მყოფთ დაუფრთხოს ძილი...
მოვა... მქუხარე, მაგრამ ნაზ სიტყვით
ძალას აღუძრავს თავდახრილ მონებს...
და დავიწყებულს, მაგრამ ნამდვილ ხმებს
კვლავ გაახსენებს, კვლავ მოაგონებს...

[1914 წლის ივნისამდე]

დალლილ წამწამთ ქვეშ გამოხედვას უდაბნოსებურს,
რაც დასრიალებს უმიზნობით ხანდახან ქალში,
შეუბოჭნია მოძრაობა მთელის ქვეყნისა,
მთელი ქვეყანა გახვეულა ქალის დალაღში.

ჩემი ცხოვრება, ვით სნეული დაუმარხველი
წარსულისაგან სწყევლის, სწყევლის ამ ფერმკრთალ სახეს,
ის ვერ განშორდა განმყინებელ, მკვლელ თვალთა ცქერას,
ვერ განერიდა თმას მთრთოლავსა და მოცახცახეს.

სიზმართა რგოლში ჯადო მკაცრი ტანჯვა-წამების
მაჩვენებს ხოლმე სახეს მწარეს და სახეს ველურს.
სიზმართა რგოლში მე ვიგონებ ჩემს დამმონებელს,
დალლილ წამწამთ ქვეშ გამოხედვას უდაბნოსებურს.

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

ხანდახან მშფოთარ ქალაქის ხმაში,
გრგვინვა-ქუხილში, კვნესა-წუხილში
ფრთხილად მოისმის ბულბულის სტვენა,
ნაზად, ნარნარად, ისე ვით ძილში.

ხანდახან მტვრიან ქალაქის ქუჩებს,
როცა ქვითინებს და კვნესის ყველა,
როგორც ჩვენება გასაკვირველი,
ფრთხილად აყვება თეთრი პეპელა.

ასე, ნუგეშო, ჩემს მშფოთარ ყოფნას
შენ მოუვლინე სხივი პირველი,
როგორც სიმღერა მოულოდნელი,
როგორც პეპელა გასაკვირველი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ჯვარი

გატყდება ნავი მშფოთარე ზღვაზე,
ატყდება კვენესა-ოხვრა საზარი
და ამ დროს, როგორც ლანდი, ჩვენება,
შორს გამოჩნდება დამხსნელი ჯვარი...
ნინ, მეზღვაურო! თუ იგი ჯვარი
მართლა დამხსნელი არ არის შენთვის,
მასზე წამებას და მწარე ჯვარცმას
მაინც იპოვი მუდამ, ყოველთვის.

ასე ხანდახან ცხოვრების ზღვაზე
რაღაც სპეტაკი, უცხო შვენება
ქარიშხლიან და ბობოქარ ღამეს
თეთრი ლანდივით მოგეჩვენება...
ნაჰყე, მგოსანო... თუ იგი ტრფობა
მართლა დამხსნელი არაა შენთვის,
მშვენიერ ტანჯვას და ვნების წამებს
მაინც იპოვი მუდამ, ყოველთვის.

[1914 წლის ივნისამდე]

რომანსი

პოემიდან

ცელქი ნაკადი
ნორჩ ყვავილს მკერდს ბანს,
კრებს ცის ლაჟვარდი
ფიქრთა შადრევანს.
ორი ვართ ველად...
ტოკავს ბუჩქნარი
და მიმზიდველად
გვცემს ვნების ქარი.

ოდეს სიო მთის
არხევს შენს დაღალს –
სთქვი, სევდა რისთვის
დაგციმციმებს თვალს?
სცოცხლობ და სხვებში
ვერ ვპოვებ შენს ცალს,
მოჰკვდები – მკერდში
ჩავიგებ ხანჯალს.

მტანჯავდა სევდა
დამწველ-მდაგველი,
ნალველი მლევდა,
მწარე ნალველი.
ან ამოგვიღონ
გრძნობა თანდათან...
რაც სურთ, ის გვიყონ...
რაც სურთ, ისა სთქვან!

[1911]

უსიყვარულოდ

უსიყვარულოდ
მზე არ სუფევს ცის კამარაზე,
სიო არ დაჰქრის, ტყე არ კრთება
სასიხარულოდ...
უსიყვარულოდ არ არსებობს
არც სილამაზე,
არც უკვდავება არ არსებობს
უსიყვარულოდ.

მაგრამ სულ სხვაა სიყვარული
უკანასკნელი,
როგორც ყვავილი შემოდგომის
ხშირად პირველს სჯობს,
იგი არ უხმობს ქარიშხლიან,
უმინო ვნებებს,
არც ყმანვილურ ჟინს, არც ველურ ხმებს
იგი არ უხმობს...

და შემოდგომის სიცივეში
ველად გაზრდილი,
ის გაზაფხულის ნაზ ყვავილებს
სულაც არა ჰგავს...
სიოს მაგივრად ქარიშხალი
ეაღერსება
და ვნების ნაცვლად უხმო აღერსს
გარემოუცავს.

და ჭკნება, ჭკნება სიყვარული
უკანასკნელი,
ჭკნება მწუხარედ, ნაზად, მაგრამ
უსიხარულოდ.

და არ არსებობს ქვეყანაზე
თვით უკვდავება,
თვით უკვდავებაც არ არსებობს
უსიყვარულოდ!

[1914 წლის ივნისამდე]

ჰორიზონტიდან ზენიტამდე

ჰორიზონტიდან
ზენიტამდე მხოლოდ ვარდებით,
ნითელ ვარდებით
შენი კვალი დაიფარება...
გზას, სევდიან გზას
მოვხიბლავთ და შევუყვარდებით,
ჩემი სიცოცხლე, ჩემი ქნარი
თუ გეყვარება!

ჰორიზონტიდან
ზენიტამდე შენს წარმტაც სახელს
ყოველი სული და სიცოცხლე
გაიმეორებს,
მყინვარი დახრის შუბლს ამაყს და
ფიქრთ გამომსახველს,
შენის სახელით ამოსჭედავს
მთებსა და გორებს.

ჰორიზონტიდან
ზენიტამდე ღრუბელთა გუნდი
ძირს დაეშვება, ღბილ სანოლად
რომ გაგეშალოს...
მე იალქანად გადვიქცევი,
ოლონდ დაბრუნდი...
ცეცხლს ნუ მისცემ სულს,
რომ ინვალოს და ივალალოს!

ჰორიზონტიდან
ზენიტამდე ალვის მწერვალებს
წაუჩურჩულებს შენსა სახელს
ზღვის ნიავ-ქარი
და ის სახელი დასწავს ზეცის
მიბნედილ თვალებს...

ოლონდ დაბრუნდი... ოჰ, დაბრუნდი
და სთქვი ზღაპარი!

ჰორიზონტიდან
ზენიტამდე მნათობთა კვალი
შენს ლამაზ ფეხთა საბილიკოდ
გადიჯაჭვება...
ოლონდ მასმინე კვლავ შენი ხმა
წყლოლთა დამცხრობი,
ოლონდ მალირსე შენი ნახვით
ის ტკბილი შვება.

[1914 წლის ივნისამდე]

ოჰ, როგორ მსურდა!

ოჰ, როგორ მსურდა, რომ სიყვარული,
საბედისწეროდ ჩვენს გულში ზრდილი,
ისე მომეწყო, რომ არ აგცლოდა
ბედნიერების წმიდა ღიმილი.
რომ ია-ვარდით დაგებულ გზაზე
აღმენტო შენი ოცნება ტკბილი,
მაგრამ არსად სჩნდა ბედნიერება,
არ მოგეკარა სახეს ღიმილი.
რა მოგანიჭა შენ ჩემმა ტრფობამ?
მხოლოდ წამება, ვაება, გლოვა...
შენმა ოცნებამ ის, ვინაც გსურდა,
ჩემში ვერ ნახა, ჩემში ვერ ჰპოვა!
ამაოდ ღვრიდი შუალამისას
ცრემლებს, რომელთაც არა აქვს ფასი,
ამაოდ გსურდა, რომ დაგეცალა
ბედნიერების, სინმიდის თასი.
ამაოდ ფიქრებს მოუწოდებდი,
ფიქრი ხომ მაინც გაგინადგურდა...
ამაოდ თრთოდი... ამაოდ კვნესდი...
მე ის არა ვარ, ვინაც შენ გსურდა!
მაგრამ ნუ სწუხხარ! შენი მგოსანი
ეხლა იმ ბნელ გზით არა, არ მიდის,
თავის შეცდომებს და მწარე ცოდვებს
მწარე ცრემლითვე გამოისყიდის!

[1914 წლის ივნისამდე]

მთვარე მთის ხრიოკს ამოეფარა,
სიცხე მინელდა, მტვერს მიეძინა.
მეურმე მღერის და მოგონებათ
აჩრდილს სურს მისცეს ტრფობათა ბინა.
შორს ბალი მოსჩანს, მოსჩანს ჯეჯილი
და ისევ ბალი, ისევ მთის ქარი,
მე ვდგევარ, როგორც ტყვე უცხოეთში,
როგორც სიზმარში უცხო სიზმარი.
როგორც სიზმარი დავიწყებული,
თრთის და კანკალებს ცაზე ვარსკვლავი,
მე კი კაემნის მხარეში მიწვევს
სევდით მოცული ოცნება შავი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ის ჩამომშორდა, როგორც სიზმარი
აუხდენელი და მომხიბლავი,
არ ვიცი, საით ნაჰყვა ზღვის ტალღებს,
სად შეაჩერა დაღლილი ნავი.

მაშინ ცას უფრო სხვა ფერი ჰქონდა,
სხვაგვარის ლელვით ლელავდა ველი,
მაისი იყო, მთას მოჰხვეოდა
ნაზ გაზაფხულის მთრთოლვარე ხელი.

მაგრამ ის მოვა – შემოდგომისას
მოვა დაღლილი და ფერმიხდილი,
ოჰ, რა მწუხარე ღამე იქნება,
ველარ აღსდგება წარსულის ჩრდილი.

მაშინ მე ვეტყვი, რომ მოჰკვდა გული,
რომ სიზმარივით გაჰქრა ყოველი,
რომ ჩემს წარსულში არ ვეძებ ახალს
და სიყვარულშიც ხსნას არ მოველი!

[1914 წლის ივნისამდე]

მუსიკა

გუშინ, როცა არემარეს შუქს აფრქვევდა მთვარე ციდან, მე მომწყინდა... მე სარკმელი გამოვალე და სარკმლიდან წკრიალა ხმა შემოიჭრა, ვით ღრუბლიდან მთვარის შუქი და ჰანგებად დაიღვარა, ვით სურნელი, ვით ქარბუქი. ლამის თრთოლვა იდუმალი გარინდებით ამ დროს სთვლემდა და ნაზი ხმა მის სივრცეში ლივლივებდა, ლივლივებდა! თითქო ორთქლად ეფრქვეოდა არემარეს ეს ცის ხმები და სცურავდენ ამ ლურჯ ორთქლში ვარსკვლავები, ყვავილები! მაგრამ ჰანგი გაიზარდა და თანდათან შეიცვალა, ახმაურდა მასში გრგვინვა და სტიქიის რალაც ძალა, ამ დროს თვალწინ იშლებოდა ჯურღმულები და ხევები, იმედთა და რწმენის ზღვაზე მოცურავე ნამსხვრევები. ჰანგთ ნაკადში ინთქმებოდა კაცთა გული, კაცთა თვალი, იყო რალაც საშინელი, იყო რალაც იდუმალი, ტბათა ბსკერზე თითქო ელვის დაიკლაცნა ბილიკები, მაგრამ აჰა, სულ უეცრად შეიცვალა ისევ ხმები: ლაჟვარდოვან ტბის სარკეზე გასრიალდა ვერცხლის ნავი, ოდნავ დასწვდა წყალს ნიჩაბი, ვით ნიავი, ვით ნიავი... მთიდან ნისლი ჩამოცურდა, ნისლი ბნელი, ნისლი შავი და გამალა ტბის სივრცეზე თმა-გიშერი, თმა-ნანნავი. და ისმენდა ამ სიმღერას და ტოკავდა, როგორც ნავი, სანამ კვლავ არ შეიცვალა ჰანგთა ტალღა მომხიბლავი: ეხლა თითქო ღრუბელთ ზევით დაოცნებობს ფიქრი წყნარი, ცის ვარსკვლავებს აგროვებს და ზღვას სთავაზობს ნიავექარი. მდუმარე ზღვის ლალ სივრცეზე ნისლად იდგა ის სიმღერა და ტოკავდა ზღვის ქალწულთა მოხიბლული გულისძგერა. მწველი იყო ის სიმღერა, ვით შუადღის ბრწყინვალება, სადაც გრძნობა გზას პოულობს, სადაც ცეცხლი იმალება.

და ისმოდა ეს სიმღერა და ღვივოდა თვით ამ ხმაში
და ნარნარად იკაფავდა გზას უსაზღვრო ქვეყანაში,
იკვალავდა გზას და თრთოდა უსაზღვრობის სიღრმე-წყლულში,
იკვალავდა გზას და რეკდა გარინდებულ ცის ჯურღმულში,
ერთხელ კიდევ ჰანგთ კამარა მიძინებულ ქვეყნის გულში
მიატარა-მოატარა და გაიბნა შორს, უფსკრულში!

[1914 წლის ივნისამდე]

ჩვენება

ბნელი ბინდ-ბუნდით მოცულ მხარიდან
ქალწულის აჩრდილს გამოვუძახე,
მას მშვენიერი შთავბერე სული
და მშვენიერი მივეცი სახე.
მასში ტადარი ზეშთაგონების
ისე შევექმენი, ისე აღვაგე,
რომ უკვდავების უსაზღვრო ენით
ავამეტყველე ქალწულის ბაგე.
და მე ვტკბებოდი ჩემის სიზმრებით
და როცა მის ხმას ვნებთ ვისმენდი,
ვუცდიდი რაღაც უცხო სასწაულს,
ვუცდიდი, მაგრამ მაინც ვითმენდი.
განთიადისას ნისლი დაიძრა,
მთების კალთებზე ისე ჩამოწვა,
რომ ვერ გავიგე, თუ სად გაჰფანტა
ქალწულის სიტყვა და ჩემი ლოცვა.

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

სიზმარში ვნახე: ყვავილებს ვკრეფდი,
წითელს, ლურჯსა და თეთრ-თეთრ ყვავილებს,
ვუფრთხილდებოდი, როგორც ნატვრის თვალს,
მათ სუსტ ღეროებს, მათ ობოლ ღილებს.
დავანყვე იგი სასაფლაოზე,
სადაც სიკვდილის მეფობს ნავარდი
და როცა დილით გამომეღვიძა,
იქ ვერ ვიპოვე ვერც ერთი ვარდი.

ნეტარ წუთებით მთვრალ სიყმანვილის
ბედნიერ დღეებს, ავსებულს ჟინით,
ვუფრთხილდებოდი ჩემს გაზაფხულზე,
ვმოსავდი ნატვრის ფარჩა-გვირგვინით.
დავიმახსოვრე მე ეს წუთები,
ეს გაზაფხული ნაზი, სათუთი...
გამოვერკვიე შემოდგომაზე
და აღარ დამხვდა არც ერთი წუთი!

[1914 წლის ივნისამდე]

როგორც სიზმარი

მე მივდიოდი, მე მოვდიოდი
ყვავილთა შორის – ვით ნიავექარი.
მე სიყვარული მესიზმრებოდა
და მე ვიყავი – როგორც სიზმარი:
მე მივდიოდი, მე მოვდიოდი,
ზვირთივით სწრაფი, ზვირთივით ჩქარი,
ჩემი ოცნება სწვაავდა ყვავილებს
და მე ვიყავი დილის ცისკარი.

მაგრამ ოცნებამ დამასწეულა,
სიმწრით აივსო ყვავილთ ნექტარი
და ძირს დაეშვა ფრთამომსხვრეული
ფიქრი ნაზი და დაუდეგარი,
ყვავილთა შორის სიამის ნაცვლად
მწარე ქვითინით ქვითინებს ქარი...
და მწარე კვნესად მომესმის მხოლოდ
სალამოს ზარი... სალამოს ზარი.

შემოდგომაა... ბალის ბილიკებს
მიმოფენია ფოთოლი მჭკნარი...
და მე მივდივარ და მე მოვდივარ
და მე ვარ ისე – როგორც სიზმარი.

[1914 წლის ივნისამდე]

მე ცის ვარსკვლავს არ შევნატრი, განთიადის შუქით ძლეულს,
მონყენია სანყალს ცაზე, უიმედოს, ფერმილეულს.
არ შევნატრი ყომრალ ღრუბელს, ცას რომ ფარავს ფრთატივტივა,
ატკივდება ხოლმე გული და ცრემლები სცვივა, სცვივა.
მე ზღვის ტალღას არ შევნატრი, კლდის ნაპრალს რომ ეტმასნება,
მას ხომ გული აღარა აქვს, აღარა აქვს ცეცხლის ვნება.
მიყვარს მარტო ქარიშხალი თვალუნვდენელ ზღვიდან ზღვამდე,
ზღვიდან ზღვამდე, ციდან ცამდე თავისუფლად მონავარდე!
მიყვარს მისი ნანგრევებზე ახალ გრძნობის შვება-ლხენა,
მასში სცოცხლობს ფიქრთა ჩემთა იდუმალი აღმაფრენა!

[1914 წლის ივნისამდე]

კვნესა

მთის მწერვალებს, მთის მწერვალებს
მთის არწივი უგზნებს თვალებს,
შესტირის და შევალალებს.

მთის მწერვალებს ხომ მზე ანთებს
და მათ კალთებს, და მათ კალთებს
აელვარებს, აქათქათებს.

ჰანგი ისმის საარაკო,
ნაკადი სჩქეფს: „ახ, ჭალაკო,
დუ-დუ! დუ-დუ! რაკ... რაკ... რაკო!“

კვნესა ისმის: „შევიწახეთ
და ვერ ვპოვებ, ველარ ვწახეთ,
რაც დავამხეთ, რაც დავმარხეთ“...

ცას არ ესმის, ის მკერდს ანთებს
და მდუმარე მთების კალთებს
დაელვარებს, დაქათქათებს.

[1910]

ჰორიზონტი ოდნავ ღელავს შემოდგომის მკრთალი სხივით
და სცვივიან ხეს ფოთლები მომაკვდავი პეპლებივით...

ყვითელ ფოთლით მოიფარა ხეივანი, ბილიკები.
თეთრი ნისლით შეიმოსა ცად აწვდილი ყინვის მთები.

ობლადა სდგას მონასტერი, სადაც თავი შეაფარე,
სადაც ციურ ფიქრთა ნისლში მიატოვე ცოდვათ მხარე.

მაგრამ მე ვერ დაგივინყე, კვლავ მიყვარხარ ძველი ვნებით,
იმავე სულით, იმავე ფიქრით, იმავე თავდავინყებით.

ჰორიზონტი ოდნავ ღელავს შემოდგომის მკრთალი სხივით
და სცვივიან ხეს ფოთლები მომაკვდავი პეპლებივით!

[1914 წლის ივნისამდე]

არჰინ არის...

მასსოვს, მე გზაჯვარედინზე ვიდეგ სასონარკვეთილი,
როცა ვნახე შენი ჩრდილი თანამგრძნობი და კეთილი.

მე მას შემდეგ გმირად გავხდი, გადავლახე მთა და ბარი...
მთა და ბარი მე მისმენდა და მე ვიყავ მთის ზღაპარი...

მაგრამ მალე, ისე მალე! ობლად ვიგრძენ ისევ თავი...
და მომწყურდა შენი ნახვა და ვერ გპოვე მომხიბლავი.

გაზაფხულის თეთრ ღამეებს აელვარებს გზნება მთვარის,
მაგრამ ჩემთვის ის ღიმილი არსად არის, არსად არის!

შემოდგომის საღამოებს ირგვლივ უვლის ჩრდილთა კრება,
მაგრამ ჩემთვის შენი ჩრდილი აღარ ჩნდება, აღარ ჩნდება...

ზამთრის დღეებს ყვავილების აღმაფრენა სულს არ ატკობს...
და მიმკრთალი მზის ღიმილი ვერ გამათბობს, ვერ გამათბობს...

გაზაფხულის ღამეებში ვის ვუმღერებ სერენადებს
და ზაფხულზე ვის გავუმხელ სულის შფოთვისას, გულის ნადებს?

შემოდგომის ბნელ დღეებში მონყენილი ვისთან ვივლი,
რომ დავმარხო უსულგულო ეგ დღეები დანყველილი?

ზამთრის დღეში, როცა თოვლი მთასა და ბარს ათანაბრებს,
ვინ მიმღერებს სევდის ჰანგებს, ვინ მიაბზობს ყრმობის ზღაპრებს?

არვინ არის – ვუალერსო და მივიკრა დაღლილ გულზე,
არვინ არის, რომ ვუამბო დროთ ზამთარი გაზაფხულზე.

[1914 წლის ივნისამდე]

ტყეა წამიყვანა!

წამიყვანა ტყის ჯურღმულმა, ტყის სიმწვანემ წამიყვანა,
გადმიშალა ხის რტოთა და ბალახების მწვანე ყანა...
დაუბერა ნელმა სიომ, ვარდს მოჰპარა ცის მანანა
და რტოები, ხის რტოები მიაქანა, მოაქანა: –
„ნანა-ნანა“...

ალეანდრას ბალახებში ძენწამ ტოტი დააფარა,
ველარ დაწვდა და მწუხარემ ისევ სიოს დააბარა:
„ნუ ცახცახებ, არ განახვებ მზის თეთრ სხივებს... არა, არა...“
ალეანდრა ისევ შეკრთა და ცრემლებათ დაიღვარა:
„კმარა, კმარა!“

შემდეგ ცელქმა ტყის ფერიამ, ღმერთო! რა არ განიზრახა,
ჯერ გაშიშვლდა და როდესაც ტბაში თავის ტანი ნახა,
სულ გაკვირდა... მერე მოსწყდა და როდესაც დამინახა,
შეჰკივლა და მიიმალა და ჯაგიდან დამიძახა:
„ხა, ხა, ხა, ხა!“

მუხის ჩრდილქვეშ მიმეძინა და ფოთლები პეპლებივით
მეცემოდენ მთელ სახეზე, ალგზნებულზე სიზმრის სხივით...
და მესმოდა ფოთოლთ ჰანგი: „ჩვენ არ ვკვნესით, ჩვენ არ ვჩივით...
ნიავივით, ნიავივით ტყეში ვცხოვრობთ, ტყეში ვღვივით
ნიავივით!“

ვიყავ ჩუმი, ვიყავ ჩუმი და ვხედავდი ცის ლურჯ ტატნობს
და ვფიქრობდი ნათელ ფიქრით ფიქრებს ძნელად გამოსაცნობს;
და ფიქრობდა ნათელ ფიქრს ტყე და იდუმალ ნაფიქრ-ნაგრძნობს
ჩემს ფიქრებში მოგონება ეხლა აფრქვევს, ეხლა ადნობს,
ნაფიქრ-ნაგრძნობს...

განთიადზე

ტბას დაეცა ლურჯი ნისლი მსუბუქი და გამჭვირვალე,
დაფიქრებულ ცაათა უფსკრულს დილის სუნთქვა დასძრავს
მაღე!

ცა ნათლდება და ზამბახთა ნაზ თასებში ტკბილნასვამი
აღმასივით ალ-ბურუსში თრთის, ციმციმებს დილის ნამი!

გათენების ტალღა-ზვირთში იშმუშნება ტყის ლერწამი,
გაჰქრა ლამე, გაჰქრა, როგორც ერთი წუთი, ერთი ნამი.

ოჰ, არ მინდა, რომ დაგშორდე! მე მოგხვие წელზე ხელი,
შენ ჩემს მკერდზე დაყრდნობილი ვნებით სუნთქავ და მე ცხელი

შენი სუნთქვა დავიწყების ბურუსში მხვევს, მიგუბებს სულს
და მე ვისმენ, როგორც სიზმარს იდუმალ ხმას, ნეტარ ჩურჩულს:

„სიცოცხლეო, როცა ასე ღელავს, ტოკავს განთიადი,
მე გშორდები... დავგვიანდი... ეხლა დროა... ნადი, ნადი!

უკანასკნელ კოცნის შემდეგ მე მივდივარ... მაშ, მშვიდობით,
დამერწმუნე, ვერვის ჰჰოვებ შეგიყვაროს ჩემებრ გრძობით...

მაღე მოვა შემოდგომა, მოვა წვიმა, ნიაღვარი
და სარკმელთან ბნელი ღამით ქვითინს იწყებს მწარე ქარი:

შენც სარკმელთან ცრემლს დააფრქვევ, გაგიტაცებს შორი ვნება
და მწუხარე შემოდგომით მომიგონო შეიძლება!

მოიგონებ გაზაფხულზე გაღვიძებულ ბუჩქნარ-ნალკოტს
და სარკმელში რომ ვისროდი ხან ზამბახებს, ხან ვარდის ტოტს.

[1914 წლის ივნისამდე]

სალამო

დანამულ ბალახებს მიძინარე ტბის პირად
მსუბუქი ნიავი ათროლოებს ხშირ-ხშირად.

ხავერდი ცის სივრცე, ლაჟვარდი და მუქი,
ქათქათებს, ელვარებს, როს სწყდება მზის შუქი.

და ჩრდილი მწუხარე, წერნეტა ხის ჩრდილი
ეცემა ბილიკზე შემკრთალი, დაღლილი.

და ისმის ციური გალობა ნარნარი:
„სალამო სიცოცხლის, სალამო დამტკბარი...“

ვინ იგრძნო სიცოცხლე ამაო, უმიზნო,
ან შვება ვინ იგრძნო, ან ტრფობა ვინ იცნო?

ცრემლებით ვიხილეთ პირველად მშობელი,
ცრემლებით დავტოვეთ სიკვდილის მგმობელი“.

[1914 წლის ივნისამდე]

ყველა დასრულდა! ვით გრიგალის შემდეგ ტყე-ველი,
სიცალიერით სავსე არის ეგ ჩემი გული...
ცაზე მისცურავს ბადრი მთვარე შუქთა მფრქვეველი
და ცის უდაბნო უდაბნოა სევდით მოცული...
ფეხთქვეშ მიგდია დამსხვრეული სწრაფვათა ნავი,
მაგრამ ოცნება მაინც სცოცხლობს კვლავ, მომხიბლავი,
კვლავ ტალღებს ელის... ვით გრიგალის შემდეგ ტყე-ველი,
იმავე გრიგალს ელოდება დაუძლეველი.

[1914 წლის ივნისამდე]

...და გაფითრდა

და გაფითრდა ქალის სახე, და გაფითრდა ქალის სახე,
როცა კოცნა პირველ ტრფობის მის მხურვალე ტუჩს შევახე.

და გაფითრდა ის მაშინაც, როცა იგრძნო რალაც ძალა,
და გაფითრდა, როს ამ ძალამ წინ სხვა მხარე გადუშალა.

და მე მახსოვს მხოლოდ ერთხელ სახე გაუალისფერდა,
ალბად ტრფობამ გაიტაცა და თან გულიც სძგერდა, სძგერდა.

და გაფითრდა... ვნახე ბოლოს, კუბოში რომ იწვა წყნარად,
თვალდახუჭულს საკმეველი გარს უვლიდა ნაზ-ნარნარად.

და ყვავილთა შორის იწვა სანთლისფერი მისი სახე,
როს მხურვალე ჩემი სული გაცივებულ ტუჩს შევახე.

და მას შემდეგ ვერ ვიცილებ უჩვეულო ფიქრთა კრებულს
და ვიგონებ, და ვიგონებ ქალს, სიკვდილით გაფითრებულს.

[1914 წლის ივნისამდე]

ქალის ლანდი

როცა შუქი ვარდისფერი, ვარდისფერი, მორცხვი, ნაზი,
დაიღვარა განთიადზე,
როცა სხივმა ოქროსფერად მთა აანთო ბუმბერაზი
და ბალს, ახლად აყვავებულს, გადააჭდო ოქროს ხაზი,
და ყვავილებს, მორცხვ ყვავილებს მოახვია ოქროს მტვერი,
და წერწეცა ხის მწვერვალებს ფრთა შეახო ოქროსფერი,
და ტოკავდა დილის ხმებზე წვეთანკარა ოქროს ჩქერი,

მაშინ, ტურფავ, გადაბურულ ხის რტოებში ისე სჩანდი,
რომ საოცრათ შემეყვარდა შენი ლანდი, შენი ლანდი.

ვერ ვარჩევდი, სიცოცხლეო, მე იმგვარად გარდაგქმენი,
რომ მეგონა, თუ ხორცსხმული იყო ლანდი იგი შენი.

მაგრამ რისთვის გამჭვირვალედ გახდა ლანდი, ჩრდილი, ანდა
რისთვის შორად, ზეციურად, მიუწდომლად მომელანდა?

ხელუხლებელს, ჰაეროვანს სხეულს ხელი ვერ შევახე
და ვიგრძენი, რომ თანდათან იშლებოდა ლანდის სახე

და ვიგრძენი, რომ როდესაც მომეხვია მსურდა ხელი,
მხოლოდ ეთერს უსხეულოს ჩრდილი რთავდა შეუცვლელი.

დნება, დნება ოქროს ლანდი!

დნება ლანდი,

ჰქრება ლანდი,

ვდგევარ გრძნობამორეული,

მოგონება სევდას მაქსოვს,

მაგრამ მახსოვს, მუდამ მახსოვს

ლანდი წმინდა, მონყენილი,

ლანდი არაქვეყნიური, ლანდი უცხო, შორეული!

[1914 წლის ივნისამდე]

მე და ზამბახი

ბნელ ღამის დროს წყნარი ძილი რომ ეწვევა თეთრ ზამბახებს,
მათ ნარნარი მთის ნიავი უალერსებს, აცახცახებს.

დასჩურჩულებს: „სიზმრად ვნახე თქვენი სახე მომხიბლავი
და მოფრენა განვიზრახე, გენაცვალოსთ ჩემი თავი!

მზეს ნუ ელით... დღე დიდია, სიზმარს უნდა ყურისგდება,
ხანმოკლეა ეგ სიზმარი, გაკოცებს და გაფრინდება,

გაფრინდება... მერე ცეცხლის მზე ამოვა, დღე მწვავდება
და გგონია, თითქო იგი არასდროს არ გათავდება!“

მეც, მეც ასე მიჩურჩულებს იდუმალი ფიქრთა გროვა,
დავივიწყო, ვინაც ჩემში გრძნობათ ცეცხლი ამოსწოვა,

მაგრამ მაინც ჩემი სული, ვით ზამბახი მინდორ-ველის,
მზის ამოსვლას უდარაჯებს და სიყვარულს ელის, ელის.

[1914 წლის ივნისამდე]

სიცივა

ქარით დატირებული, უნუგეშოთ შთენილი
მე მინახავს ფოთოლი ველად ჩამოცვენილი.

და სტიროდა მიდამო, იძრცვნებოდა ტყეები,
და სცურავდენ, სცურავდენ შემოდგომის დღეები.

შემდეგ თოვლი დასცვივდა და ვით სულს მოტივტივეს
შევაჩვიე სიცივე ჩემი გულის სიცივეს.

შემდეგ... შემდეგ არ ვიცი! უნუგეშოთ შთენილი
იყინება ფოთოლი ველად ჩამოცვენილი...

[1914 წლის ივნისამდე]

ჩემი ვარსკვლავი, სატრფოო, ცის თაღზე შუქად რომ ადის,
შენი ღიმილის ცეცხლია, გამათბობელი მარადის;

ჩემთვის სიმღერა, შვენებავ, შენი ხმა არის ნარნარი,
დიდება სიყვარულისა, ღმერთთ სამსხვერპლოზე დამდნარი.

და მე, შენს მგოსანს, იქ ძალმიძს მარადჟამს ვიბედნიერო,
იქ ძალმიძს მხოლოდ ვიცოცხლო, სადაც შენა ხარ, ციერო.

და რაც კი ქვეყნად ამ ჩემს თვალთ უეცრად მოეჩვენების,
მარტოდენ ანარეკლია მაგ ღვთაებრივი შვენების.

[1914 წლის ივნისამდე]

მაისის ლამეს

მაისის ლამეს, გაბრწყინვებულ მაისის ლამეს
ლამაზ ლეილას ფანჯარასთან მე მივიპარე.
მე ფეხაკრეფით გავიარე ბაღის ბილიკი
და მეშინოდა, რომ ლამის ლანდს მპარავდა მთვარე...
მე შევიხედე ფანჯარაში... ლეილა ამ დროს
ფიქრს მისცემოდა უდარდელათ წამოწოლილი,
სჩანდა, რომ რალაც ოცნებებით შორს გატაცებულს
გულმკერდს ურხევდა და ჟინს გვრიდა სიამე ფრთხილი.
აი, წამოდგა... ტყის გედივით ყელმოღერილმა
ვარსკვლავთ გახედა დაფიქრებით და გაიღიმა,
იგი შვენოდა – ნაზი, როგორც პირველი ვარდი
და მკვირცხლი – როგორც უდარდელი მაისის წვიმა.
წიგნი მიაგდო, ბროლის თითით თმა გაიშალა,
შემდეგ გაიძრო ტანსაცმელი – ასძრა საბანი
და მე სპეტაკი, ვით მაისის თეთრი ყვავილი,
წინ წამომიდგა ახალგაზრდა ქალწულის ტანი!
მაისის ლამეს, გაბრწყინვებულ მაისის ლამეს,
როცა ვარდები იშლებოდა, ყვავოდა ველი,
ბევრჯერ ლეილას ფანჯარასთან მიდარაჯნია,
ბევრჯერ მდენია ტრფობის ცრემლი შეუწყვეტელი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ესკიზი

ცისფერ თვალებს არ სწერიათ ხილვა ბედის უკეთესის,
ბროლის თითებს თამაში აქვთ და გიტარაც კვნესის, კვნესის:
„ასე რისთვის შეიცვალა გაზაფხულის წმიდა დილა,
თუ ღიმილი მხიარული ჩემთვის ჯერაც არ ყოფილა!
ასე რისთვის მიეფარა მზე დაღვრემილ მთის ნაპრალებს,
თუ ნამდვილი მზის ნათელი არ უნახავთ ჯერ ჩემს თვალებს?“
მე რა ვიცი, სიცოცხლეო, რა გაღონებს, რა განუხებს,
არც ის ვიცი, შენს კითხვაზე რომელი ცა გიპასუხებს,
შერიგების მოლოდინში ბედი ჯერაც არსაით სჩანს
და ვერ ვნახე კაცი, ვინაც არ იცნობდეს მაგ კაეშანს.

[1914 წლის ივნისამდე]

აგაო ქახილი

ტოკავს ქარი, ნაზ-ნარნარი, და დაფნარი ტოკავს, ტოკავს...
და ზღვის ტალღა, ტალღა ჩქარი მძაფრი ღრენით სალ კლდეს ლოკავს...
ჰორიზონტი ალისფერი, ჰორიზონტი ცის ფერადის
ზღვიდან ცამდის, ციდან ზღვამდის მზის აღმულში ჩადის... ჩადის!
ვდგევარ მთაზე, ვდგევარ მარტო, ვდგევარ ერთი, ვდგევარ ობლად...
შორეული არვინა სჩანს, არვინაა არც მახლობლად.
მხოლოდ ერთი იალქანი, ვით ღამის ფრთა გარხეული,
დაქანაობს ქარისაგან დაფლეთილი, დახეული.
ჩუ, ძახილიც ისმის ზღვიდან: „ვილუპები, ჰაუ-უუ... ნავი!“
აღბად, ვინმე ილუპება... ზღვაა კუბო და საფლავი.
და ზღვა ხარობს... ზღვის უფსკრული თავგანწირულ მებრძოლს ელის,
მაგრამ აქ თავს ვინ გასწირავს? ან მენავებს ვინ უშველის?
ვინ გაიგებს მომაკვდავის განუსაზღვრელ ბოღმა-ნაღველს?
ვინ რას ეძებს გედის ჰანგებს, სხვა ოცნების გამომსახველს?
სად არიან მეგობრები, ნუთუ ყველა ზღვამ დაჰფარა?
ზღვაზე კაცი ილუპება, შველა უნდა, ნავი, ჩქარა!
მაგრამ კმარა, აღარ ისმის არც ქვითინი, არც გოდება,
დაილუპა! სივრცემ შთანთქა უნაყოფო მოწოდება...
ტოკავს ქარი, ნაზ-ნარნარი, და ნაძვნარი ტოკავს, ტოკავს
და ზღვის ტალღა, ტალღა ჩქარი სალ კლდეს ებრძვის,
ღრღნის და ლოკავს!

[1914 წლის ივნისამდე]

საიდუმლო

ფრთხილად!

ხელი არ შეახო ჩემს დაფარულ გულისძგერას,
თორემ ვფიცავ, არ დავინდობ შენს უმანკო ბედისწერას!
ფრთხილად, ფრთხილად! დაუკვირდი ჩემს ქცევას და
თვალთა ცქერას

და ნუ ცდილობ თვალებიდან საიდუმლოს გადანერას.
საიდუმლო მავიწყდება... ხსოვნის ბსკერზე დამარხული,
საიდუმლო, რომლის ტკივილს განიცდიდა მარად გული,
საიდუმლო, რომლის სევდამ გადმომღვარა სინანული,
საიდუმლო, რომლის მწარე სირცხვილივით მდევდა, მდევდა,
საიდუმლო, რომლის სიღრმეს ვერ დაიტევს შენი სევდა!
ოჰ, ამ მწარე საიდუმლომ თავგანწირვა შექმნა მწარე
და ამოსწვა ჩემი სული ერთხელ წმიდა, მოელვარე...
და ამოსწვა სული, მაგრამ შეუერთდა თვით ალს ნაქსოვს,
თვით დაინვა და გარწმუნებ, არაფერი დღეს არ მახსოვს.
მე არც ვნანობ! მეტსაც ვიტყვი, თუ დამჭირდა თვით სიკვდილად
მოვაჩვენებ ვისმეს ჩემს ბედს... შენ კი ფრთხილად,
ფრთხილად,
ფრთხილად!

[1914 წლის ივნისამდე]

სიცოცხლის აჩრდილს
სული არ ერთვის,
სხვა გამოძახილს
ვისმენ ყოველთვის.
მნიზლავს ეთერი
და ვმღერი... ვმღერი...
სხვა ყველაფერი
ერთია ჩემთვის.

სასიყვარულოდ
გული აღარ თრთის,
აღარ მიწოდებს
ნეტარება მთის,
შავ დემონს მივე
ფრთა მოტივიტივე
და ყოველივე
ერთია ჩემთვის.

ადრე წამერთვა
აღერსი ღმერთის,
სხვა ღმერთს არც ვეძებ,
არც სული ელტვის...
დღეს კი ვის ველი?
დღეა ნათელი
თუ ღამე ბნელი –
ერთია ჩემთვის!

[1914 წლის ივნისამდე]

ქრისტე

მწარე ბრძოლის ცეცხლ-ალმულში ელვარებდა ჩემი ხმალი,
მე არ მრწამდა ამ ბრძოლაში გაკითხვა და ცოდვა-ბრალი

და სადაც კი ხელჩართული მწვავედებოდა კაცთა ომი,
როგორც ლომი მე ვიბრძოდი, ცეცხლისა და სისხლის მდომი.

ყვავილოვან სიყმანვილის რომ დამიჭვნა ია-ვარდი,
მე მწყუროდა სისხლის ღვრაში ჩამენთხია გულის დარდი.

მაგრამ ერთხელ, როცა ველად მე გარს მერტყა მტერთა ჯარი,
მწარე კვნესა შემომესმა გულის სიღრმით ამოსკდარი:

დაჭრილი და ძალმიხდელი ბრძოლის ველზე ეგდო მტერი,
სისხლი სჩქეფდა და ერთოდა მტვერში სისხლი, სისხლში მტვერი.

და რა უნდა მომხდარიყო, რომ მომეკლა ეგ მტარვალი?
მე ავთრთოლდი, ავკანკალდი და ვიშიშველე სწრაფად ხმალი –

მაგრამ ამ დროს, ქრისტევე, ქრისტევე, წინ დამიდგა შენი ჩრდილი,
მზის სხივივით ანთებული და ჩრდილივით მოწყენილი.

და ეგ სახე, შენი სახე, სახე მშვიდი, სახე მტკბარი
სათნოება-მწუხარებით მიცქეროდა განამწარი.

საყვედურით მიცქეროდენ მე თვალები მწველი შენი
და მკითხავდენ, თუ რათა ვკლავ, ან მკვლელად რად შევიქენი?

შეიბოჭა ჩემი ლტოლვა, განადგურდა ფიქრი ლალი,
ძირს დაჟუშვი სწრაფად ხელი და დაგყარე იარაღი –

მივატოვე ბრძოლის ველი, გადვიარე ტყე და მთები
და მას შემდეგ მოლაღატეს მეძახიან მეგობრები.

1914 წ. მარტი

ღგება ნაზი შემოდგომა

ღგება ნაზი შემოდგომა და მეც სევდით ვეგებები...
შეიცვალა ირგვლივ რალაც... მაგრამ რა? რომ ველარ ვხვდები?

ოქროს ფოთლებს ხეივნებში ფერხული აქვთ, როგორც ძველად...
როგორც ძველად მთვარიან ცას ღიმი უკრთის მიმზიდველად...

როგორც ძველად ნიავეარი დასრიალობს ჩემს მახლობლად,
ჭკნობის სუსხი ახლოვდება... მხოლოდ მე ვარ ეხლა ობლად...

იყო ჩემთან... ჩემთან იყო ის თვალეები... ის ღიმილი,
როგორც შორი მოჩვენება, ვით ზმანება ნაზი, ტკბილი...

აღარ არის... გაზაფხულის ყვავილებთან ერთად მოჰკვდა
და ეგ გულიც უჩვეულო დარდ-კაეშნით ამიტოკდა.

ფერმილეულ შემოდგომას მარტოდმარტო ვეგებები...
ველოდები ნახულ სახეს და ლოდინში ვკვდები... ვკვდები!

ვარსკვლავთ შუქი დაიცარა და განელდა მიმქრალ ცაში,
მხოლოდ მთიებს ისევე აქვთ იქ სინათლე და კაშკაში...

[1914 წლის ივნისამდე]

რა ნამებაა, როცა იმედთა
ნაცვლად გულს ჭმუნვა გარემოიკავს...
როცა მეგობართ გუნდი გეცლება,
როს თანამგრძნობი არავინა გყავს...
როცა არა ხარ მოხუცებული
და მაინც გრძნობ, რომ არავის ელი,
როცა უცხო ხარ მთელი სოფლისთვის
და უცხო არის შენთვის სოფელი.
სიზმრად გინახავს ხორცსხმული სახე
მშვენიერება, თვით სიზმარ-ცხადი,
ელოდი შენ მას და გიტაცებდა
ოცნებათ გუნდი ფერად-ფერადი.
მაგრამ შავი ფრთა სინამდვილისა
გაგინადგურებს ამ ოცნებას ტკბილს,
როცა უმიზნოთ, უნიადაგოთ
გულხელდაკრეფით მოელი სიკვდილს.
ხანდახან ღვინით სავსე ფიალით
მოკლე ხნით გათრობს ოცნებათ ზოლი,
მაგრამ რას აქნევ წუთიერ შვებას...
შენ სულითა ხარ ქვეყნად ობოლი.

[1914 წლის ივნისამდე]

* * *

თეთრ თოვლის ქვეშ სიზმრებს ნაჰყვა მთის გრეხილი უხმო, შორი,
და, მღელვარე გაზაფხულზე ძილს მიეცა ველ-მინდორი.

თოვლის ფიფქით შეიმოსა ნაძვი ტოტებდახლართული,
და, მღელვარე გაზაფხულზე გაიყინა ნაკადული.

გაიყინა ცის ლაჟვარდი, გაიყინა ქვეყნის გული,
და, მღელვარე გაზაფხულზე ტყე გარინდდა დაბურული.

სად, სად გაჰქრა ასე უცებ ყვავილთა და ფოთოლთ კრება
და ოცნება გაზაფხულის მუდამ რისთვის მესიზმრება?

[1914 წლის ივნისამდე]

იბობოქრე, ცხოვრების ზღვავე, ჩემს ირგვლივ,
იბობოქრე, მე რა უნდა დამაკლდეს!
პიტალო კლდეს რას დააკლებს ზღვის ტალღა,
რას დააკლებს ზვირთი გამობრძმედილ კლდეს?
ბევრგვარ გრიგალს გადუვლია ჩემს გულში,
ბევრს ქარიშხალს ურბენია ქვითინით...
ბევრი ტალღა აღტყენილა გარშემო,
დაუუსჯივართ შურით, ეკლის გვირგვინით.
ბევრჯერ ჩემი იალქანი დაშლილა,
არ მჯეროდა, თუ სადმე გამიყვანდა,
ბევრჯერ, ბევრჯერ მწარედ ავტირებულვარ,
როცა შველა არსაიდან არ სჩანდა.
ყველაფერი ამ ბრძოლაში დავლუპე:
იმედები, უმართლობის მხილება...
რაც დავკარგე, ხომ დავკარგე სამუდმოდ,
დამრჩა მხოლოდ მწარე გამოცდილება.
და რაც დამრჩა – მას ვერავინ წამართმევს,
უიმედოს, ბედისაგან განამეტს
და ვიბრძოლებ სტიქიური გულისთქმით,
რაც დავკარგე, რას დავკარგავ იმის მეტს?
იბობოქრე, ცხოვრების ზღვავე, ჩემს ირგვლივ,
რას გახდები, ან რა უნდა დამაკლდეს?..
პიტალო კლდეს რას დააკლებს ზღვის ტალღა,
რას დააკლებს ზვირთი გამობრძმედილ კლდეს?..

[1914 წლის ივნისამდე]

ნამების ღამე

შავბნელი ღამე, ნამების ღამე,
ღამე მწუხარე, ღამე სირცხვილის!
ოჰ, ნეტავი არ გათენდებოდეს,
არ გაჩნდებოდეს სინითლე დილის!
რად მოვექეცი ასე საშინლად,
განა სამისო მწყუროდა რამე?
შავბნელი ღამე, სირცხვილის ღამე,
როგორ ვანამე, როგორ ვენამე!
ნუ, სინანულო! ეხლა არ მინდა
მთელის არსებით ჩავხედო ჩემს გულს,
იქ ვერ ვიპოვი ვერც გამართლებას
და ვერც სიბრაღულს და ვერც სიყვარულს.
როგორ შევხედო ეხლა იმ თვალებს?
როგორ შევხედო ეხლა იმ ტუჩებს!
შავბნელი ღამე, სირცხვილის ღამე
ხსოვნას ველარ შლის, წყლულს ვერ მიყუჩებს.
ნუ, სინანულო! ეხლა არ მინდა,
რომ გამიახლდეს იგი ნამება,
საცაა ხომლი მოჰკვდება ცაზე,
საცაა ნისლი გაიფანტება...
მალე იფეთქებს აღმოსავლეთი
და სინანულიც მოჰკვდება დილის,
ღამე შავბნელი, ნამების ღამე,
ღამე მწუხარე, ღამე სირცხვილის.
მოჰქრის, მოღელავს სიო ნარნარი,
ვარდი ირხევა, იფრქვევა ცვარი.
თენდება! ღმერთო ოჰ, რად, რად, რისთვის!
ღამე... ის ღამე... დაუვიწყარი.

[1914 წლის ივნისამდე]

ალომში

მყინვარის თოვლით მოსილ ყინულზე
ობლობის სიტყვა მგზავრმა დასწერა,
შიგ ჩააქსოვა დაგუბებული
კაეშან-ფიქრი და გულის ძგერა!
მყინვარის გულზე დანერილ სიტყვებს
მზის ფერადები ამოშლის მალე,
ასე წაიშლის ლამაზ ქალის ორთქლს
სარკე სპეტაკი და გამჭვირვალე.

მაგრამ ჩემს სიტყვას აქ ამოკვეთილს
ვერ წაშლის ქვეყნის ზრახვა და ვნება,
წაშალე თუნდაც ამ ფურცლებიდან,
მაგ გულიდან არ ამოიშლება.
გულიდანაც რომ ამოიცალო,
ჰანგებს გაჰყვება სიმღერა თანა,
ქვეყნისთვის იგი არ არის უცხო –
უცხო არაა მისთვის ქვეყანა!

[1914 წლის ივნისამდე]

პოეტს

ნუ ერწმუნები, ნუ ერწმუნები
ქალის ნაზ ღიმილს და თვალთა ცქერას.
იგი წაგართმევს სულის სინრფელეს,
იგი მოშხამავს ციურ სიმღერას.
როდესაც იგრძნო, რომ ის გმორდება,
უტოლმეგობროდ მალე გაგრიყავს,
ნუ დაივიწყებ იმ მწუხარე დროს,
რომ მარტო არ ხარ, რომ სხვა ღმერთიც გყავს.

ნუ დაენდობი შენს წრფელ მეგობარს,
თავისუფლება ვინ დაიმონა?
ან იმათში ფეთქს მონური გული
და ან შენა ხარ იმათი მონა.
როდესაც იგრძნო, რომ მათი გრძნობა
შენდამი წმიდა ყვავილებს ჰკარგავს,
ნუ დაივიწყებ იმ მწუხარე დროს,
რომ მარტო არ ხარ, რომ სხვა ღმერთიც გყავს.

რა არის კაცთა ქება-დიდება?
იგი ფუჭია და წარმავალი,
მე ბავშვობაში მრწამდა დიდება,
რომ მომეხიბლა მით მხოლოდ ქალი.
წარვიდა ის დრო... დღევანდელი დღე
წარსულ იმედებს არ ჰგავს და არ ჰგავს.
წარვიდა ის დრო... მე მაინც მჯერა,
რომ მარტო არ ხარ, რომ სხვა ღმერთიც გყავს.

როცა დაჰკარგო თავშესაფარი,
არსით არა სჩნდეს ბინა ისეთი,
რომ იქ იპოვო შენ მყუდროება,
რომ იქ იპოვო შენ შენი ღმერთი,
ნუ დაღონდები... არსებობს მხარე,
სად თანაგრძნობაც არსებობს შენთვის,
იქ დაუდგეგარ მეოცნებე სულს
ბინა ექნება მუდამ, ყოველთვის!

იქ ლოცულობდა პეტრარკას სული,
იქ მუსიკობდა თვით დანტეს ქნარი
და ბაირონის ამაყმა ლელვამ
მხოლოდ იქ ჰპოვა ნავთსაყუდარი,
იქ რუსთაველის დატრიალებდა
შემოქმედების წრფელი ნადიმი
და იქ ტოკავდა უცნაურ გრძნებით
ბარათაშვილის მწუხარე სიმი.

ვაი მას, ვისაც იმედდაკარგულს
ვერარა შველის, ვერარა იხსნის...
შენ კი, მძლეველო, ნუ დაღონდები,
თვით ეგ წამება შენვე ღმერთად გქმნის!

[1914 წლის ივნისამდე]

ჩემს ირგვლივ

აჰა, ჩემს ირგვლივ ყველაფერმა იცვალა ფერი,
ვარდ-ყვავილებით მოიქარგა წყაროს ნაპირი,
მზისა სხივებით აფერადდა ცისა ეთერი,
ჭალაზე მწყემსის აღულუნდა მწუხარე სტვირი...
წყნარმა ოცნებამ არემარე გარემოიცვა,
შეამკო იგი ყვავილებით და მორცხვი ვნებით,
ვით მოჩვენება – გაზაფხული დაეშვა ქვეყნად –
გაასვენებენ შემდეგ ცხედარს ამ გვირგვინებით,
გავყვები კუბოს თავდახრილი და მონყენილი,
გული არ იზამს, კვლავ სიცოცხლით რომ ავითრთოლო.
ყველა გათავდა, ყველაფერმა იცვალა ფერი,
მარტო ჩემს კვნესას განუსაზღვრელს არ უჩანს ბოლო.

[1913]

ქალწული

როგორც წყნარი ღიმილი
ნათელ-კაემნიანი,
ღამე დაუფინყარი,
ღამე სუბუქფრთიანი
ეფინება მაღალ მთებს,
ეფინება ველს მწვანეს
და ვერცხლისფრათ ანათებს
მკვდართა სამყოფ სავანეს.
ჯვრებს და ლოდებს, აკლდამებს
ლანდი ღონემიხდილი
დასწოლია აჩრდილათ
შავი, როგორც სიკვდილი.
ღამის სიო ზვირთივით
ბალახს ედუდუნება...
და მთლად გარინდებული
მას ყურს უგდებს ბუნება.

ჩუ, სად ისმის ქვითინი
გულით ამონახეთქი,
ოჰ, არ გესმის ეს ოხვრა?
სიოვ, დაჩუმდი-მეთქი!
ოჰ, რამდენი ტკივილი,
რამდენი მწუხარება
და რამდენი ვაება
ამ ხმებში იფარება.
სდგას ქალწული საფლავთან
და მთებს კი ღამის ჩრდილი
დასწოლია ლანდებათ
შავი – როგორც სიკვდილი.

[1914 წლის ივნისამდე]

სამშობლო

აჰა, ის კუთხე, ის არემარე,
სადაც ოცნება გვირგვინებს ჰქმნიდა,
სად სიყმაწვილე სწრაფი, ვით ტალღა,
ვით ტალღა სწრაფი გაჰქრა, წავიდა.
აჰა, ის მთები, ცად აზიდულნი,
მუდმივი თოვლით მოსილი მთები,
წავიდა, გაჰქრა სულყველაფერი,
როგორც ზვირთები, როგორც ზვირთები!
აი ტყე, სადაც ვხეტილობდი
მთის ნიავევით თავისუფალი...
სადაც ყმაწვილურ აღტაცებაში
ხარობდა გული, ხარობდა თვალი!

რას აქნევს სული თავისუფალი
საქართველოსას დრტვინვას უმიზნოს,
დღეს მშვენიერი თავისუფლება
იქ არვის ძალუძს, იგრძნოს და იცნოს.
ბედო, წაილე, რაც მოგიცია,
წაილე კაცთა პატივისცემა,
წაილე ჩემი მგოსნის გვირგვინი,
ყმაწვილთა ოხვრა და ქალთა კდემა,
წაილე ყველა, – მე არ ვინანებ,
რაგინდ საშინელ ცეცხლში ვდნებოდე,
მე ამ მონებში ცხოვრება არ მსურს, –
არ მსურს, რომ მათში მეც ვითვლებოდე.
გთხოვ, დამიბრუნე ჩემი სამშობლო,
სადაც მალხენდა ოცნება ყრმობის,
სადაც არ ვგრძნობდი, თუ რას ნიშნავდა
ფიქრი სირცხვილის, ფიქრი მონობის,
სადაც ფრთასუბუქ ღამის სიოსთან
შემძლო ფიქრის წრფელად განდობა,
ოჰ, დამიბრუნე ჩემი სამშობლო,
ჩემი სპეტაკი ახალგაზდობა!

[1914 წლის ივნისამდე]

ვერსად, ვერასდროს...

ვმოგზაურობდი... მე მინახავს მუდმივი თოვლით
შემოსუდრული კავკასიის ამაყი მთები,
იმათ ალერსში მსურდა შენი გადავიწყება,
მაგრამ, აჩრდილო, ნუთითაც კი არ მავიწყდები!

თერგის მშფოთარე ხმაურობას მე ყურს ვუგდებდი
და შევაჯერე დარიალის ბილიკ-კორდები,
განშორებითა მსურდა შენი გადავიწყება,
მაგრამ შენს აჩრდილს, სიცოცხლეო, ველარ ვშორდები!

...და ვმოგზაურობ... კიდით-კიდე, ზღვა და ხმელეთზე
მიჰქრის, მიტაცებს მწუხარების ამაო ფრთები,
მაგრამ ვერასდროს ვერ გივიწყებ და ისიც ვიცი,
ვერსად, ვერასდროს, ვერცერთი გზით ველარ შეგხვდები!

[1914]

უცხო მოგონება

თითქო სიოს ფრთის შეხებით ჩამოსცვივდა ყვავილს ნამი
და ჩასძირა ლაჟვარდმა ტბამ დაზნექილი ტბის ლერწამი;

თითქო ბნელი შემოდგომის წვიმის ზურმუხტ-მარგალიტმა
ლამის ნისლში ააკვნესა დადუმებულ ქნართა რითმა.

თითქო მთელი უკვდავება სრიალებდა ლაჟვარდ ცაზე
და ლაჟვარდის ამოოხვრით კრთოდა თვალთა სილამაზე.

ოჰ, თვალები! არ მინახავს მე თვალები უკეთესი,
მათში კვნესდა კაეშანი, მისტიური ცეცხლის მთესი;

მათში ფეთქდა უკვდავების უხილავთა ტალღათ კრება,
რაც არადროს არ მოჰკვდება, რაც არასდროს არ გაჰქრება.

და როდესაც მე ტყვედ ვყავდი იმ თვალების ჯადო-გრძნებას,
მწარე კვნესით ვიგონებდი რალაც უცხო მოგონებას.

[1914 წლის ივნისამდე]

ამაოდ ცდილობ

ამაოდ ცდილობ, რომ ჩემის სახის
გულის სიღრმეში ნაშალო კვალი,
ის იქ იცოცხლებს, როგორც ტბის გულში
ჰაეროვანი სახე ფერმკრთალი.
ვერ განიშორებ ჟინიან წარსულს,
მოგონებებში ვერ ნაშლი მის კვალს,
მუდამ აანთებს ის შენს თვალებში
ბედნიერ დღეთა ცხოველ ნაპერწკალს.
წადი, სადაც გასურს... შორს, მარტო მყოფი,
როგორც დემონი მოუსვენარი,
არ მოგასვენებს მისი დაღლილი
და გატაცებით მკვნესარე ქნარი.
და სახე მკრთალი, დაღონებული
მარადის თვალწინ დაგეხატება,
ბევრჯერ იტირებ და იქვითინებ,
ბევრჯერ წარსულზე გული დაგწყდება.
მოჰკვდი, რას ნიშნავს? სამარეშიდაც
თან ჩამოგყვება მწველი სიმღერა,
რომ დაგიბრუნოს განსვენებაში
სიცოცხლის სული და ვნების ძგერა.
და როცა ცრემლი განშორებისა
ტრფიალის სურვილს გაუცხოველებს,
გიჟური ვნებით ზედ დააკვდება
ორ გველს და ორ ლერწმს: შენს დაღლილ ხელებს.
სიმებს გააბამს ორთა გულს შუა,
სიმღერას მოჰფენს ტყესა და ველებს
და ამ ჰანგებში თვით უკვდავება
შენს სურვილებსაც აამეტყველებს.
და ფერფლი შენი მივიწყებული
სამარის ჩრდილით გამოიხმოზა,
ასეთი არის ტრფობის სიმღერა
და ასეთია თვით იგი ტრფობა!

[1914 წლის ივნისამდე]

ერთხელ...

წვიმა და ქარი ერთხელ ღამით, შემოდგომისას
მძვინვარ ქარიშხლად გადაიქცა და იწყო ქროლა.
დაიგუგუნა შუალამის შავმა გრიგალმა,
მიანყდა ხეებს, ააკვნესა და აათრთოლა.
კარი, ფანჯრები, სარკეები მთლად აძაგძაგდენ,
სანთელთა შუქმა ქარიშხალთან დაიწყო შებმა,
მიირხ-მოირხა მოელვარე დიდი კანდელი
და რეკა იწყო მისმა მწვანე მინის მძივებმა.
მე ვკანკალობდი. უცნაურ ძალს ტყვედ ჰყავდა მაშინ
ქარის აკკორდათ გარდაქმნილი ჩემი არსება.
როგორ მწყუროდა ქარიშხალთან ერთად გაფრენა,
ბრძოლა, სიცოცხლე, სიყვარული, სიამე, შვება!

[1914 წლის ივნისამდე]

სიკვდილი

მას სიკვდილის დროს ეჩვენებოდა,
რომ სული, ხორციტ განშორებული,
ცისა ლაჟვარდში დასრიალობდა,
სადაც შუქს ჰფენდა ვარსკვლავთ კრებული.
და გადაცურდა უსაზღვრობაში
თავისუფალი, ფრთამოელვარე
და დავინყების წმინდა უფსკრულში
გადადნა ზრუნვა და ფიქრი მწარე...
და ღიმილს ჰგვრიდა მას ქვეყნიური
ყოველი ტრფობა, ყოველი ვნება,
რა უქმად სჩანდენ ყოფნის დღეები,
რა ფუჭი იყო კაცთა დიდება.
აქ არ სუფევდა კაცთ სიხარული,
არც კაცთა ვრცელი ტანჯვა-წამება
და სიკვდილის დროს გაჰქრა ყოველგვარ
გამოცანათა იდუმალება.

[1914 წლის ივნისამდე]

ედემის კარავთან

სული მწუხარე, სული ცოდვით გამონვეული
ედემის კარებს დაღვრემილი მიუახლოვდა,
ყოფნის ლელვისგან დავრდომილი, იჭვით სნეული,
დღის ელვარებით მარტო ჩრდილად გადაქცეული,
თვალებით სთხოვდა ბედს ზენაარს, თვალებით სთხოვდა!

განსასვენებლად სულს სწყუროდა ხეების ჩრდილი,
ისე საამოდ ირხეოდა ტყე დაბურული,
ისე აღმძვრელად სისინებდა ნიავი გრილი,
ისე წარმტაცად მოისმოდა ფრინველთ ჟივილი,
რომ დიდხანს, დიდხანს კრძალვით იდგა ცოდვილი სული.

მისთვის არ იყო ეგ ედემი გაშენებული,
არც ეგ სიგრილე გაჩენილი არ იყო მისთვის,
ედემის სახე მას ამაოდ მოსტაცებდა თვალს,
ამაოდ ფიქრი უხატავდა ტკბილსა მომავალს
მას, ბედისწერით დასჯილს მწარე უკვდავებისთვის.

ცის უდაბნოში შემდეგ იყო მხოლოდ მოწყენა,
ნეტარის ძილით ისვენებდა ანგელოსთ გროვა,
მარტო ცოდვილმა ქვეყნის სულმა ვერ მოისვენა,
სიზმრად თუ ცხადში თან დასდევდა ის შორი ლხენა,
რაც როსმე ნახა, მაგრამ თვით კი ვერ მოიპოვა.

[1914 წლის ივნისამდე]

უხილავი

აივაზოვსკის სურათის წინ

მზე დასავლით იღველფება, ლამის ბინდი ხლართავს ჩადრებს,
ლურჯ ცის ფსკერზე სხივი ჰკვდება, სალამს აძლევს ჩონჩხებს და
მკვდრებს,
ფიქრში თავი დაუხრიათ სასაფლაოს დარაჯ ქანდრებს
და ნალველი შეპარვიათ სურნელოვან ალენდრებს...
მარტოდმარტო ვეხეტები, საფლავთ შორის ვაჟღერებ ქნარს,
უხილავი მწუხრის ჩრდილში მეუბნება უკვდავ ზღაპარს:
„მე სული ვარ შემომქმედი შეუზღუდველ სულთა თანა,
სამუდამო – როგორც ღმერთი, დაუძლევი – ვით სატანა,
ყოფნამ ყოფნას უკვდავება უხილავათ დაატანა,
თქვენ, მცოცავნო, უკვდავება გიკვირთ განა, შეგშურთ განა?
ერთი ხელით ხომლს დავხატავ, მთვარეს მოხვევებ ოქროს სხივებს,
სიბნელისგან მზის შუქს გავყობ ანათროლოებს, ანამძივებს,
ერთის სუნთქვით დედამინას გადავაფრქვევ ნაზ ყვავილებს,
მთას გრიგალი დაუბერავს, ააკვნესებს, ააკივლებს...
უხილავი ყველგან სუფევს, უხილავი ყველგან გეძებს,
უხილავი გაგახარებს, უხილავი აგაკვნესებს,
დედამინავ! სული მეფობს შეუზღუდველ სულთა თანა,
სამუდამო – როგორც ღმერთი, გაბედული – ვით სატანა“.
დედამინას გარინდებულს მოხვევია ფიქრთ სამოსი,
რალაც სევდით გამსჭვალულა მშვიდი სუნთქვა მიდამოსი,
მზე დასავლით იღველფება, ლამის ბინდი ხლართავს ჩადრებს
და ფიქრებს სწოვს სურნელებად ცელქი სიო ალენდრებს.
ისევ ისევ ვეხეტები, საფლავთ შორის ვაჟღერებ ქნარს,
ისევ ისევ მეუბნება უხილავი უკვდავ ზღაპარს.

[1913]

თვით მიმოზა...

მე მიმოზა დავინახე, უდაბნო და შიშველ მთაზე
მარტო იყო... ნათესავი არ გააჩნდა ქვეყანაზე.

ძირს კი, სადაც ქვეყნიური ვნების ხმები სულს სწამლავდა,
მარტოობა არ სუფევდა... მეგობრები ყველას ჰყავდა.

ეჰ, გულისტქმავ! რა ვუყოთ, თუ მარტოობა შენც გხვდა გზაზე,
თვით მიმოზაც ხომ მარტოა უდაბნო და შიშველ მთაზე.

და რა ვუყოთ, ბედო ჩემო, თუ ყოველთვის, თუ ყოველთვის
სამშობლოსთვის შენ უცხო ხარ და უცხოა იგი შენთვის?

ის ყოველთვის მარტო არის, ვისიც სული, ვისიც გრძნობა
ფაქიზია და ქვეყნიურ გატაცებებს ვერ ენდობა.

[1914 წლის ივნისამდე]

ქალი და ხელოვნება

ხავერდოვან მინდვრის ბალახს მობიბინე არხევს ქარი,
თითქო ალერსს ევედრება და ჩურჩული ისმის წყნარი.

მაგრამ მალე დაღლილ ყვავილს გაშორდება ცელქი ქარი,
გაიტაცებს ობოლ ყვავილს სწრაფ-უმიზნო ნიაღვარი.

გატაცებულ მგოსნის ჰანგებს გაგიჟებით ისმენს ქალი,
თითქო სურს, რომ ამ ჰანგებში გარდაიქმნეს ძილგამკრთალი.

მაგრამ მალე ცელქი ქალი, ვით ყვავილებს თეთრი მტვერი,
გაშორდება დაღლილ მგოსანს, მობეზრდება ყველაფერი.

მე მინახავს, ყვავილებზე მონავარდე თრთის პეპელა,
აშრობს და სცლის ყვავილის გულს ისე ნაზად, ისე ნელა...

მაგრამ მალე ყვავილის მტვერს კმაყოფილი მოსცილდება,
ყვავილი სულს განუტევებს, პეპელა კი პეპლად რჩება!

ასე მგოსნის წრფელ სიმღერას ქალის ნაზი სევდა ბურავს,
სულ ქალი სვამს ამ სიმღერას, სანამ მთლად არ ამოსწურავს.

ამოაშრობს გრძნობიერ გულს, საუკუნოდ მოსცილდება,
სიმებს დასწყევტს საბრალო ქნარს და ქალი კი ქალად რჩება.

დავიღალე მე ამ ამბით... თქვენ, მხატვრებო, თქვენც, მგოსნებო,
დაგრჩათ კიდევ ქალში რამე სანეტარო, საოცნებო?

[1913]

* * *

როგორც სინათლე მოხეტიალე,
გადივლის თვალწინ ტკბილ დღეთა გუნდი
და შემდეგ... შემდეგ ტკბილ სიზმარ-ცხადში
ჩაიხვევს ფიქრებს ღამის ბინდ-ბუნდი.
ამ ბინდ-ბუნდშიაც ნაზ ფრთაშეხებით
სიცხადის შვილი, ტკბილ დღეთა კრება,
როგორც სინათლე მოხეტიალე,
ისე გადივლის, ისე გაჰქრება.

[1914 წლის ივნისამდე]

იღაალი

სიყმანვილის ტკბილთა დღეთა მოჩვენება მე შეეკმენი,
მასში კრთოდა სილამაზე შარავანდედ-შუქის მფენი.
მასში წმინდა, უჩვეულო, ზეციური ცეცხლის მჩენი
ცისფერ თვალებს ანაზებდა სინარნარე აღმაფრენი.
და დღედაღამ იმ ოცნებას ატარებდა ფიქრი ჩემი,
იდუმალად არრა მქონდა მწუხარე ჟამს ნუგეშმცემი,
ნისლით იყო დაბურული ჩემი ზეცა და ედემი
და სალ კლდისკენ მიმართული იმსხვრეოდა რწმენის გემი.
მხოლოდ ერთხელ შევამჩნიე მოჩვენების მსგავსი სახე,
ჰაეროვან და მიმზიდველ ქალწულთ შორის დავინახე.
შემდეგ ბევრი ვივალახე, მთა და ბარი გადავალახე,
მაგრამ მაინც ვერსად ვნახე იმ თვალთ შუქი მოცახცახე.
დარდ-კაემნით შესუდრული არ ვითვლიდი ყოფნის დღეებს,
დემონიურ სულის ლტოლვით გადავევლე მთებს და ტყეებს,
ეკლიანი გზის სიძნელე დავძლიე და გადავალახე,
მაგრამ შენი ნაზი სახე ვერსად ვნახე, ვერსად ვნახე!
ცის ფსკერიდან ხმელეთამდე მოვიარე კიდი-კიდე,
ავაშფოთე ზღვის ტალღები, დავარღვიე ტბის სიმშვიდე,
ყმანვილური გატაცებით ზვირთი ზვირთებს დავაჯახე,
მაგრამ შენი ნაზი სახე ვერსად ვნახე, ვერსად ვნახე.
დავითვალე ყვავილთ გუნდი, ტბის ლერწმებიც ვათვალთვალე,
არყოფნის ნიგნს დავუკვირდი, ყოფნის ნიგნიც გადავშალე,
წავიკითხე ცის ლაჟვარდზე ვარსკვლავთ თრთოლვა მოცახცახე,
მაგრამ შენი ნაზი სახე ვერსად ვნახე, ვერსად ვნახე!
სად არ ვიყავ, სად არ გძებნე, ვის არ ვკითხე, ვის არ ვთხოვე,
გავცილდი ხალხს მოფუსფუსეს, შევიყვარე სიმარტოვე,
რომ ოცნების სამეფოში ერთხელ მაინც დამენახე,
მაგრამ შენი შორი სახე ვერსად ვნახე, ვერსად ვნახე.
და დღედაღამ იმ ოცნებას კვლავ ატარებს ფიქრი ჩემი,
იდუმალად არარა მაქვს მწუხარე ჟამს ნუგეშმცემი,
ნისლით არის დაბურული ჩემი ზეცა და ედემი
და სალ კლდისკენ მიმართული იღუპება რწმენის გემი!

[1914 წლის ივნისამდე]

სინთლა

ღამე დღეს შეხვდა აღდგენილს მკვდრეთით
და გადაჰკოცნა აღმოსავლეთით.

მაშინ განითლდა მორცხვი სახე დღის,
მას შემდეგ იგი ღამის ჩრდილს უფრთხის.

ასე, მე მახსოვს კოცნით ნაკვალი
შენს ლოყის ძირში წითელი ხალი.

პატარა ხალი, კოცნის შემდეგ რომ
დააჩნდა სახეს და ნაშალა დრომ.

მაგრამ მაშინ კი გადიდდა ხალი,
სახეს მოედო ვით ნაპერწკალი.

მოედო! ასე კავკასიის მთებს
ავრორა მორცხვი ცეცხლით აანთებს

და შემდეგ ვარსკვლავთ უამბობს კრებას
განცდილ სიამე-ბედნიერებას.

[1914 წლის ივნისამდე]

მე მესიზმრება

მე მესიზმრება კოცნა არაჩვეულებრივი,
რაღაც სპეტაკი და უმნიკველო, როგორც ცის ვნება,
ჰაეროვანი – როგორც სიოს ნელი ალერსი,
მსუბუქი, როგორც გაზაფხულის დღეთა შვენება.
მე მესიზმრება ქვეყნისაგან განშორებული,
მხურვალე ლოცვით დაქანცული ქალწულთა კრება
და თვალთა ცქერა სათნოებით, ღმობით აღვსილი
მე მესიზმრება.

მე მესიზმრება რაღაც წმინდა, შორი ქვეყანა,
სადღაც, ოდესღაც ზმანებული, ერთხელ ნახული...
მე მესიზმრება ანგელოზთა ციური ნანა,
ღამის დუმბილში ჩაქსოვილი და ჩასახული.
ტკბილი ოცნება გამიტაცებს, ვით სიზმარ-ცხადი,
მკრთალი სინათლით სევდის ნისლი მიდის და ჰქრება...
და რაღაც წმინდა, შორეული, უცხო ქვეყანა
მე მესიზმრება!

მე მესიზმრება ტკბილი ძილი, სამარადჟამო,
ირგვლივ ბინდბუნდი და დუმილი დაურღვეველი,
მესმის, არც მესმის ქვეყნიურთა ვნებათ ძახილი,
თუ ეს სიოზე თრთის, შრიალებს მწვანე ტყე-ველი?
თუ ეს ზღვის ზვირთის სიმღერაა, რომ გამოისმის?
თუ ეს ზღვის ზვირთის სიმღერაა, უცებ რომ სცხრება?
და ტკბილი ძილი, სამუდამო, დაურღვეველი
მე მესიზმრება!

[1914 წლის ივნისამდე]

სიყვარული და ხელოვნება

მთის ასული სერზე შესდგა იდუმალი ხმით გართული,
შუბლს გვირგვინი უმშვენიებდა დაფნის ფოთლით დახლართული...

და ოქროსფრად, და ოქროსფრად ელვარებდა თმა სხივნართი,
და სიოზე ირხეოდა გამჭვირვალე თეთრი კვართი.

და თითები რითმებივით ჩამოქნილი, ჩამომდნარი
ქნარს შეეხო და აღელდა უჩვეულო ღელვით ქნარი.

თვითონ სიოც კი აღელდა და გაიბნა წარმტაც ხმებში,
თვით პეპლებმაც უცნაური ცეკვა იწყეს ყვავილებში.

ყვავილებიც კი აღელდენ და აღელდა ირგვლივ ყველა,
არემარე შთაგონების წმიდა ცრემლმა დაასველა.

ამ დროს გაჩნდა ქალწულთან ყრმა, სიყვარულის წრფელი სახით,
დაიჩოქა და ხორცსხმულ სულს უთხრა თრთოლვით და ცახცახით:

„ოჰ, გიპოვე! მე მიყვარდა შორეული შენი სახე,
დიდხანს გძებნე, მაგრამ მაინც ვერსად გნახე, ვერსად გნახე“.

ცეცხლად იქცა ორთა გულში შეერთების მწველი ვნება,
ერთი იყო სიყვარული და მეორე ხელოვნება...

ბუნებაო, როცა შენ მათ მკვეთრი თვალი გაუსწორე,
ორიგ მოჰკვდა, აღარ იყო არც ერთი და არც მეორე!

[1914 წლის ივნისამდე]

მე და ლამე

ეხლა, როცა ამ სტრიქონს ვწერ, შუალამე იწვის, დნება, სიო, სარკმლით მონაქროლი, ველთა ზღაპარს მეუბნება.

მთვარით ნაფენს არემარე ვერ იცილებს ვერცხლის საბანს, სიო არხვეს და ატოკებს ჩემს სარკმლის წინ იასამანს.

ცა მტრედისფერ, ლურჯ სვეტებით ისე არის დასერილი, ისე არის სავსე გრძნებით, ვით რითმებით ეს წერილი.

საიდუმლო შუქით არე ისე არის შესუდრული, ისე სავსე უხვ გრძნობებით, ვით ამ ლამეს ჩემი გული.

დიდი ხნიდან საიდუმლოს მეც ღრმად გულში დავატარებ, არ ვუმყლავნებ ქვეყნად არვის, ნიავსაც კი არ ვაკარებ.

რა იციან მეგობრებმა, თუ რა ნაღველს იტევს გული, ან რა არის მის სიღრმეში საუკუნოდ შენახული.

ვერ მომპარავს ბნელ გულის ფიქრს წუთი წუთზე უამესი, საიდუმლოს ვერ მომტაცებს ქალის ხვევნი და ალერსი;

ვერც ძილის დროს ნელი ოხვრა და ვერც თასი ღვინით სავსე, ვერ წამართმევს მას, რაც გულის ბნელ სიღრმეში მოვათავსე.

მხოლოდ ლამემ, უძილობის დროს სარკმელში მოკამკამემ, იცის ჩემი საიდუმლო, ყველა იცის თეთრმა ლამემ.

იცის – როგორ დავრჩი ობლად, როგორ ვევენე და ვენამე, ჩვენ ორი ვართ ქვეყანაზე: მე და ლამე, მე და ლამე!

[1913]

ქალწულის ოცნება

როცა მთვარის ნაზი შუქით ივერცხლება ალვის ტანი
და ლანდებით იმოსება დაჩრდილული ხეივანი,

ყვავილები ირხვიან და ირხევა ცაცხვის ჩრდილი
და ირხევა ტბის უფსკრული ვარსკვლავებით მოჭედილი –

ამ დროს სარკმელს დაყრდნობილი ახალგაზრდა ქალწული სდგას,
სდგას, ოცნებობს და სიფრთხილით უდარაჯებს ღამის სუნთქვას.

ღამის სუნთქვა ასე ამბობს, ღამის სუნთქვა ასე მღერის:
„ეს ქალწული რას გვიყურებს, ეს ქალწული რას გვიცქერის?“

მთვარე ხვალაც ცაზე ივლის, მთვარე ზეგაც ივლის, ივლის...
და ქალწულს კი არ შერჩება ეს ოცნება სიყმანვილის...

ის ოცნება წუთიერი თან ნაჰყვება დროთა ელვას,
არ დაინდობს ყმანვილურ ფიქრს და ყმანვილურ გულის ღელვას...“

მწუხარე დგას კვლავ ქალწული... ითვლის, ითვლის ვარსკვლავთა კვალს,
ვარსკვლავთა კვალს ნისლი უვლის და ცრემლები ქალწულის თვალს...

[1914 წლის ივნისამდე]

გათსიგანის ღამე

სიჩუმეა...

მხოლოდ წყნარად თუ ირხევა დაფნის ტოტი,
მხოლოდ ნაძვი თუ ირხევა, თორემ ისე სდუმს წალკოტი...
სიჩუმეა.

ჩუმად, მშვიდად მირონინებს მთების სიო ფრთების რხევით
და კედრონის ნაკადული მას ბანს აძლევს ხმაშერევით.

ჩუ, ფეხის ხმა!

მოდის ქრისტე და მიწყნარდა ბალ-ბუჩქნარი
და ლოცულობს მაცხოვარი და ოფლი სდის, როგორც ღვარი.

მალე, მალე მას ჯვარს აცვამს უგუნურთა ურცხვი კრება,
მალე საფლავს მიეცემა, მაგრამ ქრისტე კვლავ აღსდგება.

კიდით კიდეს მოედება მისი ნრფელი ქადაგება

და ეგ ლოცვაც უშედეგოთ არ ჩაივლის, არ გაჰქრება!

სიჩუმეა.

არემარეს აღდგომის ჰფლობს სიხალისე,

მხოლოდ სიო თუ ირხევა, თორემ ისე, თორემ ისე

სიჩუმეა,

სიჩუმეა...

[1914]

გურიის მთები

ნინ, მეეტლევ!

ეგ ცხენები გააქანე, გააქანე!

მსურს, რომ ერთხელ კიდევ ვნახო გაზაფხულის მთები მწვანე.

მსურს, რომ დაფნით გადავხლართო მძიმე ფიქრთა

ოკეანე...

ნამიყვანე!

მთები! როგორ შვენის მათზე გაზაფხულის ბუჩქ-ფოთოლი,
როგორ შვენის ველზე ნამი გამჭვირვალე, როგორც ბროლი.

ცა ისეა მოწმენდილი, ცა ისეა შეუმკრთალი,

რომ ანგელოზს დაინახავს მოდარაჯე კაცის თვალი.

კიპარისი ისე ღელავს, ისე ღელავს, ისე ღელავს,

ისე ტოკავს, ისე ტოკავს, როცა ქარი გადათელავს...

წყარო, კლდეში მოჩუხჩუხე, წვეთანკარა, ვით ცის ვნება,

დაფნის ბუჩქთა მწვანე ჩარჩოს ეომება, ეხეთქება.

და ჩანჩქერი მთით ნასხლეტი, დაფერილი დილის სხივით,

ძირს ეშვება და იფრქვევა და გადადის რძის ქაფივით.

ვდგევარ მთაზე... და სიჩუმის იღუმალი მესმის ენა

და მიტაცებს სწრაფი ფრთებით პოეტური აღმაფრენა.

ვხედავ სოფლებს სიცოცხლის და განახლების თვალთ მზირალს,

ვხედავ სურებს, ვხედავ დაფნარს, ვხედავ მდუმარ ნასაკირალს.

ჩუმად! ვილაც მღერის მთაზე... რა ძალაა ამ ტკბილ ხმაში,

არსად ისე არ მღერიან, როგორც აქ, ამ ქვეყანაში,

არსად, არსად არ არსებობს ბრძოლის ჟინი, ბრძოლის ქარი,

არსად ისე არ გადმოხეთქს უკმარობის ნიაღვარი

და არსად მთელ ქვეყანაზე არ ჰკოცნიან ისე ვნებით,

ისე ცეცხლით, ისე ჟინით და იმგვარი გატაცებით.

ვერსად ისე ვერვინ გაგხვევს გამოუცნობ ცეცხლის ტბაში,

როგორც ლერწამ-ქალწულები აქ, ამ წარმტაც ქვეყანაში.

და, მეეტლევ,

თუ მათ ალერსს ვერ ველირსე, გეთაყვანე,

საალერსოდ ისევ მიწვევს გაზაფხულის მთები მწვანე...

მამ, გარეკე ეგ ცხენები,

სადმე შორს, შორს ნაიყვანე,

გამაქანე,

გამაქანე!

[1914]

გეტერა

ღამის ლეგენდა დაჰქრის, დასცურავს,
ჩანგის სიმების მოისმის ჟღერა,
თავდავინყების სავსე მორევში
დღეს ლხინს ეძლევა ქსანტე, გეტერა.
ტკბილ ნეტარების მდუმარებაში
აჰა, სიმღერაც გაისმის წყნარი,
ხან ნაზი, როგორც თოლიას კვნესა,
ხან მწველი – როგორც სატანის ქნარი.
ველური ცეკვა, თასთა ნკრიალი,
მონყენილ კაცთა ხარხარი მწარე,
მელოდიური, გაძაფული ხმა
და სინანულის ჰანგი მგზნებარე, –
ყველა ამ ხმებში დაგუბებული,
შეერთებული და ადის ცამდე,
ჰანგი, შექმნილი ღვთის დასაგმოზლად
და დამეგებული სინანულამდე.
გადაშვალამდა. თასები ღვინით
დაიცალა და ისევ ივსება,
მონყენილია რალაც გეტერა,
სხვა ყველა დათვრა, ის კი არ თვრება.
საცაა ხომლი ჩაჰქრება ცაზე,
მთვარის ნათელი დნება და ჰკვდება,
ფანჯრის ფარდიდან დილის რიჟრაჟი
აღმოსავლეთით ოდნავ იღვრება
და განთიადის თეთრი ღრუბელი
აცურდა ისე, ვით იალქანი,
და თრთის მხიარულ დღის მოლოდინში
გაშიშვლებული გეტერას ტანი.
უეცრად ვილაც სტუმართაგანმა
ფანჯარას ფარდა გადააცალა
და განთიადის ელვარე სხივი
მსწრაფლ გადმოიჭრა, ვით ცეცხლის ძალა,

გააცხოველა და გაანათა
გაშიშვლებული გეტერას ტანი,
გარინდდა ამ დროს მთელი დარბაზი,
არ ზის არცერთი სტუმართაგანი.
მათ წინ გეტერა იდგა, რომ სული
სხეულისათვის მიეცა გრძნობით,
მწუხარე – თავის უმიზნო ბედით,
ამაყი – თავის მიმზიდველობით.
ოქროსფერ თმებით შემობურულ შუბლს
ღვთაებრივობის აჩნდა ნიშანი,
მზის სხივზე თითქოს ოქროსი იყო
გაშიშვლებული გეტერას ტანი.
იმგვარად თეთრი, ვით მარმარილო,
თრთოდა, ტოკავდა ძლიერი მკერდი,
როცა იქავე მდგომმა მხატვარმა
ურცხვ ქალს შესძახა: „ქსანტე, შეჩერდი!
ქსანტე, მაგგვარად განაბე სული,
ოჰ, არ დაიძრა, გთხოვ, გვედრები,
გავაფუკვდავებ მე მაგ შენს სხეულს,
საუკუნეთა წაგიღებს ფრთები,
ქარიშხლიანი შენი წარსული
აღსდგება, რომ კვლავ გაილოს ხმები,
იცხოვრებ ქვეყნად მაშინაც, როცა
სხეულით ქვეყნად აღარ იქნები!“
სთქვა მოქანდაკემ... მაშინვე მიწა
გადაურია, დასწნა, დაგრიხა
და წუთის უმალ უკვდავ ქანდაკად
გადააქცია უბრალო თიხა
და აფროდიტას სახედ ტაძარში
დასდგა, რომ მისთვის ეცათ თაყვანი
და დიდხანს, დიდხანს იცოცხლებს კიდევ
გაშიშვლებული გეტერას ტანი.
გამოგვიქროლებს ძველი ფიქრები,
ოდნავ შეარხევს ოცნების აკვანს,
არვინ იკითხავს – თუ რას ჩავდივართ,
არვინ იკითხავს – თუ ვის ვცემთ თაყვანს,

ან რომელს ვხედავთ ამ ერთ სახეში
ან რაა ჩვენი ლოცვის საგანი,
წმიდა ტაძარში თვით აფროდიტა
თუ სათაყვანო გეტერას ტანი?

[1914 წლის ივნისამდე]

მესაფლავე

მესაფლავე, შენ ამბობ, რომ ქვეყანაზე ვინც კი კვდება, იმ წუთშივე მისი ჩრდილი ყველა ჩვენგანს ავინყდება? ეჰ, არ მჯერა მე ეგ რალაც... მომაბეზრე კიდეც თავი და შესწყვიტე, თუ ღმერთი გრწამს, ეგ დაცინვა გულსაკლავი. ვარდის თვეა, მაისია, ნორჩ ბალახებს სიო არხევს, ხეებს ყვავილთ თეთრი გუნდი, როგორც თოვლი, ისე აწევს, მზე ნარნარი სხივებს აფრქვევს და სითბოში მთა-ბარს ახვევს, ყვავილებით მოქარგულა არემარე მომხიბლავი. ვერა ხედავ, იმ საფლავეზე როგორ სტირის ობლად ქვრივი? რარიგ შეენის ახალგაზდა ქალს ეგ სევდა ღვთაებრივი! განა გუშინ არ იყო, რომ ამ მოკლულმა დარდით ქალმა ცრემლი ღვარა, როცა სატრფო ცივ სამარეს მიესალმა? დღესაც იგი იმ სამარეს გულმოკლული დაქვითინებს, დღით არ იცის მოსვენება და ღამითაც არ იძინებს. მოვა ხოლმე და დაჯდება ცივ სამარის გაშლილ ქვაზე, დარდით არის გაჟღენთილი მისი უღვთო სილამაზე; თმას გაიშლის, დაემხოზა და ცრემლები სცვივა, სცვივა... სულს მიშფოთებს ეგ ქვითინი, გული მტკივა, გული მტკივა. მაგრამ რა ვქნა? მესაფლავევ, ჩუმად იყავ, უგდე ყური... გესმის? გესმის, როგორ კვნესის დაღლილი და უბედური? „–გავქრე ისე, როგორც ნისლი, როგორც ღამის მოჩვენება, არ მეღირსოს კვალარეულს სიმშვიდე და მოსვენება, შენი სახე გულს კანწავდეს, როგორც ვიყო, სადაც ვიყო, თუ როდისმე არ მახსოვდე... თუ როდისმე დაგივიწყო!“ მესაფლავევ! კიდეც იტყვი, რომ ამ ქვეყნად ვინც კი კვდება, იმ წუთშივე მისი ჩრდილი ყველა ჩვენგანს ავინყდება? აი, თუნდაც, გალაგნისას მესაფლავე აღებს კარებს, ახალგაზრდა ვინმე ვაჟი კიდეც სატრფოს ასამარებს. გულმოკლული ძვირფას კუბოს არ ცილდება, არ შორდება, განა როსმე სხვა ამგვარი სიყვარული მეორდება? უსაზღვროა მისი სევდა, უსაზღვროა მწუხარება და გადმოსჩქეფს გულმოკლულ ვაჟს თვალთგან ცრემლთა მდუღარება. ფიცით ამბობს: „–ოჰ, შეშფოთდეს სამარეში ჩემი ძვლები, არ ათბობდეს ჩემს სამარეს გაზაფხულის მზის სხივები,

გავქრე ისე, როგორც ნისლი, როგორც ღამის მოჩვენება, არ მელიროსო კვალარეულს სიმშვიდე და მოსვენება, შენი სახე გულს ჰკანრავედეს, სადაც ვიყო, როგორც ვიყო, თუ როდისმე არ მახსოვდე, თუ როდისმე დაგივინყო!“
მესაფლავე, კიდევ იტყვი, რომ ამ ქვეყნად ვინც კი კვდება იმ წუთშივე მისი ჩრდილი ყველა ჩვენგანს ავინყდება?

ის ქალი კი, წელან რომ ვთქვი, ისევ მოდის თმაგაშლილი და სამარეს დაუვინყარს თავს ადგება, ვით აჩრდილი. ხელში ვარდის მთელი ბურქი, ჯერ ისევე დაუმტკნარი, მოაქვს, რომ მით დაამშვენოს სამარისა თეთრი ჯვარი. ოჰ, ეს ქალი, ალბად დარდით ყვავილივით ქცნება, ქცნება... სევდას სახე დაუფარავს და სიყვითლე ეპარება. საცოდავი! თვალებსაც კი დასჩნევია უძილობა, ასე ხდება, როცა ღამით მოგონებებს ინვევს გრძნობა; ეხლა? ეხლა კიდევ იტყვი, რომ ამ ქვეყნად ვინც კი კვდება იმ წუთშივე მისი ჩრდილი ყველა ჩვენგანს ავინყდება?

და ის ვაჟიც, გუშინნინ რომ მიაბარა სატრფო საფლავს, არ ცილდება სასაფლაოს სევდიანს და გულმოსაკლავს; სახე თაფლის სანთელს უგავს, სანთელივით დნება, დნება, თავს დასცქერის დაუვინყარს, გლოვის სიტყვას ეუბნება. მის თვალებსაც დასჩნევია ღამის თევა, უძილობა – ასე ხდება, როცა ღამით მოგონებებს ინვევს გრძნობა. მესაფლავე, ეხლაც იტყვი, რომ ამ ქვეყნად ვინც კი კვდება, იმ წუთშივე მისი ჩრდილი ყველა ჩვენგანს ავინყდება?

დღეს იმ ქალმა გულმოკლულ ვაჟს უნებურად მოჰკრა თვალი. გაიფიქრა: „ისიც ჩემებრ სტირის ცრემლებშეუმშრალი. უძიროა კაცის სევდა, უძიროა კაცის გული, რას არ ითმენს სიყვარულის ცხოველ ნათელს მოკლებული“. ასე ამბობს სევდიანი ქალის ცისფერ თვალთა ცქერა, ალბად, ვაჟსაც ამ უსიტყვო ცქერამ გული აუძგერა... ასე იცის თანაგრძნობამ... შენ კი ისე ილიმები, თითქო მართლა იბმებოდეს იმათ შორის ის სიმები, რომლის ძალით ორი გული სამუდამოთ შეერთდება,

ეჰ, არ მჯერა მე ეგ რაღაც... ქვეყნად ეგრე როდი ხდება...
როცა ფიცით აცილებენ მიცვალებულს სამარემდე,
ფიცს არ სტეხენ... ფიცს არ სტეხენ უკანასკნელ ყოფნის დღემდე.
გამიგონე, მესაფლავე, შენ არ იცი კაცის დარდი,
თორემ რაა, ჩემს თქმაზე რომ სულელივით ახარხარდი?
რა ვუყოთ, რომ იმ ვაჟმა ქალს მოუტანა ნორჩი ვარდი
და მწუხარედ წასჩურჩულა: „შემიყვარდი, შემიყვარდი.
ჩვენ ერთი გვაქვს მწუხარება; შევეართოთ სულთან სული...
გამომყევი, ქალო, ცოლად... ძლიერი მაქვს სიყვარული...
მართალია, ის სატრფონი არც შენ, არც მე აღარა გვყავს,
მაგრამ მათი მოგონება ვერ გაარღვევს უხმო საფლავს.
დავივინყოთ ის წარსული, სატირალი, სავალალო
და ახალი შევექმნათ ყოფნა... გამომყევი ცოლად, ქალო!“

დაუცადე, მესაფლავე, თუ რა პასუხს მისცემს ქალი,
შენ გგონია, რაკი ვაჟმა დაივინყა თავის ვალი,
ქალიც ასე მოიქცევა? მე მგონია არა, არა...
განა გუშინ არ იყო, რომ სატრფო მინას მიაბარა?
მკვდრის აჩრდილთან ვინ იცინის, მკვდრის აჩრდილთან ვინ იხუმრებს?
აი, ნახავ აბეზარ ვაჟს რა პასუხით გაისტუმრებს!

მაგრამ ქალი, ღმერთო ჩემო, მორცხვად თავს ხრის და ჩურჩულებს: –
„თანახმა ვარ! ერთადერთი მომავალი მასულდგმულებს...
ჩვენ ერთი გვაქვს მწუხარება, ნუ ვიგონებთ დროს უბედურს,
მე შენი ვარ სამუდამოდ... წამიყვანე, სადაცა გსურს“...

მესაფლავე, ეხლა კი გაქვს ნება, რაც გსურს, კვლავ იგი სთქვა...
სამუდამოდ ასამარებს კაცთა ხსოვნას სამარის ქვა.
აღბად, ქალ-ვაჟს დღეს ერთი აქვს ბინა... ხედავ, გადის ხანი,
არ ნახულობს სასაფლაოს დღეს არცერთი იმათგანი...
საფლავთაგან მტვერს და ბალახს დღეს არავინ არ აცილებს
და მოვლასთან ერთად ფერი წართმევიათ ვარდ-ყვავილებს...
განისვენეთ, განისვენეთ, დავინყებულ არსთა ძვლებო...
თქვენს ყოფნაში არ ერევა ცოცხალთ ფიქრი საარსებო...
განისვენეთ, ძლიერი და უკვდავია თქვენი ძილი...
რაღად უნდათ, რად სჭირიათ თქვენს საფლავებს ვარდ-ყვავილი?

ან რას გარგებთ მოკვდავ კაცთა სამუდამო ცრემლთა ფრქვევა?
ძილთ ველარ გამოგარკვევთ ვერრა ძალა, ვერც შემთხვევა...
ასე ხდება ქვეყანაზე, ყველა ცოცხლობს, ყველა კვდება
და ვაი მას, ვის სიკვდილი სიცოცხლეშივე ავინყდება...

ზარსა სცემენ... იმ ორს, რომელთ დაივინყეს ბედი მწვავე,
იმ ორს ერთად გადავერცხლილ კუბოში სჭედს მესაფლავე...
სჭედს და რალაც მწარე ფიქრზე თან ველურად იღიმება,
იცის, იცის მესაფლავემ, როგორც უნდა... როგორც ხდება...
განისვენეთ, განისვენეთ დავინყებულ არსთა ძვლებო,
თქვენს ყოფნაში მე ბევრი მაქვს მწუხარე ჟამს საოცნებო!

[1912]

პოეზია

შანში

პოემა

ვუძღვნი ძვირფასი მეგობრის
დემონის ხსოვნას

მეგობრულ სალამს გიძღვნი მშვიდად
ბნელ საფლავში მყოფს,
საყვარელ დემონს ჩვენის სულის
დემონად ქცეულს.
შავი ფიქრებით, მწარე ხვედრით
დაღლილს, ავადმყოფს,
რად, რად ამფოთებ ეგრე რისხვით
ჩემს სულს იჭვნეულს?..

I

1

მიჰქრიან დღენი...
და მკაცრი სენი
სულით ობლობის აღარ მშორდება.
ატყდება გული,
როცა წარსული
იმედის სხივი მომაგონდება.
აღარ იტაცებს
გულის ფრთხილ ძაფებს
ეს უნდობელი სამსალა მწვავე.
ზღვას, ზღვას მივმართავ
და იქ დავმარხავ
სევდა-კაემანს... გასწი, მენავე!

2

ხარობს ეთერი –
პირმშვენიერი
ცა ვარსკვლავებით შემოჭედილა.
ოჰ, მთვარე, მთვარე,

სხივმონარნარე,
ისიც ხომ ჩემებრ ობლად შეთენილა.
მზადა ვარ, მის გულს,
ცივ-მინელებულს,
ეს ცივი გულიც დავუმონაო,
აქ კი ზღვა წყნარად,
ტკბილ ფიქრთა გვარად
სთვლემს და მდუმარებს... შენი ვარ, ზღვაო!

3

მიჰქრის ნიავი,
რომ მომხიბლავი
ჰანგი თავდახრილ ყვავილს უმღეროს,
აქ სულთქმას ვბედავ...
ვერად ვერ ვხედავ
ტანჯვა-ნამებას საბედისწეროს.
დეე, სხვა ჟამ-დროს
სულს კვლავ ეწვიოს
მონყენილობა და ფიქრი მწვავე.
დეე, დამწველი
მფლობდეს ნალველი,
ეხლა მე ვსტკბები... გასწი, მენავე!

ასე მღეროდა შუალამისას
ზღვის მოსაუბრე და მოტრფიალე.
მიჰქროდა ნავი... სიმღერას ყრმისას
გულში იკრავდა ზღვა გამჭვირვალე.
თითქო გრძნობდაო, რომ დატანჯული
მასში სახავდა ბედნიერებას,
ქვეყნად ადრევე მოცილებული
სულის სიმშვიდეს და მოსვენებას.
ბევრჯერ, როდესაც ადამიანი
ქვეყნიურ ტრფობის წყურვილს მოიკლავს,
სულთით ობლობა და კაეშანი
ზღვის გულში ტრფობას გამოისახავს;
ბევრჯერ, როდესაც დევნილ-კიცხული
ქვეყნად სიყვარულს ვერ ეღირსება,

განყენებული, მშფოთვარე გული
მხოლოდ ბუნებას შეეთვისება.
მიყვარს ბუნება, მხოლოდ იქ არის
მშვენიერება ხატად შექმნილი.
განდევნილია ჩრდილი სამარის,
მოკვეთილია მონობის ჩრდილი.

II

მაგრამ ეს რაა? შანშეს აკვირვებს
ყრუ და საეჭვო იდუმალეზა.
არსით ძახილი... შორს, ზღვის ნაპირებს
მიმოფენია ღრმა მწუხარება.
ერთი წუთი და მის ნავს ყოველ მხრით
ავაზაკები მიესევინან.
„არ გაუშვათო... დაჰკათ... დაიჭით!“
და დასაჭერად მიიწვიან.
გაშეშდა შანშე... მენავემ კრძალვით
მისკენ დახარა ამაყი თავი:
„რას მიბრძანებო...“ – მაგრამ სიმალით
იქავე გაჩნდა სულთამხუთავი,
შეჯაჭვეს მაგრად... მიჰყავთ, მაგრამ სად?
აი, გამოჩნდა კიდევ კუნძული,
მთვარის სხივებზე ბრგედ და ლამაზად
იდუმალ ხელით შემოქარგული.
შურისძიების და სიბრაზისკენ
გადაიხარა გრძნობის სასწორი.
შანშე აღგზნებდა თვალს კუნძულისკენ
და თრთოდა როგორც გლადიატორი.
„დასცხრი, – მენავემ ნაუჩურჩულა, –
ამაო არი აქ მრისხანება,
რაკი ამგვარად გამოხატულა
ჩვენი ხვედრი და ღვთაების ნება“.

III

გამოცანაა შანშე ყველასთვის,
თავის წარსულზე არაფერს ამბობს;
ტყვე არის, მაგრამ ბატონიც არის,

თავს არვის უხრის... უფლად არვის სცნობს.
 ამაყი თავის ვინაობაზე
 გულჩათხრობილი კრინტსაც არა სძრავს;
 საუბარს მის სულს და მის გრძნობაზე
 ვერვინ ახერხებს, ვერვინ უბედავს.
 ავაზაკების წრფელ ყურადღებას
 უცნაურ ძალით თვისკენ იზიდავს.
 რალაც აერთებს მათ მისწრაფებას,
 რალაც მათ გრძნობას ჯაჭვს სდებს და ხიბლავს.
 კითხვებზე პასუხს აძლევს ნაწყვეტად,
 თუ მეტს კითხავენ, ყურს აღარ უგდებს.
 გულზე რა აწევს ფიქრად და სევდად,
 ვერვინ მიხვდება, ვერვინ გაუგებს.
 ხალხს ეტანება, მაგრამ იქაც კი
 ბუნდოვანია, გასაოცარი,
 ვერც ერთი მკვლელი და ავაზაკი
 ვერ გახდა მისი სწორ-მეგობარი.
 თითქო მეტია ყველაფრისათვის,
 მას არაფერი ქვეყნად არ ატკობს.
 ხალხს ისე უცქერს, თითქო არავის
 არ მიენდობა, ფიქრს არ გაანდობს.
 ძვირად შეხვდებით მხიარულ სახით,
 თავდავინყების ბურუსში ხვეულს.
 ვერ მოატყვილებთ უნდობელ მახით
 შანშეს გულს სასტიკს, მუდამ იჭვნიულს.
 როგორც მანქანა, უცხო ღიმილი
 იმის სახეზე თუ გადაირბენს,
 გულის სიცხოვლე, იმედის ჩრდილი
 ნაღვლიან თვალებს ნათელს ვერ მიჰყვინს.
 თვალთა სიღრმეში, იქ, სადაც ერთი
 მეფობს საფლავი და მწუხარება,
 წყვდიადსვე ებრძვის მეორე ღმერთი
 მკაცრი, სასტიკი იდუმალემა!..

IV

მოხიბლულია მითი ელილი,
 ამური მის გულს ნაზად აწვალებს.

სევდიანია და მოწყენილი,
უიმედობით ძირს ნაბავს თვალებს.
ის ყვავილია, მსუსხავ ჭინჭრებში
ბრგედ და წარმტაცად ამოკვეთილი;
სულ სხვა სხივია ავაზაკებში
ბუნების ჟინი, ტურფა ელილი.
თვალების შუქი – ცის არის ძალა,
თვით გრძნობის სიმებს ეთამაშება,
ვინც მით აღინთო და გაიმსჭვალა,
ის მონა არის, ველარ აღსდგება –
ქვეყნის მძლეველი და მბრძანებელი
თუ სულს ერთ მიზნად დაისახავდა,
მთლად რომ მოევლო ქვეყანა მთელი,
ვფიცავ, უკეთესს ვერვის ნახავდა.
ელილის მამა მეთაურია
ავაზაკების მრისხანე გუნდის,
მუდამ ბრძოლა და სისხლი სწყურია,
მშვიდ ნეტარებას მისთვის გაურბის.
ან რას დაეძებს, თუ ცეცხლის ალი
იმის ასულის გულში ტრიალებს?
მოვაო წამი და ქარიშხალი
ყველას მოგვსრესსო, გაგვატიალებს.

V

სევდიანი და დაფიქრებული
შანშე მზის ჩასვლას თვალს ადევნებდა.
ცის ჰორიზონტი ანითლებული
ზღვისა დასავალს მკრთალ ნათელს ჰფენდა.
მიუახლოვდა ელილი წყნარად,
ფრთხილად უცხოელს შეახო ხელი.
მობრუნდა შანშე და ცეცხლის გვარად
ერთხელ გამოკრთა თვალთგან ნათელი.
უცნაურ ძალამ მთლად დაატყვევა,
„იცი, – ელილიმ მას უთხრა გზნებით, –
ჩემი ცრემლები და ღამის თევა
მარტოდენ ზეცამ იცის სავსებით.
ოჰ, შენ მიყვარხარ... ნუ განრისხდები,

გთხოვ... თანაგრძნობის მომაპყრო თვალი;
ოჰ, გევედრები... შენს მონად ვხდები
თავისუფალი სეიმის ქალი.
დეე, განრისხდეს ჩემზე სეიმი,
თემმა ურცხვობის დამადოს ხუნდი,
არ შეშფოთდება გონება ჩემი,
ტანჯვა ის იყო: მე ვსწუხდი... ვსდუმდი...
მითხარი რამე... სული მიშფოთავს...
მითხარ, სანამდი უნდა ვინვალო?
ძალა არ შემწევს, გრძნობა აღარ მაქვს,
შენს გარდა ვინმე გავითვალთვალო...“
თითქო განცხრომა და აღტაცება
ტკბილ სხივუნახავ გულს კვლავ ენვია.
ერთი წუთი და ელილი სტკბება,
შანშე მხურვალედ გადაეხვია.

VI

როცა ტკბილის და ნაზ გრძნობის ნაცვლად
ადამიანებს ქვა გვიდევს გულში,
ვერარა გვაქცევს ადამიანად,
ამაოდ ვეძებთ ხსნას სიყვარულში.
ნაზ ტუჩებს ვკოცნით... ვეაღერებით...
წუთითაც თითქო არსება სტკბება,
მაგრამ სულის ხსნას ვერ ველირებით,
სუყველაფერი სწრაფად გაჰქრება.
ადრე მობეზრდა შანშეს ელილი,
ადრე სიყვარულს ჩამოსტყდა ფრთები.
სად გაჰქრა, შანშე, ოცნება ტკბილი,
სად გაჰქრენ ღხენა და იმედები?
იგი ისევე უნდობელია,
ჯავრიანია და მონყენილი,
მაგრამ რაც უფრო საკვირველია,
ერთ ღამეს გაჰქრა სადღაც ელილი.
ეძებეს, მაგრამ ვერსად იპოვეს,
გადააჯერეს ძებნით მთა-ბარი,
ვის არ ჰკითხავდნენ... ვის არ მოსთხოვეს,

გაჰქრა ელილი... აღარსად არი.
მშობლებმა კიდეც გამოიტირეს,
სამგლოვიარო ჩაიცვეს შავი.
ცას შესანდობრად მსხვერპლი შესწირეს,
ისევ რბის ხანი დაუღალავი.
ვინ შეამჩნევდა, თუ რა სასტიკად
შანშე კრთოდა და იტანჯებოდა.
მარტო დარბოდა ველად და მინდვრად,
აღარ ჩნდებოდა... იმალებოდა.
არ იტაცებდა ავაზაკების
მისწრაფება და ლტოლვა ახალი:
„უნდა ავიღოთ თემი თათრების,
გავსწყვიტოთ ერთად კაცი და ქალი!“

VII

„ვინ არ იცის, რა სასტიკად
გვემუქრება ულუმ-ხანი,
ძმებო... სევდა მანვეს ფიქრად,
ძლიერი მაქვს კაეშანი,
მოგვდგებიან თათრები და
ამოგვწყვეტენ... ამოგვსრესენ,
თქვენთვის ცუდი მე არ მინდა,
მფარველი ვარ თქვენი ესდენ.
მისთვის ვამბობ: რომ დავასწროთ,
ის სჯობია, გეფიცებით,
დავეცეთ და ავაოხროთ,
დავდნებით და დავინვებით...
ჩვენი ბედი ბრძოლა არის,
სიკვდილია განსვენება.
გამომყევით, ვისაც კაცის
სიცოცხლე არ ენანება“, –
ეუბნებოდა ერთხელ სეიმი
მის ავაზაკებს, განწირულ ჯავართ,
ბრბოს იტაცებდა ბრძოლის ციმციმი, –
„გაგვიძელ, სეიმ, ჩვენც, ჩვენც შენთან ვართ!“

VIII

აფრა აშალეს... ზღვა წყნარად სთვლემდა,
შორს მიფრინავდა ყივილით გედი;
უფრო შორს კიდევ კაცთ მუნ ინვევდა
ახალი სხივი, ახალი ბედი.
იქ უშრეტელი შფოთავს ქარცეცხლი,
იქ კვლავ ისმიან ბრძოლისა ხმები;
ზღვაზეც გაისმა რისხვის აღმძვრელი
ხმა... იმღეროდნენ ავაზაკები:

1

მიჰქის ნავი,
მომხიბლავი
კამარა კრთის
ზღვის სივრცეზე,
ამაყ-ცელქზე
მზის სხივი თრთის!

2

ჩვენ კი მარად
უღალავად
ბრძოლას ვეძებთ
და მით გრძნობას
კვლავ აღდგომას
ვაიმედებთ.

3

სულს მოსწყინდა
სივრცე წმიდა,
ერთფერობა.
ახალ იმედს,
ახალ ტკბილ ბედს
ეძებს გრძნობა.

4

იმ დროს ველით,
როცა ცეცხლით

დაჰკრავს ალი,
ნარიტაცებს
მოკვდავ კაცებს
ქარიშხალი.

5

ვინ უნყს, რამდენს
სისხლს დაადენს
მკაცრი ბრძოლა.
შორს წუხილი,
ტანჯვის ჩრჩილი,
შიში, ძრწოლა...

6

დაგვალონებს,
დაგვამონებს
სევდა წამით
და მოვასწრებთ,
რომ გავაქროთ
ბრძოლის შხამით!

7

წუთი არი
და სიზმარი
ეს ცხოვრება,
როგორც მკრთალი
ცისა რკალი,
ნელ-ნელ ჰქრება.

8

მაგრამ გაჰქრეს
მკაცრ ბრძოლის დღეს
ამაყურად
და ჩვენ მოვკვდეთ
ბრძოლის ველზე
ვაჟკაცურად!

მისწყდა სიმღერა და ავაზაკთა
ურიცხვი გუნდი კლდეს მიეფარა,
ალარსად სჩანდნენ... ნაცვლად ზღვის წყალთა
მკრთალი სიბნელე შემოეპარა.
დაცალიერდა უცებ კუნძული,
ადამიანთა მისწყდა ძახილი;
მხოლოდ აქა-იქ გადაჩადრული
ჯაგებში კრთოდა ქალების ჩრდილი.

IX

„ჩქარა, მენავე! – შანშე ამბობდა, –
მოაცურევი სისწრაფით ნავი...
გული გასკდომას ტანჯვით ლამობდა,
მტანჯავდა ფიქრი სულთამხუთავი.
დრო ჩვენს ხელთ არის... ვერვინ შეგვამჩნევს,
ებლავე ჩუმად მოვსცილდეთ კუნძულს.
ო, რად ცახცახობ... რა ფერი გადევს,
ვერვინ გაგვიგებს ლტოლვას დაფარულს“.
მაგრამ სასტიკად დაშინებული
მენავე გადგა კანკალით განზე;
შეაცვლევინეს ავაზაკთ გული
გამბედაობა-ერთგულეობაზე.
„მაშ, არ მოდიხარ? – შანშემ შეჰყვირა,
– მენავე იდგა გაშეშებული, –
მონავ! სჩანს ურცხვად გადაიბირა
ავაზაკთ რიცხვმა ეგ შენი სული“, –
სთქვა და უბიდან საშინელ რისხვით
ამოაცურა ბასრი ხანჯალი
და წუთის უმალ მჩქეფარე სისხლით
შემოიღება მონა სანყალი.
მკვდარი დაეცა... შანშე ყელში სწვდა
და ზღვის სიღრმისკენ გადაისროლა...
ერთის ნახტომით ის ნავთან გაჩნდა,
კიდე შეაკრთო და აათრთოლა.
საჭე მოზიდა... და ნაპირიდან
ნავი ნაპრალებს გადააცილა,

მოუსო ნიჩაბს... ერთხელ შვა წყლიდან
კუნძულს შეხედა და მიიმალა.

X

რა წარმტაცია თვალუნვდენელი
ზღვის სივრცე შორი განთიადის ჟამს,
როდესაც მთვარე, სხივთა მფრქვეველი,
ლიმილით დასცქერს მომხიბლავ კამკამს.
როცა მსუბუქი, შეტოკებული
ფერს იცვლის წყნარად ვარსკვლავთა კრება
და ცის ბრწყინვალედ მორთული გული
ზღვის შორ ლაჟვარდში უებრად კრთება.
თითქო ჰანგს სძღენიან განთიადისას
შემაერთებელ ფრთაშესხმულ კავშირს
და იქარვებენ ტანჯვას გულისას,
მარხვენ თან მიმსროლ კვნესა-გასაჭირს.
არც ზღვა ნეტარი, არც ცა მორთული
არ ემონება გულისთქმას ვინროს
და საიდუმლოდ ათრთოლვებული
იქ სული ხარობს... მიყვარს ზღვა ამ დროს...

მაშინაც, როცა აღშფოთებული
ტალღა ტალღაზე ჰქუხს და გრიალებს
და ფრთაშესხმულად აგორებული
ნაპირებს წალეკს, გაატიანებს,
როცა ქაფს იყრის და მრისხანებით
ვით ცეცხლის მარცვლებს ჰაერში აბნევს
და ველურ ხმებით, საზარელ ხმებით
შიშში შთაგდებულ მიდამოს არყევს,
როდესაც ანძა ხომალდთ ქარავნის
გადახეული მიმოფრიალებს,
როცა წყლის ქაფი განგაშებს... დაძრნის...
როცა დემონი ცაში ხრიალებს,
თითქო ვერ ითმენს სასტიკ მონობას,
სამარცხვინოს და საბედისწეროს,

და შხამ-ნალველში ილესავს გრძნობას...
ომობს... თავხედობს... მიყვარს ზღვა ამ დროს...

ერთხელ, როდესაც აღტაცებული
გადავსცქეროდი ზღვის ამაყ ტალღებს,
ნავი შევნიშნე, მთლად დამსხვრეული
ძლივსლა იჭერდა დაფლეთილ კალთებს.
მე მომაგონდა ობოლი სული,
ქარიშხლის ცეცხლში ობლად მფრინავი.
დავაკვირდი და მიტოვებული
მაშინვე შანშეს ვიცანი ნავი.

XI

შორს კი, იქ, სადაც მოულოდნელად
შეშფოთდა ერი და ულუმ-ხანი
და კარ-მიდამოს დამწველ-მდაგველად
გადაეფინა სევდის საბანი,
ომობს სეიმი... თვალეში უკრთის
განწირულება და მრისხანება;
ის გამარჯვებას სულაც არ უცდის,
მაგრამ სიცოცხლეს არ ენანება.
აღფრთოვნებულნი მისი სიტყვებით
წინ ისწრაფვიან ავაზაკები;
ვერც ჯართა რიცხვით, ვერც ძლიერებით
ვერას გამხდარან იმათთან მტრები,
ცეცხლის აღმურში ინათლებიან,
ფრთაშესხმულ ძალას ბრძოლით იჩენენ,
სიკვდილს უშიშრად ეგებებიან
და ძღვევის ნათელს მიდამოს ფენენ.

სალამოვდება... აგერ დიდებით
მნათობი მთებში გადაესვენა.
ტკბილმა სიმღერამ ტკბილის იმედით
სეიმის მეზრძოლთ აღუძრა ლხენა.
ესეც მიწყნარდა და მდუმარებამ
სისხლით მოსვრილი მოიცვა არე;

კაშკაში იწყო ვარსკვლავთა კრებამ
და მთას გვირგვინად დაადგა მთვარე.
ხის ძირში სძინავს სეიმს მოქანცულს,

მთვარის ნათელი მის შუბლს ძლივს ხვდება
და არემარეს, ღრმად ძილში შთანთქმულს,
ნელი ნიაფი ეთამაშება.

დროგამოშვებით სადმე ბულბული
დაუსტვენს ნაზად და სევდის ხმაზე,
რომ გამოხატოს ამ ლამის სრული
მშვენიერება და სილამაზე.

დროგამოშვებით ნაკადი წყნარი
ნალველს შესცინებს, ჩაიბუტბუტებს
და ლამის ჩრდილი, გაუგებარი,
მთის ობოლ ყვავილს გულში იხუტებს.

სძინავს მოქანცულს სეიმს და ძილში
სიზმრებსა ხედავს გამარჯვებაზე,
მაგრამ ვინ მოსჩანს, აგერ, ხის ძირში
მძინარ სეიმს რომ წაადგა თავზე?
შეკრთა სეიმი... წამოდგა ზეზე,
უცნაურ ძალ-ქვეშ კრთოდა და თრთოდა,
უცნობს მიაპყრო თვალნი სახეზე
და მრისხანედ სთქვა: „აქ რა გინდოდა?
შანში, შენ ტყვე ხარ!..“ მაგრამ მოსულმა
მსწრაფლ დააფარა ტუჩებზე ხელი:
„ჩუმად... ოჰ, ჩუმად! ვერ შესძლო გულმა,
საალსარებოდ შენთან მოველი,
დამიგდე ყური... ბედკრულს აღარ მაქვს
მშვიდობიანი ცხადი და ძილი,
ეს მოგონება ჩემს გრძნობას სწამლავს,
მე, მე მოვკალი შენი ელილი.
ნუ მკითხავ, რისთვის... მე ასე მსურდა...
და პირველია ელილი განა?
ჩემი ნაზი მზე როცა შეშურდა,
მეც სისხლით მოვრწყე მთელი ქვეყანა“.

მუხლთ მოეკეცა სეიმს... ამაოდ
ხმლისკენ მარჯვენის წაღება სცადა,
გრძნობა დაჰკარგა... მოკვდა საბრალოდ,
წუთი და შანშე აღარსად სჩანდა.
მოულოდნელი უბედურება
მკვეთრად, ძლიერად გამოიხატა:
ავაზაკთ გუნდი, ეს გულქვათ კრება,
დამარცხდა... გაჰქრა... მიმოიფანტა.

მოშორებული ზრახვას ქვეყნიურს,
სიკეთეს, ლხენას, ქება-დიდებას,
შანშე არ ეძებს მშვენებას ციურს,
ის ეძებს მხოლოდ თავდავიწყებას.
კვლავ მღერის, როცა მსხვერპლი ესდენი
დროს სვლასთან ერთად მოაგონდება:
„მიჰქრიან დღენი... და მკაცრი სენი
სულით ობლობის აღარ მშორდება!“

[1910]

მწყემსი

ი. გრიშაშვილს

მეგობარო! შენ გინახავს
მდუმარ ტბაზე ხის ფოთოლი,
ტბა ნანას რომ უმღეროდა,
გამჭვირვალე, როგორც ბროლი?
მთის ნიავემა ხის ფოთოლი
ააცალა ზვირთთა ცემას,
აქ გაშალა და ზედ ლერწმით
სევდით სავსეს ვნერ პოემას.
პოეზიის წმიდა ცრემლი
და ნაყოფი ფიქრთა მცირე,
შენ მოგიძღვენ, მეგობარო...
შეინირე, შეინირე!

|

დასრულდა ღვინო. სიმღერა შესწყდა.
მიდუმდა ზურუნა. დასცხრა ნალარა.
ირგვლივ სიჩუმე მკვდარი გამეფდა,
ბარს ღამემ ჩადრი გადააფარა.
ვარსკვლავთა გუნდი აენთო ცაზე,
ელვარე სხივი მთვარემ მთას სტყორცნა,
ვნებით დააღწა ქალარა თავზე,
ქვეშ დაიხარა და გადაჰკოცნა.
მდუმარე ჩრდილი მთამ ბუმბერაზმა,
როგორც მანტია, ქვეშ მოიფინა
და ყვავილოვან ველზე მთის ნაზმა
ნიავემა ეშხით ჩამოიფრინა.
იქ ახლად აშლილ ნამიან ჯეჯილს
ჯერ ჩაეკონა, მერე ფრთა სტყიცა,
იქ კი, ფერდობზე ფიჭვნარს შეფენილს

სამარადისო ტრფობა შეჰფიცა.
ვიშ, რა ღამეა, ჰაერი მთელი
შეუბოჟნია რალაც ტკბილ ჯადოს,
ამაოდ ცდილობს მხატვარის ხელი,
რომ უკვდავ ხაზით შეაფერადოს.
ამაოდ ცდილობს ოცნება გრძნობის
ამოკვნესებას ღრმად გულში ჩარგულს,
იგი ვერ სწვდება იდუმალობის
სევდიან სახეს, ბინდში დაკარგულს.

მოხუცმა მამამ დღეს საყვარელი
ასული თვისი დააქორწინა,
აამოძრავა კოლხიდა მთელი,
ქორწინების ხმა ქვეყნად მოჰფინა.
თავის სიცოცხლის მანუგეშებლად
მამას ელენე ტყვილა არ სწამდა,
ეთხოვებოდა, დნებოდა ცრემლად,
ლხინი კი დიდი გადაიხადა.
აჰ, ეს რას ნიშნავს? ელენე შეკრთა,
დალალი მხრებზე გადაიყარა,
ძალ-ღონე ველარ შემოიერთა,
გულის ღრმა სევდა ველარ დაჰფარა.
ამობჯენილი შეგუბდა სული,
სალაპარაკო წაერთო ენა,
ამოიკვნესა და გულნასული
ტახტის ფიცრებზე გადაესვენა.

სამი წლის წინად, როცა პირველი
დამწველი ალი ელენემ იგრძნო,
ცის ღმერთი, კოცნის შემომწირველი,
ერთბაშად ჰპოვა და გამოიცნო.
სამის წლის წინად, ერთხელ რომ მთებში
ჩადრმოხურული დასეირნობდა,
გართული იყო რალაც ფიქრებში,
გული იდუმალ ტოკებას გრძნობდა.
სალამო იყო, ცის სივრცე შორი
მზის მდაგველ სხივებს ათამაშებდა

და ცელქ ნაკადის ზვირთთა ამბორი
მიდამოს ციურ ხმებით ავსებდა.
მეორე მხარეს ნაკადულისას
ფიქრმორეული იდგა ყმაწვილი,
ალარ ჰფარავდა სევდას გულისას,
ნაზ ჰანგს მღეროდა მკერდგადახსნილი:
„იმისთვის ვმღერი ცეცხლმოდებულის,
იმისთვის ვტირი ნალვლიან ხმაზე,
რომ მთლად მიმონებს აზვირთებული
შენი შეენება და სილამაზე.
რა გენალვლება, ჩემო ნუგეშო,
ციურ არსებად, ცის ღმერთად მრწამდე?
მზად ვარ უფსკრულში ვნებით ჩავეშო,
ოლონდ მწყალობდე, ოლონდ გიყვარდე!“
კდემამოსილად თვალს ძირს დახრიდა
ელენე, როცა ამ ხმებს ისმენდა
და თეთრი მკერდი, ბროლივით ნმიდა
ნაყარ თმებს მორცხვად გადმოიფენდა.
რად, თვით ელენემ ეს არ იცოდა,
რად უტოკავდა გული ტიალი,
რალაც განგებით სწვავდა, ათრობდა
მთებში ჩურჩული და ხეტიალი.
ხან ნაკადულის პირზე სცხრებოდა,
ხან ცა ჰხიბლავდა გასაოცარი
და ახლო-ახლო ისევ ესმოდა
წრფელი ჩურჩული, სიმღერა წყნარი.

ერთხელ ელენეს მოღლილ-მოქანცულს
მთის ყვავილებში ტკბილად ეძინა,
მშვიდსა და წარმტაც სიზმრებში წასულს
ბაგე შეუერთა და გაეცინა.
და სწორედ ამ დროს აზვირთებული
საყვარელ ბაგეთ იგრძნო შეხება,
გამოელვინა, გული ვნებული
მიმზიდველ ქსელში გადნა-გაება.
ამაყი მწყემსი, მის წინ დახრილი,
ელენეს ტურზე თვის ტურებს სკვნინდა,

ეგრძნო ტრფიალთა ოცნება ფრთხილი,
ოჰ, ღმერთო! რაგვარ ცეცხლით ჰკოცნიდა.
„როგორ მიყვარხარ!“ – ჩასჩურჩულებდა, –
მე შენი ვარო და შენ კი ჩემი,
ფიქრი მარადის გულს მინყლულებდა,
ეხლა კი მათრობს ტკბილი ედემი.
სიმი გულისა მეხმაურება,
თან აღმაგზნებლად და თან ამყოლად,
მეყო დამდაგველ ბედის ყურება,
გემუდარები, გამომყე ცოლად.
მთელი გონება და გარეშემო
ყოველი არსი, მთელი ბუნება,
ცით მოვლენილო, ღვთაებაჲ ჩემო,
ან მხოლოდ შენზე მედუდუნება.
არ შემიძლია ჩამოგეთხოვო,
არ შემიძლია განვსცხრე, დაგტოვო,
ხსნა, მოსვენება ვილას შევთხოვო,
ბედნიერება ვილასთან ვპოვო?
ზვირთთ ნიაღვართან ტალღათ რგოლები
წარმიტაცებენ თან გადამყოლად,
თუ თანამგზავრად არ მეყოლები,
გემუდარები, გამომყე ცოლად“.
„მეც, მეც მიყვარხარ...“ – ამბობს ელენე, –
შენს ტკბილ მალამოდ გამოვისკვნები,
თან წამიყოლე... მკერდს მიმისვენე,
შენთან მოვკვდები... შენი ვიქნები!“

ასე ამბობდა, მაგრამ მამამ კი
ერთ მდიდარ კაცზე დააქორწინა,
მისცა, როგორც ცეცხლს მშვიდი ზვარაკი,
ქორწინების ხმა ქვეყნად მოჰფინა.
ოცნებიანი დაჰქროდა სევდა,
სიმღერა შესწყდა... დასრულდა ლხინი,
ირგვლივ სიჩუმე მკვდარი გამეფდა,
მხოლოდ ნიავის ისმის სისინი.
„ვინც მიყვარს, იგი ჩემთან არ არის, –
ფიქრობს ელენე, – რაა განგება...“

განშორებისა ნისლი დაგვხარის,
მაგრამ მე მაინც ის მეყვარება.
ჩემო ნუგეშო, როდესაც ქმარი
გადასცილდება მშობლიურ კარებს,
ჩემსკენ ისწრაფე... გული ქვა არი,
მას, ვინც არ უყვარს, ვერ შეიყვარებს”.

II

გაჰყვა ელენე... გაჰყვა უცხო ქმარს
და სიყვარულის დღეებს გაფრენილს
მოიგონებდა, როგორც მკრთალ სიზმარს,
დასატანჯავად ქალისთვის შთენილს.
მორთულ დარბაზში, როგორც აჩრდილი
შენუხებული, დაეხეტება,
ოცნებათ გუნდი ჩადრგადახდილი
იმის თვალთა წინ ჰკვდება და ჰკვდება.
ჰკვდება, ვით სანთლის შუქი მთრთოლვარე
ლამის ნყვდიადში უცებ გამკრთალი
და ისე კი, რომ განცხრომის მხარეს
შესახედავად ვერ მისწვდა თვალი.
ზიზღს უნთებს გულში ალერსი ქმარის,
არ იცის, რა ჰქმნას, იცის მხოლოდ ის,
რომ ნეტარება მისთვის არ არის,
ბედნიერება არ არის მისთვის.
მაგრამ შვილიც ჰყავს და ის უქარვებს
გულს შემონოლილ სევდას და დარდება,
მას არრა ართობს... ის უყურებს სხვებს,
ფიქრი კი შორს, შორს მიანავარდება
იქ, სადაც გული ობლად დასტოვა,
იქ, სადაც ვნება დაასადგურა,
სადაც ხიბლავდა ოცნებათ გროვა,
სადაც მწველ ტრფობის ცრემლი დასწურა!
რა იქნებოდა სიცოცხლე ჩემთვის,
რომ შენ არ მყავდე, უმანკო, წმინდა,
მკერდზე იკრავდა თავის პირმშო შვილს
და მხურვალეების ცრემლით ჰკოცნიდა.
„ოჰ... დედა, დედა, იქ ვილაცა სდგას, –

ბუტბუტებს ბავშვი, – შეხედე, დედა...
 მე მეშინია, ვაი, თუ შთანმთქას“...
 „დამშვიდდი... ნისლი სცურავს ტყეზედა“.
 „ოჰ, არა, არა, ვერ ვხედავ განა,
 ის ჩვენკენ მოდის... მოდის, მოჰფრინავს“...
 „ეგ ნისლი მთიდან გადმოექანა,
 ეგ ხომ იმისი თეთრი ფრთა ბრწყინავს“.
 „დედილო, იგი გეძახის! გესმის?“
 „მესმის... დაიცა, მე მივსცემ პასუხს“.
 და ჰა, გაისმა ძალა იმის ხმის,
 თითქო ვიღაცა ტყის სიღრმეში სწუხს...
 „სალამი, მწყემსო... ოჰ, მე შენ გიცან“...
 „მიცან, ელენე? არაფერს მეტყვი?“
 „ოჰ, გეტყვი, გეტყვი! რაც სურთ, ისა სთქვან,
 შენს რჩევა-სურვილს წამლად დავედვი...
 მოვრთე ოთახი ნორჩ ყვავილებით,
 სამოთხესა ჰგავს საწოლი მთელი,
 თვით ჰაერს ირგვლივ შურით და ვნებით
 დამათრობლად ხდის ნელსაცხებელი.
 ფარდაგად შლილა ყვავილთა გუნდი,
 ვარდ-ზამბახებით უკეთ ვინ მორთავს?
 სატრფოვ, გამოსწი! მოდი, მობრუნდი,
 გული მიღელავს, სული მიშფოთავს.
 გამოსწი ჩქარა... შორს არი ქმარი,
 სასიყვარულოდ გაშალე ფრთები...
 რა გენაღვლება ერთი, მითხარი?
 განთიადამდე შენი ვიქნები!“
 ასე ეძახდა შუალამისას
 ელენე მიჯნურს და ვნებით თრთოდა,
 მოაჯირს ეყრდნო და სახეს მისას
 მკრთალი მთოვარე თავს დანათოდა.
 ვით ავი სულის მოისმა მოთქმა,
 ეს ეზოს ფრთხილი გაილო კარი,
 ისევ მიჰკეტეს და ვით წყაროს ხმა,
 აჰა, ჩურჩულიც ისმის ნეტარი:
 „შენს თვალთა სხივქვეშ დამონებული,
 ვდგევარ, ლამაზო... ეგ შენი სახე

მინდვრის ვარდია, რომელშიც კრული
სევდა სიღრმეში ჩავკალ-ჩავმარხე...
ვითარცა ყვავილს გაზაფხულისას,
მსურს, რომ დავაკვდე ვარდისფერ ტუჩებს,
წმიდაა შენი ტრფობა და იმას
ყოფნის შხამ-გესლი ვერ გააფუჭებს.
შორს გადააგდე თვალ-მარგალიტი,
მოიხსენ ოქრო... ნუ შემომჩივი,
უფრო ძვირფასი ხარ ჩემი გვრიტი
უამისოთა, ვით ცისკრის სხივი“.
„ჩუ, ფეხის ხმა... ხედავ, რა შავად
მოსჩანს აჩრდილი, მკვეთრი, ძლიერი?“
„დამშვიდდი, ქალო! ეგ სალოცავად
შორით ზარსა სცემს მონასტრის ბერი.
რისთვის გაფითრდი? კოცნამ წყეული
დააცხროს სულის მძლეველი ვნება,
უარს ნუ მეტყვი, თორემ ეს გული
დადნება, სატრფოვ! ცრემლად დადნება.
კმარა... მწყურია ცა თანაგრძნობის
ვპოვო მაგ მკერდზე, მაგ ნეტარ ცეცხლში,
დეე, სირცხვილი პირველის ტრფობის
დასცხრეს, გაჰქარდეს დამწველ ალერსში“.

მისწყდა ჩურჩული... მუქი კამარა
ბინდად დაჰკვროდა ნაზ სახეს ცისას,
ჩაჰქრენ სანთლები ყველგან... არარა
არღვევდა სევდას შუალამისას.
სოფელი ნისლში გამოხვეული
ღრმა ძილმა შთანთქა... ღრმა ძილს მიეცა.
სდუმდა მიდამო... რულმორეული,
ყრუ იყო მინა... ყრუ იყო ზეცა.
სდუმდა მიდამო განცვიფრებული
და როცა ცისკრის პირველმა სხივმა
ააელვარა შუქთა კრებული
და დილის ნამი ააციმციმა,
მწყემსი ლტოლვილი გამოჩნდა გზაზე,
მონყვეტილ ფოთლის მსგავსად რომ თრთოდა,

ქალს გაურბოდა და სილამაზე,
მის ხელში მკვდარი, წინ ეხატვოდა.
მაგრამ ელენე... ელენე ამ დროს
საშინელ ცოდვით მოღლილ სულსა ჰგავს.
ის აღარ სცდილობს სევდა დააცხროს,
ის აღარ ელის მომხიბლავ ამბავს.
ზის მარტოდმარტო... ვით მძიმე ტყვია
თავს დასტრიალებს ნისლი სულისა,
შუბლზე უღმობელ დაღად ატყვია
მწარე აჩრდილი სინანულისა.
სწუხს, რომ ეს ღამე შეჩვენებული
ეგრე სწრაფად და მალე წავიდა,
ღამე, ღალატით ჩირქმოცხებული,
ღამე, თვით ესრე უმანკო, წმიდა.
აჰ, რარიგ სურდა... აჰ... რარიგ სწადდა,
დიდხანს გაშლოდა ეგ ღამე მწარე,
მაგრამ ჰა, მზემაც ამოანათა
და მიწას სტყორცნა სხივი მგზნებარე.
გარს იცქირება ნამუსახდილი,
სევდა-ნაღველი გულს ჰკბენს, აჩრდილებს
და ბნელ იატაკს ძირს თავდახრილი
დასჩერებია, თვალს არ აცილებს.
განა დააცხრობს ოცნება ფრთხილი
ნამუსახდილის საშინელ წუთებს?
ქალს იქავე ჰყავს პირმშო ყმანვილი,
ყმანვილს ის სწამლავს და ის ამტუტებს,
რომ დედა, როგორც უნინ, იმგვარად
არ ჰკოცნის იმის სახეს და როცა
დედის საწოლთან მივიდა წყნარად,
მშობლის მოშხამულ ლოყას აკოცა.
რარიგ იწვევდა ეს კოცნა დედის
ფიქრს, შვილის ტუჩზე დასანაფებლად,
მაგრამ ღალატი ოჯახის და ქმრის
მის გულს ცეცხლივით მოედო მწველად.
იქ, იმ საწოლთან, სადაც გამოხსნა
ვნებათა ღელვა, ჩვეული სევდა,
შვილის უმანკო ტუჩებზე კოცნა

აღარ შეეძლო, ველარ გაჰბედა.
 სურდა ეს გზნება და ტოკვა მწარე
 გამთბარ სიტყვებში გადმოეფრქვია,
 მაგრამ ვერ შესძლო და ხმა მთრთოლვარე
 ტუჩზე დააღწა ისე, ვით ტყვია.
 ნაცვლად გულიდან აღმოხეთქილი
 ოხვრა, მსახველი მწველ გასაჭირზე,
 მოისმა... ასე ოხრავს ჯეჯილი
 შემოდგომისას, სამარის პირზე.
 „გამშორდი... ნადი... რა გსურს ჩემგან შენ?“ –
 უმნე სირცხვილით, უცნაურ შიშით
 ხელი ჰკრა ყმანვილს და კარებისკენ
 ის გაექანა სწრაფი ნაბიჯით.
 მაგრამ ვერ შესძლო კართ გადარება,
 ძალმილეული, სუსტი, დაღლილი
 იქვე დაეცა, ვით ქანდაკება
 საფეხურიდან გადმოვარდნილი.
 და სწორედ ამ დროს კარი გაიღო,
 ქმარი მოვიდა... ქალს თვალი მოჰკრა...
 „ელენე, ბავშვო... მითხარ, რა იყო?“
 ქალმა კი მწარედ ამოიოხრა.
 „ელენე... ღმერთო... არარა არი
 შენი პასუხი... მაშ, მრისხავს ზეცა?“
 მიხვდა ყველაფერს საბრალო ქმარი
 და უნუგეშოდ მუხლთ მოეკეცა.
 „ელენე... იცი, შენ მაგალითით
 მყუდროებისას აჩრდილებ კანდლებს.
 საჩვენებელი გაჰხდები თითით,
 მალე შენ ხალხი გაგასამართლებს“.

III

„დიდება! მითხარ რამე ზღაპარი.
 რა ვქნა, რომ გულში სევდა არ ჰქრება?
 ახლო დამიჯექ, მიხურე კარი“...
 „დაჩუმდი ერთი, რა მეზღაპრება“.
 „დიდება, მითხარ... მითხარ ზღაპარი“.
 „ოჰ, დაიძინე! დასცხრე იქნება,

გული ისე მაქვს, ვით ლოდი მკვდარი“.
„რა ვქნა, დიდედა, არ მეძინება.
მაგრამ შენ შფოთავ და რა განუხებს,
რისთვის არ მეტყვი? რისთვის არ ამბობ?“
„ბავშვო, საცაა ზარი დაჰქუხებს,
იქნებ გავიგო. დასცხრი. ნუ ლაყბობ“.
განცვიფრებული კვლავ მიაცქერდა
ბავშვი დაღვრემილ მოხუცის სახეს,
რა უცნაურად გული აძგერდა,
დაჩუმდა... მწარე ფიქრთა გაჩარხეს.
არ ეძინება, რადგან გრძნეული
თვალეში სხივს სცემს მაისის მთვარე.
სდუმს არემარე... ქანცმილეული...
სიზმარს დაეძებს კორდი მთვლემარე.
მთის ნეტარ ამბავს ჩურჩულებს ნელი
და უზრუნველი სიო კოლხიდის,
ბაღს ავსებს ნაზი ყვავილთ სურნელი
და ფიქრი ისევ მოდის და მიდის.
სდგას აკაცია... და სიზმრებშია
გარინდებული მისი სხეული,
ფიქრი იმისი მალალ მთებშია,
ფიქრი წყნარი და ფრთაანეული.
არ ეძინება, რადგან გრძნეული
გარს ახვევია მაისის ღამე,
დიდედაც ფიქრთა ზღვაში ხვეული
სდგას გარინდებით, როგორც მონამე.
შუალამეა... ბავშვს კვლავ არ სძინავს,
მისჩერებია ცისა ვარსკვლავებს,
ფიქრი სადღაცა მიჰქრის, მიფრინავს,
ფიქრი რაღაცას უვალავებს.
და უცებ ფიქრით მოცულ ჰაერში
ზარმა გრიალით დაიგუგუნა,
შეკრთა დიდედა და, როგორც მტვერში
გასვრილმა მწერმა, თავი დაჰლუნა,
შემდეგ ნამოხტა და გაექანა,
სიდანაც მკვეთრი მოესმა ზარი
და ამ დროს თითქო მთელი ქვეყანა

იყო საშინლად გასაოცარი.
ბავშვიც წამოხტა და დაედევნა
დიდდას... ჩიტის ფრთებით მიფრინავს,
ვერ დაენია. ამოდ ევნო.
ნეტარი ცა კი ბრწყინავს და ბრწყინავს.
ცა სიყვარულით განათებული
ლამის სიმშვიდით სოფელს აკვდება,
მაგრამ ვინ არის მთლად ანთებული,
სოფლის გზაზე რომ მიინაკვთება?
ვით ჯეირანი ირხევა... სხლტება,
შიშით აქა-იქ თვალებს აფეთებს,
თითქო რალაცას ემუდარება
ირგვლივ დარაჯად აყუდებულ მთებს.
ნიავი უშლის მხრებზე ნაყარ თმას,
კაბა ლამაზად თეძოებს ახვევს
და შემდეგ, თითქო თავისივე ხმას,
ისე მოჰყვება ღრმად ჩაყოლილ ხევს.
ნიავი იბრძვის, თუ რისთვის არი
ეგრე წარმტაცი მიმავლის მკერდი
და რად ელვარებს მხრებზე ნაყარი
ხშირი დალალი, როგორც ხავერდი?
განცვიფრებული თვალს მიაყოლებს
მთვარე ობოლი და ვარსკვლავთ გუნდი,
თითქო ყოველ მის ფეხზე აჟრჟოლებს:
„საით მიდიხარ, საით? დაბრუნდი!“
მაგრამ ის მაინც არ უგდება ყურს მათ,
შიშით მიდის და ნუკრივით კრთება,
მიდის და ტუჩთა ნაპრალებს ჩუმად
მხურვალე ლოცვა ეფარფატება:
„ღმერთო, შენ იცი სიმართლე ჩემი,
შენ გესმის ფიქრი გულის მრხეველი,
შენ დამიმკვიდრე ტკბილი ედემი,
შენვე წამართვი სასუფეველი.
და შენვე გქონდეს ეს ჩემი სული,
ჩემი სხეული ვნებად განვდილი...
დღემდის, უფალო, წმინდათ დაცული,
დღეს კი შეცდომით ნამუსახდილი!“

და აჰა, ესმის კიდეც მდინარის
გაცხარებული და ყრუ ძახილი.
მაგრამ დაიცა. ჩუ, ეგ ვინ არის,
მისკენ რომ მოაქვს ნაბიჯი ფრთხილი?
„მამავ!“ – შეჰყვირა უეცრად ქალმა, –
მითხარ, რას დამდევე, რა გსურსო ჩემგან?!“
„დაიცა, შვილო! აბა, სანყალმა
ვით მოვითმინო, ცუდი რაც რომ სთქვან.
ხედავ ჩემს სხეულს... როგორ ცახცახებს,
მას შველა უნდა... მოვლა... პატრონი...“
„მამავ, უფალი ხელს არ აგაღებს!“
„ეჰ, სად აიტანს მოხუცის გონი
ერთადერთ შვილის საშინელ სიკვდილს?“
(ხელს ავლებს მამა
და გულზე იკრავს ნამუსახდილ შვილს).
„მამავ, მამილო!“ – ქვითინებს ქალი, –
ხედავ, ნუგეშის დამეხშო კარი,
რა ვქნა, რომ ასე დავძრნი მაშვრალი,
რა ვქნა, ამიხსენ, რა ვქნა, მითხარი.
ირგვლივ ქვებს მარტყემენ... ნამუსახდილის
სახელით მნათლავს ირგვლივ მთა-ბარი,
წამართვეს წმინდა ალერსი შვილის,
თმებით დამათრევეს შეშლილი ქმარი“.
„არა უშავს რა... შენ გაგამართლებს
ხალხი, პატივს სცემს ჩემსა ჭალარას“.
„არ მაქვს იმედი, მხოლოდლა ტალღებს
მივსცემ სიცოცხლის დაძირულ ზარას.
იქ გავიქცევი, სიკვდილის ბინდი
იქ დამიქროლებს ნუგეშის მწვევი“...
„საითკენ გსურდეს, გასნი, გაფრინდი,
ღმერთს, ზეციერ ღმერთს სად გაექცევი?“
„მამავ! – ქვითინებს ისევე ქალი, –
არსით არა სჩანს ნუგეშის კარი,
რა ვქნა, რომ ასე დავძრნი მაშვრალი,
რა ვქნა, ამიხსენ, რა ვქნა, მითხარი“.
აი, გამოჩნდა კიდეც ტაძარი,
ხალხი ფუსფუსებს, ხალხი ირევა,

ხმაურობაა გულშესაზარი,
კაცი კაცზე ზის, არ არის ტევა.
ელენეს ქმარი აქა-იქ დარბის,
გლოვით, ქვითინით ვილაცას ეძებს,
ხან მისუსტდება ძალა იმის ხმის
და უნუგეშოდ ამოიკვნესებს.
მაშინ ის სუნთქვა რაღაც იდუმალს,
სულიერ ტანჯვას გარშემო ივლებს,
ხან კი მოიკრებს ისევ ისე ძალს
და ხალხს შეკრებილს მკაცრად დაჰკივლებს:
„ხალხო! იმედის შუქი წამერთო,
წამერთო სხივი ნუგეშის მფენი,
რა დავაშავე, ოჰ, ღმერთო, ღმერთო!
გაასამართლეთ ჩემი შემრცხვენი.
ღმერთი არა გწამთ? ხედავთ ჩემს თვალებს,
რომ ჩემს დამლახვრელს ხელი არ ახლოთ?“
და ხალხიც ერთხმად ტოკავს, გრიალებს –
„გავასამართლოთ, გავასამართლოთ!“
„სჯობს ვაპატიოთ, – ამბობს ვილაცა;
„ოჰ, რაებს ბოდავს ვილაც მოცლილი,
ეშმაკის იყო და მოიტაცა,
შეცდომით ქვეყნად გადმოტყორცნილი“,
ამბობს მეორე და მას ბანს აძლევს
ხალხის ხმა ტალღად ამოხეთქილი.
„არა, ჩვენ ისე ვერავინ დაგვძლევს,
რომ ავურიოთ ბოროტ-კეთილი.
– „მაშ, აი, აქ ვარ, გამასამართლეთ,
მიყავით, რაც გსურთ, ერთია ჩემთვის.
ყოფნა აღარ მსურს, რაც უნდა აღსდგეთ
ჩემზე, ეს სული მაინც ცას ელტვის.“
და ყველამ იცნო ელენეს ხმები,
იცნო და ზიზღით აევსო გული:
„სიკვდილი მაგას... აიღეთ ქვები,
მოჰკალით, მოსპეთ, შეჩვენებულნი!“
უცებ მოისმა ხრიალ-გრიალი,
ქვა ქვაზე მიდის გამალებული
და ხალხი რაღაც შავ ფიქრით მთვრალი

უცებ შეჩერდა აზვირთებული.
 ჯერ კიდევ ისმის კვნესა სიჩუმის,
 ყორედ მიყრილან ერთ ადგილს ქვეები
 და თითქო შავის ნალველით იძვრის
 იქ ანგელოზი სულისმომღები.
 „ოჰ, სასამართლო! ხალხის ბრმა ძალამ
 როგორ დაგთრგუნა... სადა გაქვს ბინა?“ –
 ამოიკვნესა საბრალო მამამ
 და ყრუდ, მწუხარედ ჩაიქვითინა.
 მან იგრძნო მწარე ფიქრები ბრბოსი,
 მან იგრძნო ხალხის შავბნელი სევდა
 და ისიც იგრძნო, რომ ანგელოზი
 ცოდვილ სულს სადღაც მიაქანებდა.
 „ელენე... ლელი... ნუთუ არ სჯობდა,
 სამარადისოდ ქვეყნად არ მეშვა?“
 ... ბრბო უსამართლო განაჩენს გრძნობდა,
 ბრბო უსამართლო ქვევით დაეშვა.
 სდგას მამა, როგორც ქვის ქანდაკება,
 არ იძვრის... სუნთქვა ველარ გაჰბედა.
 უცებ მოისმა, როგორც განგება,
 ბავშვის ქვითინი: „ოჰ, დედა, დედა!
 სადა ხარ, სადა, მე გეძებ მარად“...
 მაგრამ დაავლო უცებ ხელი მხარს
 და ეუბნება დიდება წყნარად:
 „ნამოდი, ბავშვო! მე გეტყვი ზღაპარს,
 ზღაპარს იმაზე, თუ როგორ სდევდა
 კაცთ არსებობას ცოდვა გრძნეული.
 იყო. რა იყო... სცხოვრობდა სევდა
 ირგვლივ ფიქრებით შემოხვეული“...
 მაგრამ ყმანვილი არ ისმენს მის ხმებს,
 არ შეუძლია, ბევრჯელა სცადა...
 „იყო...“ და მოჰყვა უსაზღვრო ზღაპრებს
 ძველი ქართველი შეჰერაზადა.
 „სად არის დედა?“ – კითხულობს ბავშვი.
 „დაიცა, კარგად დამიგდე ყური“.
 „მე დედასთან მსურს ეხლა თამაში“.
 „შორს გადაჰკარგეს დედა უძლური...

უსამართლონი... არ შეგიბრალებს
ჯერ ისევ ნორჩი და უსუსური.
გულში დაგუბულს, ნაღველში ნაღესს
ზღაპარს მოვჰყვები, დამიგდე ყური!“

IV

აღღვებული ჩამოვჯექ ქვაზე,
შავმა ფიქრებმა შთანთქქეს მაშვრალი,
იქ კი, სახლისკენ მიმავალ გზაზე
ზღაპარს ამბობდა მოხუცი ქალი.
„იყო...“ მაგრამ აქ შევკრთი უეცრად,
გვერდით მომიჯდა უცხო ვილაცა,
იმისმა სახის შეხედვამ ცეცხლად
ჟრჟოლით ამიღო და ამიტაცა.
„ვინა ხარ?“ – ვკითხე და თვით ჩემი ხმა
შიშით გავიღე, თითქო ვქურდობდი.
„მე? ვერ მიცანი? მსურს აქ შენთან თქმა
ყველა იმისი, თუ რასაც ვგრძნობდი“.
„ახ, შენ მწყემსი ხარ, გიცან, გიცანი.
გულის ტკივილი მე მესმის შენი“.
„არა, სულ სხვაა ჩემი მიზანი,
მე არც მწყემსი ვარ, გრწამდეს, იგრძენი.
ელენე მოჰკლეს და მსურს, მხოლოდ შენ
გამოგიმჟღავნო მისი ამბავი“.
„ახ, კარგად ვიცი, მეორედ მოჰკვლენ
იმავ სიყვარულს... დაუნახავი
ცეცხლი გააქრობს ხსოვნას იმისას...
რისთვის სცოცხლობდა, ან ელტვოდა რას?
პირველი იყო ეგ სიყვარული?“
„არა, მეორე. პირველი სრული
სულ არ ყოფილა... ის სევდიანად
მე მაშუქებდა, თვით არ ვიცი რად,
ფიქრში მახრჩობდა ტანჯვათა ხევი“.
„მე ყურს დაგიგდე. აბა, მოჰყევი.
ნურას დაჰფარავ, მე ვხედავ, რომ შენ
ბევრჯერ გიგრძენია ტანჯვათა ზვავი,
მაგ შენს სახეზე, მითხარ, ამისხენ,

ზიზლი რად სცურავს დაუფარავი?“
მოსული შეჰკრთა და უეცრად მეც
რალაც უცნობი აღმენტო გრძნობა.
„დავჰკარგე რწმენა, იმედი, სიმხნეც, –
ასე დაიწყო თავის მოთხრობა, –
ეჰ, ნულარ გიკვირს, რომ გრძნობის მკვდარის
გარს მახვევია ბნელი სუდარი,
ვერსად ვერ ვპოვე შვების ნექტარი,
ვერსად ვერ ვპოვე ნავთსაყუდარი,
მიჩვენე მხარე, სად არ ვყოფილვარ,
მითხარი რამე, რა არ მსმენია,
მაგრამ შემხედე ეხლა, ოჰ, ვინ ვარ,
ან წარსულის რამ თუ შემრჩენია.
ბავშვი ვიყავი, მაგრამ ვიცოდი,
რას დაეძებდა მთებში მანფრედი,
მეც მასთან ერთად ვკრთოდი და ვთრთოდი,
მეც მასთან ერთად ვფრენდი და ვფრენდი.
ვიცნობდი ფაუსტს. ისიც ვიცოდი,
რად შეეჩვია მკაცრ მეფისტოფელს,
გატაცებული სოფელს განვმორდი,
გატაცებული განვმორდი სოფელს.
ეჰ, ჩემო კარგო, ხსოვნას თან დააქვს
დამჭკნართა გრძნობათ ნაზი სურნელი,
განუკურნელი სევდა თან ახლავს,
სევდა თან ახლავს განუკურნელი.
ოჰ, ჩემო კარგო, ბევრჯერ, მრავალჯერ
მომაგონდება დრო სანეტარო,
როცა მეტყოდნენ: რა მშვენივრად სწერ!
როცა მეტყოდნენ: უკვდავი ხარო.
ხელოვნების წინ წმინდა ცრემლს ვღვრიდი,
რალაც უცნაურს ვგრძნობდი სიამეს,
მრწამდა, დიდებულ რასმეს შევქმნიდი,
მჯეროდა, უკვდავს შევქმნიდი რამეს.
მაგრამ დაიხრწნა ნეტარი ქსელი,
ჩემთა ოცნებათ მე რომ შიგ ვხვევდი,
თურმე უბრალო იყო სანთელი,
ტიტანიურ აღს მე რომ ვარქმევდი.

ეჰ, ჩემო კარგო, ხსოვნას თან დააქვს
დამჭკნართა გრძნობათ ნაზი სურნელი,
განუკურნელი სევდა თან ახლავს,
სევდა თან ახლავს განუკურნელი.
მომიკვდა მამა. ზედ დავაფარე
მონყენილობის უძრავი ლოდი,
არავინ მყავდა მე იმის გარე,
ქვეყნად რომ ვისმეს შევთვისებოდი.
მარტოობის შვილს ბევრჯერ მინახავს
სევდის აჩრდილი დამამხობელი.
მაშინ კარგად ვგრძნობ, რომ არავინ მყავს,
რომ თავის გერად მიცნობს სოფელი.
შავის ფიქრებით გატაცებული
მივადექ ერთხელ ტურფად შემკულ ბაღს,
მთვარე ფერმკრთალი, ფერდაკლებული
ვერცხლის სხივებით მოსავდა ბალახს.
უხილავ ხელით ჩარიგებული
მორცხვად თრთოლავდა ვარსკვლავთა მწკრივი,
ქვეყნად კი იყო გამეფებული
სიმშვიდე წყნარი და ღვთაებრივი.
ყვავილთა სუნი ეშხით დნებოდა,
მზის უნახავი იხსნიდა ღილებს
და ნაზი ძილი ეპარებოდა
ქვევით თავდახრილ ხეს და ხეხილებს.
ბალი მდუმარე, გარინდებული
მთლად შეებოჭა ვნებათა ჯაღოს.
ლამე მირხევდა, ლამე გრძნეული
ფიქრს უკვდავს, მარტივს და სამარადოს,
რომ სიყვარული არის მოკვდავთა
ძალა აღმგზნები და შემაერთი,
რომ სიყვარული არის აქ კაცთა
მსაზრდოებელი ძლიერი ღმერთი.
მე კი სიყვარულს ვერ მივსწდომოდი,
მე ჯერ არავინ არ მყვარებოდა,
ლამე კი თრთოდა და მეც თან ვთრთოდი,
სიმშვიდე გრძნობას ეკარგებოდა.
და სწორედ ამ დროს მე დავინახე

შადრევნის იქით ქალის აჩრდილი,
საესე და ნაზი შეენოდა სახე,
იდგა მაღალი, ჩადრგადახდილი.
შადრევნის სრიალს გადასცქეროდა
და გულდამთუთქველ სევდით მღეროდა:

ცელქი ნაკადი
ნორჩ ყვავილს მკერდს ბანს,
ჰკრებს ცის ლაჟვარდი
ფიქრთა შადრევანს.
ორნი ვართ ველად
ხის ქვეშ დამსხდარი
და მიმზიდველად
გვცემს ვნების ქარი.

ოდეს სიო მთის
არხევს შენს დალალს,
სთქვი, სევდა რისთვის
დაგციმციმებს თვალს?
სცოცხლობ და სხვებში
ვერ ვპოვებ შენს ცალს,
მოჰკვდები, მკერდში
ჩავიგებ ხანჯალს!

მტანჯავდა სევდა
დამწველ-მდაგველი,
ნალველი მღევდა,
მნარე ნალველი.
ან ამოგვიღონ
გრძნობა თანდათან,
რაც სურთ, ის გვიყონ,
რაც სურთ, ისა სთქვან!

იგი დადუმდა: ნკრიალა ხმაში
ჩაჰკვდა სიმღერა გასაოცარი,
ნიავმაც უცებ იწყო თამაში,
უცებ ატოკდა ბუნების ქნარი.

ატოკდა გულიც. ატოკდა ვნება,
მაგრამ არ დასცხრა ნალველი მწვავე,
ატოკდა ნაზი სევდის ოცნება,
ერთხელ სადღაც რომ დავასაფლავე:
შორს, ჰორიზონტზე შუქთ გუნდი გაჰქრა,
განთიადისა ოცნებამ დაჰკრა.
მე გავიფიქრე, რომ ეს შემთხვევაც
მალე გადივლის, ვით ტალღა მწვანე
და მე გავჰყვები ჩემს მონყენილ გზას,
ვით ზღვის უდაბნოს – მეთაქვანე.
და გავიფიქრე: ოჰ, ზენაარო,
რისთვის ატოკებ ჩემს სულს დანახუთს?
დაე, ობლად და მარტო ვიარო,
არ დავუტევებ შემთხვევას ამ წუთს.
სული შფოთავდა... გავექანე, თან
მივუახლოვდი ასულს... იქ თავს ვსდებ
და წყნარად ვუთხარ: რაც სურთ, ისა სთქვან,
მე შენ მიყვარხარ, მე შენ გალმერთებ.
იგი კი იდგა, როგორც ფრინველი
ასპიტის ცქერით გარინდებული,
ვერ მოვითმინე და ზვირთი ცხელი
ძირს გადმოინთხა ცეცხლად ნთებული.
მსურდა წარსულის შავ სიცოცხლისთვის
ამ ნეტარ წუთში გზა დამელოცნა
და გაგიჟებით, არ ვიცი რისთვის,
ქალს ვუწყე კოცნა... მხურვალე კოცნა.
ლიმილი მწველი და დამცინველი
სადღაც შევნიშნე ცეცხლად გზნებული,
ის კი კვლავ იდგა, როგორც ფრინველი
ასპიტის ცქერით გარინდებული.
თენდება. „მითხარ, სიდან მოსულხარ, –
მკითხავდა ქალი, – ვინ ხარ, საიდან?“
მე კი ვჩურჩულებ: „ქალო, ნუ სწუხხარ.
ვერ გეტყვი, ვერა... რაც სურთ, ისა სთქვან“.
„როგორ? ვერ მეთყვი? მამ, როგორ ბედავ
უცნობს მომვარდე. რა ჰქენი, ვაჰმე“...
„მე ამის შემდეგ ველარ შემხედავ,

მაშ, მომიტევე ეგ სითამამე“.

„ველარ შეგხედავ? ვინ ხარ ეგეთი?“

„ვინც უნდა ვიყვე, მაგრამ ზეცით ღმერთს ჩემს გზად უქმნია ზღვა და ხმელეთი, ხან ედემს მირგავს, ხან კი ჯოჯოხეთს“.

„ვინ ხარ, არ ამბობ. საით მიდიხარ ან რომელ მხარეს, ეგ მაინცა სთქვი, სად ჰპოვებ სითბოს, ან ვისთან, მითხარ!“

„ამაოდ სცდილობ, ვერა, ვერ გეტყვი“.

„ვერ მეტყვი?“ და ის კვლავ მომაცქერდა, გაჩუმდა ფიქრში. თავი დაჰხარა, ქვიშაზე ტოტით რალაცას სწერდა, შემდეგ შეკრთა და... გადიხარხარა.

„ოჰ, გიცნობ, გიცნობ. შენ ის არა ხარ, – ქვეყნად რომ ცალად დაეხეტები, არავინ გიყვარს, არვის უყვარხარ და უიმედო ფიქრებში ჰკვდები. შენ გასურს ალერსი... გნყურია ტრფობა?

ოჰ, ბედნიერად, რა ვენა, რომ ვერ გხდი, ჰა, ჩემი მკერდი და მეგობრობა, ნუ გაიფიქრებ, რომ ჩემშიც შესცდი“.

მე ის მკოცნიდა. მკოცნიდა ვნებით, ეხლა ვიგონებ ამას, ღმერთმანი, რომ რალაც მწარე თავდავიწყებით დასჩურჩულებდა ბალს შადრევანი.

„შენი სახელი? შვენებავ, ვინ ხარ“,

ვკითხე ჩემს უცებ აღმოჩენილ მზეს.

„ჩემი სახელი? შენ რად არ მითხარ...

ელენე... გრწამდეს... არ დაგავინწყდეს“...

ის მე განმშორდა და განვშორდი მეც, რალაც ბუნდოვან ქსელში თავს ვგრძნობდი, გამოვეთხოვე და ფიცი მივეც, რომ არასდროს კვლავ არ შევხვედროდი.

გზაზე ვფიქრობდი: შეუპოვარი მეგონა თავი, ვის რალა ვუთხრა?

დაგასაჩუქრა, როგორც მთხოვარი, რათ არ გრცხვენია, დაგასაჩუქრა.

ვინ იცის, მის გულს რა ცეცხლი ღრღნიდა,
ცის ვარსკვლავივით ოდნავ მშუქარი,
ვინ იცის, როგორ ბრძოლად უღირდა
ეგ მოწყალება, ეგ საჩუქარი?!

V

გამოვეთხოვე სამშობლო მხარეს,
ჩავჯექი გემში... გულს სწენდა სევდა,
მაგრამ ოცნება მუდამ მწუხარეს
ხშირად სადღაც შორს გამიტაცებდა.
ვხედავდი, ცამდის აყუდებულ მთებს
განშორებისა ნისლი ურევდა,
ფიქრით ვკოცნიდი მათ მწვანე კალთებს,
გემი კი სადღაც მიმაცურებდა.
თვით არ ვიცოდი, საით მივქროდი,
რად ვეველებოდი ტალღათა ამბორს,
მაგრამ ერთ შავ ფიქრს გულში ვფიქრობდი:
გავფრენილიყავ საითმე შორს, შორს.
ვხედავდი ჭალებს, ფენილთ ზღვის პირად,
კლდეებს და ბუჩქნარს, შებზნილს, დახლართულს,
ჩემს ობლობაში ნათესაურად
რომ მიღიმოდნენ ფიქრებში გართულს.
მზე დასავლეთით იღველფებოდა,
ზღვას დანთხეოდა ცეცხლის აღმული,
ხან იშუქებდა, ხან ნელდებოდა
ცა შუბლგახსნილი, ცა მენამული.
მივსჩერებოდი წარმტაც სანახავს,
ახალის ცეცხლით მიძგერდა გული
ისე, ვით ტალღა არხევდა ჩვენს ნავს,
მსუბუქი, ნაზი და ფერნასული.
რა წარმტაცია და მიმზიდველი
ზღვის სივრცე შორი განთიადის ჟამს,
როდესაც მთვარე შიშველ-ტიტველი
ღიმილით დასცქერს მომხიბლავ კამკამს.
შეტოკებული, ნაზი, მსუბუქი
ფერს იცვლის წყნარი ვარსკვლავთა კრება
და სიბრწყინვალით შემკული შუქი

ზღვის შორ ლაჟვარდში ირღვევა, ჰქრება.
თითქო ჰანგს სძღვნიან განთიადისას
შემაერთებელ ფრთაშესხმულ კავშირს
და იქარვებენ ბურუსს ტანჯვისას,
მარხვენ თან მიმსრბოლ კენესა-გასაჭირს.
არც ზღვა ნეტარი, არც ცა მორთული
არ ემონება გულისთქმას ვინროს,
თეთრ, სპეტაკ ფიქრით გარემოცული
იქ სული ხარობს... მიყვარს ზღვა ამ დროს.
მაშინაც, როცა აღშფოთებული
ტალღა ტალღაზე ჰქუხს და გრიალებს
და ფრთაშესხმულად აგორებული
წალეკს ნაპირებს, გაატიალებს,
როცა ქაფს იყრის და მრისხანებით,
ვით ცეცხლის მარცვლებს, ჰაერში აბნევს
და ველურ ხმებით, საზარელ ხმებით
შიში შთაგდებულ მიდამოს არხევს,
როდესაც ანძა ხომალდთ ქარავნის
გადახეული მიმოფრიალებს,
როს ავი სული განგაშებს, დაძრწის,
როცა წყლის ქაჯი ზღვაში ხრიალებს,
თითქო ვერ ითმენს სასტიკ მონობას,
სამარცხვინოს და საბედისწეროს
და შხამ-ნალველში ილესავს გრძნობას,
ომობს... თავხედობს... მიყვარს ზღვა ამ დროს.
ხშირად ზვირთთ თამაშს გადავსცქეროდი,
მათთან ვლალობდი... მათთან ვმღეროდი...

VI

დავუმეგობრდი ვილაც ერთ სულელს,
ოლიმპიურად რომ სთვლემდა მუდამ,
მეტად თავმდაბალს, მაგრამ გაუთლელს
ააშფოთებდა სულ უბრალო რამ.
ერთის თქმით ყველას გიჟად ნათლავდა,
მეორეთი კი – ამაოებად,
მე კი უსაზღვრო შური მტანჯავდა
და მედებოდა დამთუთქველ ვნებად.

დაგვაახლოვა ერთმა შემთხვევამ:
ის ერთ ლამაზ ქალს მიუახლოვდა
და მდუმარებათ მისთა მძლე კრებამ
ნისლი გაჰხია: ის იმ ქალს ჰფლობდა;
და იმ ქალის წინ ვაება-ურვა
რომ დამენთხია, მე მომესურვა.
ჩემს ახლოს იჯდა მეორე ქალი,
მეტად მოსული, მეტად მაღალი.
ის გატაცებით ერთ მანდილოსანს
უმტკიცებდა, რომ საკითხი ქალთა
ისე გამწვავდა, ისე ცხადად სჩანს,
რომ ძნელი არის ავლება თვალთა.
მალე დადგება ნეტარი წამი,
სხივს მოგვფენს ზეცა და სამართალი,
მოგვაჯადოვებს დღეთა კამკამი,
წინ არ გაუშვებს თავის ქმარს ქალი.
ჩემმა ნაცნობმა რომ გაიგონა
ეს, წამოავლო თავის ცოლს ხელი,
თავი იმისკენ გადაიწონა
და უთხრა: „გესმის, ვით ბჭობს სულელი?
დალისა! ამავე სიტყვებს და აზრებს
ერთ ძველ გაზეთში ვილაცა სწერდა“.
ქალმა შეხედა ქმრის აჩეჩილ მხრებს,
მაგრამ რალაცგვარ ზიზლით შეხედა.
კუთხეში ერთი მოხუცი იჯდა
ძონძებში, თითქმის შიშველ-ტიტველი
და ბუტბუტებდა: „ეს რა გამიჩნდა,
რა დამტანჯველი და მგესლი გველი.
ოჰ, სარგებელი... ოჰ, სარგებელი...
სად არის ჩემი მონა მკრებელი?
ის მოკვდა, მოკვდა... ამაოდ ველი,
ოჰ, სარგებელი... ოჰ, სარგებელი“.
შემდეგ გავიგეთ, რომ ეს მთხოვარი,
ძონძში ხვეული და იჭვნიული,
იყო ცნობილი ვინმე მდიდარი,
სარგებლის ფიქრად გადაქცეული.
ჩემმა ნაცნობმა სთქვა: „ეს სულელი

რა უნდობლობით და იჭვებით ყარს...
 გასესხებული აქვს დაუთვლელი
 და სარგებელი კი ისევ უყვარს...
 მაგრამ რას ვამბობ... თვით ყოფნას განა
 არ სჯობნის მისი ვერცხლის სატანა?“
 „ოჰ, არა... ვერცხლი ჭუჭყია მზისა“, –
 ათრთოლებულ ხმით ამბობს დალისა.
 „დალისა, ფული ზეკაცად ხდის კაცს“...
 „არა! ტრფობა ჰქმნის იმ ზეკაცს წარმტაცს“.
 „დალისა, ვერცხლი მზეა სხივთმფენი“...
 „ოჰ, არა... არა... ჩამომეხსენი...
 ვერცხლი ჭუჭყია და გესლი მზისა“, –
 ათრთოლებულ ხმით ამბობს დალისა.
 გაფითრებული ჩემსკენ ხრის ნაზ თავს:
 „ოჰ, როდის მოვრჩე ამ სულთამხუთავს...
 გულს რომ მიცივებს, ვით სამარის ქვა...“
 (დალისამ, ვგრძნობდი, ეს მის ქმარზე სთქვა).
 „მამ, შენ არ გიყვარს?“ – ჩუმად ვკითხე მას...
 „ის მე ვერ მიცნობს... ის მე არ მიყვარს“...
 არ უყვარს... განა ამიტომ არ ჰკრებს
 მის სპეტაკ შუბლზე ფიქრი ნაოჭებს,
 არ უყვარს... განა ამასვე არ გრძნობს
 ყველა, ვინც ქალის ხასიათს იცნობს?
 ოჰ, დამერწმუნე, ოცი წლის ქალი
 სამოცი წლის კაცს ვერ შეიყვარებს,
 ის ეძებს გზას, რომ თავისუფალი
 მის გამოსახსნელს მიაწყდეს კარებს.
 მხოლოდ ამაზე ესაუბრება
 შუალამისას შავ ფიქრთა გროვა,
 ვაი მას, თუ ფიქრს მძლედ არ უხვდება
 და თავისივე გზა არ უპოვა...
 მალე ეს ფიქრი გულშივ მოჰკვდება,
 ქალი თავის ხვედრს შეურიგდება...
 მხოლოდ წუთებში დაეძებს შვებას,
 დარწმუნებული, რომ ნეტარებას
 ინახავს მხოლოდ ძვირ წუთთა კრება
 და არა ქალის მთელი ცხოვრება...

დალისას, ვგონებ ელამუნება
ესევე ფიქრი წყნარი და ფრთხილი...
მე მომეწონა მისი ბუნება,
რომანტიული და დაღვრემილი.
„გიყვარვარ?“ – ვკითხე დალისას გზაში,
როცა მარტონი დავრჩით ბაქანში.
კითხვამაც ბევრი აღარ ანუხა...
„ოჰ! მიყვარხარო,“ – მან მიპასუხა
და გატაცებით მომაპყრა თვალი
აღელვებული, ვით ქარიშხალი.
მე ხელში მომყვა იმისი ხელი
ნაზი, პატარა... ცეცხლივით ცხელი,
ტუჩი დაადნო ჩემს ტუჩს და ვნებით
მკოცნიდა, მწენდა თავდავიწყებით...
თითქო ყოველი გამოიგლოვა,
მან გზა მონახა... მან გზა იპოვა,
ამ დროს თვით დემონს აღარ შეეძლო
შენი გაქრობა, ღვთიურო ცეცხლო!
რომ გამოვფხიზლდით, გაფითრებული
ბოროტ სულივით თავს გვადგა ქმარი,
თითქო შავ სიზმართ ჰკლავდა კრებული
და არ სწამდა კი შავი სიზმარი.
ის იდგა როგორც გასაოცარი
სულდგმული ლოდი... სულდგმული მკვდარი.
იდგა მდუმარედ. ასნია ბოლოს
თავი... და ისევე დახუჭა თვალი...
წაიდუდუნა: „სჯობს, რომ ჩამქოლოს
ყველამ... დალისა, რაზედ მომკალი?
დალისა, განა არც კი გიყვარდი?
დალისა, განა შავ ნისლში მხვევდი?
მაშ, რად მდაგავდი... მაშ, რაზე მსწავდი?“
„რა ვქნა... რა ვუყო, რომ ვერ ამჩნევდი“.
„მაშ, არ გიყვარდი?“ „არა, არასდროს“...
„მაშ, დეე, ზვირთმა მომკლას... დამაცხროს“.
ის გაექანა... მე დავედევნე,
გვიანლა იყო... წყალს მისცა თავი...
წამების ჯვარზე საშინლად ვევენე,

ის კი სად არის ეხლა ნეტავი.
ალარც დალისა სჩანდა... მის ნაცვლად
იქვე ქალაღდის ნაგლეჯი ვპოვე:
„ჩემო მტანჯველო! მიპასუხე, რად,
სიცოცხლის ნაშთი რად ამომწოვე?
მე, დამნაშავეს სიცოცხლე არ მსურს,
სიკვდილის ფიქრმა ნამახალისა“²...
და ბოლოს, წერილს, მეტად უგემურს,
დიდ ასოებით აჩნდა: დალისა.
ვეძებე იგი და არსით სჩანდა,
ვერსად ვიპოვე, ველარსად ვნახე,
სახე ზღვასავით გადამიმწვანდა.
„ჯანდაბისაკენ!“ – წამოვიძახე...
და ამ დროს მსურდა, რომ ქარიშხლის ფრთად
გარდამექცია სიცოცხლის დღენი,
რომ დამეხვეწა სუყველა ერთად,
რომ ამედულნა ოკეანენი.

VII

ზღვა სდულდა... სწუხდა და მიღელავდა,
გემს ხან აქ, ხან იქ ტალღებზე სცემდა,
ცას კი გამკრთალი ელვა სერავდა
და თითქო ღრუბლებს მას აცილებდა.
შიშით, ვაგლახით გავყეთ ბედის ხაზს,
ფეხდაფეხ ვსდევდით საოცნებო ზოლს
და მივადექით წარმტაცს და ლამაზს,
უცხო სურათად გადამლილ სტამბოლს.
აი, ბოსფორიც... ამის დამნახველს
რალა შეარჩენს სევდას და ნალველს?
იგი შვენება, სადაც ბუნება
მგზავრს სიკეთეზე ედუდუნება,
მაგრამ შორს, შორს, გზავ, გასწი, სადაც გსურს...
წამლად დაედე ჩემს სუნთქვას უძლურს.
გავსცილდი სტამბოლს... უკან მომდევდა
სასტიკი ლანდი, როგორც ღვთის რისხვა,
თავის ნალვლიან ფიქრებში გვხვევდა
დანყნარებული... სევდიანი ზღვა...

აი, ლესბოსი თავის სიტიტვლით,
საფოს სამშობლო და სიამაყე,
ჩვენ კი ისევე ვივლით და ვივლით,
სანამ დაგვიჭერს სიკვდილის მახე.
აი, როდოსი... აი, ქიოსი,
სად გაჰქრა ნეტა სიცხოვლის ჰანგი?
თითქო სირუმის ფლობს ანგელოსი,
დადუმებულა არხიპელაგი.
აი, ედემი ნეტარი... ნყნარი,
რომ დაუპყრია ზღვის მცირე კიდე,
აი, ქალაქი მშვიდი... ნარნარი,
მასაც სახელად ჰქვია: სიმშვიდე.
დაუფარავი მშვენიერება
ტკბილის ნანათი მას ურწევს აკვანს.
ჰაეროვანთა ბანოვანთ კრება
ნინ მიუძღვება აქლემთ ქარავანს.
მესსინა... ურცხვი ალექსანდრეტა,
ბეირუტი... იქ, ტურფა ტრიპოლი.
ოჰ, ბეირუტი... ვიცოდე ნეტა,
რად დახვევია ეს ყვავილთ ნრბოლი?
რა თვალწარმტაცად ველავანდები
სხვადასხვა საგნებს, სხვადასხვა ფერებს,
მზის სხივნი თრთიან, როგორც ლანდები,
ცელქი ნიავი ნორჩ გულს მიძგერებს.
უეცრად... ვნებით ტროპიკულ ღამეს
დაშვებულს მინამ მიუძღვნა კოცნა
და ცის კამარამ, როგორც მონამეს,
კვალთა აჩრდილი გაუსხივოსნა.
ოჰ, ბეირუტი... რა მსუსხავია
მისი ბუნების სიცოცხლის ბუდე,
მისი ოცნება... ზღვისა ნავია
სისპეტაკე და სივარაუდე...
მაგრამ ეს რაა? რალაცა მიჭერს
ყელში... ოჰ, ღამის დავკარგო გონი,
თითქო საცინლად დაშავებულ მწერს
თავზე სიკვდილის მადგას დემონი.
ღრუბელთა ჩრდილით ძირს გადმოსცურდა

დალისას სახე... დამწველი გრძნობა...
 ოჰ, აღარ ძალმის... და რარიგ მსურდა
 კიდევ და კიდევ მოგზაურობა.
 ავადმყოფ სხეულს დასვენება სურს!
 ექიმი მირჩევს დავბრუნდე უკან...
 „სამშობლოს ჰავა, მოქანცულს, უძლურს
 მოუხდებაო“, - ასე მითხრა მან.
 მოვქრივარ ისევ სამშობლოსაკენ,
 მაგონდებოდა მთუთქავი ღამე...
 და კვლავ ვფიქრობდი: „ეს რა ვქენ, რა ვქმენ,
 მოვკალ სიცოცხლე... ჩავკალ სიამე“...

VIII

რომ არ სცოდავდეს, ნეტა ვინ არის,
 ჩვენ ნერვებიან და მიხრწნილ დროში?
 და მეც, მორჩილი დროთა ნიაღვრის,
 შევეელი ერთხელ საროსკიპოში.
 სულ თავში, მეტად დიდ სარეცელზე
 ამაყად იჯდა მოხუცი ქალი,
 მეტად მსუქანი, ბადრი, როგორც მზე,
 მეტად მოსული, მეტად მაღალი...
 მაშინვე ვიცან მასში ის დედა,
 ერთხელ გემით რომ მოგზაურობდა,
 სხვებს რომ ამაყად მაღლით უცქერდა,
 სჩანს, რომ მაშინაც აღარ ხუმრობდა.
 როსკიპებს, ირგვლივ მოსიარულეთ,
 მომღერალთ, მფარველ თვალებს ავლებდა,
 სდუმდა და როგორც არწივი ბუდით
 მაცდურ შავ თვალებს აბრიალებდა.
 როსკიპთა გუნდი ხტოდა... მღეროდა...
 შაშვივით სტვენდა დიდი და მცირე...
 და მომაგონდა, რაც არ მჯეროდა:
 უმანკობა იმათ შევსწირე.
 ეს უნინ იყო... ფიქრში გართული
 უცნობმა ძალმა გამომარკვია,
 ფიქრი, ფიქრთაგან გამონაკეთული,

გულზე დამანვა, ვით მიძიმე ტყვია.
ერთ როსკიპს ჩემთვის, ვით მრისხანე ქარს,
ამაყი ზურგი შემოექცია,
ორნი ისმენდნენ იმის საუბარს,
მე კი ვფიქრობდი: ეს რა მხეცია!
იგი ამბობდა: ერთხელ, გემში რომ
ვიჯექი, ქმარი წამოგვადგა თავს,
როცა უნდობელ დროთა სანუთრომ
ვილაც მოგზაურს შემომავლო გარს...
ქმარი დაიღრჩო... მეც გადავეშვი,
გადამარჩინეს ვილაცეებმა,
თორემ უნდობელ ოკეანეში
როგორ შემეძლო ტალღებთან შებმა?
ეხლა, ღმერთმანი, გული მიწყდება,
როცა სიცოცხლის სიმუხთლე ვსცანი,
ოჰ, არასდროს არ დამავიწყდება
პირველი ცოდვის უღვთო აკვანი.
კარი გაიღო და შემოვიდა
მოხუცი, ძონძში გამოხვეული,
ჩემთან გემში რომ სარგებელს სთვლიდა,
სარგებლის ტალღათ ზღვაში რხეული.
მე გამეცინა... მოსაუბრე ქალს
ხელი დაავლო და წაიყვანა...
ვაიმე... მეხი დამეცა მაშვრალს,
დალისა იყო... ვიცანი განა!
დალისა... ჩემგან შექმნილი ცოდვა...
ოჰ, გასკდი გულო... ხსნა არსით არი...
მაისის სევდა... მაისის ბოდვა...
დალისა ურცხვი და გარენარი.
ზარდაცემული, გონარეული
კარებისაკენ მე გავექანე,
სად იყო ამ დროს ძალა მშველელი,
სად იყო ამ დროს ზღაპრული რაში,
რომ სინათლისკენ გამეკრა ხელი
და ფრენა მენყო ცის კამარაში.
მაგრამ ჩემშივე დარჩა ეს ბნელი
და უსასოო გულის ნადები.

დღე დღეებს მისდევს, როგორც ღრუბელი
და წელიწადს კი წელიწადები.
ჩუმმა ნალველმა გველივით დამღრღნა,
სევდა გულისა რით შევამცირო?
ოჰ, ღმერთო, ღმერთო! რა ვუყო, რა ვქნა,
მეტი ვარ ქვეყნად... არ ვარ საჭირო.
მე გამოვრბოდი შავ ქალაქიდან,
იმის ყრუ ქვითინს გამოვექეცი
და ჩუმ კაემნით ვსცხოვრობ იმ დღიდან
იქ, იმ ბნელ ტყეში, როგორც ტყის მხეცი.
ბედნიერება არის ერთგვარი
ბუნების მკერდზე ობლად გრძნობდე თავს,
ვაი, რომ ტალღა დაუდგარო
არ მოგასვენებს არც იქ... დაგტანჯავს...
მარტოობისა უძრავი დონე
ერთფეროვანი მომბეზრდა მალე.
ჩემი წარსული რომ მოვიგონე,
უნიშნო ანმყოც გავითვალთვალე.
მე მომაგონდა, რომ ერთხელ ბაღში
ალერსი მიძღვნა ასულმა მწველი
და ფიქრმა მიწყო გულში თამაში,
ვიდეგ მთის წვერზე ღამეთმთეველი.
ერთხელ დავეშვი ქვევით და ვნახე
იგი მიდამო, ის არემარე,
სადაც, შვენებავ, გულს შთამესახე,
პირველ აღმინთე ოცნება მწარე.
და კვლავ ვიხილე მდუმარე ბაღი,
იქ, შადრევანთან ისევ ის იდგა,
ვისიც პირველად ალერსი ლალი
აღინთო... მაგრამ დასცხრა, შთაინთქა.
დავიმახსოვრე მე სახე მისი,
მისი ნაზი ხმა... მისი კისკისი.
ერთხელ შევხედე მთაში ამ ასულს,
მთის ყვავილებში რომ ნავარდობდა
და მისი ცქერა ლტოლვით მოქანცულს
გულს უნდობ ცეცხლით სწვავდა, ათრობდა.
მისმა ალერსმა მე ერთხელ კიდევ

მომცა ნუგეში და თვალს მიფარდა...
 დაბნელდი ბარემ, ჩემის ყოფნის მზევ!
 როგორ მიყვარდა... როგორ მიყვარდა...
 ის ქვით ჩაჰქოლეს... გველივით დამლრღნა
 და კაეშანი რით შევამცირო?
 ოჰ, ღმერთო, ღმერთო... რა ვუყო, რა ვქნა,
 მეტი ვარ ქვეყნად... არ ვარ საჭირო!
 სთქვა ეს და მწარედ ამოიოხრა,
 თვალი მიყრილ ქვებს თან გააყოლა,
 იქ ერთ შავ აჩრდილს მან თვალი მოჰკრა
 და მთელ სხეულით დაიწყო ჟრჟოლა.
 „აი, ის მოდის! – სთქვა და ხარხარით
 წამოდგა – მოდი, შენი ვარ, შენი! –
 მე კი უცნაურ იმის მკვეთრის ხმით
 მეტად სასტიკი ტანჯვა ვიგრძენი.
 „მე შენ გეძებდი, – უთხრა მომსვლელმა, –
 დროა გავსწორდეთ... მე მძულსო მხდალი“
 და დაშვებულმა იმისმა ხელმა
 დაუყოვნებლად იძრო ხანჯალი.
 მაგრამ ხელში სწვდა მოპირდაპირე,
 წაართო და შორს გადაისროლა...
 და თვით მოსული, ვით ტვირთი მცირე,
 ძირს დაანარცხა... „გათავდა ბრძოლა?“
 მოისმა კვნესა: „დიახ, გათავდა“...
 ოჰ, რა უეცრად დავსცხრი მედგარი,
 თორემ იყო დრო, როცა არ ჰგავდა
 აქ დამარცხებულს ელენეს ქმარი...
 იგი, გახსოვდეს, არ გაგართობდა...
 მაგრამ რას ვამბობ... ეჰ, კმარა... კმარა!
 და სანამ ერთი ამას ამბობდა,
 მეორე ხშირ ტყეც ამოეფარა...

ეპილოგი

გავიდა ხანი... მე ჩამივარდა
 ხელში შემთხვევით ერთი ხანჯალი.
 დაჟანგულ ხანჯალს დევიზად აჩნდა –
 „ან სიკვდილი და ან სამართალი“.

მეორე მხარეს წითელის ლაქით
ენერა: „როცა უმართლო ლოდი
გულს დამისერავს მწიკვლით, ტალახით
ზევით ამოდი, ზევით ამოდი!“
ტარზე ენერა: „როცა გრძნეული
შემომესევა სევდა-ნალველი,
ხანჯალო! შენ ხარ მაშინ რჩეული
ჩემი დარაჯი და ჩემი მცველი“.
ხალხი კი ერთხმად კვლავ ამტკიცებს, რომ
სწორედ ამ ხანჯლით მოიკლა თავი
მან, ვისაც თავი მოაბეზრა დრომ...
და სევდა ჰკლავდა სულთამხუთავი.

[1911]

**ვერნიანტიეზი
შენიშვნეზი
კოფენტიარეზი**

ტექსტისათვის

გალაკტიონ ტაბიძის თხზულებათა I ტომში შევიდა პოეტის მიერ 1908-1914 წლებში დაწერილი ლექსები და პოემები. ტექსტები წარმოდგენილია სამ განყოფილებად: 1. 1908-1914 წლების ლექსები, რომლებიც ავტორს პირველ წიგნში არ შეუტანია; 2 პირველი წიგნი: ლექსები, ქუთაისი, 1914 და 3. პოემები.

პირველი წიგნის ცალკე გამოყოფა განაპირობა იმან, რომ იგი გალაკტიონის მიერ შექმნილი ახალი ტიპის წიგნი-მთლიანობაა, რომლის დაშლა და სხვა ლექსებთან ქრონოლოგიური რიგით გადანაწილება დაუშვებელია (იხ. თ. დოიაშვილი, წიგნი-მთლიანობა, კრ. „გალაკტიონოლოგია“, VII, თბ., 2014, გვ. V-XXVI).

ტომის შედგენისას ჩვენ გავითვალისწინეთ ნაწარმოებთა დათარიღებისადმი გალაკტიონის თავისუფალი დამოკიდებულება და უარი ვთქვით ტომში იმ ლექსების შეტანაზე, რომელთაც ავტორი, მართალია, 1908-1914 წლებით ათარიღებს, მაგრამ სტილით და ვერსიფიკაციულ-პოეტიკური მონაცემებით აშკარად განსხვავდებიან ადრეული ხელწერისაგან. ამასთან, მათი პირველი პუბლიკაცია 20-30-იან წლებში და კიდევ უფრო გვიან მოხდა.

ტომში არ შეგვიტანია აგრეთვე პოეტის ადრეული, სიცოცხლეში გამოუქვეყნებელი ლექსები, რომლებიც სხვა დაუბეჭდავ ტექსტებთან ერთად ცალკე ტომში მოიყრის თავს.

ძირითადი ტექსტის არჩევისას უპირატესობა მიეცა პირველნაბეჭდ ან ქრონოლოგიურად მასთან ახლოს მდგომ პუბლიკაციას, რომელიც არ ატარებს 1921 წლის შემდეგ გასშირებული ავტორცენზურის კვალს და ადეკვატურად გამოსატავს ავტორის ნებას.

„წიგნი-მთლიანობისთვის“ საბაზისოა 1914 წლის გამოცემაში დაბეჭდილი ტექსტები.

ლექსებისა და პოემების ვარიანტები შედგენილია ავტორის სიცოცხლეში დაბეჭდილი ყველა წყაროსა და ხელმისაწვდომი ავტორაფის მიხედვით, რომელთა უმრავლესობა გვიანდელი ხანისაა.

გალაკტიონის ხელნაწერები დაცულია საქართველოს გ. ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის გალაკტიონის ფონდში. გამონაკლისები მითითებულია პასპორტებში.

პოეტის არქივში არის წიგნებიდან ამოჭრილი ან გადაბეჭდილი ლექსების ცალები, ანდა ტექსტის უშუალოდ წიგნში სწორების შემთხვევები. ასეთ სწორებებს გალაკტიონი ახალი გამოცემის მომზადების წინ მიმართავდა და ისინი, როგორც წესი, აისახებოდა

კიდევ ამ გამოცემებში. აქედან გამომდინარე, ხსენებული ამონაჭრე-ბის, ასლებისა და წიგნში სწორებათა აღნუსხვა და ვარიანტებში ასახვა, განსაკუთრებული შემთხვევების გარდა, საჭიროდ არ ვცანით.

ტომში მაქსიმალურად არის დაცული გალაკტიონის მართლწერა და, შეძლებისდაგვარად, პუნქტუაციაც. ცვლილება შეეხო მხოლოდ კომპოზიტებს, რომლებიც წარმოდგენილია თანამედროვე ნორმების შესაბამისად. ტექსტში იშვიათი რედაქციული ჩარევები ასახულია ვარიანტებში.

პირობითი ნიშნები და შემოკლება

ვარიანტების ჩვენებისას გამოყენებულია შემდეგი პირობითი ნიშნები:

] ნაცვლად (მაგ. **შუქმონავარდე**] **სსიემონავარდე B**. ნიშნავს: B ვარიანტში „შუქმონავარდეს“ ნაცვლად იკითხება „სსიემონავარდე“)

+ ტექსტს ემატება (მაგ. **მზის + მღვრიე DEF**. ნიშნავს: DEF ვარიანტებში სიტყვას „მზის“ ემატება „მღვრიე“)

– ტექსტს აკლია (მაგ. **გაფერმკრთალებულ**] – **BCDE**. ნიშნავს: BCDE ვარიანტებში არ არის სიტყვა „გაფერმკრთალებულ“)

~ სიტყვები გადაადგილებულია (მაგ. **დილის რიჟრაჟი**] ~ **BCD**. ნიშნავს რომ BCD ვარიანტებში არის „რიჟრაჟი დილის“)

* პირვანდელი ტექსტი გადახაზულია (მაგ. **გამეგონა**] **დამენახა*** **B**. ნიშნავს: B ვარიანტში იყო სიტყვა „დამენახა“, რომელიც ავტორს გადაუხაზავს და შეუცვლია სიტყვით „გამეგონა“)

თთ – გ. ტაბიძე, თხზულებანი თორმეტ ტომად, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1966-1975.

სგ – გ. ტაბიძე, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ წიგნად, გამომცემლობა „ლიტერატურის მატინე“, თბ., 2005-2008.

გ. ტაბიძის თხზულებათა აკადემიური თხუთმეტტომეულის I ტომის მომზადებასთან დაკავშირებული ბიბლიოგრაფიული სამუშაოები შეასრულა ფილოლოგიის დოქტორმა **მამუკა შელეგიამ**.

გაწეული დახმარებისათვის მადლობას ვუხდით საქართველოს სახელმწიფო ლიტერატურის მუზეუმის ხელნაწერთა კოლექციის კურატორს **მარინე ყიფიანს**.

***მთავარი პაშკაშმის (გვ. 15)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8784 (B).

ნაბეჭდი: გ. „ამირანი“, 1908, №169, 28 სექტემბერი (A).

ხელმოწერა: გალ. ტ-ბ-ძე A.

მინაწერი: გაზ. „ამირანი“ B.

4 სქელის] სქელი B; ბინდ-ბუნდით] ბურუსით A. 11 წრფელს] წრფელ B. 12 შეუთანაბრო] შეუთანაბრო B.

არსებობს გალაკტიონის ჩანაწერი, რომელშიც აღწერილია პრესაში მისი სადებიუტო გამოსვლის ვითარება და ჭაბუკი ავტორის ემოციები: „ჩემი ორი პირველი ლექსი ერთ და იმავე დღეს დაიბეჭდა და ეს იყო ყველაზე უკეთესი და ბედნიერი დღე ჩემს ცხოვრებაში“ (სგ, XIII, გვ. 171). სხვა ჩანაწერში იგი გვამცნობს, როგორ შეუცვალა გაზეთ „ამირანის“ რედაქტორმა დომინიკა ერისთავმა (განდევილი) დამწვებ პოეტს, მისი მორიდებული წინააღმდეგობის მიუხედავად, სარითმო სიტყვა „ბინდ-ბუნდი“ „ბურუსით“ (სგ, XX, გვ. 159-160). ამის შედეგად ზუსტი რითმა (გუნდით – ბინდ-ბუნდით) დაყრუვდა (გუნდით – ბურუსით). ჩვენ გავითვალისწინეთ ჭაბუკი გალაკტიონის ნება და აღვადგინეთ თავდაპირველი ვარიანტი.

***სქელი ღრუბელი (გვ. 16)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1249 (B); 2823 (C); 3265 (D); 5552 (E); 5943 (F); 8852 (G); 133 დ., გვ. 1 (H).

ნაბეჭდი: ჟ. „ჩვენი კვალი“, 1908, №19, 28 სექტემბერი, გვ. 298 (A); ლექსები, 1927, გვ. 370 (I); რჩეული, 1944, გვ. 473 (J); რჩეული, 1954, გვ. 145 (K).

სათაური: ღრუბლები C; შავი ღრუბელი K.

თარიღი: 1908 BGK; 1910 J.

მინაწერი: ლექსი, დაბეჭდილი ჟურნალში „ჩვენი კვალი“. 1908 წ. DE.

1 ღრუბელი] ღურბელი A. 4-16 სხივთა... ნადველმა] – GH. 4 სხივთა] სხივთა* D] შუქთა DE. 6 ჩვენ] ჩემს B] ჩვენს CDEFIJ; სჩანდა]

მოსჩანს* E] ჩანდა K. **8** მიკლაკნ-მოკლაკნა] მიფანტ-მოფანტა DE; მისი სხივები] მისი სხივები* F] ირიბი გზები B] ელვარე ფრთები C] ღამის ჩრდილები DE] ანარეკლები F] თვისი სხივები K. **9** სამარადისოთ] სამარადისოდ BCDEFIJK; მომეჩვენენ] მომეჩვენა CDEIJK. **10** გარდმოვლენილნი] გარდმოვლენილნი A] გარდმოცვენილნი B] გადმოვლენილი C] გარდმოვლენილი K] სწრაფ-მიმავალი DE; ღვითთ] ცით BCDEFIJK] ეს DE. **11** მსწრაფლ] სწრაფლ* E] სწრაფლ B; მსწრაფლ გაჰქრა] გაჰქრა-რა DE; გაჰქრა] გაქრა IJK. **12** დაჰფარა] დაფარა BCD-FIJK. **13** უკუნმა] წვედიადმა DE. **14** ისევ] მხარეს BF] ცას IJK; ცრემლი] ცრემლები IJK; მდის] სდის BDEFIJK. **15** ვტირი] სტირის BDF] ტირის K; ვტირი მარადის] მხარე კენესს და თრთის F.

H ავტოგრაფი წარმოადგენს ფრაგმენტს, რომელშიც 1-3 სტრიქონები ჯერ ზუსტად მეორდება, შემდეგ კი ამგვარი სახით: გადაეფარა სამშობლო მხარეს /შავი, ბნელი და/ სქელი დრუბელი. იხ. კომენტარი ლექსისა „...მთვარე კაშკაშებს“ (გვ. 295).

რომანსი (გვ. 17)

ნაბეჭდი: უ. „საქართველო“, 1908, №7, 2 ნომბერი, გვ. 16.
ხელმოწერა: ტაბი.

ეს ლექსი თთ-ის პირველ ტომში გამორჩენილია. იგი მესამე ტომის ბოლოში დამატების სახით დაიბეჭდა. იხ. კომენტარი მომდევნო ლექსისა „...როცა ბულბული განთიადისას“.

***როცა ბულბული განთიადისას (გვ. 18)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 8725 (B); 8781 (C).
ნაბეჭდი: უ. „საქართველო“, 1908, №11, 30 დეკემბერი, გვ. 12 (A).
სათაური: წყურვილი თავისუფლებისა B.
ხელმოწერა: ტაბი A.
მინაწერი: საქართველო. №11. 1908. ვ. გუნიას რედაქტ.* B; საქართველო. №11. 1908. B; „საქართველო“ C.

3 აღვზნებულად] ავზნებულად B. 9 მაღალს] მაღალ B; მაღალს კლდეებში] ბორკილ-ასხნილი C. 11 იმათ შორის] იმ დროს ბედ-კრულს C.

1933 წელს იოსებ გრიშაშვილმა გამოაქვეყნა მცირე წერილი „ჩემი მოგონება გალაკტიონზე“, რომელშიც მოგვითხრობს გალაკტიონის ორი ლექსის („რომანსი“ და „...როცა ბუღბული განთიადისას“) ჟ. „საქართველოში“ დაბეჭდვის ამბავს: „1908 წელს ჟურნალ „საქართველოს“ მდივანი ვიყავ. ქუთაისიდან აუარებელი ლექსი მოლიოდა... მაგრამ მათ შორის თავისი უშუალო განცდით და კარგი ხელის მონახვით განირჩეოდა გ. ტაბიძის ლექსები... როცა გ. ტაბიძის ლექსები მივიღე, მაშინვე გადავწყვიტე მისი დასტამბვა. მაგრამ ორივე ლექსი გაჭიანურებულად მომეჩვენა, განსაკუთრებით მეორე, რომლის ყოველი ხანა ერთფეროვან „როცა“-თი იწყებოდა... ავდექი და მეც ამ ათ კუბლეტიანი ლექსიდან მხოლოდ ათი სტრიქონი დავტოვე. ფინალისათვის ვითომდა ჩემი შემოქმედებაც გამოვიყენე, ბოლოში ორი ბჭკარი ჩავუმატე და ამ სახით დავბეჭდე...“ (ი. გრიშაშვილი, თხზულებანი ხუთ ტომად, ტ. IV, თბ., 1985, გვ. 115).

„შუშს“ (გვ. 19)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8409 (A); 6398 (B).

ნაბეჭდი: თხზულებანი, VII, 1950, გვ. 137 (C).

სათაური: შუქი* B; ხელნაწერი ჟურნალი „შუქი“ B; შუქი C.

ხელმოწერა: გა- A.

თარიღი: 1908 C.

4 ტანჯულსა არეს] დაჩაგრულ მხარეს BC. 5-6 შენი... ტკბილით] ნათლით შენით, გვირგვინით მშვენიით BC. 8-10 რომ... განრისხებულად] რომ ჩვენი ბედის დიდი იმედის დიდება ჩანდეს შარავანდედად BC. 13 ტანჯულთ] შუქო BC.

B ვარიანტი არის მანქანაზე ნაბეჭდი, ავტორის მიერ ნასწორები ტექსტი.

ლექსი ეძღვნება თბილისის სასულიერო სემინარიის ხელნაწერი ჟურნალის – „შუქის“ პირველი ნომრის გამოსვლას (1908 წ. 9 ნოემბერი).

ნიაზი (გვ. 20)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8418 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №5, 1 თებერვალი, გვ. 2 (A).

ხელმოწერა: გა– B.

6-7 კლდისა... ნაკადული] ნაკადული გულ-მოსულად ეხეთქება კლდისა ნაპრალს B. 9 ბუჩქებში... ბულბული] ბულბულიც კვნესის სადღაც B. 11 კალთაზე] კალთაზე B. 12 ეჭვიან] იჭვიან B. 16 სასიამო] საიმედო B. 22 გადიზნიქა] გაღაირსა B. 28 ჩემს] ჩემ B. 29 აადულო] გაადვიო B.

ეს ლექსიც „შუქის“ პირველ ნომერშია მოთავსებული, ამიტომ 1908 წლით დათარიღდა. იხ. კომენტარი ლექსისა „შუქს“ (გვ. 297).

ვითარცა ბედი (გვ. 21)

ნაბეჭდი: გ. „დროება“, 1908, №29, 21 დეკემბერი.

ხელმოწერა: გალ. ტ-ბ-ძე.

რ. თვარაძე ლექსს იღია ჭავჭავაძის „სიმღერას“ უკავშირებს და მეცხრამეტე საუკუნიდან მემკვიდრეობით მიღებულ ხელწერაზე მიუთითებს (რ. თვარაძე, „ლეგენდა გალაკტიონის ცხოვრებისა“, თბ., 2001, გვ. 111).

ღამე (გვ. 22)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8784 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №4, იანვარი, გვ. 3 (A).

მინაწერი: „ფასკუნჯი“ B.

2 მწუხრმა] წუხრმა A. 13 განმარტოვებულს] განმარტოვებულს B.
20 არი] არის B. 22 მარტოლ] ობლად B.

მომავკვდავი (გვ. 23)

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №9, 1 მარტი, გვ. 2.

შიქრი (გვ. 26)

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №12, 22 მარტი, გვ. 2; სახალხო
კალენდარი, 1910, გვ. 225.

ბაზაფხულის მოლოდინში (გვ. 28)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8777 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №14, 5 აპრილი, გვ. 3 (A); კრ. „ახა-
ლი ჩანგი“, წიგნი მესამე, ტფილისი, 1909, გვ. 317 (C).

მინაწერი: „ფასკუნჯი“ B.

*****პარლი კოკობი (გვ. 29)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 3839 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №16, 19 აპრილი, გვ. 1 (A).

სათაური: ვარდი კოკობი B.

მინაწერი: ფასკუნჯი B.

4 სწრაფად] სწრაფლად B. 7 ოპ] პო B; ტყუილია] ტყვილია B.

სასაფლაოში (გვ. 30)

ნაბეჭდი: ქ. „ფასკუნჯი“, 1909, №17, 26 აპრილი, გვ. 4.

14 მიჰქრის] ჰქრის A.

ამ ლექსს უკავშირდება პოეტის უფრო გვიანდელი ნაწარმოები – „ციხის ნანგრევებთან“.

ზანტაზია (გვ. 32)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8781 (B).

ნაბეჭდი: ალმ. „პირველი ტალღა“, 1909, №1, ნოემბერი, გვ. 8 (A).

მინაწერი: „პირვ. ტალღა“. №1. B.

რაფაელ სანციო (1483-1520) – ალორძინების ხანის გენიალური იტალიელი მხატვარი, ავტორი მადონას (დეთისმშობლის) თემაზე შექმნილი არაერთი ნამუშევრისა.

მწუხარება (გვ. 33)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8777 (B).

ნაბეჭდი: ალმ. „პირველი ტალღა“, 1909, №2, დეკემბერი, გვ. 5 (A); ალმ. „კოლხიდა“, 1911, №1, თებერვალი, გვ. 14 (C).

მინაწერი: „პირვ. ტალღა“. №2. B.

9 ნაზ] ნაზ* B] ნორნ B.

„**დამქროლა რისხვით ქარმა სასტიკმა**“ – რემინისცენციაა ნ. ბარათაშვილის ლექსისა „დამქროლა ქარმან სასტიკმან“.

პოლხიდა (გვ. 34)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 313 (B); 8781 (C); პირველი ტომის მაკეტი, 5760, გვ. 5 (D).

ნაბეჭდი: ალმ. „პირველი ნაბიჯი“, 1909, №2, დეკემბერი, გვ. 2 (A); ლექსები, 1927, გვ. 369 (E); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 418 (F); რჩეული,

1944, გვ. 472 (G); თხზულებანი, VII, 1950, გვ. 139 (H); რჩეული, 1954, გვ. 147 (I); რჩეული, 1959, გვ. 10 (J).

სათაური: – BEFGJ, კოლხიდაში HI.

თარიღი: 1908 DH; 1909 EFIJ; 1910 G.

მინაწერი: „პირველი ნაბიჯი“. აღმ. C.

2-13 იქ... ადამიანს] –**B. 3** დიაღება] დიაღება EFGJ; მწვერვალთა] მწვერვალთა E. **8** ტყვედქმნილთა] ტყვედ-ჰქმნილთა D] ტყვექმნილთა H. **10** სცხოვრობს] ცხოვრობს EFGHIJ. **13** აქ] იქ HI. **16** წუხდება] სწუხდება CD. **17** რად არ სწყდებაო] რისთვის არ სწყდება B] რისთვის არ წყდება H; სწყდებაო] წყდებაო I. **19** არისო] არის აქ BH. **20** აღარა გვაქვს] კი აღარ გვაქვს BH. **21** იტირეთ, ძმებო] ო, მწუხარების BH. **22** როცა... ხმებს] როცა დავუგდებ ყურს ამ მწვავ ხმებს CD] როს უგდებ ყურს ამ ამოძახილს I; მეც ვიტანჯები] ო, ვიტანჯები BH. **23** ფიქრი] ფიქრიც BH; მშვიდალ] მშვიდათ BD. **24** მითხარი] არ ვიცი BH. **25** მითხარ] ნეტავ B] ნეტა H; რად] სად EFGJ.

1950 წელს, თხზულებათა VII ტომის მომზადებისას, პოეტს შეუქმნია ლექსის ახალი ვერსია (H) სტრიქონთა თანამიმდევრობისა და გრაფიკის შეცვლით. კერძოდ, B ავტოგრაფში, რომელიც მხოლოდ ლექსის მეორე ნახევარს (14-25 სტრიქონები) შეიცავს და ახალ ვერსიაზე მუშაობის პირველ ეტაპს ასახავს, სტრიქონები ასეთი თანამიმდევრობითაა წარმოდგენილი:

„თავისუფლება დავკარგეთო, თავისუფლება!..
გრძნობა გვეკარგვის, სული შფოთავს, გული წუხდება.

„შეისმინევი, ჰე, ბუნებაგ, მუდარა ჩენი!
რისთვის არ სწყდება ჩენი კვნესა, ტანჯვა ესდენი?

„ტანჯვა არის აქ ყველაფერი მოსაგონებლად,
ო, მწუხარების ცრემლი დაგვრჩა მანუგეშებლად!..

„მზე დაგვქათქათებს, ყვავილთ გუნდი გვეაღერსება,
თავისუფლება აღარა გვაქვს, თავისუფლება!“

როცა დავუგდებ მე ყურს ამ ხმებს, ო, ვიტანჯები,
არ ვიცი, რისთვის ნეტარებენ სამშობლო მთები.
ფიქრიც გულცივად და თან მშვიდათ მესაუბრება:
ნეტავ რად ცელქობს ფრთაგაშლილი ტურფად ბუნება?

ახალ, H ვარიანტში შესაბამისი სტრიქონები ასეთივე თანამიმდევრობითაა, ოღონდ ლექსი მთლიანად განსხვავებული, დატეხილი გრაფიკით არის წარმოდგენილი (5+4/5).

მსახიობ ქალს (გვ. 35)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №1, 2 იანვარი, გვ. 5.

ახალ ტალღას (გვ. 36)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7294 (B); I ტომის მაკეტი 5760, გვ. 36 (C).

ნაბეჭდი: აღმ. „ახალი ტალღა“, 1910, №1, იანვარი, გვ. 3 (A); თხზულებანი, VIII, 1957 გვ. 69 (D).

ეპიგრაფი: – BCD.

თარიღი: 1909 BD.

6 დამწველს] დამწველ BCD. **7** მშვიდალ] მშვიდათ BC. **8** ცას] მას BCD. **9-16** და... იწვევდა] – BCD. **19** ტანჯულის] ტანჯული D. **20** ნაზ] ამ D. **22** მიდაგავ] გვიდაგავ BD; დაჰქუხე] დაქუხე C.

გალაკტიონის არქივში ინახება ამ ლექსის მანქანაზე ნაბეჭდი ასლიც, ნასწორები ავტორის მიერ. ეს ტექსტი სამსტროფიანია, იგი გადაბეჭდილი უნდა იყოს B ავტოგრაფიდან. პოეტის მიერ შეტანილ ცვლილებებს ავსახავთ B ხელნაწერთან მიმართებით:

2 ფიქრი მწვავედა] ყრმობის ხანად. 5 მას] ცას. 6 მინდა] მსურდა; ეგ] ის. 7 ეძიებს... ტალღებს] ილტვოდა ქარიშხალთან, მედგარ ტალღებთან. 8 მუდმივ... თავსდება] ვერ თავსდებოდა იმ დუმილში. 9 ნაზ] წრფელ; გულში აღძრულს] უსივრცო; შეღალადებს] შეღალადებდა.

აღმანახი „ახალი ტალღა“ საქართველოში არ მოიძებნა. მისი ქსეროასლი პეტერბურგიდან, რუსეთის ეროვნული ბიბლიოთეკიდან ჩამოგვიტანა ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორმა, ქაღბატონმა ირმა რატიანმა.

პომეია (გვ. 37)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №3, 17 ინვარი, გვ. 3.

მსახიობის ღლიურიდან (გვ. 38)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7728 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №6, 7 თებერვალი, გვ. 9 (A).

სათაური: – B.

მინაწერი: თეატრი და ცხოვრება. 1910. №6. B.

4 დეკ] დაე B; დამხარხარებდეს] დამხარხარებდნენ B.

ბრძოლაში ვეძებ (გვ. 39)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 5552 (B); 7729 (C).

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №8, 21 თებერვალი, გვ. 13 (A); ლექსები, 1927, გვ. 371 (D).

სათაური: – B.

თარიღი: 1910 D.

მინაწერი: თ. და ცხ. 1910. №8. C.

B-ში მხოლოდ პირველი სტროფია წარმოდგენილი.

5 ცხადათ] ცხადად BC; ცხადათ და ძილში] არ ცხრება გრძნობა D. 6 შევენება] დიდება C; 9 წმიდა] წმინდა CD. 10 და მძიმე წყლულთ] მძიმე ჭრილობით D. 11 მწვიდათ] მედგრად D; კვდებიან] ჰკვდებიან C. 13 გული წრფელი] წმიდა გული A] წმინდა გული C. 14 ოქ] ო D. 15 გედაგვისთ] გედაგვით C; კაეშან-სევდით] საშინელ სევ-

დით D. 16 მრისხანედ] მრისხანეთ D. 17 ჩემსკენ] ჩემკენ C; ჩემსკენ...
შემომიერთდით] შევეერთდეთ ერთი დიდი იმედით D.

ოცნება კლდეზე (გვ. 40)

ხელნაწერი: პირველი ტომის მაკეტი №5757, გვ. 387 (B).

ნაბეჭდი: აღმ. „ჩვენი ნაბიჯი“, 1910, №1, თებერვალი, გვ. 11 (C);
ლექსები, 1927, გვ. 365 (A); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 416 (D); რჩეუ-
ლი, 1944, გვ. 471 (E); რჩეული, 1954, გვ. 147 (F).

სათაური: – C.

თარიღი: 1912 BDF.

5 სდგას] დგას F. 12 შვენება] მშვენება F. 14 გაჰქრა-მეთქი] გაქრა-
მეთქი F. 15 მწერვალებს] მწვერვალებს BCEF. 17 მოღლილ-მოქა-
ნცულ] მოღლილ-მოქანცულთ C; მიმქრალ] მიმერთალ C. 18 მი-
ჯაჭულიყო] მიჯაჭეულიყო BCF.

ხალხური ამირანის სახე, რომელსაც გალაკტიონი შემდგომშიც
არაერთხელ მიმართავს, ლექსში ორიგინალურად არის ჩანაცვლე-
ბული კლდეზე მიჯაჭეული ოცნების მეტაფორით.

მხოლოდ ბუნება (გვ. 41)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, № 10, 7 მარტი, გვ. 5.

სასაფლაოზე (გვ. 42)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №16, 18 აპრილი, გვ.
3 (A); ლექსები, 1927, გვ. 373 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 436 (C);
რჩეული, 1944, გვ. 474 (D); რჩეული, 1954, გვ. 158 (E); რჩეული, 1959,
გვ. 11 (F).

სათაური: ზევით ასწიეთ მზე, ზევით BCDEF.

თარიღი: 1910 BCEF.

8 თავისებური] თავისუფალი BCDEF. **13** ხაოსზე] ქაოსზე EF. **14** ხელი ვკართ] დაგვარგეთ E. **15** ვქვითინებთ] ცრემლებს ვღვრით BCDEF. **17** დაწვევებულს] დაწვევებულ E. **18** მიეცი] დაუდე BCDEF. **22** სიკვდილი უსასობაა] უსასობა, სიკვდილი BCDEF. **23** საფლავთან ერთად] ნადგურდება და BCDEF. **30** შეერთდი] შეერთდით CEF. **31** ასწიე] ასწიეთ CDEF.

ზარზანა (გვ. 44)

ნაბეჭდი: უ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №18, 9 მაისი, გვ. 2.

დილა (გვ. 45)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 6630 (B); 8715 (C).

ნაბეჭდი: უ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №22, 6 ივნისი, გვ. 4 (A).

სათაური: მაისის დილა C.

თარიღი: 1910 C.

მინაწერი: თეატრი და ცხოვრება. 1910. №22. B; თ. და ც. №22. C.

3 ცეცხლზე] ცეცხლში B. **6** შეფრთხილდა ცის] შეეისრა მზეს C. **8** აჭიკჭიკდი] ახმაურდი C. **10** ხრიალით] გრიალით C. **12** ნადგველი] ნეკტარი C; საბოლოო] საბოლოო C.

*****არ მშორდება სევდა მწარე (გვ. 46)**

ნაბეჭდი: უ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №24, 20 ივნისი, გვ. 5.

*****ათასწერად მოქარბული (გვ. 47)**

ნაბეჭდი: უ. „ნაკადული“ (მოზრდილთათვის), 1910, №8, ივნისი, გვ. 15.

ბაზაფხულის ღამე (გვ. 48)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №35, 5 სექტემბერი, გვ. 9.

ჩემო მაღონნავ! (გვ. 49)

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1916, №50, გვ. 8.
თარიღი: 1910.

ნაწარმოებს ერთვის სარედაქციო შენიშვნა: „ეს ლექსი მიღებულია 1910 წელს“.

რაფაელი – იხ. კომენტარი ლექსისა „ფანტაზია“ (გვ. 300)

***შუალამა... ზღვის ნეტიარ ბუღუი (გვ. 50)

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №86, 13 ივლისი.

მწყემსი მწყემსი.

ჰამლეტის ძნარიი (გვ. 51)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8700 (B).

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №142, 23 სექტემბერი (A); ლექსები, 1927, გვ. 317 (C); რჩეული 1944, გვ. 422 (D).

სათაური: – CD.

მიძღვნა: მხურვალე გულით ვუძღვნი მონაზონ ქალს რაისას* B.

3 ამაოა... დრტვინავს] ამოება ცხოვრებაა, ტანჯვა* B; მთლად] მთლათ B; დრტვინავს] დრტვინვის BCD. 4, 8 მონასტერში, ოფელია] ოფელია, ოფელია!* B. 6 და მასურალი] დამასურალი BCD;

და... გული] დაიღალე? ბნელი სული* B; B-ში „მოასვენეს“ შემდეგ გადახაზულია:

შუალამის მწარე ფიქრი დაივიწყე ან დაჰფარე...

განა არ ვგრძნობ, რომ სიჩუმე კედლებსაც კი შეაყვარე?!

ლექსის ადრესატია რაისა ჩიხლაძე, რომელსაც პოეტი ახსენებს მეგობრის – მწერალ მიხეილ ბოჭორიშვილისადმი 1912 წელს გაგზავნილ წერილში: „ამას დაუმატე რაისასადმი მხურვალე გრძნობა, რომელიც არაფერს მაძლევდა“ (ქ. „ცისკარი“, 1962, №12, გვ. 144). ახალგაზრდა ქალი, ვისაც გალაკტიონმა რამდენიმე სხვა ლექსიც მიუძღვნა (ისინი არ დაუბეჭდავს), როგორც ჩანს, არ თანაუგრძნობდა ვაჟს.

პირველი ენკენისთვე (გვ. 52)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7143-7149 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „განათლება“, 1911, №7, სექტემბერი, გვ. 419 (A); გ. „საბჭოთა მასწავლებელი“, 1939, №19, 4 მარტი (C); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 167 (D).

ქვესათაური: 1911 წ. D.

თარიღი: 1911 წ. B.

გაზეთ „საბჭოთა მასწავლებელში“ (C) დაბეჭდილია მხოლოდ 20 სტრიქონი; იგი წარმოადგენს მთლიანი ტექსტის ფრაგმენტების ნაკრებს, კერძოდ, აქ გაერთიანებულია 7-14, 23-26, 39-44, 89-90 სტრიქონები.

BD ვარიანტებში ტექსტი წარმოდგენილია განსხვავებული გრაფიკით – თოთხმეტმარცვლელი დატეხილია მუხლებად (5/4/5).

3 ჩაყვითლებულ... დაუბერა] გაყვითლებულ მთებით დაჰბერა BD. 4-5 ნისლი... ჩასწერა] ~ BD. 4 ნისლი... წაართო] ნისლის, მთის კალთას შერჩენილის წაშალა BD. 5 წყლის ნაპირზე] მდინარის პირს BD. 6 მსწრაფლ მიიძინა] გადიბიბინა BD. 7 შორს გადავსცქერი] მაღლით დავსცქერი B] მაღლით დავცქერი D. 8-10 იღუმაღ...

მტერი] ~ BD. 9 იქ... წყვდიადი] სოფელში ბნელა, წყვდიადია BD. 10 თან... მგესლავე] იგი წყვდიადი თვის უშავესს ახვევს სამოსელს BD. 11 ბედკრულხო] ბედკრულო BCD. 12-13 მე...მასწავლებელი] ~ BD. 12 მე იმის] იმ ხანთლის BD. 14 დეე... სდევდეს] ვერას დამაკლებს D. 15 გაყინულ] შეცივებულ B. 16-17 მოგაჯადოებსთ... სულდაღონებულს] ~ BD. 16 მოგაჯადოებსთ] თქვენ ადგამადლებსთ BD. 17 სულდაღონებულს] თქვენს მარად ერთგულს BD. 19 მასწავლებლო] მე მკითხავს ბავში B] მე მკითხავს ბავში D. 20 კიდევ დაჰკარი] სწავლის დრო არი BD. 21 ხომ... ელი?] დელავხართ მწვრთნელი BD. 23 პატარა ბავში] წიგნებით ბავში B] წიგნებით ბავში D. 24-25 წრფელი... სკოლაში] ~ BD. 25 მოციგლიგებს] შემოვიდა BD. 28 კიდევ დაჰკარი] სწავლის დრო არი BD. 29 რა... იცქირება] ნუგეშისათვის ჩემსკენ მოდის B] ნუგეშისათვის ჩემკენ მოდის D. 30-31 ავადმყოფობით... ღონემიხდილი] ~ BD. 30 ღონემიხდილი] სასომიხდილი BD. 32 აქ კი დარაჯად] დარაჯად კარს რომ BD; შავი] სნება BD. 33 სავსე ოჯახი] ჩემსკენ მოხუცო* B. 34 წინ... მოავგაროს] გაახსენდება... უფრო მეტად უდელავს გული BD. 35 დაიმშვიდე... გული] მე ვიცი ვინ რა მოავგაროს BD. 36 შევარიგებ] შევარიგებ B] შეგაბრძოლებ D. 38 კიდევ დაჰკარი] სწავლის დრო არი B. 39 ჩემკენ მოაბიჯებს] ნაბიჯს მოაშურებს B. 41 მასხე] მაზე AC. 44, 60 კიდევ დაჰკარი] სწავლის დრო არი BD. 45 ნუთუ... სჩანს] აგერა მოსჩანს BD. 47 მისის] მისი BD. 48 უბედურ-მტრული] უკუღმართული D. 49 მას მეზობელმა] უნდობმა ხელმა BD. 50 შემდეგ მზაკვრულად] ნიშნის მოგებით BD. 51 დაუწვა] დაუწვეს BD. 52 ჩემსკენ] ჩემკენ D. 54 კიდევ დაჰკარი] სწავლის დრო არი BD. 56 საბოლოოდ] საბოლოოდ BD. 57 სთქვან] თქვან D. 61 აი] მოდის BD; მოდის ვიღაცა] არა-ვიღაცა B] ვაჟი – ვიღაცა D. 63 უნამუსო უცხოელმა] უუფლებობამ, ძალადობამ BD. 64 ესლა] შემდეგ D. 65 გასწავლი... ბედკრულო] გასწავლით ბედკრულებო BD. 66 სანთელი] ლამპარი BD. 72 მწვერვალს] მწვერვალს B. 73 სიცხოველე] სიცოცხლე D. 74 დაყოლილი] დაყოლილთა BD. 75 ჰე... ცაო] ლურჯო ცაო, ლაჟვარდო ცაო BD. 76 წმიდად] წმინდათ B] წმიდად D.

ლექსი ავტობიოგრაფიული ხასიათისაა: 1911 წელს გალაკტიონ ტაბიძე მასწავლებლად იყო შორაპნის მაზრის სოფელ ფარცხნალაში.

მუსიკა (გვ. 55)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 8702 (B); 8766 (C).

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №152, 5 ოქტომბერი (A).

ხელმოწერა: გ. ტაბიძე B; Accordi. სამშაფათელა C.

მინაწერი: ქუთაისი C.

4 გაისმის] გაისმის* B] მოისმის B; მუსიკა წყნარი] გულდამთუთქველი* B] გულდამთუთქველი C. 5 გრძნობის... დამწველი] მუსიკა წყნარი... მუსიკა ნელი...* B] მუსიკა წყნარი... მუსიკა ნელი C. 6, 16 იზრდება] იზრდება* B] იზრდება AB. 7 გადმოღვარე] გადაღვარე C. 9 გლოვა] სევდა* B] სევდა C. 10 ტრფობა მწყურია] სიყვარული მსურს* B] სიყვარული მსურს C. 11 არსად] არსით* B] არსით C; ჩანს] სჩანს C. 12 გააღბობს] დაადნობს* B] დაჩრდილავს C. 13 რა გაანელებს] რაღა დაფარავს* B] რაღა დაადნობს* C] რაღა დაფარავს C; ჩემს ღრმა] ჩემსა C. 14 მუსიკა] მუსიკავ* B] მუსიკავ C; ეხლა] ახლა B; ეხლა... გულსა] სულს ნუ მიშფოთებ* B] სული მიშფოთავს C. 15 მწვედება... ნაღველი] ძლიერი არის ჩემი ნაღველი* B] ძლიერი არის ჩემი ნაღველი C. 17 სულის... მდაგველი] ჩემი დამწველი და დამდაგველი* B] გულის მეგობარს რომ აღარ ელი (?) * B] ჩემი დამწველი და დამდაგველი C.

პეზი (გვ. 56)

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №168, 23 ოქტომბერი (B); ლექსები, 1927, გვ. 212 (A); რჩეული, 1944, გვ. 373 (C).

მიძღვნა: ძღვნათ გუცას B.

8, 26 რად კანკალებს] რათ კანკალობს B. 9, 27 რად ვალალებს] რათ ვალალობს B. 12 ხორცზე იჭვი] ხორცზე ზიზღი B; სულზეც] სულზე B. 20 მისწვდა] მიწვდა B.

ლექსის ადრესატი „გუცა“ არის ახალგაზრდა ლიტერატორი გიორგი ფარქოსაძე, რომელიც 1911 წელს გალაკტიონთან ერთად

მუშაობდა გაზეთ „კოლხიდას“ რედაქციაში და მასალებს „გუცას“ ფსევდონიმით აქვეყნებდა.

სინჰუმის ანგელოზი (გვ. 57)

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №172, 28 ოქტომბერი (A); ლექსები, 1927, გვ. 156 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 204 (C); რჩეული, 1944, გვ. 344 (D); რჩეული, 1954, გვ. 206 (E).

სათაური: – C; სინჰუმის ანგელოზი BD; დაიბინე!.. E.

თარიღი: 1915 C; 1911 E.

7 და... შემოგხედავ] დაიბინე, შემოხედვავ DE. 8 შენც... ღმერთო] ცის კამარავ E. 10-11 ცათ... მიდამოს] – BCDE. 12 მსხვერპლო] სხვერპლო A] შორის BCDE. 13 ანგელოზი] ანგელოზი BCD] ნელი სიო E; ძილის ჰანგს] მღუშარე BCDE. 14 შენ] ჯერ E; თუ რათ] რისთვის BCDE; სცოცხლობ] ცოცხლობ CE; რათ არსებობ] რად არსებობ BCDE; რისთვის ფიქრობ] ვისზე ფიქრობ BCDE. 15 არ... ძილის] ამ სინჰუმის მტანჯავ BCD] ჯერ სინჰუმის მტანჯავ E. 17 ძილის კოცნა] სხვა სინჰუმეც BCD; მარადის... კოცნა] მსურს მომავლის სიხარული E. 18-19 დაიბინე... საიღუმლო] –BCDE.

ასეთივე სახელწოდების ლექსი იმავე 1911 წელს დაწერილი აქვს ტიცინ ტაბიძეს, თუმცა, გარდა სათაურებისა, ნაწარმოებებს შორის კავშირი არ შეინიშნება.

შემოღობა (გვ. 58)

ნაბეჭდი: უ. „განათლება“, 1911, №10, დეკემბერი, გვ. 618.

გალაკტიონმა გასული საუკუნის 10-იანი წლების დასაწყისში იოსებ გრიშაშვილს, ამ ლექსის გარდა, უძღვნა პოემა „მწვემსი“ (1911) და კიდევ ორი ლექსი – „მეგობარს“ და „გაზაფხულის ღამე“, რომლებიც არ დაუბეჭდავს.

რბ ჰმნა? (გვ. 60)

ნაბეჭდი: გ. „ჩვენი ცხოვრება“, 1912, №2, 3 ივლისი.

ველნი ჰყვავიან (გვ. 61)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3985 (B); 8714 (C).

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 698 (A); თხზულებანი, V, 1952, გვ. 47 (D).

სათაური: რკალიდან „გრძნობათა ფერფლი“ B; გრძნობათა ფერფლი D.

ეპიგრაფი: ველნი ჰყვავიან/ სულო, დაწყნარდი! გოეტჰე C.

თარიღი: 1911 BD.

8 იცვლება] იცვლება* B] წინ მიდის BD. 12 წმიდა] წმინდა BCD. 15 მკვდარი, უსულო] მკვდარი, უსულო* B] საგაზაფხულო BD.

ჟურნალ „განათლებაში“ დაბეჭდილ ლირიკულ ციკლში სათაურით „გრძნობათა ფერფლი“ გაერთიანებულია ათი ლექსი: „შემოდგომის ფოთოლი“, „Ave Maria“, „მალე, სულ მალე“, „სასაფლაოზე“, „ველნი ჰყვავიან“, „ხომლი“, „სერენადა“, „...ხშირად ვოცნებობ“, „გამოსაღმება“ და „შემოქმედება“. ამ ციკლიდან მხოლოდ სამი – „ველნი ჰყვავიან“, „სერენადა“ და „გამოსაღმება“ ვერ მოხვდა პოეტის პირველ წიგნში (1914).

სერენადა (გვ. 62)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 699 (A); ლექსები, 1927, გვ. 21 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 34 (C); რჩეული, 1944, გვ. 270 (D).

თარიღი: 1908 BC.

2 ნიქი იგი BCD; ღამაზო პირიმზე BCD. 6 მიმაფრენს ცელქი მიტაცებს კარგი BCD. 12 ვიმღერებ... სახეს ვმღერი, ვით არვის არ უმღერია BCD.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

ბამოსაღმება (გვ. 63)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 699 (A); ლექსები, 1927, გვ. 23 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 37 (C); რჩეული, 1944, გვ. 267 (D); რჩეული, 1954, გვ. 161 (E).

თარიღი: 1910 BCDE.

2 მყინვარო პირიმზე BCDE; რისთვის რატომ E. 3 არაგვო პირიმზე BCDE; რაზედ რაზე E. 4 სწუხხარ სწუხარ CD] წუხხარ E. 5 რაზედ რაზე CE. 6 იგრძენით გგონიათ BCDE. 7 ისევე ესლა BCD] ახლა E; მწამგლედი მწამლაგ E. 9 სამუდამოდ სამუდამოთ B. 11 ჩემი ნანა წორველი ნანა BCDE. 13 რაღა მაქვს სხვა რაა BCDE.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

ახალ წლის ღამეს (გვ. 64)

ნაბეჭდი: გ. „თემი“, 1913, №104, 1 იანვარი.

იუნონა – მოსავლისა და გამარჯვების მიმნიჭებელი, ქალთა მფარველი ღმერთქალი რომაულ მითოლოგიაში, იუპიტერის მეუღლე.

***ირბვლივ, ბარშემო (გვ. 65)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“, 1913, №2, 2 აგვისტო (A); ლექსები, 1927, გვ. 364 (B); რჩეული, 1944, გვ. 470 (C).

სათაური: გმირის გარდაცვალება B; გარდაცვალება C.

2 ნისლით] ნიშნად BC. 3, 5 ოპ] ო BC; მისწყდა] მოწყდა BC; მღელ-
ვარე] გრძნობათა BC.

გ. „განთიადში“ ლექსი მოთავსებულია აგვუსტ ბებელის სუ-
რათის ქვეშ, რომელსაც მიწერილი აქვს მუშათა მოძრაობის გა-
მოჩენილი მოღვაწის დაბადებისა და გარდაცვალების თარიღები:
1840-1913. არსებობს ცნობა, რომ ბებელის გარდაცვალებისადმი
მიძღვნილი ეს ნაწარმოები გალაკტიონმა რედაქციის თხოვნით
დაწერა (გ. მებუკე). ორ-ორი სტრიქონი ლექსისა, დასაწყისსა და
ბოლოში, წერტილებითაა შევსებული, რაც ცენზურის ნაკვალევი
უნდა იყოს.

საშუაარი ვალსუი (გვ. 66)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3996 (B); 4159 (C).

ნაბეჭდი: გ. „შრომა“, 1914, №20, 14 ივლისი (A); ლექსები, 1927, გვ.
59 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 98 (E); რჩეული, 1944, გვ. 293 (F);
თხზულებანი, ტ. V, 1952, გვ. 49 (G).

სათაური: ქალს მთებიდან BCDEFG.

თარიღი: 1914 CDE; 1912 G.

3 ისე] არა BCG. 6-9 ოპ... სიყვარულში] – BCEG. 7 გულში] სი-
ყვარულში DF. 8-9 ოპ... სიყვარულში] – DF. 10 ჩვენი] ერთი BCG;
სასახლე] ჩარდახი BCG. 16 ჩემო... ოპ] შენს მოლოდინში, ო BCG]
შენს მოლოდინში, ოპ DEF. 17 მოლოდინის... გულწრფელობის] გა-
მოუცნობი მღელვარების DEF; მოლოდინის... დავღვარე] გამოუცნობი
მღელვარების ღამე ვატარე BCG. 18 და] ოპ DEF; და... ცრემლებით]
იმ ვარსკვლავებით BCG. 19 ქვითინით იზრდებოდა] ლოდინით იქმნე-
ბოდა BCG. 20 არსით] არსად BCG. 21 წმიდა] წმინდა BCDEFG. 22-25
და... თრთოდენ] – E. 24 სიწმიდეს] სიწმინდეს BCEFG; ჩვენს სამშ-
ობლოში] ამნაირ დროში BCG] – F. 25 ფიქრნი] ძალნი BCG. 26 ჩემს]
შენს BCDEFG. 29 ნახევრად... სხეული] თორემ იქ... გულში... რა
ქარია გადარეული! BCDEFG. 30 ხანდახან განცდის] და მარტო-
ბის BCG; მე] შენ DEF; ვშორდები] შორდები DEF. 31 და] როს BCG;
მეწამლება] გეწამლება DEF; მათი] ასეთ BCG] რაღაც DEF. 31-32

სტრიქონებს შორის B-ში გადახაზულია: არ მსურს ვცხოვრობდე მათი გრძნობით. **32** ვდგეგვარ] დგეხარ DEF; ვუცქერ] უცქერ DEF. **33** და... ცრემლებით] არ მსურს ვცხოვრობდე მათი გრძნობით, მათი მიზნებით BCG; მსურს] გსურს DEF. **34** ჩემს დაღლილ] მაშინ ჩემს BCDEFG. **37** შენც გადაგიტრევს] შენაც ჩაგიტრევს BCG.

სანთლები (გვ. 68)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1914, №31, 5 ოქტომბერი, გვ. 7 (A); ლექსები, 1927, გვ. 413 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 451 (C); „ოქრო აჭარის ლაქვარდში“, 1944, გვ. 112 (D); რჩეული, 1944, გვ. 489 (E); რჩეული, 1954, გვ. 193 (F).

ეპიგრაფი: აწ თავსა მისსა საძებრად / მივსცემ, სად კლდე და წყალია. შოთა რუსთაველი D.

თარიღი: 1916 C; 1912 D; 1911 F.

2 სივრცეს] სივრცის F; სხანდა] ჩანდა F. **4** გასწყრა] გაწყრა F. **9** მიუწოდომელი] მიუწვდომელი EF.

ელეგია (გვ. 69)

ნაბეჭდი: გ. „ახალი აზრი“, 1914, №75, 20 ნოემბერი.

15 მომცემს] მისცემს.

რა სევდიან ზღაპარს ამბობს ქარი... (გვ. 70)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1915, №1, 4 იანვარი, გვ. 7 (A); ლექსები, 1927, გვ. 277 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 352 (C); რჩეული, 1944, გვ. 399 (D).

სათაური: რა სევდიან ნანას ამბობს ქარი B.

თარიღი: 1916 C.

8-11 მოგონებაჲ... ჩუმაღ] – BCD.

ამ ლექსში გალაკტიონი პირველად იყენებს ათმარცვლედის ახალ მეტრულ სახეობას – 4/4/2, რაც ერთ-ერთი მაცნეა ვერსიოვიკაციის სფეროში რეფორმის დაწყებისა.

ლექსები. ქუთაისი. 1914 წელი.

პოეტური კრებულის გამოცემა გალაკტიონ ტაბიძემ XX საუკუნის ათიანი წლების დასაწყისში რამდენჯერმე (1911, 1912, 1913 წლები) სცადა, მაგრამ უსახსრობის გამო ეს მცდელობანი უშედეგო აღმოჩნდა. პოეტის პირველი წიგნი 1914 წლის ივნისში გამოვიდა ქუთაისში ტუტკუ გვარამიას თაოსნობით და იმ დროის ქართული მწერლობის მნიშვნელოვან მოვლენად იქცა.

გალაკტიონის პირველი წიგნი, როგორც უკვე ითქვა, არ არის ტრადიციული რჩეული, ის წიგნი-მთლიანობაა, რასაც სპეციფიკურად ორგანიზებული ლირიკული სიუჟეტი და ფარული მითოლოგიური მეტატექსტი ქმნის. აქედან გამომდინარე, ავტორის თავდაპირველი ესთეტიკური ჩანაფიქრის აღდგენისა და შენარჩუნების მიზნით ჩვენ უარი ვთქვით 1908-1914 წლების ლექსების ერთიან ქრონოლოგიურ განლაგებაზე, რაც წაშლიდა უნიკალური წიგნი-მთლიანობის არსებობის კვალს. გალაკტიონის პირველი წიგნი ამ გამოცემაში ცალკე იბეჭდება.

1914 წლის კრებულში შესული ლექსები გალაკტიონს სისტემატურად შეჰქონდა თავის ტომეულებსა და რჩეულებში, ოღონდ ათეულობით ტექსტმა მნიშვნელოვანი, ძირითადად კონიუნქტურული, ცვლილებანი განიცადა, თხუთმეტი ლექსი კი ავტორს არასდროს აღარ გაუშეორებია.

წიგნი-მთლიანობის ძირითად ტექსტად შეირჩა 1914 წლის წიგნში დასტამბული ტექსტები, რომლებიც თავისუფალია კონიუნქტურული ჩარევებისა და ავტოცენზურისაგან. თვალის მიდევნება ლექსების ვარიანტებზე, სადაც ასახულია ავტოგრაფებისა და პოეტის სიცოცხლეში გამოქვეყნებული ყველა ნაბეჭდი წყაროს მონაცემები, საშუალებას იძლევა დავინახოთ ცვლილებათა მოტივები და ხასიათი.

ხელოვნება (გვ. 73)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 1 (A); ლექსები, 1927, გვ. 118 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 170 (C); რჩეული, 1944, გვ. 285 (D); რჩეული, 1954, გვ. 228 (E).

თარიღი: 1909 BC; 1910 E.

4 დღეს... ახსოვს] გადიარეს გრივალეგმა BCDE. **7** ვწერდი... ვერ] და ჰა, იგი დავათავე BCDE. **8** შავ] შავს DE. **10** მომწყინდა... ყოფნის] მეწვია შემდეგ იჭვი და მომწყინდა იგი BCDE. **11** ვსთქვი] ვთქვი CDE; რა] არ BCDE. **12** ხმა დამწველი] მეორე ხმა BCDE. **14** ფარავს] ჰფარავს E. **15** მას... ვერ] რას იშვიათ თუ BCDE; მისწვდება] მიწვდება E. **17** ცის... ამბორი] ის აღერსი, ის ამბორი BCDE. **20** შვაზე წყდება] შუა წყდება BCDE. **21** ვერას] ვერ-რას E; სწვდება] წვდება BCDE.

„ხელოვნება“ წარმოადგენს ლექს-მანიფესტს, რომელშიც ასახულია პოეტის მსოფლმხედველობრივ-ესთეტიკური პოზიცია შემოქმედების ადრეულ ეტაპზე და, გალაკტიონის ცნობით, სპეციალურად პირველი წიგნისთვის დაიწერა (სგ, XIII, 306).

ტექსტის მეორე პუბლიკაციისას (ლექსები, 1927 წ.) ნაწარმოებმა რედაქციული ცვლილებანი განიცადა და ყველა შემდგომ გამოცემაში ამ სახით იბეჭდებოდა.

მე-11 სტრიქონში სიტყვები: „რომ **რა** იყოს ხელოვნება“ შემდგომ პუბლიკაციებში ასე იკითხება: „რომ **არ** იყოს ხელოვნება“. 1914 წლის კრებულში ბევრი კორექტურული შეცდომაა, თუმცა „რა“ კორექტურად ვერ ჩაითვლება, რადგან პოეტი თავის ერთ-ერთ ჩანაწერში, ამ ლექსის პირველი და მეორე ვერსიების შედარებისას, თავდაპირველ ვარიანტს ზუსტად ამ სახით იმოწმებს (სგ, XXII, 387).

რადგან, ავტორის ცნობის თანახმად, ლექსი-მანიფესტი საგანგებოდ დაიწერა კრებულისათვის, ე.ი. წიგნის ძირითადი კორპუსის მომზადების შემდეგ, იგი 1914 წლით დავათარიღეთ.

მომღერე რამე! (გვ. 74)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 2 (A); ლექსები, 1927, გვ. 359 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 423 (C); რჩეული, 1944, გვ. 466 (D); ლე-

ქსები, 1953, გვ. 145 (E); რჩეული, 1954, გვ. 148 (F); რჩეული, 1959, გვ. 13 (G).

თარიღი: 1912 CG; 1910 F.

3 წაუშლელი] წარუშლელი F. **4** უძღურება] დაღონება BCDEFG; დაღალულ] დაღალულ BCEG. **5** ჩემო... სიწმინდის] – BCDEFG. **7** სიხალისე] ყვავილები BCDEFG. **8** ისე... ბურუსი] ბურუსებს იქით გადიკარგა BCDEFG. **9** ეხლავ მაშინებს] ეხლა თავს მადგას BCDE] ახლა თავს მადგას FG; ჭმუნვარება] მჭმუნვარება F. **10** ჩემო... სიცოცხლის] – BCDEFG. **12** მქონდა] დიდი BCDEFG; ცა... მცნების] ახალ დღეების BCDEFG. **13** მაგრამ... და] არ დაეცემულვარ, მაგრამ გესლით მე BCDEFG. **15** ჩემო... გატაცების] მე იმ ბრძოლების BCDEFG. **17** ახალგაზრდათა] ახალგაზრდათა BCDEFG; დაცემის და] ბრძოლის შემდეგ BCDEFG. **18** ახალგაზრდათა] და წარუშლელი BCDEFG; მე ვარ] გავხდი BCDEFG. **19** მეც... ვკვდები] მოწამე გავხდი ცეცხლისა და განადგურების BCDEFG. **20** მიმღერე... გევედრები] – BCDEFG.

ნაწარმოები წიგნი-მთლიანობის თემებისა და მოტივების ერთგვარი რეესტრია და პროლოგის ფუნქციას ასრულებს. საბჭოთა ლიტმცოდნეობამ „მიმღერე რამე“, ისე როგორც პირველი კრებულის არაერთი სხვა ლექსი („შავი ყორანი“, „განახლდა გული“, „ელეგია“, „მეზავრის სიმღერა“, „დარიალისა ვიწრო კლდეებში“, „გურიის მთები“...), პირდაპირ დაუკავშირა პოსტრევოლუციურ რეაქციას და საზოგადოებრივ სევდას, რაც სინამდვილეს არ შეესაბამება. გალაკტიონის პესიმიზმს, უპირატესად, პირად-ინდივიდუალური ხასიათი ჰქონდა.

შაჰი შორანი (გვ. 75)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8818 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 3 (A); ლექსები, 1927, გვ. 358 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 422 (D); რჩეული, 1944, გვ. 279 (E); რჩეული, 1954, გვ. 141 (F).

სათაური: – B.

თარიღი: 1912 D; 1911 F.

2 გზა გავიარე] გზაზე მივდივარ B. 8 ისევ] გზაზე B. 10 სწანს] წანს F. 11 სიბნელეშიც] სიბნელეში F. 12 შემოჰკრა] შემოკრა B.

ლექსს უკავშირებენ ნ. ბარათაშვილის „მერანს“ და ედგარ პოს „ეორანს“, რომლის თარგმნა გალაკტიონს 10-იან წლებში უცდია (სგ, XXIV, 28).

ტომ თაყვანი სტუს (გვ. 76)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 4 (A); ლექსები, 1927, გვ. 288 (B); თხ-ზულებანი, I, 1937, გვ. 365 (C); რჩეული, 1944, გვ. 413 (D); რჩეული, 1954, გვ. 205 (E).

სათაური: მწვანე ზოლი მთის BCDE.

თარიღი: 1914 CE.

2 თეთრი] მწვანე BCDE. 3 შვენებაში] მშვენებაში E; კანკალებს და] – BCDE. 5 ხავერდოვან] – BCDE. 8 ოდნავ] – BCDE; მშვიდი] – BCDE. 10 ეთამაშება] სდევს BCDE. 11 და... დგას] შექ-შექად ადგას BCDE. 12 გარეთ... ღონემიხდილი] – BCDE. 13 ცის სივრცეიდან] სიმადლიდან BCDE. 16 სტრიქონის დასაწყისში BCDE-ში ემატება: ადამიანს სურს.

პოეტი (გვ. 77)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 5 (A); ლექსები, 1927, გვ. 379 (B); თხ-ზულებანი, I, 1937, გვ. 447 (C); რჩეული, 1944, გვ. 463 (D); რჩეული, 1954, გვ. 222 (E).

სათაური: სიმღერავ, უხმე BC; –D.

თარიღი: 1915 C; 1910 E.

2 ვსთქვი] ვთქვი E. 4 იჭვი] ეჭვი E. 2-6 რამდენჯერა... მემღერა] – BC. 7 ამ დროს] როგორ BC. 8 ჩუმი... სიმთა] გულში ვნებათა ქნარების BC; ჩუმი] ის სხვა E. 9 ქმნიდა] ჰქმნიდა D. 10 წმინდათწმიდა] წმინდათწმინდა BC] წმიდათწმიდა DE. 13 მომეკლა სულის] ამენთო გულის E. 14 მაგრამ] ხოლო E. 19 ისმენდენ] ისმენდნენ CE. 20

იცოდენ] იცოდნენ CE; ყოფნის] ბევრის BC] ყოფის D. **21** კიდევ] დიდი BCE.

პოეტის თემის დამუშავებისას შეიმჩნევა რომანტიკული ტრადიციის, განსაკუთრებით, მ. ლერმონტოვის ლირიკის კვალი.

შემოღობა (გვ. 78)

ნაბეჭდი: გ. „სახალხო გაზეთი“, 1910, №156, 12 ნოემბერი (B); ლექსები, 1914, გვ. 6 (A); ლექსები, 1927, გვ. 254 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 322 (D); რჩეული, 1944, გვ. 392 (E).

თარიღი: 1916 D.

6 თავს ხრის] ჰხრის თავს B; მორცხვად] მორცხვათ CD; სძაფავს] სძაბავს E. **8** მთას] კლდეს B. **9** ჰკვდება] კვდება BCDE. **12** მოწყენილია] დაღვრემილია B. **13** მინდორს] მწვერვალს B.

ბზაზა (გვ. 79)

ნაბეჭდი: გ. „თემი“, 1913, №123, 13 მაისი (B); ლექსები, 1914, გვ. 7 (A); კრ. „ჩანგი“, II, 1916, გვ. 223 (C); ლექსები, 1927, გვ. 332 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 398 (E); რჩეული, 1944, გვ. 439 (F).

სათაური: თვალუწვედნელი, დაუსაბამო DEF.

თარიღი: 1915 E.

4 წვეთის] – DEF; მსგავსათ] მსგავსად BDE] მზგავსად C; მზის + მღვრიე DEF. **5** იშლებოდა] ინთქმებოდა BDE. **6** ინთქმებოდა] ინთებოდა C] იხვეოდა DEF. **7** და] კვლავ DEF. **8** მომესმა] მოისმა BC. **9** ეს ხომ] გზაზე DEF. **10** ჩემს] ჩემთ DF] ჩემთა E; თვალთაწინ] თვალწინ DE. **11** სამარადღუამოდ] სამარადისოდ F; გაურკვევი] გაურღვევი F. **12, 13** და] მე DEF. **13** სხვა] იმ DEF.

გამოთქმულია აზრი, რომ ლექსი ბარათაშვილის „მერანის“ ლირიკულ გმირზე მიანიშნებს (ს. ჭილაია); მეორე ვერსიით, „სხვა

ქვეყანაზე“ მეოცნებე მხედრის სახეში ე. პოს „ელდორადოს“ პერსონაჟი ამოიცნობა (გ. კვარაცხელია).

ტყუში (გვ. 80)

ნაბეჭდი: გ. „სახალხო გაზეთი“, 1910, №142, 27 ოქტომბერი (B); ლექსები, 1914, გვ. 8 (A); ლექსები, 1927, გვ. 285 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 361 (D); რჩეული, 1944, გვ. 409 (E).

12 ეკსტაზი] ექსტაზი D.

ავტორს ლექსი ფორმის მხრივ სიახლედ მიაჩნდა (სგ, XVIII, გვ. 90). ტ. ტაბიძემ „ტყეში“ კეთილხმოვანებით ვერლენის „მოვარეს“ („La lune“) შეადარა („მარტოობის ორდენის კავალერი“, გ. „საქართველო“, 1916, №3-4).

ზეფირი, ეოლი – ქართა სახელები ბერძნულ მითოლოგიაში.

პორღზე (გვ. 81)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 9 (A); ლექსები, 1927, გვ. 159 (B) და გვ. 374 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 207 (D); რჩეული, 1944, გვ. 347 (E).

თარიღი: 1915 D.

6-9 და... ჩემი] – C. **10, 18** ჰეი] ჰედ D. **13** თუ... ვკვნესი] ჩემი ოცნება BCDE. **15** ჩემი ობლობის] უუშორესი BCDE. **16** ისიც დიდა] რა სიმდიდრეა C. **19** დაობლებული] დაღონებული BCDE. **20** ვაებით] – BDE] შორიდან C. **24** ცივ... ამოვეფარე] სახე ნიღაბს ამოეფარა C. **25** დასუსტებული] – BDE] გამწარებული C.

ღუმოლი (გვ. 82)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 10 (A); ლექსები, 1927, გვ. 160 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 208 (C); რჩეული, 1944, გვ. 346 (D); რჩეული, 1954, გვ. 208 (E).

თარიღი: 1915 C; 1911 E.

4 შესწავლა] შეწვდა CE. **5** მზე ჩაესვენა] – BCDE. **9** მთელი ბუნება] – BCDE. **11** ასაფარცხლებულ] ასავერცხლებელ C. **12** ცა ნაღვლიანი] გაფერმკრთალებით BCDE. **13** გაფერმკრთალებულ] – BCDE. **16** სდ-გას] დგას CE. **21** არც... და] – BCDE. **25** გამთბარ გულ-მკერდში] – BCDE. **29** მთა... შიშველ-ტიტველი] შუქი შიშველი BCDE. **30** თითქო] თითქოს E. **32** მე... მიწა] ეს დუმილი, ვფიქრობ BCDE. **33** დუმილიდან არ] არ დაირღვევა BCDE; გამოერკვევა] – E.

სარკმსთან (გვ. 83)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 11 (A); ლექსები, 1927, გვ. 161 (B) და გვ. 166 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 215 (D); რჩეული, 1944, გვ. 357 (E).

სათაური: გუშინ, მთელი დღე CDE.

თარიღი: 1917 D.

2 ვხეტილობდი] მე ქალაქ გარედ BCDE. **3** მომწყინდა რაღაც] ვხეტილობდი BCDE. აღმეძრა] ღრმა იყო CDE. **4** ოთახში] ბინაზე CDE. **5** უმიზნოდ დაღონებული] იმ ფიქრით აღელვებული CDE. **8** ის... იცქირებოდა] ნათელი უხვად შემოდის CDE. **10** სარკესთან... და] სარკის სიღრმეში მე BCDE. **11** სიღრმეში... ჩემი] მოგონებისა სახე BCDE. **12** როგორც ცხედარი] ვით მოჩვენება BCDE. **16** მაგრამ... ტანჯვით] ო, მშვენიერო CDE. **17** გულის... მევე] და იმა ტანჯვით იქვე CDE.

ახალ ცისკართან (გვ. 84)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 12 (A); ლექსები, 1927, გვ. 162 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 210 (C); რჩეული, 1944, გვ. 345 (D).

თარიღი: 1916 C.

13 ვიქანცებოდე განთიადამდე] – BCD.

წუნხელი, ღამით... (გვ. 85)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 13 (A); ლექსები, 1927, გვ. 275 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 349 (C); რჩეული, 1944, გვ. 403 (D); რჩეული, 1954, გვ. 192 (E); რჩეული, 1959, გვ. 22 (F).

სათაური: წუხელი ღამით ქარი დაჰქროდა BCDEF.

თარიღი: 1915 CF; 1910 E.

10 როდესაც... მიუსაფარი] მისებრ პოეტი ვიყავ უცნობი BCDEF.
19 დაცვენილიყო] ფენილი იყო BCDEF.

ეს ლექსი საგანგებოდ გამოყო ალ. აბაშელმა, როგორც სიცოცხლის წარმავლობაზე „შესანიშნავი ხელოვნებით“ დაწერილი ნაწარმოები („ყვითელი ფოთოლი“ – გ. ტაბიძის პოეზია, გ. „შადრევანი“, 1915, №5). „წუხელი, ღამით...“ ათიანი წლების ლირიკის ფონზე სრულიად მოულოდნელ, ნოვატორულ აღმოჩენად მიჩნდა რ. თვარაძეს („ლექგენდა გალაკტიონის ცხოვრებისა“, გვ. 105).

ჰვითელი ფოთოლი (გვ. 86)

ნაბეჭდი: ქ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 697 (B); ლექსები, 1914, გვ. 14 (A); ლექსები, 1927, გვ. 255 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 323 (D); რჩეული, 1944, გვ. 394 (E); რჩეული, 1954, გვ. 188 (F).

სათაური: შემოდგომის ფოთოლი B.

თარიღი: 1914 DF.

3 ჭკნება] ჰკედება B. 5 ფიქრებში] ფიქრები AC] ფიქრებით DEF. 15 ჩემს] იმ CDEF.

„ყვითელი ფოთოლი“ პირველად დაიბეჭდა ლირიკულ ციკლში „გრძნობათა ფერფლი“ სათაურით „შემოდგომის ფოთოლი“ (ქ. „განათლება“, 1912, №9). იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი პყვავიან“ (გვ. 311).

პოეტური სახე „ყვითელი ფოთოლი“ ალ. აბაშელმა გალაკტიონის ლირიკის ემბლემად გამოაცხადა.

სარკმელთან (გვ. 87)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 697 (B); ლექსები, 1914, გვ. 15 (A); ლექსები, 1927, გვ. 182 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 235 (D); რჩეული, 1944, გვ. 354 (E).

სათაური: მალე, სულ მალე! B.

თარიღი: 1914 D.

2 ვზივარ] ვდგევარ CDE. 7 ტანჯვებით] მღელვარე CDE. 9 დრო დაკარგული] და დაკარგული B. 10 და... ჩემს] ამ საშინელი CDE. 12 კენესის... ვიკენესებ] გავეყვები დაფნით და ყვავილებით CDE. 13 უნდა ვიკენესო] მაგრამ როდემდის CDE. 14 ვზივარ] ვდგევარ CDE.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

***ხშირად ვოცნებობ (გვ. 88)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 699 (B); ლექსები, 1914, გვ. 16 (A); ლექსები, 1927, გვ. 163 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 211 (D); რჩეული, 1944, გვ. 344 (E).

თარიღი: 1917 D.

6 ეშხით] ვნებით B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

ჭმუნვარება (გვ. 89)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 17.

„ჭმუნვარება“ და კიდევ 14 ლექსი („უკანასკნელი დღე“, „დიდი ხანია“, „შორი ალერსი“, „ვარდის ფოთოლი“, „...არ მინდა სიტყვა“, „...იმ ნეტარ ღამეს“, „ბედნიერება“, „ოჰ, როგორ მსურდა“, „არვინ არის...“, „განთიადზე“, „...და გაფითრდა“, „მაისის ღამე“, „ქრისტე“,

„თვით მიმოზა“) პირველ წიგნში დაბეჭდვის შემდეგ ავტორის სიცოცხლეში აღარ გამოქვეყნებულა.

ბანწირულეა (გვ. 90)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 18 (A); ლექსები, 1927, გვ. 186 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 241 (C); რჩეული, 1944, გვ. 355 (D).

სათაური: – C.

თარიღი: 1916 C.

2 ერთ... იქით] მაღალ სართულში BCD. 4 მივყევარ] მივჰყევარ BCD. 5 აკორდი] აკორდი D. 6-9 სიხუმე... დაღლილი] – BCD. 11 დაჰქრის] დაქრის C.

ნიაღვარი (გვ. 91)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №26, 4 ივლისი, გვ. 2 (B); ლექსები, 1914, გვ. 19 (A); ლექსები, 1927, გვ. 208 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 269 (D); რჩეული, 1944, გვ. 372 (E).

თარიღი: 1916 D.

2 მწერგალს] მწვერვალს BE. 9 შეჰქმნის] შექმნის CDE. 11 გაცივებულ] გაცივებულს B; გაცივებულ, ნაღვლიან] სიცივისგან გაყინულ CDE. 17 ჩემი... ჩემი] ჩემივ... ჩემივ B.

დ. ნახუცრიშვილმა („ნარი“) 1910 წელს დაწერილი ეს ლექსი „ბუნების წუნდაუდებელი აღწერის“ გამო მოიწონა და ჭაბუკი ავტორი ფ. ტიუტჩევს შეადარა („ბუნება პოეზიაში“, ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №37).

უღახნო (გვ. 92)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8754 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 20 (A); ლექსები, 1927, გვ. 177 (C);

თხზულებანი, I, 1937, გვ. 229 (D); რჩეული, 1944, გვ. 351 (E); რჩეული, 1954, გვ. 191 (F); რჩეული, 1959, გვ. 16 (G).

სათაური: მშვიდობით!* B.

თარიღი: 1914 DG; 1913 F.

4 მიჰქროდა] მიქროდა D. 5 ჩემში მაინც] ~ B. 7 ქვეყანა] სოფელი CD. 8-9 რად... სოფელი] – CD. 12 რად... მიუწდომელს] მთელი ქვეყანა და ეგ სივრცე* B; ვრცელს... უსაზღვროს] ერთია ჩემთვის* B. 12 მივსწვდე] მივწვდე D; მიუწდომელს] მიუწვდომელს CD. 13 ჩემს... ვერასდროს] ვრცელი უდაბნო გარს მერტყემა მუდამ, ყოველთვის B. 16 ჩემთვის რაა] ~ B. 17 წუთით... კი] ის მე მეკუთვნის, ის ჩემია, წყლულს B; სამუდამო... კი] სამუდამო წყლულს D. 19 წავეყვე] მივეყვე F; 19 სტრიქონის შემდეგ B-ში იკითხება:

რას მომცემს ვინმე იმის ნაცვლად განმარტოებულს,
დაუნანებლად რომ ყველასთვის ცხადვეოფ მე ჩემს გულს?*

ან თუ იღუმლად ქვეყნად ვისმეს შევუყვარდები,
მე ვითარ ძალმიძს, შევიყვარო ჩემივე ძმები?

21 სად შემეძლება] შემეძლება კი CDEFG. 23 აღვაპყრო] აღვაპყრა ACEF. 24 ოჰ] ო CDEFG. 25 სიცალიერის... გამაცალო] რომ დაღალ-ული შეივრდომო და შეიბრალო* B; სიცალიერის] სიცარიელის FG. 25 სტრიქონის შემდეგ B-ში გადახაზულია:

მრავალ არიან ჭირთა ჩემთა
მთლად გადაახმო უსიამო სიცოცხლის მდელი
სულ წარმიტაცო შორს ჩემით ფრთები
თუნდაც ქარი ახალი მოავლინო ამ ცოდვის გზაზე,
ოღონდ უდაბნო ნუ იქნება, ნუ, გვევდრები!
შევებრძოლები თუნდ უშიშარ ზესთამბრძოლ ძალებს,
ოღონდ ვიცოდე, რომ სასიცოცხლოდ არ შემიბრალებს.

„უდაბნოში“ იმდროინდელი კრიტიკის მაღალი შეფასება დაიმსახურა. ტ. ტაბიძე წერდა: „ეს ლექსი საუკეთესოთაგანია, აქ პოეტი თვრება მარტოობით... ნ. ბარათაშვილის შემდეგ ბალიშს ეს ლექსი

დაგვასველებინებს“ („მარტოობის ორდენის კავალერი“, გ. „საქართველო“, 1916, №3-4).

დაპარბული ეღეში (გვ. 94)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 22 (A); რჩეული, 1944, გვ. 462 (B).

სათაური: ევა B.

19 მიუწოდომელი მიუწვდომელი B. 28 უპასუხოს უპასუხებს B. 33 გარდამქნელ გარდამქმნელ B. 34-49 სამარადჟამოდ... წამება – B.

მთაწმინდაზე (გვ. 96)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8688 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 24 (A); რჩეული, 1944, გვ. 457 (C).

სათაური: შემოღამება მთაწმინდაზე B; მახსოვს C.

ეპიგრაფი: რომ ჩემებრ იგი იყო მწუხარ და სევდიანი. ნ. ბარათაშვილი B.

2 ჩემს... სიყმაწვილეში ჩემ შემწვლელ მწუხარების უამს C. 8 სცურავდა... ნათლით] და მოვერცხლილი იყო მიდამო* B; ნათლით] სხვიით B. 9 ივერცხლებოდა] მოვერცხლილიყო* B. 10 შორი] შორის B. 17 ძლივს გასაგონი] გულის სიდრმიდან ძლივს B. 18 მე კი] და მე B; ვცდილობდი] ვსცდილობდი B; გამეგონა] დამენახა* B. 19 ხმობა] გრძნობა B. 20 დამის... საკურთხეველთან] მე ვერ მწვდებოდა* B] დახშული იყო კაცთა ვაება B. 21 იკარგებოდა კაცთა] მე არ მესმოდა სხვისი B. 22 ეწვდებოდი] ვსწვდებოდი B. 25 ძახილი მესმოდა] ~ B. 27 რომლის... არის] რომელს არა აქვს* B. 32 უღამაზოს] უღამაზოსთს C. 44, 45 ეწვდებოდი] ვსწვდებოდი B.

ნაწარმოებში საგძნობია რემინისცენციები ნ. ბარათაშვილის („შემოღამება მთაწმინდაზედ“), ი. ჭავჭავაძის („ელეგია“) და ა. წერეთლის („განთიადი“) ლექსებიდან.

ავტოგრაფმა (8688) შემოგვინახა გალაკტიონისეული თარგმანი ბაირონის „მანფრედის“ ფრაგმენტისა, რომლის ერთი ფრაზა: „Мне

образ ночи ближе, чем образ человека“ („...The Night Hath been to me a more familiar face than that of man...“) თითქმის უცვლელად მეორდება ქართ-ველი პოეტის ტექსტში: „მე ღამის სახეს უფრო ვწვდებოდი, ვინემ კაცისას“.

„მთაწმინდაზე“ თემატურად და კონცეფციითაც ძალიან ახლოსაა გალაკტიონის ადრეული შემოქმედების საეტაპო ლექსთან „მე და ღამე“.

სოფელში (გვ. 98)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 26 (A); ლექსები, 1927, გვ. 181 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 233 (C); რჩეული, 1944, გვ. 353 (D).

სათაური: ჩუმი შრიალით ხის ფოთლები მეგებებიან BCD.

თარიღი: 1914 C.

2-9 ყრუ... ქვითინი] – BCD. 10 ბუტბუტით] შრიალით D. 17 მყუდ-როება] მყუდროებაა C. სიმშვიდეა] სიმშვიდე BCD; დაურღვეველი] შეუღვეველი BCD. 18 სევდიან] ამნაირ BCD. 21 მიაძინე] მოასვენე BCD. 32 ჰგვრიდე] გვრიდე BCD.

ხომლი (გვ. 99)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნომბერი, გვ. 697 (B); ლე-ქსები, 1914, გვ. 27 (A); ლექსები, 1927, გვ. 163 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 212 (D); რჩეული, 1944, გვ. 349 (E); რჩეული, 1959, გვ. 476 (F).

თარიღი: 1916 D.

4 ძიღგამფრთხალი] ძიღღამფრთხალი B. 9 ნაზად] წყნარად B. 15 სიმშვიდესა] ცის სიმშვიდეს B. 16 შექტა] სხივთა B. 18 ესლაც] ახლაც F.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

ლიტერატურული კრიტიკის მიერ შენიშნულია ამ ლექსის კავში-რი ბარათაშვილის „მერანის“ სტრიქონთან: „მხოლოდ ვარსკვლავ-

თა, თანამავალთა, ვამცნო გულისა მე საიდუმლო!“ შესაძლოა, ნაწარმოები უკავშირდებოდეს ბაირონის „სიზმარსაც“, სადაც ვარსკვლავებთან საუბრის მოტივი გვხვდება: „Со звездами и со всемирным духом беседы вел...“ („...With the stars and the quick Spirit of the Universe / He held his dialogues“).

AVE MARIA (გვ. 100)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 697 (B); ლექსები, 1914, გვ. 28 (A); ლექსები, 1927, გვ. 207 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 267 (D); რჩეული, 1944, გვ. 372 (E) და გვ. 459 (F).

სათაური: რა რიგ მწყურია CDE; ნათელი F.

თარიღი: 1916 D.

2 წმინდა] წმიდა B. 2-5 ელვარებს... საკმეველი] – CDE. 3 შუქთა] სხივთა B. 4 ძლიერო სულო] ნუგეშ მწყურვალეთ F. 9 შენი] შენის CE. 13 შეილთ] შეილს B. 18-25 ოჰ... ცბიერებით?] – CDE. 20 ბორკილი] სურვილი B. 21 ხორციელის] რით მოგხიბლავს B. 26 ჰქმნის] ქმნის CDE. 27 სახით] სახის F. 28 თუნდაც ველური] თვით ველურიც-კი CDE. 30-37 მასში... საკმეველი]

შვენება, სული! შენს ცქერაშია,
ჩვენს თვალებშია, მუდამ რომ ჰგებებს
და ყოველშივე, რაშიც ტყვე ქმნილი
ადამიანი ქვეყნად ეძიებს. CDE

32 სული] სულის B. 33 ჩვენს... მუდამ] შესორცებული მარადის B. 35 შუქთა] სხივთა B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

Ave Maria – სიტყვასიტყვით: იცოცხლე, მარია! ღოცვა/გალობა ღვთისმშობლისადმი, რომელიც გალაკტიონის პირველ წიგნში ერთ-ერთი სახეობრივი ჰიპოსტასია მსოფლიო სულისა, მარადქალურისა.

ჩემი ძნარი (გვ. 102)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 30 (A); რჩეული, 1944, გვ. 464 (B).

სათაური: როდესაც ხალხთა ჟრიალში გადვიკარგები B.

17 აღტყენილი] აღტყენილი B. 19 წმიდა] წმინდა B.

ლექსი სიახლოვეს ამჟღავნებს გალაკტიონის წერილთან მეგობარი მწერლის – მიხეილ ბოჭორიშვილისადმი: „...რაც უფრო მარტო ვარ, ადამიანებისაგან შორს, მით უფრო მეტს სულიერ სიმშვიდეს და გრძნობის დამშვიდებას ვგრძნობ... არსად არ ვგრძნობ ისე ობლად და მარტო თავს, როგორც სხვასთან, თუნდ საზოგადოებაში; მაშინ ჩემი სასოწარკვეთილება უმაღლეს წერტილამდე აღწევს და არ ვიცი, რა ექნა“ (თთ, XII, 542).

ბანახლდა ბული (გვ. 103)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8755 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 31 (A); ლექსები, 1927, გვ. 356 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 417 (D); ლექსები, 1937, გვ. 82 (E); რჩეული, 1944, გვ. 467 (F); ლექსები, 1953, გვ. 124 (G); რჩეული, 1954, გვ. 159 (H); რჩეული, 1959, გვ. 12 (I).

სათაური: აღდგომა* B; აღტაცება B.

თარიღი: 1917 DE; 1911 HI.

5, 9, 13, 21 ღამე] ღამე CDEFGH. 10 რაც დასაბამით] დასაბამიდან* B.

უბანასკნელი ღღე (გვ. 104)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8763 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 32 და გვ. 33 (A); ლექსები, 1927, გვ. 256 (C); რჩეული, 1944, გვ. 359 (D).

14 მართმევს] არყოფნა* B] მომთხოვს B. 15 სამარის] ისე ვით* B. 20 დღე დაღლილი] სულ-დაღლილი B.

სასაზღაოზე (გვ. 105)

ნაბეჭდი: უ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 698 (B); ლექსები, 1914, გვ. 34 (A); ლექსები, 1927, გვ. 321 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 376 (D).

სათაური: არ განახლდება, არ დაბრუნდება CD.

თარიღი: 1915 D.

2 ნიაგი დაჰქრის] სადამო არის B. 3 წყნარად] მთები CD. 6 ქვითინი... კუბოს] ცრემლები იგი მიწას CD. 8 პირველ სიყვარულს] ~ CD. 9 და სიცოცხლესაც] სიცოცხლეს თვისას CD. 10 ვინ... ნუგეშს] ნუგეში არ სურს CD; ობლადა შთენილს] საბრალო ქალწულს B. 11 კვდება] ჰკვდება B. 12 წარსული ჟამი] კიდევ იგი დრო CD. 13 ბედნიერება... დაბრუნდება] არ დაბრუნდება ბედნიერება B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

დიდი ხანია (გვ. 106)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 35 (A); ლექსები, 1927, გვ. 321 (B).

სათაური: და ბევრი რამ მინდა ვიამბო B.

2-5 მე... მეძახიან] – B. 8 მას... მიმატოვე] რაც რომ ერთმანეთს ჩვენ დაეშორდით B. 9 მას... ყრმობის] რაც რომ მე შენი არ მინახავს კარგი B. 11 გაცივებულ] გაციებულ B. 12 მე... ცრემლი] ნეტავი მხოლოდ ცრემლი მქონდეს! დიდი ხანია B.

მზავრის სიმღერა (გვ. 107)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 36 (A); ლექსები, 1927, გვ. 357 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 426 (C); ლექსები, 1937, გვ. 83 (D); რჩეული,

1944, გვ. 469 (E); რჩეული, 1953 გვ. 119 (F); რჩეული, 1954, გვ. 146 (G); რჩეული, 1959, გვ. 27 (H).

თარიღი: 1916 CDH; 1909 G.

12 ვერც... ისეთი] და ვერც რაიმე G. **18-25** ბედნიერებას... ჩემთვის] – CDFH. **20** ვტყვილდებოდი] ვტყუვდებოდი G. **24** ეგ სუყველა] ყველაფერი BEG.

ლექსი სიახლოვეს ამჟღავნებს ნ. ბარათაშვილის „მერანთან“, თუმცა შენიშნულია განსხვავებაც ამ ორ ნაწარმოებს შორის: „ბარათაშვილისათვის ფორმულა „დაე, თუნდ მოვკვდე“ მეტაფიზიკური თავისუფლებისაკენ ლტოლვის აპოთეოზია, მაღალი ეთიკური მიზნით განათებული; გალაკტიონის მხედარს არავითარი მიზანი არა აქვს: „ყველაფერი ერთია ჩემთვის“ (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტისტული ყვავილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXV, თბ., 2004, გვ. 324).

დარიალისა ვიწრო კლდეებში (გვ. 108)

ნაბეჭდი: გ. „მნათობი“, 1911, №54, 20 ოქტომბერი (B); ლექსები, 1914, გვ. 37 (A); ლექსები, 1927, გვ. 363 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 433 (D); რჩეული, 1944, გვ. 470 (E).

თარიღი: 1915 D.

4 მეც] მე B. **6** შუქმონავარდე] სხივმონავარდე B. **13-14** სტრიქონებს შორის B-ში იკითხება:

სევდიანი და სხივმონავარდე
ცის უდაბნოში სცურავდა მთვარე...
ბევრი ვიტირე... ბევრი ვიდარდე...
ბევრი მწუხარე ცრემლი დაგღვარე.
დარიალისა ვიწრო კლდეებში
თერგი მრისხანე, მასსოვს, ცრემლს ღვრიდა;
მეც ვკვითინებდი, მაგრამ ჩემს ხმებში
ვერვინ სიბრაღულს ვერ იპოვიდა.

15 ჰკრებდა] კრებდა B. 16 ასე] წყნარათ B. 18-21 სტრიქონები – B.

ამ ნაწარმოების შესახებ თ. დოიაშვილი წერს: „ლექსში „დარი-
ალისა ვიწრო კლდეებში“ XIX საუკუნის თერგი, გრ. ორბელი-
ანისა და ილიას მრისხანე და დაუდგარი თერგი, ერთი შესხედ-
ვით, თითქოს ტრადიციულ სახეს ინარჩუნებს: „დარიალისა ვიწრო
კლდეებში / **თერგი მრისხანე**, მახსოვს, ცრემლს ღვრიდა“... „ცრემ-
ლებული თერგი“ პოეტის სულიერ რეალობასთან დაკავშირებუ-
ლი სახეა და მას აღარაფერი აქვს საერთო ბუნების ამადლებულ
განცდასთან, ისევე როგორც ილიას ეროვნულ-სოციალური ში-
ნაარსის სიმბოლოსთან“ („გზა „არტისტული ყვავილებისკენ“, კრ.
„ლიტერატურული ძიებანი“, XXVI, თბ., 2005, გვ. 484).

ძეზნა (გვ. 109)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 38 (A); რჩეული, 1944, გვ. 465 (B).

სათაური: ოჰ, სად... სადაა... B.

3 მიხვენეთ] მაჩვენეთ B. 4 და... თურმე] ის კი ოცნება B. 5 გა-
ცივებულ... ამოეფარა] სამარადისოდ თვალს მიეფარა B. 10 ნუთუ
სამუდმოდ] ის სამუდამო B. 11 ნუთუ... აღებს] იგი დაშორდა მშ-
ობლიურ ბაღებს B. 13 და ნუთუ] მაგრამ ის B. 16 ნუთუ... ქვეყნად]
ვერ დავივიწყო იგი B. 17 მიწად] მიწათ B; დაკარგული?] დაკარგული!
B. 18 ნუთუ] დაე B. 20 მანამდე... ვიტურო] რაა უმისოდ სიცოცხლე
ჩემი? B.

სატრფოს დაკარგული საფლავის ძიების მოტივი ლექსს ა. წერ-
თლის „სულიკოსთან“ აახლოებს.

ქარიშხლის უმეღუბ (გვ. 110)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 39 (A); ლექსები, 1927, გვ. 355 (B);
რჩეული, 1944, გვ. 466 (C).

20 და] თუ BC.

ლექსი ყურადღებას იქცევს ფორმის სიახლით, კერძოდ, გართიმეის ერთიანი სისტემით. ნაწარმოები თემატურად წინ უსწრებს შედარებით მოგვიანო ხანის შედეგს „ატმის ყვაილები“.

შორი გაზაფხული (გვ. 111)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 40 (A); ლექსები, 1927, გვ. 142 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 85 (C); რჩეული, 1944, გვ. 331 (D); რჩეული, 1954, გვ. 150 (E).

სათაური: სინამდვილეში ოცნებისას BCDE.

თარიღი: 1910 BC; 1908 E.

2 მატყვილებდეს] მატყუებდეს E. 5 ჩემთვისაც] ძლიერად BCDE.
6 სინამდვილეში] სინამდვილეშიც BCDE.

ლექსებს: „შორი გაზაფხული“, „შორი ალერსი“, „შორი სიახლოვე“ აქვთ საერთო კონცეპტი „შორი“, რომელიც არამიწიერი სიყვარულის თემას უკავშირდება.

შორი ალერსი (გვ. 112)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 41.

იხ. კომენტარი წინარე ლექსისა „შორი გაზაფხული“.

შორი სიახლოვე (გვ. 113)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 42 (A); ლექსები, 1927, გვ. 143 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 86 (C); რჩეული, 1944, გვ. 337 (D); რჩეული, 1954, გვ. 167 (E).

სათაური: სადღაც მინახავს BCDE.

თარიღი: 1910 BC; 1914 E.

2 წრფელ-მოკამკამე] კარგი და წრფელი BCDE. 3 და... დამე] არ

მშორდება ის დღეა ბადრი თუ ღამე ბნელი BCDE. **5** მიუწვდომელი მიუწვდომელი E. **6** ოპ] ო BCD.

იხ. კომენტარი ლექსისა „შორი გაზაფხული“ (გვ. 333).

მუხა (გვ. 114)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 7381 (B).

ნაბეჭდი: გ. „თემი“, 1912, №97, 12 ნოემბერი (C); ლექსები, 1914, გვ. 43 (A); კრ. „ჩანგი“, II, 1916, გვ. 223 (D); ლექსები, 1927, გვ. 286 (E); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 362 (F); რჩეული, 1944, გვ. 409 (G); რჩეული, 1954, გვ. 217 (H).

სათაური: ბებერი მუხა BCD.

თარიღი: 1917 F; 1914 H.

მინაწერი: „თემი“, 1912 წ. №97. B.

2 მუხა] – B. **7** და მძლავრ] მოხუც BCD. **8** შეუშფოთებლად და მძლავრად] დაუნანებლად მამაცად BCD; ჰკვდება] კვდება B. **13-14** სტრიქონებს შორის BCD-ში ემატება:

მძლავრი შხუილით გასცდა ნაპირებს,
ტყეში შეიჭრა, კლდემ მისცა ბანი,
მთა მოღუშული ტირილს აპირებს:
გულს უკლავს სევდა და კაემანი.

16 მუხის ძველ] ~ BCD. **14-17** სტრიქონები – F.

ASTRE (გვ. 115)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 44 (A); ლექსები, 1927, გვ. 164 (B); რჩეული, 1944, გვ. 353 (C); რჩეული, 1954, გვ. 211 (D).

სათაური: ცად აზიდულა ვით მარმარილო BC; ცად აზიდულა D.

თარიღი: 1912 D.

4 სცურავს] ცურავს D. **5** ოკეანეს] ოკეანის D. **11** უნახავს] მი-
ნახავს BCD. **14** ზეცის] უცხო BCD. **15** სწყდება] წყდება D.

„ესაუბრება ვარსკვლავს ვარსკვლავი“ – ციტატა მ. ლერ-მონტოვიდან: „И звезда с звездой говорит“ (ლექსი „Выхожу один я на дорогу“). მოხეტიალე ბედუინის სახე ე. პოს „ელდორადოს“ რემინისცენციას იწვევს.

Astre – ვარსკვლავი.

პარღის ფოთოლი (გვ. 116)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 45.

ლექსში გამოხატულია დაპირისპირება პოეტის, როგორც ხალხის მსახურის, დემოკრატიულ კონცეფციასთან.

***არ მიწდა სიტყვა (გვ. 117)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8753 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 46 (A).

10 შენზე ოცნებით] იგი დაშორდა* B. 11 და... სცოცხლობს] აღ-დგა ტანჯვისგან B. 12 სცოცხლობს... ტრფობის] ცად აღიმართა რო-გორც B. 15 სადაა] სად არის B.

ლექსში გატარებულია მისტიკურის, ზერეალურის გამოხატვის წინაშე სიტყვის უძღურების რომანტიკულ-სიმბოლისტური თვალ-საზრისი.

პარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს! (გვ. 118)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 47 (A); ლექსები, 1927, გვ. 158 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 206 (C); რჩეული, 1944, გვ. 345 (D); რჩეული, 1954, გვ. 207 (E).

თარიღი: 1914 E.

4 შევადამის] შევადამის DE. 6 გარს შემოხვეულს] გარშემოხვეულს

E. 7 ბავშური] ბავშური DE. 13 მღვეები] დევეები E. 21 ჰკვდება] კვდება E. 22 ვღგვეარ] ვღგვეარ E. 26-33 და... დნება] – BCDE.

ნაწარმოებში იოლი ამოსაცნობია რემინისცენციები გრ. ორბელიანის და ი. ჭავჭავაძის პოეზიიდან, აგრეთვე, მ. ლერმონტოვის პოპულარული ლექსიდან „იალქანი“.

ტყის პირად (გვ. 119)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 8704 (B); 28897-50, გვ. 61 (C).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 49 (A); რჩეული, 1944, გვ. 447 (D); რჩეული, 1954, გვ. 198 (E).

სათაური: – B.

თარიღი: 1912 E.

2 თვალის მოსატყვილებლად] შორსა გზას მიმავალი CDE. 3 მივწვივი] მივწვივი E. 7 ტყისა] ჩრდილი B; ტყისა ფოთლები] ~ E. 9 უცხოდ მომღერალ] მღინარის ქარი B. 11 სიმღიდრე] სასახლე B; ვერცხლი] დიდი CDE. 14 სამაგიეროდ] სამაგიეროდ B. 17 იხადრებოდა] იმოსებოდა B. 20 ვთქვი... მინდა] კავკასი – ჩემი B; ქება-დიდება] მე ამის გარდა CDE. 21 ან] აწ CDE; ან... სიმღიდრე] მზე – აღტაცება B. 24 გაშლილ] ისევ CDE; გავათევ ღამეს] მუდამ და ყველგან B. 25 და მუდამ] ყოველთვის B.

რა მზნენიერი იყო ნაში... (გვ. 120)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №19, 16 მაისი, გვ. 10 (B); ლექსები, 1914, გვ. 50 (A); ლექსები, 1927, გვ. 392 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 448 (D); რჩეული, 1944, გვ. 479 (E); რჩეული, 1954, გვ. 142 (F).

თარიღი: 1915 D; 1913 F.

3 დვიოდა] დვიოდა F. 4 უბსკრულზე] უფსკრულზე CDEF. 5 შვენება] მშვენება F. 10 არის] არი B; წაჰყვა] წაყვა E; აფერადებულს] აციმციმებულს B.

B-ში ჯერ ძირითადი ტექსტის მეორე სტროფია, შემდეგ – პირველი.

ერთ ჩანაწერში გალაკტიონი საგანგებოდ აღნიშნავს ამ ლექსში რეფრენის არსებობას (სგ, XVIII, გვ. 90).

ნაწარმოებში გამოყენებულია ორი პოეტური სახე (ნამი, მზე) ნ. ბარათაშვილის ლექსიდან „არ უკიჟინო, სატრფოლო“, მაგრამ მათი აზრობრივი შინაარსი ტრანსფორმირებულია ახალი, ნეორომანტიკული ცნობიერების შესაბამისად (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტისტული ყვავილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXVI, გვ. 484-485).

არსებობს ცნობა, რომ ლექსის თავდაპირველი ვარიანტი სათაურით „ნამი“ ეძღვნებოდა პოეტის პირველ სიყვარულს – 17 წლის მომხიბლავ გოგონას – მაროს (ნ. ტაბიძე, გალაკტიონი, თბ., 2000, გვ. 173).

ყვავილები (გვ. 121)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №3, 13 ივნისი, გვ. 23 (B); ლექსები, 1914, გვ. 51 (A); ლექსები, 1927, გვ. 393 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 445 (D); რჩეული, 1944, გვ. 480 (E); რჩეული, 1954, გვ. 144 (F).

თარიღი: 1915 D; 1911 F.

2 გვირგვინებს ვწნავდი | ვსწნავდი გვირგვინებს B. 3 დადება | მიტანა CDEF. 4 წამომიქროლა | წამოუქროლა B. 5 რისთვის შეშურდა? | რატომ შეშურდა? F. 7 შეკონგა | შეკონა ACDE. 11 გულში | გულზე B. 12 არსით | არსად F; სჩანდა | ჩანდა F. 14 ბუნებავ, ტრფობის | დედილო, შრომის B. 17 გამომიგლოვე | გამომიგლოვე B.

სიმღერა (გვ. 122)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 47 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 52 (A); ლექსები, 1927, გვ. 143 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 104 (D); რჩეული, 1944, გვ. 333 (E)

და გვ. 451 (F); რჩეული, 1954, გვ. 168 (G); რჩეული, 1959, გვ. 344 (H).

სათაური: ოდესღაც, სადღაც BFH; გავიდა ხანი CDEG.

თარიღი: 1911 CDH; 1910 G.

2-5 ოდესღაც... ქნარი] – CDEG. **11** ჩემივე იგი CDEG. **12** ბავშურ ერმობის BFH] პირველ CDEG. **13** ვნების] ვნებათ CDEG. **17** საკმაოდ რა ძლიერ CDEG.

„სიმღერა“ დაკავშირებულია ამერიკელი მწერლის ჰენრი ლონგველოს ლექსთან „ისარი და სიმღერა“.

ლექსის ანალიზი იხ.: ნ. სიხარულიძე, ლიტერატურული პარალელები: გალაკტიონ ტაბიძე და ჰენრი ლონგველო. ჟ. „ქართველოლოგი“, 2011, №16, გვ. 103-123.

ნ. ტაბიძის ცნობით, ლექსი ეძღვნება რაისა ჩიხლაძეს („გალაკტიონი“, გვ. 206). იგი გალაკტიონის რამდენიმე ლექსის ადრესატი. იხ. კომენტარი ლექსისა „ჰამლეტის ქნარით“ (გვ. 306)

მწუხარება (გვ. 123)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 53 (A); რჩეული, 1944, გვ. 448 (B).

სათაური: რაა ახალი? B.

5 გავცქეროდი] გავსცქეროდი B. **6** სიემაწვილისას] გარდასულისას B. **8** არ ვიგონებდი] წარმოვიდგენდი B. **10** მეგობრების] მეგობრული B. **22** მთელი] მთელის B.

სინანული (გვ. 124)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 54 (A); ლექსები, 1927, გვ. 233 (B); რჩეული, 1944, გვ. 383 (C).

სათაური: შენ თუ მოელი? BC.

2 ეჰ... ელი] შენ თუ მოელი C. **6-8** ნურც... გული]

შენ ნუ მოეღი ჩემგან ცრემლებს, არ არის ცრემლი!
რაილა დარჩა საოცარი სანახავედან?
შეცდომებს გული გულსაკლავად ეხლა დასცინის. C

10-13 მრცხვენია... დასცინოდეს] – BC.

„სინანული“ დაკავშირებულია ა. წერეთლის ლექსთან „გამოფიხი-
ლება“.

სანამ შორს იმავ... (გვ. 125)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 55 (A); ლექსები, 1927, გვ. 233 (B);
რჩეული, 1944, გვ. 382 (C).

4 ურწყულ გულისთვის] მწყურვალე გული BC. ვკვრეტდი დაო-
ბლებული] გრძნობდა აღელვებული BC. **8** აგრე... მე] აღარ არსე-
ბობს ეს BC. **9** აგრე დაემარხე] არსებობს მხოლოდ BC. **10** მე ეგ]
თუმცა BC. **11** ოცნების] იღუმალ BC. **13** აქ... ქვეყნად] ქვეყნიურად BC.

„სანამ შორს იყავ...“ წინ უსწრებს „უცნაური ტრფობის“ თემაზე
დაწერილ ცნობილ ლექსებს – „რაც უფრო შორს ხარ“ და „სიშორით
შენით“.

ქარი (გვ. 126)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 56 (A); ლექსები, 1927, გვ. 273 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 345 (C); რჩეული, 1944, გვ. 406 (D).

თარიღი: 1916 C.

3 შევადამის] შევადამის BCD. **5** დასრიალობდა] დასრიალებდა C.
18-21 თითქო... თავშესაფარი] – C.

ლექსში მოცემულია ღია პარალელი ქარის სტიქიასა და ლირი-
კული სუბიექტის სულიერ მდგომარეობას შორის, რომლის საფუძ-
ველზეც შემდგომში „ქარის“ სიმბოლო შეიქმნა.

*****რობორც აჩრდილნი (გვ. 127)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 47 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 58 (A); რჩეული, 1944, გვ. 450 (C).

სათაური: როგორც აჩრდილნი BC.

4 გავცქერივართ] გავსცქერივართ BC. **7** წუთი] წუთნი BC. რომელსაც] რომელთაც BC. **9** ახალგაზდაა] ახალგაზრდაა BC. **11** ალბათ] ალბად B.

ნაწარმოებში გატარებულია წამებით ტკობის – „მშვენიერი ტანჯვის“ რომანტიკული მოტივი, რომელიც თავს იჩენს გალაკტიონის სხვა ლექსებშიც.

იხ. კომენტარი ლექსისა „ჯვარი“ (გვ. 356).

უკანასკნელ დღეს (გვ. 128)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 59 (A); ლექსები, 1927, გვ. 187 (B) და გვ. 322 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 242 (D); რჩეული, 1944, გვ. 356 (E).

თარიღი: 1916 D.

4 მაგრამ] მაინც C; ზეცას ფარავდა] ~ C. **5** და შავი] მაინც ის C. **6** არ... სიკვდილი] არ სჩანდა იგი კეთილი სული C; სჩანდა] ჩანდა D. **7** მწუხარე... სული] არც მომავალი, აღარც წარსული C. **8** მას სწყუროდა] მე მწყუროდა C. **11** შავბნელ... და] აუცილებელ ბურუსში C. **13** მაგრამ მომწყინდა] და მწუხარების C. **14-17** რაც... განმეორდება] – C.

მდინარის პირზე (გვ. 129)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 42 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 60 (A); რჩეული, 1944, გვ. 449 (C).

სათაური: ზვირთები რბიან BC.

ნირვანა (სანსკრ. გაქრობა) – ნეტარება, რომელიც მიიღწევა

ადამიანური საზრუნავისა და სურვილებისაგან სრული გათავისუფლებით.

ორი კეპელა (გვ. 130)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 61 (A); ლექსები, 1927, გვ. 325 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 393 (C); რჩეული, 1944, გვ. 428 (D).

სათაური: ორი BCD.

თარიღი: 1908 BD.

14 სუსტი მძლავრი BCD. **38, 58** შთამომავლობას – შთამომავლობა] შთამამავლობას – შთამამავლობა A. **49** მოჰკვდა] მოკვდა BCD.

მომაკვლაში (გვ. 132)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 51 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 64 (A); ლექსები, 1927, გვ. 322 (C);
რჩეული, 1944, გვ. 458 (D); რჩეული, 1954, გვ. 176 (E).

სათაური: სარეცელთან BDE; შემდეგაც, მაინც C.

თარიღი: 1910 E.

3 მოდის] ეხლა BD] ახლა E. **16** ვლოცულობდი] ვლოცვილობდი
B. **18** ასე] ისევ A; ცივს] ცივ E. **25** ანგელოზი] ანგელოსი BD. **26** რომ]
რო A.

C-ში წარმოდგენილია ლექსის ბოლო ორი სტროფი.

ლექსის მესამე სტროფი ეხმიანება „მე და ღამის“ საიდუმლოს
მოტივს (ა. ხინთიბიძე).

მოგონება (გვ. 133)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 66 (A); ლექსები, 1927, გვ. 227 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 297 (C); რჩეული, 1944, გვ. 380 (D).

თარიღი: 1916 C.

აღ. აბაშელი წერილში „ყვითელი ფოთლი“ გალაკტიონის იმ ლექსებს შორის, რომლებიც „ჩვენი ახალი პოეზიის მარგალიტებად უნდა ჩაითვალოს“, „მოგონებასაც“ ასახელებს და წერს: „ეს ლექსი კი არ არის, ეს მთელი პოემაა, ექვს ტაქტში მოთავსებული. იშვიათია ასე მოკლე, ასე შემკულად ზღვა გრძნობის გადმოშლა“ (გ. „მადრევანი“, 1915, №5).

დემონი (გვ. 134)

ნაბეჭდი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №13, 28 მარტი, გვ. 2 (B); ლექსები, 1914, გვ. 67 (A); ლექსები, 1927, გვ. 304 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 382 (D); რჩეული, 1944, გვ. 417 (E).

სათაური: დემონის სიმღერიდან C; -DE.

თარიღი: 1914 D.

2 გაშლილ] ტურფა B. 9 დაჰღვარა] დაღვარა BD. 13 დაეჭროდი] დაეჭროდი CDE. 24 განიცადოს] გამოსცადოს B.

სტრიქონი „მაგრამ სერაფიმს ბედკრულისთვის ესეც შეშურდა“ გადააბახილია ე. პოს „ნაბეღ ღის“ ფრაზასთან: „ხეციურ ფრთიან ანგელოზებს შეშურდათ ჩვენი“ (ი. კენჭოშვილი).

წამი შემოქმედებისა (გვ. 135)

ნაბეჭდი: ჟ. „განათლება“, 1912, №9, ნოემბერი, გვ. 699 (B); ლექსები, 1914, გვ. 68 (A); ლექსები, 1927, გვ. 123 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 178 (D); რჩეული, 1944, გვ. 322 (E); რჩეული, 1954, გვ. 237 (F).

სათაური: შემოქმედება BCDEF.

თარიღი: 1909 CD; 1910 F.

2 მიზიდავს] მათროლოებს B. 6 გაჩემდება] გარინდდება B. 8 თროლოვად] ღმერთად B. 14 ჩემი] კაცთა B. 20 ლტოლვა] ჰანგი B; დაგუბული] დაგუბებული CD. 22 ჩემს] ჩემ F. 23 ვისმეს] ვისმე F; ჩემს] ჩემ EF. 28 მის] თვით B; ჩემს] ჩემ F; ერთხელ... მძლევეს] დაუძლეველს B.

30-33 და... ღმერთი] ო, უძლევველო დიდო წამო შემოქმედების, ეხლა ყველაფერს... ყველაფერს ვქმნი ახალი ღმერთი CDEF.

იხ. კომენტარი ღექსისა „ველნი ჰყვავიან“ (გვ. 311).

ღექსში რეალიზებულია შემოქმედისა და შემოქმედების რომანტიკული კონცეფცია, რომელიც ახლოს დგას „ახალი პოეზიის“ თვალსაზრისთან.

წუთი (გვ. 136)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“ 1913, №1, 1 აგვისტო (B); ღექსები, 1914, გვ. 70 (A); ღექსები, 1927, გვ. 377 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 440 (D).

თარიღი: 1910 D.

2 ფრთასუბუქი] ფრთა მსუბუქი B.

„წუთი“ პირველად დაიბეჭდა ღირიკულ ციკლში „წუთი გრძნობათა“ (გ. „განთიადი“, 1913, №1), რომელშიც გაერთიანებული იყო შვიდი ღექსი: „წუთი“, „ვწყველი სიყვარულს“, „სად?“, „მაღე ფერგადაშლილი“, „შორეულს“, „Aurora“ და „მარტონი ვართ“.

ვწყველი სიყვარულს! (გვ. 137)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“, 1913, №1, 1 აგვისტო (B); ღექსები, 1914, გვ. 71 (A); ღექსები, 1927, გვ. 235 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 310 (D); რჩეული, 1944, გვ. 385 (E).

სათაური: 10 წლის წინად CDE.

თარიღი: 1919 D.

2 ოჰ... სიცოცხლეს] რომ ყოფილიყავ ათი წლის წინად CDE. 3 მოვლენოდი] მომვლენოდი CDE. 4 ის] მე CDE; დაგსახავდა] დაგსახავდი CDE. 7 ტკბილ] შენს CDE. 8 ისე... ღამეს] ეს იყო მაშინ... ეხლა კი ვწყველი CDE. 9 ეხლა კი] და ვწყველი CDE. 10-15 მან... გულს]

სადღაა ეხლა სანთელი იგი,
ღამით რომ ენთო ოცნებას ნაზი?
ის ჩამქრალა და ღამის სივრცეს
შავი ზოლების შთენია ხაზი.
რა დამავიწყებს იმ მწარე დღეებს,
უგონო განცდებს და ფიქრებს ფარულს. CDE

16 დაგაგვიანდა] აწ გვიან არის CD.

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

საღ? (გვ. 138)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“, 1913, №1, 1 აგვისტო (B); ლექსები, 1914, გვ. 72 (A); ლექსები, 1927, გვ. 192 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 249 (D); რჩეული, 1944, გვ. 361 (E); რჩეული, 1954, გვ. 187 (F); რჩეული, 1959, გვ. 17 (G).

სათაური: სად ვპოვებ შვებას? F.

თარიღი: 1914 DFG.

2, 18 მივეყვარ] მივეყვარ DEFG. **3, 19** ვპოვებ] ვპოვებ DEFG. **11** ხატე-
ბათ] ხატებად DEFG. **12** ვსცემდი] ვცემდი F. **15** სწუხს] წუხს F.

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

„გალაკტიონი კითხულობს: „რას მომცემს ისეთს მე საქართველო, /ანდა რას მისცემს მას ჩემი ქნარი?“ ამ სტრიქონებში ილიას „მგზავრის წერილების“ ცნობილი მონოლოგის ხმა გამოისმის, მაგრამ იგი ურყევი ნებისა და რწმენის „თერგდაღეულს“ კი არ ეკუთვნის, არამედ ახალი ცნობიერების მქონე პიროვნებას, რომელიც სულ სხვა ფასეულობებზეა ორიენტირებული“ (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტისტული ყვავილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXV, გვ. 327).

***მაღე შერბადაშლილი (გვ. 139)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“ 1913, №1, 1 აგვისტო (B); ლექსები, 1914, გვ. 73 (A); ლექსები, 1927, გვ. 106 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 152

(D); რჩეული, 1944, გვ. 316 (E); რჩეული, 1954, გვ. 238 (F); რჩეული, 1959, გვ. 341 (G).

სათაური: ჩემი ხმა F.

თარიღი: 1910 CDFG.

6 მწვერვალი] მწვერვალი B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

ზორეულს (გვ. 140)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 51 (B).

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“, 1913, №1, 1 აგვისტო (C); ლექსები, 1914, გვ. 74 (A); ლექსები, 1927, გვ. 142 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 82 (E); რჩეული, 1944, გვ. 449 (F).

სათაური: – DE; ხალხი ირევა, ხალხი ფუსფუსებს BF.

თარიღი: 1909 DE.

4 ისე წევს] მიიწევს DE. 5 როგორც] თეთრი DE. 13 ვუთხრა] უთხრა BF.

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

AURORA (გვ. 141)

ნაბეჭდი: გ. „განთიადი“, 1913, №1, 1 აგვისტო (B); ლექსები, 1914, გვ. 75 (A); ლექსები, 1927, გვ. 378 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 439 (D); რჩეული, 1944, გვ. 477 (E); რჩეული, 1954, გვ. 158 (F).

სათაური: ავრორა CD; – E; ამოვდივარ F.

თარიღი: 1915 D; 1910 F.

5 მგლოვიარე] მოეღვარე F. 9 უღვთოდ] უღვთოთ B. 12 მწვერვალო] მწვერვალო B.

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

Aurora (ლათ.) – განთიადის ქალღმერთი რომაულ მითოლოგიაში.

მართონი ვართ (გვ. 142)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8749 (B).

ნაბეჭდი: გ. „კოლხიდა“, 1911, №107, 9 ავეისტო (C); გ. „განთიადი“, 1913, №1, 1 ავეისტო (D); ლექსები, 1914, გვ. 76 (A); ლექსები, 1927, გვ. 206 (E); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 266 (F); რჩეული, 1944, გვ. 373 (G).

სათაური: მონაზონ ქალს B; – CEFG.

მიძღვნა: რ.ს.* B; (...ს) D.

EFG-ში ლექსის დასაწყისი განსხვავებული თანამიმდევრობით არის წარმოდგენილი: ჯერ მესამე და მეოთხე სტრიქონებია, შემდეგ – პირველი და მეორე.

2 ოპ] ო EFG; ტკბილად] ტკბილათ C; დამეს] ყვავილს BC; ფერმიხდილს] ფერმიხთილს C. 3 ჩემს] ჩემ C. 4 გამოისმა] გასისინდა BC; დააკვდა] აკვდება EFG. 5-6 და... ამაზრზენი – EFG. 5 ჩემს] ჩემ EG. 6 ჩუმად] ჩუმათ C; მივლის] გვივლის C. 7 მთელი] მთელის B; გულით] სულით BC; სამუდამოდ] სამუდამოთ C. 8 შემიძლია... შენი რისთვის მოგკვდე... რისთვის, რისთვის? მიპასუხე, ამისხენი... C. 9 მთელი სულით] მთელის გულით B] სულით, გულით EFG; სამუდამოდ] სამუდამოთ CD. 9 სტრიქონის შემდეგ B-ში იკითხება:

უთხარ მზის სხივს, ნუღარ ბრწყინავს, გულშივ ჩაჰკლას ნორჩი შუქი...

უთხარ ნიავს, ნუ დაფრინავს მთა და ველად ფრთამსუბუქი...

უთხარ ყვავილს, რომ პეპელას ნუ იკარებს, გულს ნუ უხსნის და პეპელაც იმ გულიდან ნექტარს ნუღარ ამოსწუწნის.

უთხარ ნიავს, რა არის, რომ თამაშობა აქ არ იყოს?

მაშინ მითხარ მეც, შენს მტროფობელს, გულშივ ჩაგკლა, დაგივიწყო...

შემიძლია დაგივიწყო? მიპასუხე, ამისხენი,

მთელის სულით მე შენი ვარ... სამუდამოთ შენი, შენი!

იხ. კომენტარი ლექსისა „წუთი“ (გვ. 343).

ელეგია (გვ. 143)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 77 (A); ლექსები, 1927, გვ. 274 (B);

თსხულებანი, I, 1937, გვ. 347 (C); რჩეული, 1944, გვ. 401 (D); რჩეული, 1959, გვ. 18 (E).

თარიღი: 1914 CE.

ამ ნაწარმოების მიმართებაზე ნ. ბარათაშვილის ლექსთან „სულო ბორცო“ პირველად მიუთითა ვ. ყიფიანმა (ჟ. „ცხოვრება და მეცნიერება“, 1914, №1).

ჰენება (გვ. 145)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 79 (A); ლექსები, 1927, გვ. 259 (B); თსხულებანი, I, 1937, გვ. 328 (C); რჩეული, 1944, გვ. 393 (D); რჩეული, 1959, გვ. 404 (E).

სათაური: ფოთლები BCDE.

თარიღი: 1915 CE.

5 სული მიკენესის] მზეს სული უწუხს BCDE; მტკივა] სტკივა BCDE. **6** ოჰ... გული] ნოემბრის ქარმა BCDE. **7** მიმოიფარა] გადაიარა BCDE. **8** სცვივა ჩემს] წყდება იმ BCDE. **10-17** რა... მტკივა] –BCDE.

ბახოვს? (გვ. 146)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 49 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 80 (A); რჩეული, 1944, გვ. 452 (C).

8 ვეკვროდით... ვნებით] გვიყვარდა ჩვენ ერთმანეთი BC. **14** წაგ-
იდა] წარვიდა BC. **19** პირზე] პირად BC. **20** ნადგელი... სახეზე] იგივე
ღამეა, იგივე ნათელი BC.

შემოღობის ღღე (გვ. 147)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 81 (A); ლექსები, 1927, გვ. 257 (B); თსხულებანი, I, 1937, გვ. 325 (C); რჩეული, 1944, გვ. 395 (D); რჩეული, 1954, გვ. 194 (E).

თარიღი: 1914 C; 1912 E.

8 უდროოდ] უდროვით C. 20 შვება] ვნება CDE. 22 წავიდა, გაპქრა] მაგრამ ის გაქრა E.

„შემოდგომის დღეს“, რომელიც 10-იან წლებში ვერსიფიკაციულ სიახლეს წარმოადგენდა (ა. ხინთიბიძე), რევაზ თვარაძემ „საიმდროლო შედეგრი“ უწოდა.

ნაწარმოები შინაარსითაც და ფორმითაც ეხმიანება ჰენრი ლონგველოს ლექსს „წვიმიანი დღე“ (იხ. კომენტარი ლექსისა „სიმღერა“ გვ. 338).

*****იმ ნეზარ ღამეს (გვ. 148)**

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 83.

სიზმარი (გვ. 149)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 49 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 84 (A); რჩეული, 1944, გვ. 448 (C).

სათაური: შუალამისას BC.

3 ვიღაცა... მევედრება] რაღაც უცნობი მესმის ვედრება BC.
4 თვალთვან... და] თვალთვან ჩვენებას ცრემლები BC. 9 და დაკარგული] უბედურება BC. 10-13 ვინა... ავქვითინდები] – BC. 14 დაპბერავს] დაბერავს BC. 16 ჟინით] შუქი BC; ჩემს სარეცელზე] კედლებს, სარკეებს BC. 17 და... კვდება] გათენდა. სულში კი არ თენდება BC.

ბინლის სტუმარი (გვ. 150)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 85 (A); ლექსები, 1927, გვ. 307 (B); თსზულებანი, I, 1937, გვ. 388 (C); რჩეული, 1944, გვ. 423 (D).

თარიღი: 1915 C.

4 მოვსოქვამ] მოსოქვამ BCD; ვგოდებ] გოდებ BCD.

ლაშრა (გვ. 151)

ხელნაწერი: 28897-50, გვ. 49 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 86 (A); რჩეული, 1944, გვ. 447 (C).

სათაური: ჟამსა სევედისას BC.

ქვესათაური: – BC.

6 სხივით] ასე BC. 7 სიჟმაწვილიდან] ვითარ სათუთად BC; ვზრდიდი გულში] ~ BC. 8 ტკბილ] აღს BC. 9 და როს] იმ დროს BC; ნაზ] როს BC. 11 მისი... სამშობლოში] შთაგონება მსგავსი ჩვენს დროში BC. 13 ასე უმიზნოდ] ადამიანი BC; დაღლევ] დაღლევს BC. 14 ასე... საქართველოში] ისე მოჰკვდება უსაყვარლეს თვის სამშობლოში BC. 15 დამიგებს მე] დაუგებს მას BC. 16 ვიხილავე] იხილავეს BC.

ერთ ჩანაწერში გალაკტიონი საგანგებოდ აღნიშნავს სონეტის ფორმის არსებობას პირველ წიგნში (სგ, XVIII, გვ. 90).

ფრანჩესკო პეტრარკა (1304-1374) – რენესანსის ხანის იტალიელი ლირიკოსი, ავტორი „სიმღერების წიგნისა“. ლექსი შთაგონებულია პეტრარკას სონეტებით ლაურასადმი, რომელიც ქალის იდეალს განასახიერებს.

ბეჟს იძოო! (გვ. 152)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 87 (A); ლექსები, 1927, გვ. 193 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 250 (C); რჩეული, 1944, გვ. 364 (D); რჩეული, 1954, გვ. 195 (E); რჩეული, 1959, გვ. 401 (F).

თარიღი: 1915 CF; 1914 E.

6 მოჰკვდა... მოჰკვდა] მოკვდა... მოკვდა EF. 7 ესლა] ახლა EF. 18 ამ სევედიან] წირველ უახლეს E. 19 წყალთა ლიკლიკით] მთათა ბილიკით E. 20 დაღლილ] ახალ E.

***ოჰ, ნუ იზიძრებ (გვ. 153)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1247 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 88 (A); ლექსები, 1927, გვ. 372 (C);

თხზულებანი, I, 1937, გვ. 434 (D); რჩეული, 1944, გვ. 473 (E); რჩეული, 1954, გვ. 149 (F).

სათაური: ვიბროძელებ B; მე ამ ყვაილებს CDE; მე ამ ყვაილებს ვატარებ F.

თარიღი: 1916 D; 1912 F.

1-4 ოჰ... ხელუხლებელი] – B. **1** ოჰ] ო CDEF. **3** სეგლიან] ეკლიან CDEF. **4** ბევრი... მაქვს] გულს ბევრი რამ აქვს CDEF. **7** სინამდვილის] სისასტიკის BCDEF. **8** ძალა] ხელი BCDEF. **11** ყვავის] ჰყვავის BCDEF; და სადაც] მზიანი BCDEF. **12** ვედარც... სამარე] სადაც არ არის სული მწუხარე BCDEF. **13** წინ... ბელი] წინ, მელის ბელი CDE. **15** კიდევ... მაქვს] გულს ბევრი რამ აქვს BCDEF. **16** და... დამრჩა] სულს კიდევ დარჩა BCDEF.

ერთმა წუთმა (გვ. 154)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 89 (A); ლექსები, 1927, გვ. 308 (B); რჩეული, 1944, გვ. 420 (C).

7 ბედნიერებას] ისეთი რასაც BC. **8** გამოგვიქროლებოთ ტკბილი] ეს არის მხოლოდ თქვენი BC. **9** დაგწავთ, დაგათრობთ] და ჩაფიქრება BC. **21** სამარადისოდ] უცებ სრულიად BC.

***ბული სწუხს და სწუხს (გვ. 155)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 46 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 90 (A); რჩეული, 1944, გვ. 453 (C).

სათაური: გადაუღებლად BC.

1 გული... სწუხს] გადაუღებლად BC. **4** გველივით] გველებრივ BC. **6** ხმანაწყვეტილათ] ხმანაწყვეტილად BC. **7** ჩემის ყრმობის] ისევ იგი BC. **12** და... ვესიზმრებოდი] შენც ყვაილებში მესიზმრებოდი BC. **14** მზის] იმ BC.

დახუზული თმაღები (გვ. 156)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 8771 (B);

ნაბეჭდი: კრ. „გრემლი“, 1912, II, გვ. 87 (C); ლექსები, 1914, გვ. 91 (A); ლექსები, 1927, გვ. 319 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 387 (E); რჩეული, 1944, გვ. 426 (F); რჩეული, 1959, გვ. 411 (G).

თარიღი: 1915 EG.

*****მე ვუპვირღები ამ უძირო ზღვას (გვ. 157)**

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 92 (A); ლექსები, 1927, გვ. 360 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 424 (C); რჩეული, 1944, გვ. 465 (D); ოქრო აჭარის ლაჟვარდში, 1944, გვ. 108 (E).

სათაური: მე ვუპვირღები ამ უძირო ზღვას BCDE.

ეპიგრაფი:

ზოგჯერ ზღვისკენ მივიხედნი, წარვსდგომოდი ამა გორსა,
ზღვასა შიგან ცოტა რამე დავინახე, თუცა შორსა.
შოთა რუსთაველი E.

თარიღი: 1915 C.

3 დამწველ კაეშანს] კაეშანს დამწველს BCDE. **4** ნეტარების] სიხარულის BCDE. **5** მხოლოდ როდესაც] ვიცი მხოლოდ რომ BCDE. **6** ბედის] მძაფრი BCDE. **8** და... სხეულში] ჩემში ძლიერი BCDE. **10** ნაკადულთ] მდინარეთ BCDE. **11** და... წინ] მიექანება BCDE. **15** კიდევ... იცის] ერთს გაიფიქრებს BCDE.

ახალი წელი (გვ. 158)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 46 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 93 (A); რჩეული, 1944, გვ. 460 (C); რჩეული, 1954, გვ. 195 (D).

ეპიგრაფი: – BCD.

თარიღი: 1912 D.

10 გაშორდება] განშორდება BCD. **15** მასში] მაში A. **16** ერთ] დიდს BCD. **18** ფართე] ფართო BCD.

ეპიგრაფად გამოყენებულია სტრიქონები ა. ს. პუშკინის (1799-1837) თხზულებისა „სცენა ფაუსტიდან“.

ლექსი დაკავშირებულია ა. წერეთლის ამავე სახელწოდების ნაწარმოებთან.

***მარტოობის შამს (გვ. 159)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 95 (A); ლექსები, 1927, გვ. 178 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 230 (C); რჩეული, 1944, გვ. 358 (D).

სათაური: იდუმალი მეორე სახე BCD.

თარიღი: 1914 C.

1 მარტოობის... განდევნილობის] შუალამისას, მარტოობის საშინელ ჟამად BCD. 3 წრფელი ჟინით] მღელვარებით BCD; პირისპირ] პირდაპირ BCD. 4 იგი... მოცახცახე] მშვიდი სიცოცხლე – რა ამოდ მე განვიზრახე BCD. 5 განვლილთა დღეთ] დღეთ წარსულთა BCD. 7-9 ჩემს... იცის] – BCD.

***მშუღრო ნაპირზე (გვ. 160)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 96 (A); ლექსები, 1927, გვ. 122 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 177 (C); რჩეული, 1954, გვ. 229 (D).

სათაური: რაა ეს გრძნობა? BCD.

თარიღი: 1909 BCD.

4 ყრმა ჰენიოსი] და ჰენიოსი BC] და გენიოსი D. 6 რისთვისა] რატომა D. 15 მაგრამ... ისევე] და ყრმა ამაყად D. 16 გრძნობას] გრძნობებს BCD; ჰქმნის] ქმნის D.

***მე დავიბადე განთიადისას (გვ. 161)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 97 (A); ლექსები, 1927, გვ. 394 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 446 (C); რჩეული, 1944, გვ. 479 (D); რჩეული, 1954, გვ. 142 (E); რჩეული, 1959, გვ. 24 (F).

სათაური: მე დავიბადე განთიადისას BCDEF.

თარიღი: 1915 CEF.

8 დავემხვე] დავემხე F. 10 ჩემში] ჩვენში F. 15 ჩემს] ჩემ E.

არსებობს ცნობა, რომ გალაკტიონმა ეს ლექსი ახალგაზრდა პოეტის – ქუჩუ ქავთარაძის (დემონის) დაკრძალვაზე წაიკითხა.

თვალები (გვ. 162)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 46 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 98 (A); რჩეული, 1944, გვ. 453 (C); რჩეული, 1954, გვ. 169 (D).

სათაური: შენს ცისფერ თვალებს BCD.

თარიღი: 1914 D.

5 კამათში] კამკამში* B. 16 იტანჯვის] იტანჯის BC.

„თვალები“ დაკავშირებულია ლექსთან „...არ მინდა სიტყვა“ (იხ. კომენტარი, გვ. 335)

ბედნიერება (გვ. 163)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 99.

ფანტაზია (გვ. 164)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 100 (A); ლექსები, 1927, გვ. 368 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 414 (C); რჩეული, 1944, გვ. 471 (D); რჩეული, 1954, გვ. 193 (E); რჩეული, 1959, გვ. 23 (F).

სათაური: ოცნება ბორკილებში BCF; – D; რომ მომცა ფრთები... E.

თარიღი: 1915 CF; 1910 E.

3 გადავცდებოდი] გადავსცდებოდი E. 7 შევებმებოდი] შევებმევეოდი BC. 9 უმიზნო] საშინელ BCDEF; ვნების] მშვიდი BCDEF. 11 სადაც ძილს] სად დუმილს BCDEF; ნიავის] ზეფირის BCDEF. 14 ტირიფთა] მუხების BCDEF.

„ფანტაზიას“ უკავშირდება გალაკტიონის 1915 წელს გამოქვეყნებული ამავე სათაურის ნაწარმოები (ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, №9, გვ. 6).

*****არასდროს ისე არ მენატრება (გვ. 165)**

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 101 (A); ლექსები, 1927, გვ. 366 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 415 (C); რჩეული, 1944, გვ. 467 (D); რჩეული, 1954, გვ. 161 (E).

სათაური: არასდროს ისე არ მენატრება თავისუფლება BCD; არასდროს ისე არ მენატრება E.

თარიღი: 1914 C; 1910 E.

*****სთვლემს ტყის ნაპირი (გვ. 166)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 45 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 102 (A); ლექსები, 1927, გვ. 166 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 216 (D); რჩეული, 1944, გვ. 348 (E) და გვ. 454 (F); რჩეული, 1954, გვ. 192 (G); რჩეული, 1959, გვ. 521 (H).

სათაური: სთვლემს ტყის ნაპირი BF; დასძინებია ალერსიან ბაღს CDEGH.

თარიღი: 1917 DH; 1913 G.

1 სთვლემს] თვლემს DGH; თავჩაქინდრული] გადავერცხლილი BF. **5, 6** შუალამე] შუა-ცა BF] შუალამე CGH. **8** გულში] გულშიც CDE; ბნელა და] საკვდავად BF] ისევე CDEGH.

ორი ზარი (გვ. 167)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 103 (A); ლექსები, 1927, გვ. 318 (B); რჩეული, 1944, გვ. 424 (C); რჩეული, 1954, გვ. 187 (D).

თარიღი: 1911 D.

20 შეერევიდა] შეერეოდა D. **22** სიცალიერედ] სიცარიელედ D. **27** მიუწდომელი] მიუწდომელი D.

აღ. აბაშელმა „ორი ზარი“ გამოყო, როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო ლექსი, დაწერილი „შესანიშნავის ძლიერებით“ (გ. „შადრევანი“, 1915, №5).

ბეზუმი (გვ. 169)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 105 (A); ლექსები, 1927, გვ. 410 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 456 (C); რჩეული, 1944, გვ. 487 (D); „ოქრო აჭარის ლაუვარდში“, 1944, გვ. 114 (E); რჩეული, 1954, გვ. 192 (F).

ეპიგრაფი: ზღვა-ზღვა ცურვით წამოუგე. შოთა რუსთაველი E.

თარიღი: 1917 C; 1913 F.

2 ცის] მთის E. 3 უსაზღვროდ] უსაზღვროთ E. 4, 20 ლურჯ
ოკეანეს] ლურჯი შავი ზღვის E. ოკეანეს] ოკეანის F. 6 მოსწანს]
მონანს F. 7 ვით] შორს E. 10 გემს კი] იმ გემს E. 11 დაუშვებს ძირს]
~ F. 12 რა არის] არ არის E. 13 რა... დაღლა?] არ არის ძრწოლა,
არ არის დაღლა E. 14-17 იგი... ქცევა] – CE. 21 გემს ეხლება] ~ F.

რ. თვარაძეს შენიშნული აქვს ამ ნაწარმოების სიახლოვე მ.
ღერმონტოვის ლექსთან „იალქანი“ („ლეგენდა გალაკტიონის ცხოვ-
რებისა“, გვ. 101).

პოეტი (გვ. 170)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 45 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 106 (A); რჩეული, 1944, გვ. 454 (C);
რჩეული, 1954, გვ. 235 (D).

სათაური: ზღვის პირად მდგარი BCD.

თარიღი: 1914 D.

8 ზღვისა ქაფი] ~ BCD. 17 ღრმა... ძილი] დასძრას, გაფანტოს
ყოველი ჩრდილი BCD. 18 მაგრამ ნაზ] მგზნებარე D.

ნაწარმოებში დამუშავებული პოეტისა და ბრბოს თემა ახლოს
ღვას მ. ღერმონტოვის ტრადიციასთან, მის ლექსთან „წინასწარმე-
ტყველი“.

*****დაღლილ წამწამთ ქვეშ (გვ. 171)**

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 107 (A); ლექსები, 1927, გვ. 336 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 371 (C); რჩეული, 1944, გვ. 432 (D); რჩეული,
1959, გვ. 408 (E).

სათაური: დაღლილ წამწამთ ქვეშ BCDE.

თარიღი: 1915 CE.

*****ხანდახან მშფოთარ ქალაქის ხმაში (გვ. 172)**

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 108 (A); ლექსები, 1927, გვ. 381 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 429 (C); რჩეული, 1944, გვ. 478 (D); რჩეული,
1954, გვ. 148 (E).

სათაური: ხანდახან მშფოთარ ქალაქის ხმაში BCD; ნუგეშს E.

თარიღი: 1915 C; 1912 E.

1, 9 მშფოთარ] მშფოთვარ E. **6** როცა] სადაც BCDE. **8** აყვება] აჰყვება BCDE.

ლექსი გალაკტიონს იმ დროის ქართული პოეზიისათვის თემა-
ტურ სიახლედ მიაჩნდა (სგ, XVIII, გვ. 89).

ჯვარი (გვ. 173)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 109 (A); ლექსები, 1927, გვ. 409 (B);
რჩეული, 1944, გვ. 485 (C); რჩეული, 1954, გვ. 193 (D).

სათაური: – C; მეზღვაურს D.

თარიღი: 1913 D.

2 მშფოთარე] მშფოთვარე D. **11** შეენება] მშენება D.

„ტანჯვით ტკობის“ თემა ორიგინალურად არის დამუშავებული
ლექსში „ჯვარი“, სადაც მოცემულია ცენტრალური სახის ორმა-
გი გააზრება. ჯვარი, როგორც სიმბოლო ჯვარცმისა (ტანჯვა) და,
ამავე დროს, როგორც სიმბოლო რწმენისა, ადდგომისა ზუსტად
შეესაბამება პოეტის ამბივალენტურ გრძნობას. საპირისპირო განც-

დათა შეთავსება ოქსიმორონის სახეს იღებს – იბადება „მშვენიერი ტანჯვა“ (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტისტული ყვაილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXV, გვ. 326).

რომანსი (გვ. 174)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 45 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 110 (A); რჩეული, 1944, გვ. 460 (C).

ქვესათაური: – BC.

4 ყვაილს მკერდს] ყვაილსა BC; ბანს] ჰბანს BC. 5 კრებს] ჰკრებს B] ჰკრეფს C. 7 ორი] ორნი BC.

„რომანსი“ ფრაგმენტია გალაკტიონის ადრეული პოემიდან „მწვემსი“ (იხ. ამავე ტომში, გვ. 276).

უსიყვარულოდ (გვ. 175)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 111 (A); ლექსები, 1927, გვ. 205 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 263 (C); რჩეული, 1944, გვ. 370 (D); რჩეული, 1954, გვ. 186 (E); რჩეული, 1959, გვ. 361 (F).

თარიღი: 1914 CEF.

4 დაჰქრის] დაქრის C.

ამ ლექსის ინტერტექსტური მიმართების შესახებ გრ. ორბელიანის „სადღეგრძელოსთან“ იხ. ლ. ბრეგაძის წერილი: „სიყვარული და უკვდავება“ (ქ. „აფრა“, 2014, №20, გვ. 139-149).

პორიზონტიდან ზენიტამდე (გვ. 177)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 113 (A); ლექსები, 1927, გვ. 203 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 261 (C); რჩეული, 1944, გვ. 369 (D).

თარიღი: 1918 C.

27 მწერვალებს] მწვერვალებს CD.

ოჰ, რობორ მსურდა! (გვ. 179)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 115.

***მთვარე მთის ხრიოჰს ამოეფარა (გვ. 180)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 116 (A); ლექსები, 1927, გვ. 167 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 217 (C); რჩეული, 1944, გვ. 351 (D).

სათაური: მთვარე მთას ამოეფარა BCD.

თარიღი: 1915 C.

4 ტროფობათა] მსუბუქი BCD. 5 მოსჩანს] მოჩანს C.

სახე „როგორც სიზმარში უცხო სიზმარი“, შესაძლოა, უკავშირდებოდეს ე. პოს ლექსს „A Dream Within a Dream“ („სიზმარი სიზმარში“).

***ის ჩამომშორდა, რობორც სიზმარი (გვ. 181)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 50 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 117 (A); ლექსები, 1927, გვ. 260 (C); რჩეული, 1944, გვ. 396 (D) და გვ. 455 (E).

სათაური: ის ჩამომშორდა, როგორც სიზმარი BE; მაშინ ცას უფრო სხვა ფერი ჰქონდა CD.

4 დაღლილი] გამტყდარი BE. 6 სხვაგვარის] სხვაგვარი BE; ევლი] გული* B. 7 მოჰხვეოდა] მოხვეოდა CD. 8 ნაზ გაზაფხულის] გაზაფხულისა CD. 11 ოჰ] ო CD. 12 ვეღარ... წარსულის] ო, რა საშინლად იკივლებს CD. 13-16 მაშინ... მოველი] – CD.

მუსიკა (გვ. 182)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 118 (A); ლექსები, 1927, გვ. 110 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 159 (C); რჩეული, 1944, გვ. 318 (D); „ოქრო აჭარის ლაჟვარდში“, 1944, გვ. 105 (E); რჩეული, 1954, გვ. 210 (F).

სათაური: მუსიკა – უეცარი BCF; ზღვის სიმფონია E.

ეპიგრაფი: ზღვასა შვევე, მომეგება... ვითა ღელვა. შოთა რუსთაველი E.

თარიღი: 1909 BCDF.

2-3 გუშინ... სარკმლიდან] –BCDEF. **4** წკრიალა] ახალი BCDEF. **9** და სცურავდენ] დასცურავდენ E; სცურავდენ] სცურავდენენ C] ცურავდენენ F. **13** მოცურავე] მოცურავენ BCD] მოცურავდენენ F] მოსცურავდენენ E. **16** ტბათა] ზღვათა E; ბსკერზე] ფსკერზე CEF; **18, 21** ტბის] ზღვის E; ვერცხლის] ოქროს E. **24** ესლა] ახლა F. **25** სთავაზობს] თავაზობს E.

ლექსს გალაკტიონი თემატურ სიახლედ მიიჩნევდა (სგ, XVIII, გვ. 89). ნაწარმოებში, სავარაუდოდ, გადმოცემულია რიხარდ ვაგნერის მუსიკით აღძრული შთაბეჭდილება.

ჩვენება (გვ. 184)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 50 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 120 (A); რჩეული, 1944, გვ. 455 (C).

სათაური: სიტყვა და ლოცვა BC.

13 მაგრამ მაინც] ვცდიდი, ვღუმი BD; **16** თუ... გაჰფანტა] სად ჩაიხვია BC.

ა. ხინთიბიძე „ჩვენებას“ უკავშირებს ნ. ბარათაშვილის ლექსს „ეპოვე ტაძარი“.

***სიზმარში ზნახე (გვ. 185)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 121 (A); ლექსები, 1927, გვ. 396 (B); ოსზულებანი, I, 1937, გვ. 444 (C); რჩეული, 1944, გვ. 480 (D).

სათაური: ყვავილები – წუთები BCD.

თარიღი: 1915 C.

2 წითელს] თეთრ-თეთრ BCD; თეთრ-თეთრ] წითელ BCD. 5 სასა-
ულაოზე] იმ ადგილებზე BCD. 8 ვერ... ვერც] აღარ იყო არც BCD. 13
დავიმასსოვრე] დავიმასსოვნე AB.

როგორც სიზმარი (გვ. 186)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 122 (A); რჩეული, 1944, გვ. 456 (B);
რჩეული, 1959, გვ. 405 (C).

სათაური: შემოდგომაა B; – C.

2 მოვდიოდი] მივდიოდი BC. 15 მწარე... ქვითინებს] განადგურების
ქანაობს BC. 16 კენესად] კენესით A.

***მე ცის ვარსკვლავს არ შევნატრი (გვ. 187)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 58 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 123 (A); ლექსები, 1927, გვ. 375 (C);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 438 (D); ლექსები, 1937, გვ. 11 (E); „ოქრო
აჭარის ლაუგარდში“, 1944, გვ. 116 (F); რჩეული, 1944, გვ. 446 (G);
ლექსები, 1953, გვ. 134 (H); რჩეული, 1954, გვ. 157 (I).

სათაური: მიყვარს მარტო ქარიშხალი BCDEGHI; მიყვარს ქა-
რიშხალი F.

ეპიგრაფი: ...გამოვე ზღვისა პირსა. შოთა რუსთაველი F.

თარიღი: 1912 DE; 1910 I.

1 მე] აწ B; ცის] იმ F. 2 მოწყენია] მოსწყენია BCDEFGHI. 4 ატ-
კივდება] ასტივდება EHI. 5 ზღვის] ნელ BGI; ნაპრალს] ნაპირს F.
6 მას... აღარა] თუ მშვიდია, არ აქვს გული და აღარ CDEFH. 8 ზღვი-
დან ზღვამდე] მთიდან მთამდე CDEFGHI. 9 მისი] იმის HI; გრძნობის]
გრძნობათ BGI] გრძნობით CDEFH. 10 სცოცხლობს] ცოცხლობს EHI.

ნაწარმოები ეხმიანება ნ. ბარათაშვილის ლექსს „არ უკიჟინო
სატროლო“, ოღონდ „განთიადის მორბედი“ ვარსკვლავი შეცვლილ-
ია დამარცხებული, ძლეული ვარსკვლავის ხაზით, ე.ი. იქ, სადაც
ბარათაშვილი სიცოცხლეს და სიხარულს ხედავს, გალაკტიონი
სიკვდილის ანრდილს აღმოაჩენს (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტისტუ-
ლი ყვავილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXVI, გვ. 484).

კვანა (გვ. 188)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 52 (B).

ნაბეჭდი: ქ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №38, 26 სექტემბერი, გვ. 2 (C); ლექსები, 1914, გვ. 124 (A); რჩეული, 1944, გვ. 456 (D); რჩეული, 1954, გვ. 208 (E).

სათაური: – BD; კოლხიდაში C; ცას არ ესმის E.

თარიღი: 1914 E.

2 მწერვალებს] კოცონებს C; მწერვალებს] მწვერვალებს CDE; უგზნებს] უღზნებს C. 4 შესტირის... შევალალებს] – BDE; 4 შესტირის და] შეცასტირის C. 5 მთის... ანთებს] ცის მნათობი ცის მკერდს ანთებს C; მწერვალებს] მწვერვალებს DE; ხომ მზე] სხივი BDE. 6 და... კალთებს] მთების წიაღთ, მთების კალთებს C. 8-10 ჰანგი... რაკო] – BDE. 14 მკერდს] ცეცხლს BDE. 16 დაეღვარებს, დაქათქათებს] გრძნეულ სხივად დაჰქათქათებს C.

„კენესა“ სიახლოვეს ამჟღავნებს ალფრედ ტენისონის (1809-1892) ლექსთან „არწივი“.

***ჰორიზონტი ოღნავ ღელავს (გვ. 189)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 125 (A); ლექსები, 1927, გვ. 259 (B); თსზულებანი, I, 1937, გვ. 329 (C); რჩეული, 1944, გვ. 393 (D).

სათაური: ჰორიზონტი ოღნავ ღელავს BCD.

თარიღი: 1916 C.

2, 10 სცვივიან] ეცლება BCD. 4 ყინვის] შორი BCD. 5 სღვას] ღვას BCD. 6 ფიქრთა ნისლში] ნისლთა ფიქრში BCD. 7 დაგივიწყე, კვლავ] დაგივიწყებ, შენ BCD; ძველი] იმავე BCD. 8 იმავე] ძველი BCD; იმავე] ძველივე BCD; იმავე თავდავიწყებით] და ძველივე თავდადებით BCD.

არვიან არის (გვ. 190)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 126.

ტყვემ წამიყვანა (გვ. 191)

ნაბეჭდი: გ. „მერცხალი“, 1913, №87, 13 ნომბერი (B); ლექსები, 1914, გვ. 127 (A); ლექსები, 1927, გვ. 287 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 363 (D); რჩეული, 1944, გვ. 407 (E); რჩეული, 1954, გვ. 212 (F).

თარიღი: 1916 D; 1912 F.

4 დაუბერა] დამიბერა B. **8** დაწვდა] დასწვდა BF. **9** განახვებ] განვენებ B. **10** ცრემლებათ] ცრემლებად BF. **18** მეცემოდენ] მეცემოდნენ F; მთელ] მკრთალ B. **19** ჰანგი] ჩანგი B. **27** იღუმალი] სიჩუმის მძლე B.

ბანთიაღზა (გვ. 193)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 129.

საღამო (გვ. 194)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 130 (A); ლექსები, 1927, გვ. 332 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 397 (C); რჩეული, 1944, გვ. 433 (D); რჩეული, 1954, გვ. 210 (E).

სათაური: საღამო ტბის პირად E.

თარიღი: 1915 C; 1911 E.

2 ტბის] ტყის BC. **3** ნიავე] ზეფირი BCDE. **5** სწყდება] წყდება BC. **6** მწუხარე] ბინდისა E; წერწეტა] წერწეტი BC. **11** იცნო + დანამულ ბაღახებს მძინარე ტყის პირად მსუბუქი ნიავე ათროლეებს ხშირ-ხშირად BCDE.

12-13 ცრემლებით... მგმობელი] – BCDE.

***ყველა დასრულდა (გვ. 195)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 131 (A); ლექსები, 1927, გვ. 360 (B);

თხზულებანი, I, 1937, გვ. 425 (C); რჩეული, 1944, გვ. 464 (D); „ოქრო აჭარის ლაქვარდში“, 1944, გვ. 109 (E); რჩეული, 1954, გვ. 157 (F).

სათაური: ვით გრიგალის შემდეგ ტყე-ველი BCD; გრიგალის შემდეგ ტყე-ველი E; კვლავ ტალღებს ელის F.

ეპიგრაფი: ზღვა გავიარეთ... გავედით. შოთა რუსთაველი E.

თარიღი: 1912 C; 1914 F.

2 სიცალიერით] განადგურებით BCDEF; არის ეგ] იყო ეს E. 3 მის-ცურავს] ცურავდა E. 5 ფეხთქვეშ] ფეხქვეშ BCDEF; ფეხთქვეშ მიგდია] მე ფეხქვეშ მეგდო E. 6 ოცნება] იმედი BCDEF; მაინც] ესლა E; სცოცხლობს] ცოცხლობს F. 7 კვლავ... ელის] ტალღებს ელოდა E. 8 იმავე] ამავე E.

...და ბაზიტირდა (გვ. 196)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 132.

ქალის ლანდი (გვ. 197)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 3351 (B); 7278 (C).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 133 (A); ლექსები, 1927, გვ. 230 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 302 (E); რჩეული, 1944, გვ. 381 (F); რჩეული, 1954, გვ. 177 (G).

სათაური: – BC; ლანდი – არაქვეყნიური DEFG.

თარიღი: 1909 C; 1916 E; 1911 G.

7 მწვერვალებს] მწვერვალებს BCD. 9 მაშინ... სხანდი] იმ დროს ვიდევ და ვფიქრობდი ფიქრებს B] იმ დროს ვიდევ და ვფიქრობდი, ცეცხლს გულში ვერ ჩავიქრობდი C; სხანდი] ჩანდი G. 10 რომ] ო DEFG. საოცრათ] საოცრად EFG. 13 გამჭვირვალედ] გამჭვირვალედ E. 14 მიუწვდომლად] მიუწვდომლად FG. 17 რომ] მე E. 21 ჰქრება] ქრება G. 22 ვდგევარ] ვდგავარ G.

BC ავტოგრაფებში „ქალის ლანდის“ მხოლოდ 2-8 სტრიქონებია წარმოდგენილი, შემდეგ კი ტექსტი ასე გრძელდება:

იმ დროს ვიდევ და ვფიქრობდი ფიქრებს,
 თუ უძირო ოკეანე, თვალუწვდენი სივრცე ზღვათა
 მოელვარე განთიადმა აათეთრა, გაანათა,
 თუ წვეთებში იშლებოდა მოფარფატე ნაპერწკალი,
 თუ მზის დიმილს დაემსგავსა მიმოზების დიმი მკრთალი,
 თუ ხმა ისმის ზეციური, ჰანგის გულის ანაჩქევის,
 ეგ მიტომ რომ სიტყვა იყო დაუვიწყარ სიტყვის მეფის.
 თუ ნახევრად მძინარ მიწას დღეს აღვიძებს ძღვევის ზარი,
 და თუ უფრო ძლიერია განახლების ნიაღვარი,
 თუ სიცოცხლის ზღვა-ტალღები ამეტყველებს თვით ქვა-ლოდებს,
 ეგ მიტომ რომ სიტყვის მეფე ჩვენ ბრძოლისკენ მოგვიწოდებს.
 თუ ბუნება, თვით ბუნება აღტაცებას უერთდება
 და ხანდახან გაგვიტაცებს შორეული ძღვევის ვნება,
 თუ ხანდახან ოცნებებით ვეძებთ კოშკებს სხივით ნაგებს,
 ეგ მიტომ რომ სიტყვის მეფე ჩვენ სიყვარულს გვიქადაგებს.
 და როდესაც მე ვიგონებ სიტყვის მეფეთ, მცირე ლაშქარს,
 მე ვიგონებ მათთან ერთად მათთვის შექმნილ წამების ჯვარს,
 მაგრამ, გმირნო, თქვენი სიტყვა, ხმა ზარივით მოგუგუნე,
 უკვდავია, მათ ვერც დრო შლის, ვერც მგრგვინავი საუკუნე.
 გაანათეთ, გაანათეთ სამუდამო სხივთ კანდელი,
 რომ გაფანტოთ ბნელი ღამე და ბურუსი დღევანდელი. B

C ვარიანტი B-სთან მიმართებით გვიჩვენებს შემდეგ განსხვავებებს:

1 ფიქრებს] – C; ვფიქრობდი+ცეცხლს გულში ვერ ჩავიქრობდი C; **6** ზეციური] მაგიური C. **7** მიტომ] მისთვის C. **8** ზარი] ქარი C. **15** სიყვარულს] კვლავ ბრძოლას C. **20** სამუდამო... კანდელი] გზა სივრცე და საზღვარი C. **21** რომ გაფანტოთ] გაიფანტოს C; დღევანდელი] ყოველგვარი C.

30-იანი წლების ბოლოს გალაკტიონს ლექსის ძირეული გადაკეთება უცდია ბრძოლის მოტივის შემოტანით (BC), C ვარიანტისთვის ადრინდელი თარიღიც – 1909 დაუსვამს, მაგრამ ჩანაფიქრი ბოლომდე აღარ მიუყვანია.

მე და ზამბახი (გვ. 198)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 135 (A); ლექსები, 1927, გვ. 395 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 443 (C); რჩეული, 1944, გვ. 481 (D); რჩეული, 1954, გვ. 157 (E).

თარიღი: 1915 C; 1909 E.

სიციხე (გვ. 199)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 136 (A); ლექსები, 1927, გვ. 276 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 350 (C); რჩეული, 1944, გვ. 400 (D); რჩეული, 1959, გვ. 508 (E).

სათაური: ქართლ დატირებული BCDE.

თარიღი: 1916 CE.

2, 8 უნუგეშოთ] უნუგეშოდ BCDE. **3** მე მინახავს] მიფრინავდა BCDE; ველად ჩამოცვენილი] ხიდან გადმოცვენილი BCDE. **4** სტიროდა] ტიროდა E. **5** სცურავდენ] სცურავდნენ C] ცურავდნენ E; შემოდგომის დღეები] დრუბელთ სიშორეები BCDE. **6** დასცვივდა] მოვიდა BCDE. **8** შემდეგ... ვიცი] ესლა თოვლში ჩაფლული BCDE.

***ჩემი ვარსკვლავი (გვ. 200)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 137 (A); ლექსები, 1927, გვ. 207 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 268 (C); რჩეული, 1944, გვ. 371 (D); ლექსები, 1953, გვ. 140 (E); რჩეული, 1954, გვ. 169 (F).

სათაური: ჩემი ვარსკვლავი BCDEF.

თარიღი: 1913 F.

2 ცეცხლია] შუქია BCDEF. **3** შვენებავ] მშვენებავ F. **4** ღმერთო] ცის BCDEF. **7** თვალთ] თვალს BCDEF. **8** შვენების] მშვენების F.

შენიშნულია ლექსის კავშირი ნ. ბარათაშვილის სატრფიალო ლირიკასთან („ჩემს ვარსკვლავს“, „არ უკიჟინო, სატრფოო“, „მადლი შენს გამჩენს, ღამაზო“).

მასის ღამეს (გვ. 201)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 138.

8 ოცნებებით] ოცნებებს A.

შპიზი (გვ. 202)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 139 (A); ლექსები, 1927, გვ. 260 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 330 (C); რჩეული, 1944, გვ. 396 (D).

სათაური: ასე, რისთვის? BCD.

თარიღი: 1916 C.

2-3 ცისფერ... კენესის] – BCD. **4** წმიდა] წმინდა BCD. **5** ჩემთვის] შენთვის BCD. **7** ჩემს] შენს BCD. **8** რა] არ BCD. **9** არც ის] მე არ BCD. **11** ვერ ვნახე] არ ვიცი BCD.

ამაო ძახილი (გვ. 203)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 6429 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 140 (A); ლექსები, 1927, გვ. 408 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 468 (D); რჩეული, 1944, გვ. 486 (E); რჩეული, 1954, გვ. 143 (F).

თარიღი: 1912 DF.

5 აღმუღში] აღმურში BCDE. **6** ვდგევარ] ვდგავარ F. **7** სჩანს] ჩანს F. **11** აღბადე] აღბათ F. **15** ვინ... გამომსახველს] – B. **19** უნაყოფო] ის ამაო F.

შეინიშნება გადაძახილი მ. ლერმონტოვის ლექსთან „იალქანი“.

საიდუმლო (გვ. 204)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 141 (A); ლექსები, 1927, გვ. 310 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 290 (C).

სათაური: ფრთხილად BC.

თარიღი: 1914 C.

4 თორემ... დავინდობ] გული იგი არ დაინდობს BC. 7 საიდუმლო... დამარხული] – BC. 10 მწარე] გესლი BC. 12 ოჰ] ო BC; შექმნა] შეჰქმნა B. 13 წმიდა] წმინდა BC. 15 გარწმუნებ] არ ვიცი BC; არაფერი დღეს] ეხლა მახსოვს თუ BC. 16 მეტსაც... დამჭირდა] იგი მიღირს თვით სიკვდილად BC; სიკვდილად] სიკვდილათ C. 17-19 მოვაჩვენებ... ფრთხილად] ჩემს დაფარულ გულისძგერას ნუ შეარხევ... იყავ ფრთხილად! BC.

ლექსი დაწერილია რომანტიკულ-სიმბოლისტური პოეზიისთვის ნიშანდობლივ საიდუმლოს თემაზე.

სტრიქონი „საიდუმლო მავიწყდება... ხსოვნის ბსკერზე დამარხული“ სხვა პუბლიკაციებში ამოღებულია. პირველნაბეჭდში, როგორც ჩანს, ტექნიკური ხარვეზი გაიპარა – ამ ტაეპის თანაცალი სტრიქონი ამოვარდა. გალაკტიონს შემდეგში აღარ უცდია მისი აღდგენა და ხარვეზი მეშვიდე სტრიქონის ამოღებით გამოასწორა.

***სიცოცხლის აჩრდილს (გვ. 205)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 142 (A); ლექსები, 1927, გვ. 306 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 324 (C); რჩეული, 1944, გვ. 420 (D).

სათაური: სხვა... ყველაფერი... BCD.

თარიღი: 1915 C.

17-24 ადრე... ჩემთვის] – C.

„გალაკტიონის ეს ლექსი ილიას „ჩიტის“ ასოციაციას იწვევს, რასაც განაპირობებს როგორც რიტმულ-ინტონაციური სიახლოვე, ისე სახეობრივი პარალელი: ჩიტი – „მომღერალი პოეტი“. ილიას ჩიტი „გალობს და გალობს“ და კმაყოფილია, რომ მისი ჰანგით ქვეყანა ტკბება. გალაკტიონის პოეტიც „მღერის და მღერის“, მაგრამ

ის მხოლოდ „სხვა გამოცხილს“ ელოდება, „სხვა ყველაფერი ერთია“ მისთვის (თ. დოიაშვილი, „გზა „არტიტული ყვაილებისკენ“, კრ. „ლიტერატურული ძიებანი“, XXV, გვ. 329).

ძრისტე (გვ. 206)

ნაბეჭდი: გ. „აზრი“, 1914, №11, 13 მარტი (B); ლექსები, 1914, გვ. 143 (A); კრ. „ჩანგი“, II, 1916, გვ. 292 (C).

თარიღი: 1914 წ. მარტი B.

2 ცეცხლ-აღმუღში] ცეცხლ-აღმურში C.

ღებუა ნაზი უმეოღებომა (გვ. 207)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 145 (A); ლექსები, 1927, გვ. 258 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 327 (C); რჩეული, 1944, გვ. 408 (D).

თარიღი: 1914 C.

3 რა?] რაა? BCD; ვეღარ] ვერ BCD. 6 დასრიაღობს] დასრიაღებს C.

*****რა წამეუბაა (გვ. 208)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 58 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 146 (A); რჩეული, 1944, გვ. 443 (C).

სათაური: იმედთა ნაცვლად BC.

2 გარემოცავს] გარემოცავს* B] მოიცავს ძნელი BC. 3-6 როცა... ელი] – BC. 13-16 მაგრამ... სიკვდილს] – BC. 17 ეხლა ხანდახან] ხანდახან ღვინით BC.

*****თეთრ თოვლის ძვეუ (გვ. 209)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი I ტომის მაკეტი, №5760, გვ. 148 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 147 (A); ლექსები, 1927, გვ. 134 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 194 (D); რჩეული, 1944, გვ. 330 (E); რჩეული, 1954, გვ. 161 (F).

სათაური: სად გაქრა? F.

თარიღი: 1915 B; 1908 CD; 1912 F.

2 ძილს] ფიქრს BCDEF. 7 გაჰქრა] გაქრა F; ასე უცებ] მშვენიერთა BCDEF. 8 და... მესიზმრება?] იქ, სად მეფობს გაზაფხულის ოცნება და მოსიზმრება CDEF.

B ვარიანტი არის 1944 წლის რჩეულიდან ამოჭრილი ტექსტი. ბოლო სტრიქონში ავტორის მიერ შეტანილია შესწორება: ოცნება და მოსიზმრება] მომავალი მონათება!

*****იბობოქრე, ცხოვრების ზღვაჲ (გვ. 210)**

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 1245 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 148 (A); ლექსები, 1927, გვ. 407 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 466 (D); „ოქრო აჭარის ლაქვარდში“, 1944, გვ. 110 (E); რჩეული, 1944, გვ. 484 (F); ლექსები, 1953, გვ. 103 (G); რჩეული, 1954, გვ. 155 (H).

სათაური: იბობოქრე BCDFGH; იბობოქრე ცხოვრების ზღვაჲ E.

ეპიგრაფი: საომარად ატეხილი ვიყავ მათად გამტეხელად. შოთა რუსთაველი E.

თარიღი: 1917 D; 1912 E; 1911 H.

1 ჩემს] ჩემ H. 3 პიტალო] პიტალოს AC. 11 ავტირებულვარ] დაგ-ღონებულვარ E. 12 სჩანდა] ჩანდა H. 15 სამუდმოდ] სამუდმოთ E. 17 მას ვერავინ] ვეღარავინ E. 18 უიმედოს] ასე მწარედ E. 21 ჩემს] ჩემ H.

წამების ღამე (გვ. 211)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 149 (A); ლექსები, 1927, გვ. 337 (B); რჩეული, 1944, გვ. 431 (C).

სათაური: სინანული BC.

6 მოვექცეო] მოვიქცეო BC. 23 მოჰკვდება] მოკვდება BC.

ალბომში (გვ. 212)

ხელნაწერი: 28897-50, გვ. 58 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 151 (A); ლექსები, 1927, გვ. 310 (C); რჩეული, 1944, გვ. 445 (D).

სათაური: სიტყვა პოეტის BD; სიმღერებიდან C.

3 ობლობის სიტყვა] თავის სახელი C. 4 შიგ... დაგუბებული] და გაზაფხულზე მასში დაგუბდა C. 5 კაეშან-ფიქრი] უეცარ წყალთა C. გულის] შუქთა C. 6 სიტყვებს] სიტყვას C. 8 ორთქლს] ლანდს BD] ჩრდილს C. 14 გულიდანაც... ამოიცალა] წაშალე იგი შენი გულიდან C.

პოეტს (გვ. 213)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 62 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 152 (A); რჩეული, 1944, გვ. 445 (C).

სათაური: მარტო არა ხარ BC.

10 წრფელ] ყალბ BC. 14 გრძნობა] ხედვა BC. 15 წმიდა] წმინდა BC. 17 ღმერთი] ღმერთიც BC. 20 მე... მრწამდა] ბევრს ყოვლის-შემძლე სწამდა BC. 21 მომეხიბლა] მოეხიბლა BC. 22 დღევანდელი დღე] მე მაინც მჯერა* B. 26 როცა] ოდეს BC. 34 ლოცულობდა] მალღებობდა BC. 36 და... დეღვამ] დეღვამ შეღლისა და ბაირონის BC. 38 დატრიალებდა] დატრიალდება A. 39 წრფელი] დიდი BC. 40 ტოკავდა] რეკავდა BC. 42 იმედდაკარგულს] მარტობის ჟამს BC. 44 ნუ დაღონდები] მარტო არა ხარ BC. 45 თვით... წამება] და თვით წამებაც BC.

პეტრარკა – იხ. კომენტარი ლექსისა „ლაურა“ (გვ. 349).

დანტე ალიგიერი (1265-1321) – იტალიელი პოეტი, დასავლური რენესანსის უდიდესი წარმომადგენელი, ავტორი „ღვთაებრივი კომედიისა“, რომლის კვალი გალაკტიონის ადრეულ ლირიკაშივე ჩანს.

ჯორჯ გორდონ ბაირონი (1788-1824) – ინგლისელი პოეტი, ევროპული რომანტიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, რომელმაც დიდი ზეგავლენა მოახდინა გალაკტიონის ადრეულ შემოქმედებაზე.

ჩემს ირბვლივ (გვ. 215)

ხელნაწერი: 28897-50, გვ. 65 (B).

ნაბეჭდი: გ. „თემი“, 1913, №132, 15 ივლისი (C); ლექსები, 1914, გვ. 154 (A); ლექსები, 1927, გვ. 303 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 381 (E); რჩეული, 1944, გვ. 417 (F) და გვ. 443 (G).

სათაური: ყველაფერმა იცვალა ფერი BDEFG.

თარიღი: 1915 E

4 აფერადლა] გაიშალა DEF. 10 კუბოს] ვარდებს BG] დღეებს DEF; თავდახრილი... მოწყენილი] შემოდგომის ღოდინში ისევ DEF. 11 არ იზამს] გულია BG. 13 ჩემს... განუსაზღვრელს] დარდთა ჩემთ უცვლელობას BG] ამ მწარე მარტობას DEF.

ძალწული (გვ. 216)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 155 (A); ლექსები, 1927, გვ. 320 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 377 (C); რჩეული, 1944, გვ. 426 (D).

თარიღი: 1915 C.

5 სუბუქფრთიანი] მსუბუქფრთიანი D.

სამშობლოში (გვ. 217)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 157 (A); ლექსები, 1927, გვ. 367 (B); რჩეული, 1954, გვ. 75 (C).

სათაური: დამიბრუნე ჩემი სამშობლო C.

თარიღი: 1912 C.

5, 8 გააქრა] გაქრა C. 8 სულყველაფერი] სუყველაფერი C. 15 საქართველოსას] ჩვენი დღეების C. 16 დღეს] აქ C. 17 იქ] დღეს C. 21 ყმაწვილთა] ბანოვანთ C; ქალთა] ნაზი C. 26 დამიბრუნე] დამიბრუნო C. 30 ფრთასუბუქ] ფრთამსუბუქ C. 33 ახალგაზდობა] ახალგაზრდობა BC.

ტ. ტაბიძის ცნობით, „სამშობლოში“ შესავალია რომანტიკული პიესების მთელი ციკლისა, რომელიც გალაკტიონს პირველ წიგნში არ შეუტანია („მარტოობის ორდენის კავალერი“, გ. „საქართველო“, 1916, №3-4).

პერსაღ, პერასღროს (გვ. 218)

ნაბეჭდი: უ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1914, №12, 25 მაისი, გვ. 8 (B); ლექსები, 1914, გვ. 159 (A); ლექსები, 1927, გვ. 229 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 301 (D); რჩეული, 1944, გვ. 381 (E); რჩეული, 1954, გვ. 185 (F).

თარიღი: 1916 D; 1912 F.

3 შემოსუდრული] გადაფარული B. 6 მშფოთარე] გრგვინვას და B] მშფოთვარე F.

უცხო მოგონება (გვ. 219)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 160 (A); ლექსები, 1927, გვ. 210 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 272 (C); რჩეული, 1944, გვ. 371 (D); რჩეული, 1954, გვ. 168 (E).

სათაური: თვალები BCDE.

თარიღი: 1912 E.

2 თითქო] თითქოს BCD; ჩამოსცვივდა] ჩამოცვივდა E. 3 და ჩასძირა] დაიძირა BCDE. 6 სრიალებდა] ტრიალებდა BCDE. 7 ამოლხვრით] ამოკვნესით BCDE. 8 ოჰ] ო BCDE. 9 მისტიური] სიხარულის BCDE. 11 მოჰკვდება] მოკვდება BCD; არ მოჰკვდება] არა ქრება E; არ გაჰქრება] არა კვდება BCDE. 12 ჯადო-გრძნებას] ჯადო გრძნობას BCD.

ამაოღ ცდილოზ (გვ. 220)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 161 (A); ლექსები, 1927, გვ. 309 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 390 (C); რჩეული, 1944, გვ. 423 (D).

სათაური: ამოცნა BCD.

თარიღი: 1915 C.

22-33 და... ტრფობა] – D. 31 გამოთხმობა] გამოთგმობა A.

ერთხელ... (გვ. 221)

ნახეტი: ლექსები, 1914, გვ. 163 (A); ლექსები, 1927, გვ. 272 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 344 (C); რჩეული, 1944, გვ. 398 (D); რჩეული, 1954, გვ. 199 (E).

თარიღი: 1917 C; 1914 E.

6 აბაგბაგდენ] აბაგბაგდენ E. 9 რეკა] რეკვა E. 10 ვკანკალობდი] ვკანკალებდი CE. 11 აკორდათ] აკორდათ D] აკორდად E.

სიკვდილი (გვ. 222)

ნახეტი: ლექსები, 1914, გვ. 164 (A); ლექსები, 1927, გვ. 311 (B).

სათაური: მას სიკვდილის დროს ეხვეწებოდა B.

4 დასრიალობდა] დასრიალებდა B. 6 გადაცურდა] გადასცურდა B. 15 ტანჯვა-წამება] ტანჯვა-წვალება B.

ქღმის კარბთან (გვ. 223)

ნახეტი: ლექსები, 1914, გვ. 165 (A); ლექსები, 1927, გვ. 305 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 336 (C); რჩეული, 1944, გვ. 418 (D).

სათაური: სული მწუხარე BCD.

თარიღი: 1914 C.

რ. თვარაძე ლექსში მ. ლერმონტოვის „ღემონის“ რემინისცენციებს ამჩნევს („ღეგენდა გალაკტიონის ცხოვრებისა“, გვ. 101).

უხილაზი (გვ. 224)

ნაბეჭდი: უ. „ოქროს ვერძი“, 1913, №2, 26 მაისი, გვ. 20 (B); ლექსები, 1914, გვ. 166 (A); ლექსები, 1927, გვ. 157 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 205 (D); რჩეული, 1944, გვ. 343 (E); რჩეული, 1954, გვ. 206 (F).

ქვესათაური: – CDEF.

თარიღი: 1915 D; 1912 F.

4 ფსკერზე] ბსკერზე B; ჰკვდება] კვდება BF; ჩონჩხებს] ჩანჩხებს AC. **5** დაუხრიათ] დაუხრია B; ჭანდრებს] ჭადრებს F. **6** შეპარვიათ] შეპარვია B; ნალველი შეპარვიათ] ხმა ესმით უხილავის CDEF. **7-8** მარტოდმარტო... ზღაპარს] – CDEF. **9** შემომქმედი] შემოქმედი BF. **10, 20** როგორც დმერთი] ვით ატომი F; დაუძღვეი] გაბედული B. **11** უხილავათ] უხილავად BDF. **12** მცოცავნო] მიწაზე CDEF. **13** ერთი] ერთის B. **14** გაყოფ] გაყოფ BDF; ანათროლოებს] ოქროსფერად CDEF. **15** ერთის] ერთი BF. **17** სუფევს] გხედავს B. **19** მეფობს] არის CDEF. **21** მოხვევია] რომ ეხვია F. **22** რაღაც] ბინდის B; გამსჭვალულა] შემოსილა B; რაღაც... გამსჭვალულა] აწ სიცოცხლის ხმით შეირხა F. **23** მზე... ჩადრებს] ტკბილი ძილი ეპარება სასაფლაოს დარაჯ ჭანდრებს B. **23-26** მზე... ზღაპარს] – CDE.

პირველ პუბლიკაციას ერთვის ჟურნალ „ოქროს ვერძის“ რედაქციის შენიშვნა, რომ „უხილავმა“ გაზეთ „თემის“ მიერ გამართულ კონკურსზე აღ. აბაშელის ლექსის შემდეგ ყველაზე მეტი ხმა მიიღო.

ნაწარმოები დაწერილია სომხური ლიტერატურის კლასიკოსის – ოვანეს თუმანიანის (1869-1923) ლექსის „აივაზოვსკის სურათის წინ“ შთაბეჭდილებით (ნ. ტაბიძე, „სული ლაჟვარდზე უსპეტაკესი“, თბ., 2008, გვ. 152-154).

აივაზოვსკი ივან (1817–1900) – რუსი მხატვარი-მარინისტი, წარმომავლობით სომეხი.

თხილი მიმოზა (გვ. 225)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 167.

„თვით მიმოზა“ მიხეილ ბოჭორიშვილის მოთხრობის – „მიმოზას“ წაკითხვის შემდეგ აღძრული ემოციებისა და განსჯის შედეგია (თ. დოიაშვილი, მოტირალ-მოცინარი, თბ., 2013, გვ. 221-228).

ქალი და ხელოვნება (გვ. 226)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი, I ტომის მაკეტი №5760, გვ. 96 (B).

ნაბეჭდი: ჟ. „ოქროს ვერძი“, 1913, №1, 19 მაისი, გვ. 5 (C); ლექსები, 1914, გვ. 168 (A); ლექსები, 1927, გვ. 120 (D); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 173 (E); რჩეული, 1944, გვ. 321 (F); რჩეული, 1959, გვ. 349 (G).

თარიღი: 1912 DEG; 1916 F.

2 ბალახს] ბალახს* B] ყვავილს B. 4 დაღლილ... გაშორდება] ქარტყილათ გადიქცევა C. 8 თეთრი] –B. 11-12 აშრობს... მოსცილდება] –B. 11 ნაზად] ნაზათ C. 13 პეპლად] პეპლათ C. 16 საუკუნოდ] სამუდამოდ B] საუკუნოთ C. 16-19 ამოაშრობს... საოცნებო] – F.

***როგორც სინათლე მოხეხიალე (გვ. 227)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 169 (A); ლექსები, 1927, გვ. 181 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 234 (C); რჩეული, 1944, გვ. 352 (D).

სათაური: როგორც სინათლე მოხეხიალე BCD.

2 ტკბილ დღეთა] ოცნება BD] ოცნებად C. 3 და... ტკბილ] მონვენებებში და BCD. 4 ჩაიხვევს] ჩაახვევს BCD. 8 გაჰქრება] გაქრება C.

იღვალე (გვ. 228)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 170 (A); რჩეული, 1944, გვ. 451 (B).

სათაური: დღეთა გარდასულთა B.

2 სიყმაწვილის] გარდასულთა B. 27 გავცილდი] გავსცილდი B. 30 ფიქრი] სული B.

სიწითლე (გვ. 229)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 172 (A); ლექსები, 1927, გვ. 206 (B);
თხზულებანი, I, 1937, გვ. 265 (C); რჩეული, 1944, გვ. 370 (D); რჩეული,
1954, გვ. 169 (E).

სათაური: ღამე დღეს შეხვდა BCDE.

თარიღი: 1912 E.

4 მაშინ] დილით BCDE. **6** ნაკვალი] ნაალი BCDE. **7** ლოყის ძირში]
ლაწვთა ეშხში E. **8** კოცნის შემდეგ] სულ უეცრად BCDE. **10** მაგრამ...
კი] კოცნების გროვით BCDE. **11** სახეს... ვით] ბაგეს ძლიერი სცემს
BCDE. **12** კავკასიის] თვით უმაღლეს BCDE. **13** მორცხვი] ძლიერ BCDE.
14 ვარსკვლავთ... კრებას] ოხვრით უგონებს გზნებას BCDE. **15** სი-
ამე-ბედნიერებას] უდიდეს ბედნიერებას BCDE.

ლექსის ბოლოს BCDE-ში შეორდება 1-2 სტრიქონები.

მე მისიზმრება (გვ. 230)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 59 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 173 (A); რჩეული, 1944, გვ. 437 (C).

2 კოცნა] რაღაც BC. **7** დაქანცული] დაქანცულთა BC. **12** ანგე-
ლოზთა] ანგელოსთა BC; ციური] ციურთა BC. **18** ტკბილი] უხმო BC.
22 თუ... გამოისმის] –BC. **23** ზვირთის] ზვირთთა BC.

სიყვარული და ხელოვნება (გვ. 231)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 64 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 174 (A); რჩეული, 1944, გვ. 444 (C);
რჩეული, 1954, გვ. 166 (D).

სათაური: ო, გიპოვე BCD.

თარიღი: 1910 D.

8 თვითონ... კი] სიომ იგრძნო და BCD. **9** ცეკვა] ფრენა BCD. **10**
აღელდენ] აღელდნენ BCD. **11** წმიდა] წმინდა BCD. **12** სიყვარულის]

სიყვარულით CD. 15 მაგრამ... ვერსად] და გიპოვე... დიდხანს გქებნე და ჰა BCD. 16 შეერთების] სიახლოვის BCD. 18-19 ბუნებაო... მეორე] – BCD.

მე და ღამე (გვ. 232)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1085 (B); 7382 (C); 7784 (D).

ნაბეჭდი: ჟ. „ოქროს ვერძი“, 1913, №4, 16 ივნისი, გვ. 50 (E); ლექსები, 1914, გვ. 175 (A); „ახალი პოეზიის ანტოლოგია“, ქუთაისი, 1919, გვ. 19 (F); ლექსები, 1927, გვ. 155 (G); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 202 (H); ლექსები, 1937, გვ. 80 (I); ლირიკა, 1940, გვ. 32 (J); რჩეული, 1944, გვ. 342 (K); ლექსები, 1953, გვ. 136 (L); რჩეული, 1954, გვ. 190 (M); რჩეული, 1959, გვ. 350 (N).

სათაური: – B;

თარიღი: 1916 HIJ; 1912 MN.

2 ეხლა] ახლა IJMN; ვწერ] ვსწერ C. 5 ჩემს] ჩემ HIJ. 7-8 ისე... შე-სუდრული] – D. 17 წამართმევს] მომპარავს* D. 20 ობლად] სოფლად C. 21 ორი] ორნი BCFHIJLN.

ერთ ჩანაწერში გალაკტიონს მოცემული აქვს ლექსის ავტორინტერპრეტაცია (სგ, XVIII, გვ. 90).

„მე და ღამე“ გალაკტიონის ადრეული შემოქმედების ერთ-ერთი საეტაპო ლექსია, რომლის თაობაზე რ. თვარაძე წერს: „...ეს იყო მარტოობის, სულით ობლობის თემაზე შექმნილი პირველი ნაწარმოები, რომლითაც გალაკტიონ ტაბიძე გაემიჯნა როგორც ასაკისმიერ ბუნდოვან განცდას, ისე წინაპართა გავლენას და მარტოსულობა საკუთარ მსოფლმხედველობრივ ფაქტად აქცია. აქ დასრულდა მეცხრამეტე საუკუნის ხელწერა და შეიქმნა ახალი ეპოქის „სული ობოლი“... („ლეგენდა გალაკტიონის ცხოვრებისა“, გვ. 118).

ა. ხინთიბიძის აზრით, „მე და ღამე“ უღელტეხილივით დგას ძველიდან ახალი პოეტიკისაკენ მიმავალ გზაზე. ერთი მხრივ, მას მკაფიოდ ატყვია ტრადიციის კვალი, მეორე მხრივ კი, იგი სრულიად ბუნებრივად იმსახურებს ფრანგული მოდერნის ეპითეტს“ (იხ.: გალაკტიონი. 15 ლექსი და ერთი პოემა, თბ., 2003, გვ. 33).

ქალწულის ოცნება (გვ. 233)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი 28897-50, გვ. 63 (B).

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 176 (A); რჩეული, 1944, გვ. 444 (C).

სათაური: – B.

2 როცა] ოდეს BC. 6 ახალგაზრდა] მშვენიერი BC. 8 სუნთქვა... ასე] სუნთქვით გაუღენთილი ზამბახების გუნდი BC. 9 გვიყურებს] გვედარაჯობს BC. 13 არ... გულის] ვერ გადურჩეს ვერაფერი წუთისოფლის მარად BC. 14 დგას] სდგას BC; ითვლის, ითვლის] კვლავ დარაჯობს BC.

გეთსიმანიის ღამე (გვ. 234)

ნაბეჭდი: გ. „აზრი“, 1914, №22, 6 აპრილი (B); ლექსები, 1914, გვ. 177 (A); ლექსები, 1927, გვ. 165 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 214 (D).

სათაური: გეთსიმანიის ბაღში B; სიჩუმეა CD.

თარიღი: 1916 D.

6 მშვიდად] მშვიდათ C. 9 ქრისტე] იგი CD. 10 მაცხოვარი] აღელვებით CD. 11-13 მალე... ქადაგება] ჯვარცმის შემდეგ ის აღსდგება, როგორც წრფელი ქადაგება CD. 14 და ეგ ლოცვაც] ეს წამება CD; უშედეგოთ] უშედეგოდ D. 16 აღდგომის ჰფლობს] მოსავს შავი CD.

ლექსში ხორცშესხმულია სახარების ცნობილი ეპიზოდი – ქრისტეს ლოცვა გეთსიმანიის ბაღში (მათე 26: 36-46).

გურიის მთები (გვ. 235)

ნაბეჭდი: გ. „აზრი“, 1914, №43, 3 მაისი (B); ლექსები, 1914, გვ. 178 (A); ლექსები, 1927, გვ. 380 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 431 (D); ლექსები, 1937, გვ. 15 (E); რჩეული, 1944, გვ. 476 (F); რჩეული, 1954, გვ. 140 (G); რჩეული, 1959, გვ. 348 (H).

თარიღი: 1914 DE; 1912 FGH.

8 შვენის] შვენით CDEF] ჰშვენის G. 9 შვენის] ჰშვენის G. 18 ვდგე-

ვარ] ვდგავარ GH. 20-21 სტრიქონები ~ CDEFGH. 20 სიცოცხლის და] სიცოცხლისას DEGH] სიცოცხლისა G.

შ. რადიანი, – სავარაუდოდ, გალაკტიონის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე, – აღნიშნავს, რომ „გურიის მთების“ გამო ჟანდარმერია გაჩხრიკა გაზეთ „განთიადის“ რედაქცია და ის ნომერი, სადაც ლექსი იყო მოთავსებული, აკრძალა. სინამდვილეში, „გურიის მთები“ დაიბეჭდა გ. „აზრში“ (1914, №43), რომლის რედაქტორი, მართლაც, დააპატიმრეს, მაგრამ არა გალაკტიონის ლექსის გამო, არამედ ამავე ნომერში გამოქვეყნებული წერილისათვის „ეკლესია და დემოკრატია“.

ნაწარმოებში არის ლერმონტოვის სტრიქონების ანარეკლი. შდრ.:

В то утро был небесный свод
Так чист, что ангела полет
Прилежный взор следить бы мог.

ცა ისეა მოწმენდილი, ცა ისეა შეუმკრთალი,
რომ ანგელოზს დაინახავს მოდარაჯე კაცის თვალი.

დაფნარი – სოფელი იმერეთში.

ნასაკირალი, სურები – სოფლები გურიაში.

ბეჭედი (გვ. 236)

ნაბეჭდი: ლექსები, 1914, გვ. 180 (A); ლექსები, 1927, გვ. 346 (B); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 405 (C); რჩეული, 1944, გვ. 441 (D).

თარიღი: 1915 C.

7 სიმღერაც] სიმღერის BCD; წყნარი] ქარი BCD. 16 დასაგმო-
ბლად] დასაგმოზად BCD. 22 ცაზე] ცაში BCD. 23 ჰკვდება] კვდება
BCD. 24 დილის რიჟრაჟი] ~ BCD. 33 გადმოიჭრა] გამოიჭრა BCD. 43
ღვთაებრივობის] ღვთაებრიობის C. 46 მარმარილო] მარმალლო A.
50 მაგგვარად] მაგვარად A. 68-73 არეინ... ტანი] – C.

გალაკტიონი „გეტერას“ თემატურად სიახლედ მიიჩნევდა, არსე-
ბობს ამ ლექსის ავტონტერპრეტაციაც (სგ, XVIII, გვ. 89).

ჰეტერა, სახელით ქსანტე, ანტიკურ წყაროებს არ შემოუნახავს. ერთი ცნობის მოხედვით, დიდი ბერძენი მოქანდაკის – პრაქსიტელის (IV ს. ჩვ.წ-მდე) მოდელი „კნოდოსელი აფროდიტეს“ შექმნისას იყო ჰეტერა ფრინა (თ. დოიაშვილი).

ჰეტერა – ძველ საბერძნეთში განათლებული გაუთხოვარი ქალი, რომელიც თავისუფალ ცხოვრებას ეწეოდა.

მესაფლაზე (გვ. 239)

ნაბეჭდი: ქ. „განათლება“, 1913, №1, იანვარი, გვ. 60 (B); ლექსები, 1914, გვ. 183 (A); ლექსები, 1927, გვ. 349 (C); თხზულებანი, I, 1937, გვ. 408 (D); ლირიკა, 1940, გვ. 34 (E); რჩეული, 1944, გვ. 280 (F); რჩეული, 1954, გვ. 171 (G); რჩეული, 1959, გვ. 370 (H).

სათაური: REQUIESCAT IN PACE. B.

თარიღი: 1914 DHF; 1912 G.

2 მესაფლავექ მესაფლავევ B. **5** შესწვეიტექ შეწვეიტექ EGH; გრწამსქ გწამს BDFGH. **9** ყვავილებით... არემარექ საფლავებზე გადაშლილა ყვავილთ გროვა B. **10** სტირისქ ტირის H. **11** ახალგაზდაქ ახალგაზრდა CDEFGH. **13** ღვარაქ ჰღვარა B. **14** დაქვითინებსქ დაჰქვითინებს GH. **17** დარდითქ გლოვით B. **20** მესაფლავექ მესაფლავე GH. **24** სახექ ჩრდილი B; კაწრავდესქ ჰკაწრავდეს B. **26** მესაფლავექ მესაფლავე GH; კვდებაქ ჰკვდება B. **28** გალაენისას მესაფლავექ ~ B. **29** ახალგაზდაქ ახალგაზრდა CDEFGH. **30** ცილდებაქ სცილდება BEGH. **33** გულმოკლულქ საბრალო B. **34** ოჰქ ო DF. **38** ჰკაწრავდესქ კაწრავდეს DEFGH. **40** მესაფლავექ მესაფლავე GH. **41** ყველაქ ყოველ B. **42** თმაგაშლილიქ ვით აჩრდილი B. **43** ვით აჩრდილიქ თმაგაშლილი B. **44** ხელშიქ ხედავ B. **46** ალბადქ ალბათ DEFGH. **50** ეხლა? ეხლაქ ახლა, ახლა GH; კვდებაქ ჰკვდება B. **51** ყველაქ ყოველ B. **53** ცილდებაქ სცილდება BCDEFGH. **58** მესაფლავექ მესაფლავევ B; ეხლაცქ კიდევ Bქ ახლაც GH; კვდებაქ ჰკვდება B. **62** უძიროა... გულიქ უფრო ღრმაა კაცის გული B. **63** ცხოველ ნათელსქ წმიდა აღერსს B. **64** სვედიანიქ გულ-დამწველი B. **65** ალბადქ ალბათ EFGH. **67** თითქოქ თითქოს GH. **68** რომლისქ რომელთ B; სამუდამოთქ სამუდამოდ BEGH. **72** მესაფლავექ მესაფლავე CDEGH. **74** მოუტანაქ მიუტანა B. **82** დაუცადექ დაიცადექ B; მესაფლავექ მესაფლავე CDEFGH. **85** მიწასქ საფლავს B.

92 მესაფლავე] მესაფლავე G; ესლა] ახლა G; სოქვა] თქვა EGH. 94 ალბად] ალბათ FGH. 102 სამუდამო] ტირილი და B. 104 სცოცხლობს] ცოცხლობს B; კვდება] ჰკვდება B. 107 გადავერცხლილ] შემოვერცხლილ B] გადავერცხლილს G. 108 ველურად] გველურად B.

Requiescat in pace (ლათ.) – განისვენე მშვიდად.

გრ. კიკნაძეს „მესაფლავე“ და ვაჟას „მოგონება“ განხილული აქვს, როგორც თემატურად მსგავსი, მაგრამ კონცეპტუალურად განსხვავებულ ლექსები (იხ. მისი წიგნი „ვაჟა-ფშაველას შემოქმედება“, თბ., 1989, გვ. 209).

ე. კვიციანიშვილი პარალელს ავლებს „მესაფლავესა“ და შექსპირის „ჰამლეტის“ სასაფლაოს სცენას შორის. მისი აზრით, გალაკტიონის ლექსის ფინალური სტრიქონები შექსპირულ სიმალდეს აღწევს (კრ. „გალაკტიონოლოგია“, IV, თბ., 2008, გვ. 128).

პოემები

ეპიკური ჟანრისადმი ინტერესი გალაკტიონ ტაბიძემ მოსწავლეობის ხანიდან გამოავლინა, რაზეც მეტყველებს ცნობები ყრმობის-დროინდელ პოემებსა და ჩანაფიქრებზე (იხ. თ. დოიაშვილი, გალაკტიონ ტაბიძის უადრესი ეპიკური ცდები, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, 2014, №5-6, გვ. 3-13).

თხზულებათა პირველ ტომში შევიდა 1910-1911 წლებში დაწერილი ორი პოემა: „შანშე“ და „მწვემსი“. ამთგან ავტორის სიცოცხლეში მხოლოდ „მწვემსი“ გამოქვეყნდა, „შანშე“ კი ადრეულ პოემათა შორის ერთადერთი ბოლომდე დამუშავებული, დასრულებული ტექსტია.

წინამდებარე ტომში ვერ მოხვდა თთ-ის VIII ტომში დაბეჭდილი სამი პოემა – „სატანა“, „საბედისწერო ფიქრი“ და „თასი“, რომლებიც დაუმთავრებელიცაა და სტილისტურად დაუხვეწაიცი. ისინი გამოქვეყნდება სათანადო ტომში, „დაუმთავრებელი პოემების“ განყოფილებაში.

გალაკტიონის ადრეულ პოემებს ერთი ნიშანი აერთიანებს – ორიენტირება რომანტიკულ ტრადიციაზე.

შანშე (გვ. 245)

ხელნაწერი: ავტოგრაფი S 5188.

სათაური: მირზა*.

4. 42 ფრთხილად] იცი* B.

პოემის ტექსტი ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ფონდში დაცული ერთადერთი ავტოგრაფის მიხედვით 1981 წელს გამოაქვეყნა მკვლევარმა ლევან ჭრელაშვილმა. მანვე დამაჯერებლად გაარკვია ნაწარმოების დაწერის დრო – 1910 წელი (ჟ. მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1984, №1, გვ. 176-177).

ჩვენი გამოცემისათვის პირველი პუბლიკაციის ტექსტი ხელახლა შევუდარეთ ავტოგრაფს. როგორც ავტოგრაფიდან ჩანს, პოემის თავდაპირველი სათაური ყოფილა „მირზა“, შემდეგ პოეტს ცენტრალური პერსონაჟის სახელი შეუცვლია და, ამის შესაბამისად, „მირზა“ ყველგან „შანშეთი“ ჩაუნაცვლებია.

„შანშე“ ეძღვნება გალაკტიონის სემინარიელი მეგობრის – პოეტ ქუჩუ ქავთარაძის (1889-1910) ხსოვნას, რომელიც „დემონის“ ფსევდონიმით იყო ცნობილი და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. ქუჩუ ქავთარაძის შესახებ იხ. მ. შელეგიას წიგნი „დემონი“, თბ., 2004.

თემით, კომპოზიციით და სტილით „შანშე“ ლირიკულ-რომანტიკული პოემაა, რომელიც ბაირონის „ჩაილდ ჰაროლდის მოგზაურობისა“ და ე.წ. აღმოსავლური პოემების ძლიერ გავლენას განიცდის. ნაწარმოების ანალიზი იხილეთ თ. დოიაშვილის წერილში „შანშე“ (გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, 2014, №11-12, გვ. 3-13).

მწყემსი (გვ. 259)

ხელნაწერი: ავტოგრაფები 1351-1380 (B); 8718 (C); 4788 (D); 3551 (E); 1909 (F).

ნაბეჭდი: გ. „თეში“, 1911, №43, 46, 47 (A).

„მწვემის“ ერთადერთია გალაკტიონის ადრეული პოემებიდან, რომელიც ავტორის სიცოცხლეში, დაწერისთანავე გამოქვეყნდა გაზეთ „თემში“ (1911). ბეჭდვასთან დაკავშირებული ცნობები შემონახულია პოეტის ძმის – პროკლე (აბესალომ) ტაბიძის ბარათებში. „პოემა ჯერ არ მიმიტანია“, – სწერს იგი გალაკტიონს 1911 წლის 7 სექტემბერს. „შენი პოემა მივიტანე და პასუხისთვის ორშაბათს უნდა მივიდე“ – ვკითხულობთ 23 სექტემბრის წერილში. „შენი „მწვემის“ დაიბეჭდა, უთუოდ შენც წაიკითხავდი“, – სიხარულით ატყობინებს პროკლე ადრესატს 4 ოქტომბერს. დაბოლოს, 20 ოქტომბრის ბარათში, თითქოს შეახსენებსო, ძმას სწერს: „თემში“, ხომ იცი, იბეჭდება „მწვემის“. გაგრძელება ეხლა იყო ორშაბათს“ (პ. ტაბიძე. მოთხრობები. ბარათები. თბ., 1997, გვ. 120, 124, 126). გაზეთში პოემა, მართლაც, გაგრძელებებით დაიბეჭდა.

B ხელნაწერში „მწვემის“ ორი სხვადასხვა ვარიანტი იკითხება: პირველი ემთხვევა „თემში“ გამოქვეყნებულ ტექსტს, მეორე კი თავდაპირველი ვარიანტის გვიანდელი, ვერსიფიკაციულ-სტილური განახლების ნაწილობრივი, ბოლომდე განუხორციელებელი ცდაა: იგი მოკლებულია რაიმე მეცნიერულ ღირებულებას და ვარიანტებში არ ვბეჭდავთ. CDEF ხელნაწერები ფრაგმენტებია ამავე ვერსიფიკაციულად სახეცვლილი ვარიანტისა.

პოეტის არქივში, გარდა ამ ავტოგრაფებისა, ინახება პოემის ხელნაწერი (7325-7380), რომელიც 1945 წელს გ. „თემიდან“ არის გადმოწერილი.

ავტორმა „მწვემის“ მიუძღვნა იოსებ გრიშაშვილს, რომელსაც იგი პოემის დასაწყისში ლექსით მიმართავს (იხ. აგრეთვე კომენტარი ლექსისა „შემოდგომა“, გვ. 310).

„მწვემის“ ბოლო თავები, სადაც აღწერილია პოემის გმირის სამშობლოდან გაქცევა და ზღვაზე მოგზაურობა, დაწერილია ბაირონის „ღონ ქუანის“ გავლენით. VII თავში დასახელებულია ხმელთაშუა ზღვის აუზის გეოგრაფიული პუნქტები: ძველი ბერძენი პოეტი ქალის – საფოს მშობლიური კუნძული ლესბოსი, კუნძულები როდოსი და ქიოსი, ასევე ქალაქები – სტამბოლი, ალექსანდრია, მესინა, ტრიპოლი და ბეირუთი.

ნაწარმოების ანალიზი მოცემულია თ. დოიაშვილის წერილში „მწვემის“ (ჟ. „აფრა“, 2014, №20, გვ. 142-150).

ნანარკოზების ანბანური საძიებელი*

ა

AVE MARIA 100, 328

*** ათასფერად მოქარგული 47, 305

ალბომში („სიტყვა პოეტის“) 212, 370

ამოდ ცდილობ („ამაო ცდა“) 220, 372

ამაო ძახილი 203, 366

*** არასდროს ისე არ მენატრება 165, 354

არვინ არის... („*** მახსოვს, მე გზავჯვარედინზე“) 190, 361

*** არ მინდა სიტყვა 117,335

*** არ მშორდება სევდა მწარე 46, 305

ASTRE („ცად აზიდულა, ვით მარმარილო“) 115, 334

AURORA („ავრორა“) 141, 345

ახალი წელი („*** და კვლავ იწყება ახალი წელი“) 158, 351

ახალ ტალღას 36, 302

ახალ ცისკართან 84, 321

ახალ წლის ღამეს 64, 312

ბ

ბედნიერება 163, 353

ბედს იქით 152, 349

ბინდის სტუმარი 150, 348

ბრძოლაში ვეძებ 39, 303

გ

გაზაფხულის მოლოდინში 28, 299

გაზაფხულის ღამე 48, 306

გამოსალმება 63, 312

* ფრჩხილებში მითითებულია ის განსხვავებული სათაურები, რომლებიც ლექსებს აქვთ თთ-ში.

განახლდა გული 103, 329
განთიადზე 193, 362
განწირულება 90, 324
გახსოვს? 146, 347
გეთსიმანიის ღამე („სიჩუმეა“) 234, 378
გემზე 169, 355
გეტერა 236, 379
გზაზე („თვალუნვდენელი, დაუსაბამო“) 79, 319
*** გული სწუხს და სწუხს („გადაუღებლად“) 155, 350
გურიის მთები 235, 378

ღ

... და გაფითრდა 196, 363
დაკარგული ედემი („... ოჰ, ევა, ევა“) 94, 326
დარიალისა ვინრო კლდეებში 108, 331
*** დაღლილ წამნამთ ქვეშ 171, 356
დახუჭული თვალეები 156, 350
დგება ნაზი შემოდგომა 207, 368
დემონი („... გაშლილ წალკოტში“) 134, 342
დიდი ხანია 106, 330
დილა 45, 305
დუმბილი 82, 320

ქ

ედემის კარებთან („სული მწუხარე“) 223, 373
ელეგია 69, 314
ელეგია 143, 346
ერთმა წუთმა 154, 350
ერთხელ 221, 373
ესკიზი („ასე რისთვის?“) 202, 366
ეჭვი 56, 309

ზ

*** ვარდი კოკობი 29, 299

ვარდის ფოთოლი 116, 335
ვარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს! 118, 335
ველნი ჰყვავიან („გრძნობათა ფერფლი“) 61, 311
ვერსად, ვერასდროს... 218, 372
*** ვითარცა გედი 21, 298
ვწყევლი სიყვარულს! („10 წლის წინად“) 137, 343

თ

*** თეთრ თოვლის ქვეშ 209, 368
თვალეები („შენს ცისფერ თვალებს“) 162, 353
თვით მიმოზა 225, 374

ი

*** იბობოქრე, ცხოვრების ზღვავ („იბობოქრე“) 210, 369
იდეალი („დღეთა – გარდასულთა“) 228, 375
*** იმ ნეტარ ღამეს 148, 348
*** ირგვლივ, გარშემო („გარდაცვალება“) 65, 312
*** ის ჩამომშორდა, როგორც სიზმარი 181, 358

კ

კვნესა („... მთის მწვერვალებს“) 188, 361
კოლხიდა („კოლხიდაში“) 34, 300
კორდზე 81, 320

ლ

ლაურა („ჟამსა სევდისას“) 151, 349

მ

მაისის ღამეს 201, 366
*** მალე ფერგადაშლილი 139, 344
მარტონი ვართ! („... ველთა შორის გამოისმა“) 142, 346

... მარტოობის ჟამს („იდუმალი მეორე სახე“) 159, 352
მგზავრის სიმღერა 107, 330
მდინარის პირზე („ზვირთები რბიან“) 129, 340
... მე დავიბადე განთიადისას 161, 352
მე და ზამბახი 198, 365
მე და ლამე 232, 377
... მე ვუკვირდები ამ უძირო ზღვას 157, 351
მე მესიზმრება 230, 376
მესაფლავე 239, 380
... მე ცის ვარსკვლავს არ შევნატრი („მიყვარს მარტო ქარიშხალი“) 187, 360
მთანმინდაზე („მასხოვს“) 96, 326
... მთვარე კაშკაშებს 15, 295
... მთვარე მთის ხრიოკს ამოეფარა („მთვარე მთას ამოეფარა“) 180, 358
მიმღერე რამე 74, 316
მოგონება 133, 341
მომაკვდავი 23, 299
მომაკვდავი („სარეცელთან“) 132, 341
მსახიობის დღიურიდან 38, 303
მსახიობ ქალს 35, 302
მუსიკა 55, 309
მუსიკა („მუსიკა – უეცარი“) 182, 358
მუხა 114, 334
... მყუდრო ნაპირზე („რაა ეს გრძნობა“) 160, 352
მწუხარება 33, 300
მწუხარება („რაა ახალი“) 123, 338
მწყემსი 259, 382
მხოლოდ ბუნება 41, 304

6

ნიავი 20, 298
ნიაღვარი 91, 324

ო

ორი ზარი 167, 354

ორი პეპელა („ორი“) 130, 341

ოცნება კლდეზე 40, 304

*** ოჰ, ნუ იფიქრებ („მე ამ ყვავილებს“) 153, 349

ოჰ, როგორ მსურდა! 179, 358

პ

პირველი ენკენისთვე 52, 307

პოეზია 37, 303

პოეტი („...რამდენჯერა ვთქვი“) 77, 318

პოეტი („ზღვის პირად მდგარი“) 170, 355

პოეტს („მარტო არა ხარ“) 213, 370

რ

რა ვქნა? 60, 311

რა მშვენიერი იყო ნამი... 120, 336

რა სევდიან ზღაპარს ამბობს ქარი (... რა სევდიან ნანას ამბობს ქარი) 70, 314

*** რა ნამებაა („იმედთა ნაცვლად“) 208, 368

*** როგორც აჩრდილნი („როგორც აჩრდილი“) 127, 340

როგორც სიზმარი 186, 360

*** როგორც სინათლე მოხეტიალე 227, 375

რომანსი 17, 296

რომანსი 174, 357

რომ თაყვანი სცეს („მწვანე ზოლი მთის“) 76, 318

*** როცა ბულბული განთიადისას 18, 296

ს

სად? 138, 344

საიდუმლო („ფრთხილად“) 204, 367

სამშობლოში 217, 371

სანამ შორს იყავ 125, 339
სანთლები 68, 314
სარკესთან („გუშინ, მთელი დღე“) 83, 321
სარკმელთან 87, 323
სასაფლაოზე („ზევით ასწიეთ მზე, ზევით“) 42, 304
სასაფლაოზე 30, 299
სასაფლაოზე („არ განახლდება, არ დაბრუნდება“) 105, 330
საუბარი ვალსში („ქალს მთებიდან“) 66, 313
სალამო 194, 362
სერენადა 62, 311
... სთვლემს ტყის ნაპირი 166, 354
სიზმარი („შუალამისას“) 149, 348
სიზმარში ვნახე („ყვავილები – წუთები“) 185, 359
სიკვდილი („მას სიკვდილის დროს ეჩვენებოდა“) 222, 373
სიმღერა („... ოდესღაც, სადღაც“) 122, 337
სინანული („შენ თუ მოელი“) 124, 338
სიყვარული და ხელოვნება („ო, გიპოვე“) 231, 376
სიჩუმის ანგელოსი („დაიძინე“) 57, 310
სიცივე („ქარით დატირებული“) 199, 365
... სიცოცხლის აჩრდილს („სხვა... ყველაფერი“) 205, 367
სინითლე („ლამე დღეს შეხვდა“) 229, 376
სოფელში („ჩუმი შრიალით ხის ფოთლები მეგებებიან“) 98, 327
... სქელი ღრუბელი („შავი ღრუბელი“) 16, 295

ტ

ტყემ წამიყვანა! 191, 362
ტყეში 80, 320
ტყის პირად 119, 336

უ

უდაბნო 92, 324
უკანასკნელი დღე 104, 329
უკანასკნელ დღეს 128, 340

უსიყვარულოდ 175, 357
უცხო მოგონება („თვალეები“) 219, 372
უხილავი 224, 374

ფ

ფანტაზია 32, 300
ფანტაზია („ოცნება ბორკილებში“) 164, 353
ფარვანა 44, 305
ფიქრი 26, 299

ქ

ქალი და ხელოვნება 226, 375
ქალის ლანდი („ლანდი – არაქვეყნიური“) 197, 363
ქალწული 216, 371
ქალწულის ოცნება 233, 378
ქარი 126, 339
ქარიშხლის შემდეგ 110, 332
ქრისტე 206, 368

ლ

ღამე 22, 298

ყ

ყვავილები 121, 337
*** ყველა დასრულდა! („ვით გრიგალის შემდეგ ტყე-ველი“) 195, 362
ყვითელი ფოთოლი 86, 322

შ

შავი ყორანი 75, 317
შანშე 245, 382
შემოდგომა 58, 310
შემოდგომა 78, 319

შემოდგომის დღე 147, 347

შორეულს („ხალხი ირევა, ხალხი ფუსფუსებს“) 140, 345

შორი ალერსი 112, 333

შორი გაზაფხული („სინამდვილეში ოცნებისას“) 111, 333

შორი სიახლოვე („სადღაც მინახავს“) 113, 333

*** შუალამეა... ზღვის ნეტარ გულში 50, 306

„შუქს“ („შუქი“) 19, 297

ჩ

*** ჩემი ვარსკვლავი 200, 365

ჩემი ქნარი („...როდესაც ხალხთა ურიამულში დავიკარგები“) 102, 329

ჩემო მადონნავ! 49, 306

ჩემს ირგვლივ („ყველაფერმა იცვალა ფერი“) 215, 371

ჩვენება („სიტყვა და ლოცვა“) 184, 359

ძ

ძებნა („... ოჰ, სად, სადაა მისი საფლავი“) 109, 332

წ

წამების ღამე („სინანული“) 211, 369

წამი შემოქმედების („შემოქმედება“) 135, 342

წუთი 136, 343

წუხელი, ღამით... („წუხელი, ღამით ქარი დაჰქროდა“) 85, 322

ჭ

ჭკნება („ფოთლები“) 145, 347

ჭმუნვარება 89, 323

ხ

*** ხანდახან მშფოთარ ქალაქის ხმაში 172, 356

ხელოვნება 73, 316

ხომლი 99, 327

*** სშირად ვოცნებობ 88, 323

ჯ

ჯვარი („მეზღვაურს“) 173, 356

ჰ

ჰამლეტის ქნართ 51, 306

ჰორიზონტიდან ზენიტამდე 177, 357

*** ჰორიზონტი ოდნავ ღელავს 189, 361

შინაარსი

რედაქციისაგან..... 5

ლექსები

*** მთვარე კაშკაშებს	15.....	295
*** სქელი ღრუბელი	16.....	295
რომანსი („გახსოვს ბუნება აყვავებული“)	17.....	296
*** როცა ბუღბული განთიადისას	18.....	296
„შუქს“	19.....	297
ნიავი	20.....	298
*** ვითარცა გედი	21.....	298
ღამე	22.....	298
მომაკვდავი („მზე დასავლეთით გადაიხარა“)	23.....	299
ფიქრი	26.....	299
გაზაფხულის მოლოდინში	28.....	299
*** ვარდი კოკობი	29.....	299
სასაფლაოზე („მიყვარს საღამო“)	30.....	299
ფანტაზია („ოცნება ტკბილი და ნეტარება“)	32.....	300
მწუხარება („სიცოცხლით სავსეს“)	33.....	300
კოლხიდა	34.....	300
მსახიობ ქალს	35.....	302
ახალ ტალღას	36.....	302
პოეზია	37.....	303
მსახიობის დღიურიდან	38.....	303
ბრძოლაში ვეძებ	39.....	303
ოცნება კლდეზე.....	40.....	304
მხოლოდ ბუნება	41.....	304
სასაფლაოზე („მზეს შევნატროდით“).....	42.....	304
ფარვანა.....	44.....	305
დილა	45.....	305
*** არ მშორდება სევდა მწარე.....	46.....	305
*** ათასფერად მოქარგული.....	47.....	305
გაზაფხულის ღამე	48.....	306
ჩემო მადონნავ!.....	49.....	306

*** შუალამეა... ზღვის ნეტარ გულში.....	50.....	306
ჰამლეტის ქნართ.....	51.....	306
პირველი ენკენისთვე.....	52.....	307
მუსიკა („ფანჯრიდან მთვარის“)	55.....	309
ეჭვი.....	56.....	309
სიჩუმის ანგელოსი.....	57.....	310
შემოდგომა („დავიღალე...“)	58.....	310
რა ვქნა?	60.....	311
ველნი ჰყვავიან.....	61.....	311
სერენადა.....	62.....	311
გამოსალმება.....	63.....	312
ახალ წლის ღამეს.....	64.....	312
*** ირგვლივ, გარშემო.....	65.....	312
საუბარი ვალსში.....	66.....	313
სანთლები.....	68.....	314
ელეგია („სარკმლიდან ვუცქერ...“)	69.....	314
რა სევდიან ზღაპარს ამბობს ქარი	70.....	314

ლექსეზი. ქუთაისი. 1914 წელი

ხელოვნება	73.....	316
მიმღერე რამე	74.....	316
შავი ყორანი.....	75.....	317
რომ თაყვანი სცეს.....	76.....	318
პოეტი („რამდენჯერა ვსთქვი“)	77.....	318
შემოდგომა („ობოლ ფოთლებს“)	78.....	319
გზაზე.....	79.....	319
ტყეში	80.....	320
კორდზე.....	81.....	320
დუმილი	82.....	320
სარკესთან.....	83.....	321
ახალ ცისკართან.....	84.....	321
წუხელი, ღამით.....	85.....	322
ყვითელი ფოთოლი	86.....	322
სარკმელთან.....	87.....	323
*** ხშირად ვოცნებობ	88.....	323
ჭმუნვარება	89.....	323

განწირულება	90.....	324
ნიაღვარი	91.....	324
უდაბნო	92.....	324
დაკარგული ედემი	94.....	326
მთანმინდაზე	96.....	326
სოფელში	98.....	327
ხომლი	99.....	327
AVE MARIA	100.....	328
ჩემი ქნარი	102.....	329
განახლდა გული	103.....	329
უკანასკნელი დღე	104.....	329
სასაფლაოზე („ნიავე დაჰქრის“)	105.....	330
დიდი ხანია	106.....	330
მგზავრის სიმღერა	107.....	330
დარიალისა ვინრო კლდეებში	108.....	331
ძებნა	109.....	332
ქარიშხლის შემდეგ	110.....	332
შორი გაზაფხული	111.....	333
შორი ალერსი	112.....	333
შორი სიახლოვე	113.....	334
მუხა	114.....	334
ASTRE	115.....	334
ვარდის ფოთოლი	116.....	335
*** არ მინდა სიტყვა	117.....	335
ვარსკვლავიანი კამარა ბრწყინავს!	118.....	335
ტყის პირად	119.....	336
რა მშვენიერი იყო ნამი... ..	120.....	336
ყვავილები	121.....	337
სიმღერა	122.....	337
მწუხარება („შავად გაშლილის...“)	123.....	338
სინანული	124.....	338
სანამ შორს იყავ... ..	125.....	339
ქარი	126.....	339
*** როგორც აჩრდილნი	127.....	340
უკანასკნელ დღეს	128.....	340
მდინარის პირზე	129.....	340
ორი პეპელა	130.....	341

მომაკვდავი („ნათესავეები და მეგობრები“)	132.....	341
მოგონება	133.....	341
დემონი	134.....	342
წამი შემოქმედებისა	135.....	342
წუთი	136.....	343
ვწყევლი სიყვარულს!	137.....	343
სად?	138.....	344
*** მალე ფერგადაშლილი	139.....	344
შორეულს	140.....	345
AURORA	141.....	345
მარტონი ვართ!	142.....	346
ელეგია („წვიმის წვეთები დასცურავენ“)	143.....	346
ჭკნება...	145.....	347
გახსოვს?	146.....	347
შემოდგომის დღე	147.....	347
*** იმ ნეტარ ღამეს	148.....	348
სიზმარი	149.....	348
ბინდის სტუმარი	150.....	348
ლაურა	151.....	349
ბედს იქით!	152.....	349
*** ოჰ, ნუ იფიქრებ	153.....	349
ერთმა წუთმა	154.....	350
*** გული სწუხს და სწუხს	155.....	350
დახუჭული თვალები	156.....	350
*** მე ვუკვირდები ამ უძირო ზღვას	157.....	351
ახალი წელი	158.....	351
*** მარტოობის ჟამს	159.....	352
*** მყუდრო ნაპირზე	160.....	352
*** მე დავიბადე განთიადისას	161.....	352
თვალები	162.....	353
ბედნიერება	163.....	353
ფანტაზია („რომ მომცა ფრთები“)	164.....	353
*** არასდროს ისე არ მენატრება	165.....	354
*** სთვლემს ტყის ნაპირი	166.....	354
ორი ზარი	167.....	354
გემზე	169.....	355
პოეტი („ვნახე მგოსანი“)	170.....	355

*** დალილი წამნამთ ქვეშ.....	171.....	356
*** ხანდახან მშფოთარ ქალაქის ხმაში.....	172.....	356
ჯვარი.....	173.....	356
რომანსი (პოემიდან).....	174.....	357
უსიყვარულოდ.....	175.....	357
ჰორიზონტიდან ზენიტამდე.....	177.....	357
ოჰ, როგორ მსურდა!.....	179.....	358
*** მთვარე მთის ხრიოკს ამოეფარა.....	180.....	358
*** ის ჩამომშორდა როგორც სიზმარი.....	181.....	358
მუსიკა („გუშინ, როცა არემარეს“).....	182.....	358
ჩვენება.....	184.....	359
*** სიზმარში ვნახე.....	185.....	359
როგორც სიზმარი.....	186.....	360
*** მე ცის ვარსკვლავს არ შევნატრი.....	187.....	360
კვნესა.....	188.....	361
*** ჰორიზონტი ოდნავ ღელავს.....	189.....	361
არვინ არის.....	190.....	361
ტყემ წამიყვანა!.....	191.....	362
განთიადზე.....	193.....	362
სალამო.....	194.....	362
*** ყველა დასრულდა!.....	195.....	362
...და გაფითრდა.....	196.....	363
ქალის ლანდი.....	197.....	363
მე და ზამბახი.....	198.....	365
სიცივე.....	199.....	365
*** ჩემი ვარსკვლავი.....	200.....	365
მაისის ღამეს.....	201.....	366
ესკიზი.....	202.....	366
ამაო ძახილი.....	203.....	366
საიდუმლო.....	204.....	367
*** სიცოცხლის აჩრდილს.....	205.....	367
ქრისტე.....	206.....	368
დგება ნაზი შემოდგომა.....	207.....	368
*** რა წამებაა.....	208.....	368
*** თეთრ თოვლის ქვეშ.....	209.....	368
*** იბობოქრე, ცხოვრების ზღვავ.....	210.....	369
წამების ღამე.....	211.....	369

ალბომში.....	212.....	370
პოეტს.....	213.....	370
ჩემს ირგვლივ	215.....	371
ქალწული.....	216.....	371
სამშობლოში.....	217.....	371
ვერსად, ვერასდროს... ..	218.....	372
უცხო მოგონება.....	219.....	372
ამაოდ ცდილობ.....	220.....	372
ერთხელ... ..	221.....	373
სიკვდილი	222.....	373
ედემის კარებთან	223.....	373
უხილავი	224.....	374
თვით მიმოზა... ..	225.....	374
ქალი და ხელოვნება	226.....	375
*** როგორც სინათლე მოხეტიალე.....	227.....	375
იდეალი.....	228.....	375
სინითლე.....	229.....	376
მე მესიზმრება	230.....	376
სიყვარული და ხელოვნება	231.....	376
მე და ღამე	232.....	377
ქალწულის ოცნება.....	233.....	378
გეთსიმანიის ღამე.....	234.....	378
გურიის მთები.....	235.....	378
გეტერა.....	236.....	379
მესაფლავე	239.....	380

პოეზია

შანშე.....	245.....	382
მწყემსი.....	259.....	382
ვარიანტები, შენიშვნები, კომენტარები.....		291
ნაწარმოებების ანბანური საძიებელი.....		384

